

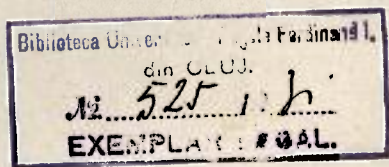
Congresul cultural

al

*Asociațiunii pentru literatura română
și cultura poporului român „ASTRA“*

Ținut la Sibiu în 24, 25 și 26 Aprilie 1930.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul 61. Transilvania Nr. 1—6 (Ian.—Iunie 1930).

Prețul 200 Lei.

Congresul cultural

al

*Asociațiunii pentru literatura română
și cultura poporului român „ASTRA“*

Ținut la Sibiu în 24, 25 și 26 Aprilie 1930.

Anul 61. ↘ Transilvania Nr. 1—6 (Ian.—Iunie 1930).

PREFAȚĂ.

Am convocat și s'a ținut la Sibiu în zilele de 24, 25 și 26 Aprilie a. c. Congresul Cultural al Astei.

Rostul acestui congres l-am lămurit în cuvântul de deschidere. Sunt acum deplin convins că el a fost util. Materialul discutat, studiile prezentate, discursurile rostite, precizările, propunerile, sugestiile, concluziile lui vor avea o binefăcătoare repercursiune asupra covârșitoarei probleme a culturii românești și va urni un pas înainte spre soluționarea fericită a problemei.

Indeosebi sunt vesel, că a fost subliniată de către cei mai autorizați reprezentanți ai culturii nevoia stringentă a unei înțelegeri între toate societățile culturale mai de samă ale țării asupra problemei, a metoadelor, a mijloacelor de realizare.

Când dl profesor Nicolae Iorga spune în telegrama sa, că „Unirea societăților culturale, mai ales a celor vechi, pe baza de autonomie și fără amestec de stat, e o veche dorință a mea,” iar dl profesor D. Gusti declară că „Institutul Social Român salută primul parlament al culturii românești, gând vechiu și

scump nouă, preconizat sub forma de senat cultural“, *afunci, așa cred, ne apropiem de o epocală făptuire, de încercarea solidarizării sufletești a neamului nostru și îndrumarea lui spre nobilul ideal al chemării sale istorice, nu prin politica zilelor, ci prin misterioasa putere a solidarității invizibile, prin creațiunile spirituale ale acestui popor, legând prezentul de viitor, mormintele de leagăne, prin cinstirea patrimoniului stors veacurilor de aprige suferinți și îndelungate sbuciumări ale destinului implacabil.*

Să fi răsărit verde și cu sâmbure de viață gândul acesta într'o singură holdă a sufletului național, Congresul dela Sibiu n'a fost zadarnic și rodul lui va fi binecuvântat.

Reprezentanții consacrați ai culturii românești de prefutindenii, adunați la Sibiu în săptămâna luminată, ni-au arătat dorința lor, ca cele discutate la „primul Parlament al Culturii românești“, cum bunul meu amic dl D. Gusti a botezat congresul nostru, să fie publicate într'un volum deosebit.

Comitetul central al Asociațiunii a consimțit și iată că dau acum publicității cartea dorită. Ea pregătește al doilea parlament cultural, care așa cred, va lua ființă după o înfelegere a tuturor celor chemați, nu prea târziu, nădăjduesc chiar în anul viitor. Eu mulțumesc lui Dumnezeu că am putut face și pasul acesta.

Orânduirea materialului în volumul de față a întâmpinat mari greutăți. De fapt, problemele afișate la ordinea zilei, erau peste măsură multe, treizeci și șase, zilele de discuție numai

trei, încercarea fără precedent și inițiatorii fără covârșitoare experiență. Grămădirea prea vastului material a stingerit amploarea discuțiilor și boabele de aur ale adevărului prea adesea apar ascunse în vorbe grăbite. Ne va fi și asta învățătură, pentru viitor. Să remarcăm însă cu bucurie faptul, că în pofida temperaturii urcate mult peste normal a vieții noastre publice, deși erau de față reprezentanți de marcă ai tuturor curentelor de opinii, ce se ciocnesc cu regretabilă violență pe arenă, discuția n'a ieșit din limitele obiectivității și s'a produs din nou dovada posibilităților de a sta frații împreună. Puterea miraculoasă a bătrânei Asociațiuni de a stânge pasiunile și a înviora dragostea de neam, s'a verificat încă odată.

Toți cei prezenți, vădit surprinși, au constatat cu deosebită bucurie, că presa românească a înțeles perfect rostul adunării noastre și cu disparențe excepționi, a atribuit evenimentului dela Sibiu importanța cuvenită, urmărind toate cele petrecute acolo cu patriotica ei simpatie.

Mulțumesc și aici iarăși tuturor, mici și mari, din apropiere și din depărtări, cari au contribuit la aceasta puternică manifestație culturală românească.

Să fie în ceas bun.

* * *

Problemele anunțate la Congresul Cultural dela Sibiu au fost 36. Ele se găsesc publicate în acest volum.

Pentru discuție aceste probleme au fost grupate în 5 teze generale:

I. Organismul funcțional al Astei.

Asupra acestei chestiuni au intrat la congres următoarele lucrări: 1. Problema de reorganizare a Astei, de: Dr. Gh. Preda, vicepreședintele Astei, Sibiu. — 2. Raportul între comitetul central, despărțăminte și cercuri culturale, de: Dr. N. Căliman, președintele despărțământului Brașov. — 3. Reorganizarea Astei, de: Petru Suciu, dir. de liceu, preș. desp. Turda. — 4. Secțiile literare-științifice ale Astei, de: Ion Agârbiceanu, secretarul secțiilor, Cluj. — 5. Memoriu asupra problemei Asociațiunii, de: Grațian C. Mărcuș, publicist, Cluj. — 6. Propuneri cu referire la cele 36 puncte, de: Ion Negruțiu, Blaj, (membru în comitetul central). — 7. Răspuns la problemele puse în discuția Congresului cultural, de: Romul Simu, fost secretar administrativ al Astei, Sibiu. — 8. Memoriul despărțământului Maramureș, de: Dr. V. Ilea, Sighet, (președintele aceluia despărțământ). — 9. Organizarea Astei în Vechiul-Regat, de: Ștefan Pop, vicepreș. despărțământului București.

II. Colaborarea Astei cu alte societăți culturale. Raportul dintre Astra și Stat. Astra și Politica.

Lucrările intrate la congres în această ordine de idei au fost următoarele: 1. Colaborarea Astei cu alte societăți similare, de: Ion Agârbiceanu, secretarul secțiilor, Cluj. — 2. Astra Bănățeană. Fuziunea cu Asociația Culturală din Banat, de: Dr. Patriciu Țucra, protopop, preș. despărțământului Timișoara. — 3. Raportul Comitetului Central al Astei către dl Președinte al Consiliului de Miniștri. — 4. Astra și Politica, de: Dr. V. Vâlcovici, rectorul Școalei politehnice, Timișoara. — 5. Scrisoarea dlui profesor Rădulescu-Motru cu privire la rostul Astei și ideea națională. — 5. Problema Culturii românești în ținutul Săcuilor, de: Sabin Oprean.

III. Cooperarea Astei cu instituțiunile publice din stat și cu alte organizațiuni culturale și social-economice.

Lucrările prezentate la congres în acest obiect au fost următoarele: 1. Astra și Biserica, de: Dr. Patriciu Țucra, protopop, Timișoara. — 2. Astra și Școala, de: Dr. Patriciu Țucra, protopop, Timișoara. — 3. Astra și Igiena publică,

de: Dr. Iosif Stoichiția, medic în Sibiu. — 4. Astra și Sportul, de: Dr. Iuliu Hățiegan, prof. univ., președ. despărțământului, Cluj. — 5. Astra și Cooperația, de: Ion Pop-Câmpeanu, prof. lic., Blaj. — 6. Astra și Cooperația, de: Inginer A. Mălăescu, Oravița. — 7. Astra și Agricultură, de: Dr. Mihai Șerban, președintele Secției social-economice, Cluj. — 8. Astra și Corurile, de: Ilie Rusmir, Oravița. — 9. Astra și Teatrul, de: Nic. Băilă, Sibiu. — 10. Rolul femeilor în cadrele Astrei, de: Ilie Rusmir, Oravița.

IV. Mijloacele culturale ale Astrei în acțiunea sa.

1. Conferințele Astrei la sate și la orașe, de: Ion Agârbiceanu, Cluj. — 2. Răspândirea culturii prin editurile Astrei, de: Victor Lazar, Sibiu. — 3. Problema editurilor Astrei. Răspândirea publicațiilor, de: Grațian C. Mărcuș, Cluj. — 4. Astra și muncitorimea industrială, de: Ing. I. P. Condiescu, București. — 5. Casele Naționale, de: General N. Negreanu, București. — 6. Astra și Casele culturale, de: Aurel Runcanu, Oravița. — 7. Secția de propagandă culturală a cinematografelelor ambulante, de: Ilie Rusmir, Oravița. — 8. Un film al Astrei și problema filmelor culturale, de: Grațian C. Mărcuș, Cluj. — 9. Diafilmele și gramofonul, de: Dr. H. P. Petrescu, Sibiu. — 10. Astra și Radiofonia, de: Ing. Dr. E. Petrașcu, București. — 11. Muzeul central și muzele regionale ale Astrei, de: Ioachim Miloia, Timișoara. — 12. Muzeul Unirii în Alba-Iulia, de: I. Sandu, Alba-Iulia.

V. Mijloacele materiale pentru funcționarea Astrei.

1. Mijloacele financiare ale Astrei, de: Grațian C. Mărcuș, Cluj. — 2. Veniturile Astrei și subvenționarea ei de către stat, de: Victor Lazar, Sibiu. — 3. Situațiunea materială a Astrei, de: Victor Onișor, Cluj. — 4. Propunerea preotului I. Roman din Tălmăcel cu privire la mijloacele financiare ale Astrei. — 5. Comunicat despre subvențiile primite dela stat în anii 1919—1930 (24 Aprilie) și venitele dela cinematografe în anii 1927—1930 (Aprilie).

* * *

Toate lucrările indicate aci se publică în volumul de față. Multe din ele, în lipsă de timp, n'au fost cetite în congres și astfel nici n'au putut fi discutate. Totuși, cetite ulterior de cei ce poartă interes Astrei, ele vor contribui la

limpezirea problemelor și fără îndoială vor fi consultate de către Comitetul central și de către conducătorii Asociațiunii de pretutindeni. Autorii unora din aceste lucrări n'au putut fi prezenți la congres și lucrările lor, dacă a fost cerut, au fost cetite de către secretarii congresului. La fiecare lucrare se va indica, dacă s'a cetit ori ba.

Discuția s'a încins mai vârtos asupra tezelor în general, dar în legătură cu vre-una din lucrările din domeniul tezei generale.

Inercarea noastră de a avea stenografi la congres, a eșuat. Astfel nici în procesul verbal, nici în legătură cu lucrările discutate nu s'au putut reda discuțiile cu exactitate, ci numai sumar, afară de cazurile, unde am primit ulterior dela vorbitori textul exact al celor rostite de dânsii în cursul desbaterilor. Acestea discursuri sau observări sunt redată integral la locul lor.

Pentru ca volumul de față, cum și discuțiile iscate, să poată fi utilizate mai lesnicios, am procedat în chipul următor. Publicăm mai întâi textul tuturor lucrărilor referitoare la fiecare teză generală. La sfârșitul acestor lucrări reproducem apoi discuția, fie că ea se referă la teză în general, fie că s'a încins asupra uneia dintre lucrările publicate și cetite în congres. Apoi într'un capitol, care urmează discuției, cu titlul *Concluzii* dăm un rezumat din sugestiile, cari rezultă din discuția tezelor și a lucrărilor cetite, din propunerile făcute și peste tot din atmosfera ce s'a putut observa în congres față de problemele mai importante aduse în discuție. Acestea concluziuni deci nu sunt rezultante numai din desbaterile congresului, ci și din lucrările prezentate și publicate în acest volum, chiar și dacă acelea n'au fost cetite și discutate în congres.

Congresul, cum s'a spus în cuvântul de deschidere, nu avea căderea să enunțe încheieri oficiale ori să aducă hotărâri obligatoare pentru Asociațiune și pentru comitetul ei central. *Concluziile* amintite deci vor servi comitetului ca puncte de orientare pentru activitatea sa în viitor și poate unele se vor supune la desbatere în formă de propuneri ale comitetului în adunarea generală cea mai apropiată a Asociațiunii.

Ca o recapitulare sintetică a ideilor generale, cari nu au fost discutate în congres, publicăm la urmă frumoasa lucrare a d-lui *Ion Agârbiceanu*, secretarul secțiilor literare și

științifice, apărută în „Curentul”, îndată după terminarea discuțiilor dela Sibiu.

* * *

Scopul congresului a fost să examineze situațiunea Asociațiunii în noul nostru stat român acum după zece ani de existență și activitate a ei în cadrele acestui stat, — să se vadă dacă mai are ori nu vr'un rost această Asociațiune acum în nouile condiții de viață a poporului românesc și, în cazul afirmativ, care ar trebui să fie raporturile ei cu statul, — de unde și în ce chip s'ar putea procura resursele materiale pentru a asigura puțința funcționării ei normale, — cari ar fi problemele ei de soluționat și mijloacele morale și intelectuale ce i-ar sta la dispoziție în acest scop și în ce legătură ar trebui să se așeze față de alte societăți similare mai vechi ori mai noi, cari funcționează în mijlocul societății românești?

Comitetul central de azi al Asociațiunii a fost îndemnat la inițierea întrunirii acestui Congres și prin faptul, că în toamna acestui an va avea loc Adunarea Generală, care va fi chemată să aleagă pe noul președinte și noul Comitet central al societății istorice „Astră” și am socotit ca o datorie a noastră pe deo parte să afișăm de pe acum în atenția opiniei publice românești importanța incomparabilă a societății cărturărești dela Sibiu pentru a se putea de cu vreme concretiza curentul privitor la desemnarea persoanelor, cari ar putea cu cele mai bune șanse de izbutire a primi asupra lor conducerea viitoare a societății, de altă parte utilizând toate experiențele din trecut gândul mi-a fost să proiectăm lumina trebui-

toare asupra tuturor problemelor, cari în situația actuală a neamului românesc au să constituie axa preocupărilor culturale în noul nostru stat și să servim astfel noului președinte și noului comitet orientarea necesară la continuarea roditoare de succes a tuturor încercărilor, dibuirilor și acțiunilor din trecut.

Acum după congres, după încheierea primului parlament cultural în noul stat român, am bucuria mare să cred, că lucru bun am săvârșit. Sunt convins, că utilizând materialul adunat cu multă trudă în volumul de față, contribuind cu munca lor o mulțime de membri ai Astei, cu îndelungă experiență în slujba ei, Adunarea Generală dela Caransebeș va începe în cele mai favorabile condițiuni noua epocă de cinci ani și va spori astfel patrimoniul sfânt moștenit la Astra dela trudniciei noastre părinți.

Arad, luna Maiu 1930.

V. GOLDIȘ.

I.

DESCHIDERA CONGRESULUI.

După terminarea serviciului religios făcându-se „Chemarea Duhului Sfânt“ în catedrala mitropolitană ort. română și în biserica unită română, Comitetul central, reprezentanții tuturor societăților culturale invitate, delegații despărțămintelor Astrei, un numeros public, doamne și domni, tineri universitari și mulți elevi ai Academiei Teologice din loc, s'au adunat în sala festivă a prefecturei Sibiu.

La orele 10¹/₄ a intrat în sală președintele Astrei *Vasile Goldiș* însoțit de Înalt P. S. Sa părintele Arhiepiscop și Mitropolit *Dr. Nicolae Bălan* și de prefectul județului dl general *Dr. Gheorghe Moga*.

Președintele ocupă loc la masa prezidială având la dreapta sa pe Înalt Pr. S. Sa Mitropolitul *Nicolae*, iar la stânga pe părintele canonic *Ștefan Roșianu* ca reprezentant al Înalt P. S. Sale părintelui Arhiepiscop și Mitropolit *Dr. Vasile Suciu* din Blaj.

CUVÂNT DE DESCHIDERE.

Președ. V. Goldiș: „Christos a înviat!“ (Publicul răspunde: „Adevărat c'a-nviat!“)

Onorat Congres,

Inainte de-a intra în ordinea zilei mă simt îndatorat, ca în numele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român să mărturisesc adâncă noastră durere în fața năpraznicei nenorociri ce tocmai în Vinerea patimilor s'a năpustit asupra fraților noștri români și creștini dela Costești. Cu sufletele

îndoliate trimitem condoleanțele noastre celor loviți de crâncena soarte și rugăm pe marele și bunul Dumnezeu să ierte păcatele noastre și să apere de nenorociri neamul nostru și Țara-Românească.

Comitetul Central trimite pentru refacerea Sfintei biserici din Costești și contribuie la ajutorarea celor năpăstuiți suma de 10.000 Lei. (Intreg publicul se ridică în picioare în semn de doliu).

Onorat Congres,

Nu am pregătit de astă dată, pentru întâmpinarea Dvoastră, un discurs cum se zice „festiv“. Fiindcă nu V-am poftit la un festival, la părezi, ci la muncă migăloasă, poate chiar obositoare. Voi numai să precizez înc’odată idea în numele căreia am îndrăznit să Vă cerem considerabila jertfă a deplasării Dvoastră aci, și să desenez în contururi mari înțelesul propriu al acestei întruniri, programul de muncă și ordinea ce vom observa la desfășurarea ei.

Congreșele anuale ale Astrei, adunările generale cum le zicem noi, sunt mai vârfos de ordin administrativ, dări de seamă, censuri de gestiuni, alegeri, hotărâri șematice, aproape simple formule repetate an de an, însoțite de discursuri festive, saluturi împrumutate, banchete cu interminabile toasturi, bal, concert ori teatru, ședințe forțate ale secțiilor literare și științifice, poreclite și ele „festive“, cu public obosit, benchetuit, plictisit. Ca intermitență, în curs de 2—3 ore, într’o singură ședință se încearcă discutarea fără nici o pregătire a celor mai variate și importante probleme

foarte adesea de către oameni cu desăvârșire absenți dela orice serioase preocupări culturale, științifice ori literare. Apoi ca lumea să scape de toate acestea obositoare inutilități, în graba mare, se iau hotărâri, cari ulterior se dovedesc a fi ori inexecutabile, ori perimate ori chiar deadreptul păgubitoare adevăratelor interese ale Asociațiunii.

Descurajat de repeșirea acestui straniu tablou la adunarea generală dela Turda, în toamna anului trecut, am propus să se convoace, într'un timp oarecare la consfătuire președinții și câșiva delegați ai tuturor despărțămintelor noastre județene, cari să revizuiască situațiunea Asociațiunii acum după 10 ani dela unire, în Statul român, să-i definească rostul, să-i deseneze problema principală de rezolvit, să-i găsească cea mai potrivită organizare în acest scop. Să chibzuiască mijloacele realizării, să determine categoriile funcționale ale societății românești, cari vor sluji ca suport al executării tuturor celor trebuitoare spre apropierea progresivă a idealului fixat și mai presus de toate să deștepte interesul marelui public pentru acest vechiu așezământ cultural al Ardealului, acum al României întregite.

Propunerea mea a fost primită.

Încă din toamna anului trecut am început preparative pentru executarea hotărârei. N'a fost zi, în care să nu mă fi gândit la problema aceasta. Contemplând neîncetat asupra ei, m'am convins, că o simplă consfătuire a președinților dela despărțămintele noastre centrale județene, nu va rezolvi problema. Președinții aceștia sunt oameni de treabă, frunțași

ai societății, suflete idealiste, cari cei mai mulți aduc apreciabile jertfe pentru Asociațiune, fără nici un interes de ordin personal, dar nu le putem atribui căderea să se pronunțe în competență asupra tuturor chestiunilor, cari se impun. Apoi sunt ei înșiși încadrați în organismul actual al Astrei. Câtă vreme noi avem nevoie de competențele consacrate asupra tuturor problemelor, avem nevoie de publicitatea țării, fiind vorba de o înjghebare, care vrea să fie a țării, să slujească țara, să o vrea țara și să o susțină țara.

M'am hotărît atunci să prilejuesc o întrunire a tuturor adevăraților reprezentanți culturali ai țării și să chem ca referenți ai deosebitelor probleme competențele cele mai ilustre ale generației noastre. Am dorit să avem odată întrunit parlamentul cultural al Țării Românești după întâia decadă a Unirii, fiindcă eu personal sunt adânc convins, că oricât s'ar pierde prin politică, totul se poate recâștiga prin cultură. Și am socotit, ca loc de adunare potrivit orășelul acesta ascuns în umbra munților ca un simbol al modestiei și simplității, nedespărțite tovarășe a tuturor marilor făptuiri. În preajma unei catedrale ortodoxe românești ridicată exclusiv din pietatea neprihănită a credincioșilor, săraci în ale lumii și simpli cu duhul, dar neclintii și tari în credință mai vârtos luptând împotriva milenarilor dușmani de moarte ai vieții lor etnice, pilduind adevărul spus atât de frumos în cartea despre evoluția valorilor a adorabilului francez Bouglè: „On serre plus fort la hampe du drapeau qui'a le vent contre lui“. (Mai puternic strângi drapelul, când vrea vântul

să-l restoarne). Și aci în mijlocul unui mic, dar vechiu popor străin de sângele nostru, care ne ofere clasicul exemplu, că disciplina sufletească și solidaritatea sentimentelor sunt mai puternice cetăți ale existenței naționale, decât numărul neînsuflețit și întinderea geografică lipsită de farul aceluiaș ideal.

Nu știu dacă gândul meu a fost realizat prin adunarea de azi. Se va vedea. Dacă ar fi eșuat deocamdată, nu-i cu supărare. „Qui perdidit numerum, incipiat iterum.“ Ideea a fost abordată, este exclus să nu prindă, națiunea română n'a putut fi desvătăguită desăvârșit. Parlamentul cultural român trebuie să se întrunească. Dacă nu azi, altă dată, chemat de altcineva mai cu autoritate, mai competent decât mine. Dar oficialitatea să stea la o parte. Să asiste numai ca slujitoare a obștei descătuseate din catenele servitutei moderne organizate în cadrele așa numitelor partide, fie de alternativ guvernământ, fie de orgoliile egocentrismelor personale, ori de ideologiile absurdității doctrinare. Viitorul sănătos se naște din împreunarea firească a trecutului cu prezentul, altfel produsul ar fi bastard. Patria este pământul strămoșilor, dar tot atunci ea este zestrea fiilor noștri. N'o slăvim numai pentru trecutul pe care-l încorporează, ci mai vârtos pentru viitorul pe care-l prepară.

Mie mi se aprinde inima de o mare veselie, chiar și de cea ce văd aci. Am chemat toată intelectualitatea: Ministerul instrucțiunii publice, Ministerul muncii, sănătății și ocrotirilor sociale, unde cum știe, cred, toată lumea, s'a clădit un cort și pentru cultura poporului, am făcut apel la capii celor două biserici

românești din Ardeal, am invitat reuniunile corpurilor didactice, învățători, profesori secundari și universitari, fiindcă fără colaborarea preoților și a învățătorilor tot sbuciumul nostru întru luminarea poporului rămâne fum în vânt. În frunte cu Academia Română am chemat aci toate societățile culturale din țară, convins fiind, că o coordonare, o oarecare unificare organică a lor este condiție înexorabilă pentru eficacitatea muncii tuturor. Am trimis informațiuni oficiale, am scris chiar personal reprezentanților presei românești, deoarece în mersul triumfal al omenirii spre culmile ascunse în ceața înfinitului ale civilizațiunii, acum și tot mai mult de-acum înainte presa devine factorul deciziv, asumându-și răspunderi, cari vor prefinde o tot mai desăvârșită organizare a ei între marginile utilității universale omenești.

Toți acei cari se găsesc aci, vor avea dreptul să-și spună cuvântul lor, fie că sunt ori ba membri ai Asociațiunii, deoarece se pune o chestie de ordin general, se așează atențiunii nației întregi problema culturai, care înglobează toate interesele și dă în chipul acesta fiecăruia dreptul a-și spune gândul desbrăcat de patima omenească, din care face parte ca o specie bizară patima românească. Nu e vorbă însă acum de nici o gestiune, nu se vor impune nimănui obligamente, nu se vor oferi trambuline, nu se vor alege președinți, nici comitete, e vorbă numai să se aprindă luminări, cari să lumineze tuturor.

Poate ar fi trebuit să așez în fruntea problemelor întrebarea: — după toate celea întâmplate și în situațiunea de azi a națiunii

române Asociațiunea dela Sibiu mai are rost să existe ori ba? Am crezut însă că la întrebarea aceasta n'ar putea să dea răspunsul vre-un savant, un specialist, o adunare oarecare, fiindcă răspunsul îl poate da numai conștiința neamului întreg.

Se știe ce a fost Asociațiunea în trecut. Într'un recent articol al său dl Cezar Petrescu, pe care-l doream odată secretar literar al acestei societăți, definește astfel rostul din trecut al Astei: „Trecutul Astei a însemnat pagini de aspre rezistențe în istoria luptelor naționale din Ardeal. Era rezistența cea mai durabilă. Prin cultură, prin păstrarea graiului, prin carte, prin tradiție, tot tezaurul spiritual al românismului din Ardeal galvanizat de asociația cărturărească din Sibiu, ca să înfrunte loviturile de berbec ale desnaționalizanților maghiari. Astra și-a făcut datoria până la sfârșit. A depășit-o chiar. Li datorăm toți românii, de ori unde, o recunoștință, care trece dincolo de oamenii prezentului, la marii dispăruți.“

Dl Cezar Petrescu zice pentru trecut. Dar astăzi idealul aprins și vârât tainic în inimi prin Astra s'a împlinit, nația românească întregită își stăpânește însași destinul. Atunci ce rost mai are Astra, — va întreba cineva, — în Statul Român? Noi însă vom răspunde că Statul este o solidaritate mecanică, o națiune însă este o solidaritate organică. Statul român nu a fost totdeauna, el a fost clădit piatră de piatră prin solidaritatea organică a națiunii române de pretutindeni ca o minune în istoria omenirii și tot aceasta solidaritate organică a națiunii române îl va susține în fața tuturor

primejdiilor din afară ori din lăuntru, fiindcă acum vântul nu urlă numai din afară, ci și din mijlocul nostru și drapelul va trebui strâns cu înzecite puteri, pe cari nu ni le dă decât solidaritatea conștientă a neamului, steaua de eri desprinsă din ceriu și bătută în inimele tuturor.

În ilustrul său discurs dela Sorbona asupra întrebării ce este o națiune, Ernest Renan spunea, că „Națiunea este un suflet, un principiu spiritual“, mie însă mi se pare mai luminoasă definiția profesorului Nae Ionescu, afirmând, că „Națiunea este o comunitate de iubire și de viață.“ Aceasta comunitate de iubire a fost idealul urmărit de Astra în trecut și ea crede în misiunea ei de a rămâne și în statul român altarul aceluiaș ideal, care să reunească în comunitatea de iubire pe toți fiii națiunii române, smulgându-i din drăceasca dihonie ruinătoare.

„O societate — spune Bouglè — nu este numai schimb de serviciu, colaborare de forță, ci comunitate de sentimente, oamenii nu sunt asociați intimi, decât numai atunci, când au de respectat în comun unele lucruri. Civilizațiunea nu este numai o sumă de utensilii, pe cari umanitatea le folosește, ca să stăpânească natura, ci un sistem de feluri cu destinația de a uni activitățile omenești. Întreținerea unui foc sacru e o necesitate de viață pentru oricare societate“. În recenta sa carte despre desechilibrul lumii Dr. Gustav Le Bon constată, că „declinul Romei datează din ziua în care romanii au încetat să-și cinstească zeii“.

Asociațiunea rămâne în mijlocul poporului românesc vatra focului sacru indispensabil pentru viața oricărei națiuni și altarul de în-

*chinare zeilor scumpi ființei românești în po-
fida ori-căror ademenitoare doctrine de nive-
lări sociale împotriva legilor organice ale vieții,
ori desrădăcinării din solul fertilizat prin tra-
diția generațiilor, din vlaga cărora ne-am în-
trupat. Sufletele curate unindu-se vor ști să
creieze presiunea de atmosferă, care va des-
infecta societatea românească și va reîntrona
morala și cinstea ca principii obștești de viață
regulătoare asigurând astfel neamului nostru
locul cuvenit în ansamblul civilizațiunii creștine.*

*În acest scop Vă cer ajutorul și deschid
ședința. (Aclamații îndelungate.)*

* * *

*Preș. V. Goldiș: Numesc secretar general al Congre-
sului pe dl Ion Agârbiceanu, de secretari pe d-nii Nicolae
Băilă, Dr. H. P.-Petrescu și Grațian Mărcuș.*

*Rog ca verificatori ai procesului verbal pe d-nii Colonel
Vasilescu Cristea, Emilian Cioran, protopop și Gheorghe
Maior, directorul seminarului teologic, membrii Asociațiunii
cu domiciliul în Sibiu.*

*

S'a constatat prezența următorilor :

Membri ai Comitetului central:

I. P. S. Sa Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, Dr. Ilie Beu,
Dr. Vasile Bologa, G. Bogdan Duică, Dr. Lucian Borcia,
Dr. Teodor Botiș, Dr. Tiberiu Brediceanu, Dr. Ioan Bunea,
Dr. Nicolae Comșa, Petre Drăghici, Octavian Goga, Dr. Iuliu
Hațiegan, Dr. Ioan Lupaș, Alexandru Lupeanu, Medic Ge-
neral Dr. Gh. Moga, Dr. Gh. Preda, Ștefan Roșianu, Dr.
Octavian Russu, Dr. Eugén Seleș, Ioan Simu, Petru Suciuc,
Silviu Țeposu și Nicolae Toğan.

Reprezentanții autorităților și societăților culturale:

Mitropolia gr. ort. română: I. P. S. Sa Dr. Nicolae Bălan,
Mitropolia gr. cat. română: repr. prin Ștefan Roșianu,
Guvernul: repr. prin medic-general Dr. Gh. Moga, pre-
fectul jud. Sibiu,

Ministerul Instrucțiunii: repr. prin Silviu Țeposu, insp. școlar,
 Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale (Direcția Educației
 Poporului): repr. prin Jean Bart,
 Academia Română: repr. prin Octavian Goga și Simion
 Mehedinți,
 Extensiunea Universitară, Cluj: repr. prin Fl. Ștefănescu
 Goangă,
 Universitatea Liberă, București: D-na Sabina Cantacuzino,
 Ateneul Român, București: Gheorghe Adamescu,
 Centrala Caselor Naționale: General N. Negreanu și Ioan Ciucă,
 Asociația Clerului „A. Șaguna”: Virgil Nistor,
 Societatea pentru cultura poporului român din Bucovina:
 Dr. Gr. Nandriș,
 Societatea de radiodifuziune, București: Mihail Jora,
 Oficiul Național al Cooperăției, București: Luca Paul,
 Cercul de științe pozitive, Galați: Varlam Ghițescu,
 Revista Industrială: ing. I. Condiescu.

Membrii secțiilor științifice-literare:

Dr. Augustin Bena, dir. conservatorului de muzică
 Cluj, I. Pop Câmpeanu, Blaj, Demetriu Comșa, Sibiu, Dr.
 Silviu Dragomir, Cluj, Augustin Popa, Blaj, Dr. Iosif Stoichiția,
 Sibiu.

Reprezentanții presei:

„Universul”: Stelian Popescu, M. Mora și Dr. N.
 Regman, „Dimineața” și „Adevărul”: V. Munteanu și I.
 Munteanu, „Cuvântul”: N. Davidescu, „Patria”: I. Munteanu
 și Proca, „Curentul”: Atanasiu și I. Henteș, „Telegraful
 Român”: G. Proca, „Foaia Poporului”: Nicolae Bratu,
 „Siebenb. Deutsch. Tageblatt”: Bruno Zekeli și Wittschtok.

Reprezentanții despărțămintelor:

Desp. central județean Alba Iulia: I. Sandu,
 " " " Arad: Dr. Teodor Botiș,
 " " " Blaj: Ștefan Roșianu, A. Lupeanu,
 I. Pop Câmpeanu și Dr. I. Bianu,
 " " " Brașov: Dr. N. Căliman și Tiberiu
 Brediceanu,
 " " " București: Ștefan Pop,

Desp. central județean			Caraș: Ilie Rusmir,
"	"	"	Cetatea Albă: T. Iacobescu,
"	"	"	Cluj: Dr. I. Hațieganu,
"	"	"	Constanța: Dr. P. Stoienescu,
"	"	"	Hunedoara (Deva): V. Dragu,
"	"	"	Făgăraș: Dr. Ștefan Demian,
"	"	"	Severin (Lugoj): Dr. Nicolae Brânzău și Dr. V. Lohan,
"	"	"	Satumare: Dr. Eugen Seleș,
"	"	"	Sălaj: Leontin Ghergariu și G. Matieșanu,
"	"	"	Sibiu: Col. Vasilescu Cristea, pro- topop Emilian Cioran și Păr. Gh. Maior,
"	"	"	Sighet (Maramureș): Dr. V. Ilea,
"	"	"	Mureș (Tg.-Mureș): Dr. I. Bozdog,
"	"	"	Târnava-Mare (Sighișoara): Dr. A. P. Bănuțiu și Horea Teculescu,
"	"	"	Timiș-Torontal: Dr. P. Țiucra,
"	"	"	Turda: Petre Suci, D. Ioaneș și Ion Mureșan.
Despărțăminte de plasă,			Aiud: Dr. E. Pop,
"	"	"	Budila: Păr. Iordan Curcubătă, Ioan Purece,
"	"	"	Dumbrăveni: Dr. Ilarie Holom și Schiau,
"	"	"	Geoagiu: Sabin Safta și N. Boteanu,
"	"	"	Hunedoara: Dr. Vasile Oana,
"	"	"	Jiu: Ioan Niciu,
"	"	"	Mercurea: protopop Avram Păcu- rariu, P. Bratu și Mateiu Scorobeț,
"	"	"	Mociu: Dr. Emil Mureșian,
"	"	"	Nocrich: Dr. E. Ilcuș și N. Dragoman,
"	"	"	Ocna Sibiului: Nicolae Albu,
"	"	"	Orșova: Traian Țăranu,
"	"	"	Radna: protopop Mănoilă,
"	"	"	Săcele: A Boldor,
"	"	"	Săliște: Dr. D. Borcia și Dumitru Lăpedatu,
"	"	"	Sebeș: Nicolae Moldovan,
"	"	"	Târgul Lăpușului: protopop Nicolae Gherman,
"	"	"	Viștea: Părintele P. Borzea.

Reprezentanții Astei Basarabene și Astei Dobrogene:

Astra Basarabeană: L. T. Boga și Dr. Fr. I. Pop,
Astra Dobrogeană: Dr. P. Stoenescu.

Afară de aceștia sunt prezenți mulți membri ai Asociațiunii din Sibiu și din alte localități, apoi un distins public, Doamne și Domni, precum și reprezentanți ai tineretului, îndeosebi studenți universitari și elevi ai Academiei Teologice ort. române din Sibiu.

* * *

S'au primit următoarele telegrame de felicitare:

Unirea societăților culturale, pe bază de autonomie și fără amestec de stat, e o veche dorință a mea, mă bucur că în Ardeal se simte pentru cultură aceeași nevoie de muncă solidară în vremea hâdelor sfășieri de partide, a materialismului brutal și a parvențiilor de toate spețele și din toate provinciile.

NICOLAE IORGA.

Împiedecat în ultimul moment a participa la Congres, Institutul Social Român, prin mine salută primul parlament al culturii românești, gând vechiu și scump nouă, preconizat sub forma de senat cultural. În ajunul publicării de către institut a volumului „Teoria și politica culturii”, urăm periodicitate de funcționare acestui parlament, desbateri rodnice și cel mai temeinic viitor bătrânei și veșnic tinereii Astei pentru împlinirea misiunii ei naționale.

D. GUSTI.

Cu prilejul Congresului menit să inaugureze o nouă activitate a celei mai vechi și mai strălucite societăți culturale românești urez spor și izbândă asigurându-Vă tot concursul.

Subsecretar de Stat: Dr. MOLDOVAN.

*

Sunt lângă D-voastră cu tot gândul și inima mea. Prețuiesc cu entuziasm lupta D-voastre rodnică spre cel mai nobil scop și cred în biruința deplină.

I. A. BASARABESCU.

*

Din toată inima Vă urez izbândă deplină ca Astra să strălucească și mai puternic decât până acuma.

Directorul Educației Poporului: REBREANU.

*

Reținuți de Congresul profesorilor secundari ce are loc în Palatul cultural regretăm că nu putem participa la Congresul Astei, vrednica Asociație, care aduce servicii mari țării și neamului nostru și vă dorim din inimă spor la muncă pentru ajungerea cât mai deplină a scopului ce urmăriți!

T. COSTESCU, CORIOLAN BURACU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Împiedecat personal regret absența mea. Asociația clerului va fi și pe viitor alături de venerabila Astra.

Președinte: CIUHANDU.

*

Împiedecat a asista la înălțătorul Congres al vechei și respectatei Asociațiuni, în numele societății culturale „Cele Trei Crișuri”, Oradea, urez ca lucrările Congresului să fie cât mai folositoare și rodnice pentru înălțarea ideii culturale naționale și întărirea neamului. „Cele Trei Crișuri” aderă cu entuziasm la mărețul congres. În numele Reuniunii Culturale „Cele Trei Crișuri.”

Col.: BACALOGLU.

*

Cu mult regret pentru imposibilitatea de a lua parte la Congresul președinților Astei, dorim pe această cale spor la muncă și înflorire scumpei noastre Asociații culturale.

IOAN FODOREAN, președ, desp. Zlatna.

I.

ORGANISMUL FUNCȚIONAL AL ASTREI.

1. Problema de reorganizare a Astei, de: *Dr. Gh. Preda, Sibiu.*
2. Raportul între Comitetul central, despărțăminte și cercuri culturale, de: *Dr. N. Căliman, Brașov.*
3. Reorganizarea Astei de: *Petru Suci, Turda.*
4. Secțiile literare-științifice . . . de: *Ion Agârbiceanu, Cluj.*
5. Memoriu asupra problemei Asociațiunii . . . de: *Grațian C. Mărcuș, Cluj.*
6. Propuneri cu referire la unele din cele 36 puncte de: *Ioan Negruțiu, Blaj.*
7. Răspuns la problemele puse în discuția Congresului cultural . . de: *Romul Simu, Sibiu.*
8. Memoriul despărțământului Maramureș de: *Dr. V. Ilea, Sighet.*
9. Organizarea Astei în Vechiul Regat de: *Ștefan Pop, București.*

1.

PROBLEMA DE REORGANIZARE A ASTREI.

Referat de: *Dr. Gh. Preda*, vicepreședintele Astrei.

Introducerea.

Problema ce mi s'a încredințat de Dl Președinte al Astrei pentru a o studia și aduce în discuția Dv., are un titlu care implică în sine ideia renovării unor principii fundamentale a Asociației, unor modificări a organizației sale actuale, deci a unei schimbări a statutelor sale.

Negreșit că întrebarea ce s'ar pune de unii din Dv., ar fi dacă există motive suficiente care îndrituiesc o reorganizare și ce trebuie să înțelegem prin ea? Este vorba de o înlocuire a unor principii fundamentale adevărat a unor stâlpi pe cari se bazează întocmirea Astrei? Este vorba numai de o reparare a lor adică de o îndreptare a jaloanelor puse de înaintașii noștri pentru o mai bună precizare și delimitare a câmpului său de activitate sau, este vorba numai de preschimbare, de o complectare a materialului care umple spațiul dintre stâlpii sau jaloanele ce rămân la locul lor împlântate temeinic și după o adâncă gândire de întemeierii ei?

Pentru acest din urmă caz ași crede că asupra problemei reorganizării nu se pot lua hotărâri valide decât numai după ce se vor fi discutat și celelalte chestiuni pentru care suntem întruniți, fiecare din aceste chestiuni constituind o notă ce intră mai mult sau mai puțin direct în sfera reorganizării Astrei.

Hotărârea adunării generale dela Turda, numeroasele îndemnuri și propuneri făcute din partea membrilor Astrei,

voluminosul dosar dela sediul central al Astrei, dosar în care sunt consemnate discuțiile numeroaselor ședințe ale Comisiei de organizare, ale Comitetului central și Secțiilor literare-științifice, constituiesc însă o dovadă cât de arzătoare și urgentă se pune problema reorganizării Astrei.

Planul Referatului.

Pentru a nu vă lua mult timp, mai ales cu chestiuni ce urmează să vă fie detaliate și puse la punct de alți referenți, limitez domeniul reorganizării Astrei numai la principiile cu adevărat fundamentale, care nu sunt prevăzute în cele 32 probleme aduse în discuție.

Voiu începe deci prin a cita aceste principii așa precum sunt înscrise în statutele noastre, și în cele inițiale, voi face o comparație comentând pe scurt părțile care deși au fost aplicate de antecesori totuși (din motive destul de bine cunoscute de Dv.) nu au putut fi consemnate la timpul lor în statute, voi face un mic istoric arătând împrejurările în care aceste principii au rezistat vremurilor dinainte și de după războiu, voi rezuma, în sfârșit, diferitele propuneri de reorganizare, ce au fost trimise „sediului central”, terminând cu câteva concluzii generale ce pot forma subiecte de discuții pentru Dvoastră; rămânând ca, după închiderea completă a desbaterilor tuturor problemelor aduse la ședință, să se aleagă o comisie, care să concentreze și să armonizeze hotărârile în vederea stabilirii unui proiect cu propuneri mai concrete de reorganizare a Astrei.

Scopul, mijloacele de realizare și organele de înlăptuire prevăzute în actualele statute și cele inițiale.

Știm cu toții că la întocmirea și organizarea instituției noastre culturale s'a avut în vedere un scop și atunci când întocmitorii au convenit anonim asupra lui, au început să cerceteze, să discute și să aranjeze pe de o parte mijloacele prin care se poate realiza scopul, pe de alta elementele de executare adecă acele organe prin care se pot aplica mai bine și mai prompt aceste realizări.

Titlul complet al Astrei, scopul și mijloacele sale de realizare sunt prevăzute în art. 1 și 2 din statute.

Pentru executarea acestor mijloace Astra se servește de organele sale prevăzute la art. 14. — Acestor organe le stă la îndemână resursele materiale prevăzute în art. 6.

Dacă comparăm titlul, scopul, mijloacele de realizare și elementele de executare din actualele statute cu acele din Martie 1861, adică de atunci când s'a urzit temelia ei, vedem că se deosebesc puțin. — În adevăr în statutele inițiale „*Asociația transilvană pentru literatura română și cultura poporului român*“, are de scop înaintarea literaturii române și culturii poporului român în deosebite ramuri prin: studii, elaborări și edarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferite specialități de știință, arte și alte asemenea“.

Comparație între principiile statute trecute și cele prezente.

Modificările statutelor din 1895 ca și cele survenite în anii următori au lărgit numai înțelesul titlului, scopului și al mijloacelor de realizare.

Astra din statutele de astăzi nu este o Asociație culturală numai transilvană, și deși scopul pare să fie același, mijloacele de realizare sunt mult mai numeroase și mult mai variate.

Este drept însă că în redactarea scopului s'au întrebuințat cuvinte puține, cu înțeles larg, general (după acest înțeles Astra poate fi considerată ca o înaltă Academie). Această moștenire rămasă și după modificările statutului din 1925 și-a avut în trecut un motiv destul de temeinic.

Formula de mai sus a permis antecesorilor noștri să lucreze și pe alte terenuri decât cele culturale, fără teamă de a li se opri funcționarea din partea guvernanților asupritori de atunci.

Dealtfel rigoarea regimului străin din acele vremuri se poate ceti în scrisoarea adresată lui Șaguna (12 Iulie 1860) din partea guvernatorului ardelean de atunci, un anume Lichtenstein. „*Înainte de a admite adunarea cerută — scrie guvernatorul — trebuie să mi se facă cunoscut proiectul de statute deoarece nu voi încuviința constituirea unei societăți cu tendințe naționale și care se izolează în mod vădit de celelalte naționalități din țară*“.

Menirea Asociației din trecut și intențiile creatorilor ei.

Cine cercetează istoricul înființării Astei vede că asociația (după cum chiar titlul indică) era menită să fie pe de o parte o societate literară, iar pe de alta o societate culturală de popularizare. — S'ar părea chiar că grija antecesorilor noștri era mai mult îndreptată spre cea de a 2-a menire a asociației, în special spre partea culturală-economică, deoarece în adunarea generală dela Brașov din Iulie 1862, adunare ce a fost împreună cu o expoziție de produse ale industriei naționale, Șaguna președintele de atunci, în optimismul său, zicea: „*că în un viitor nu prea depărtat satele și orașele vor înainta, iar grădini și holde frumoase se vor vedea acolo unde până mai eri era polomide și ierburi sălbatice*“.

Concomitent însă cu propășirea culturală mergea și cea națională, deși această din urmă nu era pusă în statute. Pot zice chiar că ideia națională și cea de unire a fraților ardeleni, primau față de cea culturală.

În o scrisoare a lui Aron Florian din 1852 adresată lui I. Maiorescu se spune că: „*suma de 2500 florini depusă la banca săsească din Sibiu din partea prefectilor Balint, Axente și Iancu este rezervată pentru scop național*“.

„*Deoarece — zice Florian, în scrisoarea sa — centrul de unire al românilor nu poate fi altul decât o societate literară română*“.

Ce mai urmărea Asociația prin întemeierea și organizarea ei.

Dorința de a apropia credincioșii celor 2 biserici, de a dărâma zidul de despărțire — cum numea Mocsonyi — dintre frații aceluiași neam, setoși de aceeași cultură, a contribuit deci în largă măsură la întocmirea Astei. — Și astăzi, când punem problema reorganizării ei în fața fraților veniți din toate unghiurile țării românești, nu putem decât dori ca profeția lui Florian, înfăptuită în cât privește românii din Ardeal, să se realizeze și pentru românii din întregul cuprins al României mari.

Că Astra era un reazim al naționalității române, o accentuează Timoteiu Cipariu, ales vicepreședinte în prima adunare ce alesese și pe Șaguna președinte, și o întărește

și G. Barițiu, secretarul Astrei, în programul croit, cum se spune: „*pentru decenii întregi*“.

Alături însă de propășirea literară și culturală, alături de menținerea și susținerea dragostei de neam, alături de ideia unirii fraților din Ardeal, Astra a căutat să întrețină în practica vieții poporului din părțile ardeleno anumite deprinderi morale bune. — Etica sa morală necuprinsă de asemenea în statute avea o bază religioasă, ea fiind cea mai potrivită și cea mai bine propagată de conducătorii săi aleși mai mult dintre organele bisericești.

Activitatea Astrei înainte de războiu, putem zice, că cuprindea 2 perioade: una a înființării, organizării și încercărilor și alta a muncii sistematice și conștiente.

Trebuie să recunoaștem că Astra a avut în trecut și epoce de progres și epoce de stagnare.

Cum s'a comportat Asociația în trecut cu organizarea pe care a avut-o.

Ca și viața românului ardelean din acele timpuri și viața instituției noastre a trebuit să suporte greutatea și vitregia vremurilor.

Lipsa de resurse materiale, unele neînțelegeri și animozități venite prin alegeri, prin pretențiuni de a realiza fapte în disproporție cu mijloacele ei bănești, prin sentimente puțin laudabile care se găsesc în mic la baza personalității multor din noi, uneori chiar lipsa de interes sau nepăsare a unei părți din public, au fost motivele cari, au încetenit câte odată pașii viguroși, siguri, sănătoși ai Astrei.

Încălzită însă la focul sacru al datoriei sale, la flacăra puternică eșită din cutele sufletești a fundatorilor ei, Astra a pășit (uneori mai repede alte ori mai încet), dar a pășit mereu înainte.

Disertațiile din „Anale”, revista „Transilvania”, „Biblioteca Astra” și „Biblioteca populară”, „Calendarul Asociației”, înființarea bibliotecii, a muzeului, a școlii civile, crearea secțiilor, organizarea despărțămintelor (unde Astra a căutat în deosebi să pătrundă și să ducă îndemnuri, sfaturi și învățăminte), stipendiile tinerilor ca și ajutorul dat ucenicilor dela negoț și meserii, constituiesc dovada că Astra nu a înșelat aspirațiile întemeietorilor ei, căutând să facă tot ceiace i-a îngăduit timpul și împrejurările pentru binele poporului românesc din părțile ardeleno.

Cum trebuie să fie privită de noi activitatea Astei înainte de războiu.

Și aceasta Astră, cu întocmirea și organizarea ei, va rămâne pentru noi ca exponentul cugetărilor, convingerilor, suferințelor și speranțelor naționale din acele vremuri, deoarece ea a contribuit nu numai la închegarea culturii și vieții românești dar a fost și un factor important către care gravita năzuințele naționale ale poporului ardelean.

Evlavia antecesorilor noștri față de Astra.

Insemnătatea și dragostea pentru Astra a fost bine caracterizate de Barițiu, care, vorbind în 1888 de iubirea ce o avusese Bologa pentru această instituție culturală, spune : *„Astra era pentru Bologa al doilea altar al religiunii sale, la care se închinase și sacrificase o serie de ani, spese, timp și călătorie obositoare“* și mai departe *„deși acest altar este mic și modest este totuși singurul sanctuar, care în loc să ne desbina în confesiuni sau partide politice, ne adună, ne unește la o sfântă agapă precum era agapa creștină din biserica primitivă a lui Christos“*. — Fiecare membru intelectual al Astei era considerat aproape ca un propagandist al ei, fiecare lucra activ cu cuvântul, cu scrisul și chiar cu banul său propriu pentru realizarea scopurilor Astei.

Cum erau privite întrunirile și adunările generale ale Astei.

Intrunirile Astei, descălicările ei la sate, adunările ei generale nu erau numai prilej de discuțiuni culturale, de organizare, de îndrumări de directivă sau de alegeri, ele erau adevărate serbători, adevărate ocaziuni fericite, când frații români nu numai din Ardeal dar și din alte regiuni locuite de români fără distincțiune de clasă, de confesiune sau sectă politică, se puteau vedea, puteau cimentă relațiunile amicale sau familiare, își puteau împărtași nevoi, bucurii și speranțele. — Toate aceste reuniri au contribuit în largă măsură la evoluția sănătoasă și în cadre populare a întregii vieți sociale și naționale de dincoace de Carpați.

„Prin însoțirea noastră“ — zice prezidentul V. Popu la adunarea generală din Sas-Sebeș 1872 — „deșteptăm, nutrim, conservăm simțul național, cultivăm limba și prin acestea existența națională“. — Și mai departe: „Până când în cele politice suntem desbinați și înverșunați unii contra altora așa zicând până la cuțite; până când în cele confesionale suntem sfășiați și instrăinați până la ura nedumerită, aici la sânul mamei noastre, unde ascuțișul săgeților invidiei s'a tocit, unde veninul urei s'a lepădat afară, aici tot cu acele cuvinte române dulci ne îndulcim, toți suntem frați, toți mergem pe aceiași cale, toți într'o înțelegere frățească, ca un trup și un suflet, facem pași înainte în literatură și cultură. — Așa legați în legăturile unității naționale vom ajunge la portul, la limanul dorit la care tindem prin sprijinirea Asociației“.

Cuvinte prin care se arată contribuția timpurie pe care Astra o aduce la pregătirea poporului ardelenesc spre a-și afirma voința sa nu numai în instrucție și educație, dar și în realizarea mărețelor zile ale desrobirei și unirei cu ceilalți frați ai patriei mume.

BCU Cluj / Centrul Național de Studii și Cercetări Cluj **Recunoștința față de înaintașii Astrei ce au luptat cu vitregia timpurilor.**

Și astăzi când în România întregită îndrăsneala unor asupritori de eri, pare că nu-și are limite, astăzi când o împrejurare ca cea prezentă ne face să privim o clipă îndărăt la drumul străbătut de Astra, la greutatea biruinței ei, la izbânzile câștigate în domeniul intelectual, moral și național, nu se poate să nu aducem odată mai mult prinusul nostru de admirație și recunoștință acelor înaintași ai noștri, care din scaunele conducerii sau din alte unghiuri ale Ardealului și Țării Românești au dovedit eroismul și vrednicia muncii lor pentru această cauză sfântă a neamului nostru românesc.

Sistematizarea activității Astrei propusă de A. Bârseanu, în adunarea generală dela Blaj, din 1911, a fost însă întreruptă prin venirea războiului.

Războiul a schimbat în mod fericit soarta poporului din părțile ardeleni, ca și din celelalte provincii românești, aducându-ne unirea și România mare.

Activitatea Astei după războiu, în împrejurările create de războiu.

Totuși emoțiile, comozițiile, masacrele, etc. au înrăutățit firea și au schimbat relativ mentalitatea participanților. Imediat după războiu am putut vedea cu toții acel curent dornic de a trăi plăcut și comod fără multă muncă și sacrificiu. Acel „le savoir vivre” cuprinde nația noastră ca și pe celelalte națiuni ce au luat parte la războiul și conflictul dintre partea instinctivă (adecă dintre acea parte de conservare individuală care ține încătușat omul în lanțurile egoismului și materialismului) și între spiritualizarea materialismului cu sacrificiul altruistic pentru binele comun, și se termină prin triumful celei dintâi.

În țara noastră lărgită, interesele economice devin mult mai atractive și mai captivante ca cele culturale, iar lupta dusă pentru traiu cu crizele sale economice, financiare, politice, etc., nu putea să nu aibă răsunet și să nu sdruncine organizarea multor instituții și deci și a Astei noastre.

Alături de dispariția mecenajilor și micșorarea numărului de membri, de neplata cotizațiilor și a editurilor, se simția la unii intelectuali ai noștri o scădere a entuziasmului și a interesului pentru ea.

Se răspândește apoi în popor credința că, în țara noastră mărită și independentă, Astra trebuie să fie subvenționată de stat pentru realizarea scopurilor sale, iar unii dintre membrii intelectuali ai Astei încep să cugete la remunerații pentru serviciile lor.

O comparație între trecut și prezent cu învățăminte de felul cum trebuie întreprinsă propaganda Astei.

Schimbarea mentalității și a împrejurărilor de propagandă culturală a fost remarcată de diferitele organe din conducerea Astei, în special de Secția medicală. „*Inainte Astra — zice această secție — se adresa unui popor a cărui conștiință, rezistență și solidaritate națională erau evocate și susținute la maximum prin opresiunea din partea maghiarilor.*

„*Existând acest substrat, orice conferință era ascultată, orice cuvânt era citit cu dragoste, incredere, atențiune de*

un popor adânc pătruns de primejdia care amenință, popor ce se sensibilizează de suferințe zi cu zi“.

„A da acestui popor cunoștințe pe care școala de atunci nu le putea răspândi, era scopul principal al Asociației“.

„Astăzi este adevărat răspândirea acestor cunoștințe se face mult mai perfect (căci avem universități, instituții, școli, publicațiuni oficiale, precum și numeroase societăți culturale particulare cu scopuri similare), dar conștiința și rezistența națională, solidaritatea care a unit gândurile și eforturile pare că se pierd progresiv“.

„Politica oportunistă, nefastă, desbină român de român, energiile se pierd în lupte dintre frați, un parazitism social printre streini ca și printre unii români ne soarbe vлага, în deosebi a țăranului și periclitează disciplina morală și rezistența biologică“.

Și secția medicală făcând aceste constatări continuă: „ne desobișnuim să ne gândim cu drag la trecut și să avem grijă la viitor, în urma actualității absorbitoare de energii, a frământărilor de astăzi, o demagogie fără răspundere batjocurește și exploatează dragostea și încrederea poporului, face ca cuvântul grăit și scris să-și piardă din valoarea captivantă de dinainte și desnădejdea și izolarea poporului țăran ia locul unei speranțe și încrederi în viitor“.

Mentalitatea de după războiu față de cele culturale și de idealurile noastre naționale.

Observațiile Secției medicale sunt crude dar juste. Astăzi nu se mai identifică în Ardeal ideea culturală cu cea națională, trăim vrăjiți de realizarea visului de secole, prea mult concrezuți în puternicia noastră, prea preocupați numai cu nevoile și interesele de existență ale vieții. — Ne arătăm apoi de o mare îngăduință în chestiuni naționale, ceiace permite conviețuitorilor minoritari să-și întărească pozițiile lor naționale, nu în scopul unei conlucrări spre binele comun, dar al unui iredentism în detrimentul cauzelor și intereselor românești.

Văltoarea vieții de astăzi a cuprins pe foarte mulți dintre noi și uitând ideea românismului, uitând că mai avem alți frați în afara frontierilor țării noastre, ce trăesc asuprași sub regimuri străine, uităm și cea mai importantă datorie

ce o avem de a dovedi lumii întregi că suntem capabili în noua aranjare de lucruri. Dacă împrejurările nu ne-au fost prielnice să ne dezvoltăm complet în toate direcțiile, avem însă rădăcini puternice, sevă abundentă, o compoziție organică bună, aptă de a da energii superioare nu numai pentru executarea ordinelor altora, dar și pentru conducere.

Silințele ce și-au dat cei rămași credincioși Astei pentru ca ea să rămână pe pedestalul său.

Cu toate că împrejurările au făcut ca mulți din membrii Astei să dezerteze dela datoria lor, cei rămași credincioși și-au mărit silințele, și-au intensificat forțele pentru ca Astra să rămână pe pedestalul pe care o așezaseră înaintașii noștri.

Acestor puțini le-a fost dat să lupte deci nu numai cu greutățile cu care mai luptase Astra înainte de războiu, dar cu altele noi, aduse de nouile împrejurări, de nouele stări de lucruri.

Fără a avea pretenția să spun că activitatea de după războiu a Astei a fost perfectă, totuși, ca soldat credincios al ei în cei 11 ani de după războiu, pot spune că pentru silințele sale a meritat mult mai mult decât floarea răutăței și ingraturii ce i s'a aruncat de unii nemulțumiți.

Acei ce aprofundează mai mult fenomenele sociale tulburi de astăzi, pot să prețuiască eforturile meritorice ale conducătorilor ei și în special a acelor ce s'au perindat pe scaunul președințial.

Alături de munca asiduă, pricepută, plină de bunătate și modestie a fostului nostru președinte A. Bârseanu, alături de silințele vrednice, date de vicepreședintele actual dl Dr. O. Russu, în timpul interimatului președințial, trebuie să adăogăm și laudabilele inițiative și înfăptuiri ale actualului președinte dl V. Goldiș.

Activitatea meritorie a președinților.

Reorganizarea secțiilor, a regiunilor și despărțămintelor, înlesnirea subvențiilor dela stat cu cercetarea și acordarea mijloacelor materiale prin care Astra să poată trăi prin sine însăși, mărețele solemnități în memoria lui Avram

Iancu, vizitele și descălicările din Vechiul-Regat, ajutorul cultural și material adus fraților Basarabeni, etc., sunt momente importante din viața Astei de după războiu, datorite inițiativei și conducerii actualului președinte.

Recunoaștem însă că împrejurările nu permiteau Astei să presteze atât pe cât dorea, criticele deci s'au înmulțit și dacă unele sunt subiective, adresându-se la persoana unora dintre conducători, altele sunt obiective și privesc întreaga organizare a Astei.

Problema reorganizării generale, cea a centrului și formațiilor sale periferice ca și raportul dintre centru și organizațiile exterioare vor putea fi înțelese mai ușor după ce voi expune părerile și propunerile făcute Astei.

Lăsând la o parte învinuirile aruncate Astei din partea acelor diagnosticieni superficiali care, fără o analiză temeinică a suferințelor ei, o acuză de: senilitate, anchiloză, retardare, închistare regională, etc. și, cercetând numai propunerile serioase făcute aici în scris, putem vedea că sunt puțini acei ce ating principiile fundamentale ale Astei, cei mai mulți reclamă un program metodic al activității Astei, program ce urmează să fie respectat și executat cu scrupulozitate de organele sale de înfăptuire.

A) Propunerile făcute Astei cu privire la reorganizarea ei.

O înfățișare mai deosebită aduce Astei propunerea Secției medicale.

„Scopul Astei — zice Secția medicală — nu mai este de a ajuta propășirea culturii în general în masele populare. Aceasta este astăzi sarcina școlii și a altor instituțiuni românești. — Scopul Astei este de a propaga o anumită cultură, anumite convingeri specifice care să se înrădăcineze în sufletul poporului nostru, să-i conducă gând și acțiune, să lupte contra materialismului de astăzi, să lupte pentru validitatea fiecărui român în baza calităților sale firești hărăzite de patrimoniul moștenit și de alcătuirea mediului în care trăește și în fine să cultive aceste calități pozitive cu care ne mândrim.“

a) *Propunerea Secției medicale.*

Pentru Secția medicală principiu de bază a Astreii, (aprobat de altfel prin hotărârile dela Zălau și trecut în statute la art. 2 cu o ultimă propoziție), ar fi lupta pentru prosperarea biologică, deci fizică, mintală și sufletească a națiunii și aceasta în convingere că capacitatea biologică este fundamentul validității individuale, criteriul hotărâtor al organizației sociale și principiu de bază a guvernării unui stat.

În acest scop secțiile și în special Secția medicală propune:

1. O activitate de îndrumare culturală a Astreii prin propagandă, reviste, buletine, etc. și să se înființeze la Cluj un centru.

2. Înființarea unui post de vicepreședinte la Cluj.

3. Înființarea unui atelier central pentru procurarea materialului de propagandă (filme, diapozitive, planșe, broșuri, etc.) la Cluj.

4. Ședințele comitetului central să se țină alternativ la Cluj și Sibiu.

5. Angajarea de conferențieri demonstratori plătiți.

6. Necesitatea reorganizării organului central al Astreii și a unei reforme care să înlăture principiul de tutelă pentru secții.

7. În afară de comitetul central, care lucrează onorific, să se creeze anumite posturi permanente, bine plătite, cari să corespundă funcțiilor centrale principale și cari să fie ocupate de persoane bine selecționate.

Rămâne de stabilit cari ar fi aceste funcțiuni.

Nici acestor nu ar fi bine să li se dea o independență prea mare, nici să li se dea conducerea Astreii, care avea totuși odată să vină din Cluj, (centrul de cultură incontestabil al Ardealului.)

8. În ce privește cointeresarea conferențierilor și disciplinarea propagandei și angajarea în mod principial a preoților și învățătorilor în acest scop, secțiile cred: că e bine să se facă conferințe de conferențieri demonstratori selecționați și pricepuți.

9. Pune fond pe o organizație cât de mică în fiecare comună (cercul cultural) în permanentă funcțiune.

10. O colaborare care să se facă numai cu societățile cari primesc principiile de bază ale Asociației.

b) *Propunerile plenului Secțiilor.*

Ședința plenară a secțiilor din 26 Martie 1930 luând în discuții cele 36 probleme aduce următoarele hotărâri:

Statutele actuale și celelalte regulamente, având o bună organizare, nu au nevoie de schimbări. — Cer totuși ca comitetul central să se compună dintr'un număr mai restrâns de membri (oameni de cultură pricepuți și activi), iar pentru membrii care nu locuiesc în Sibiu Astra să suporte cheltuelile de drum, pentru a putea participa la ședințele comitetului central.

Celelalte propuneri sunt răspunsuri la întrebările din chestionar; menționez numai că doresc:

a) Să se ia dela ordinea zilei chestiunea Astra și politica;

b) Chestia impozitului cultural să fie studiată în înțelegere cu statul;

c) Societățile culturale din Ardeal să fie invitate a intra în organizația Astrei; o federalizare cu toate societățile este irealizabilă;

d) Secțiile să rămână cu actuala organizație și cu sfera de activitate cuprinsă în regulament;

e) O gazetă poporală este inutilă și nerentabilă, să se mențină colaborarea Astrei la ziarele populare;

f) „Transilvania” să rămână așa cum este;

g) Astra nu poate susține o revistă de familie;

h) Să se reinființeze — dacă sunt mijloace — Oficiul de desfacere;

i) Bibliotecile poporale dela sate să fie concentrate în una singură, cea din Sibiu să aibă personalul necesar;

j) Problema de cooperatie, agricultura, etc. nu mai cad în competența Astrei. — Astra poate veni în ajutor cu conferințe și îndrumări când i se cer;

k) Problema ucenicilor, corurilor, etc. Astra va da concursul, inițiativa însă nu va fi a ei. — Numai 5—6 probleme din cele 36 pot umplea activitatea Astrei, în zeci de direcțiuni Astra nu va putea lucra.

c) *Propunerile D-lui P. Suciu (1927).*

Un proiect de organizare și un program de muncă a fost publicat de Dl P. Suciu în Societatea de mâine (Iunie 1927).

Astra — zice Dl Suci — nu trebuie să fie numai o instituție de propagandă, ci de realizări culturale și economice. — Obiectul ei trebuie să fie satul. — Prin îmbunătățirea situației economice satele vor câștiga în cultură și civilizație. — Satele fiind agricole, ridicarea lor nu se poate face decât prin intensificarea agriculturii.

Mijloacele pentru majorarea producției sunt împărțite de autorul proiectului în educative (școli profesionale, de gospodărie casnică, de industrie domestică și universitate populară ca în Danemarca) și materiale (reuniuni agricole, bănci populare, societate de construcții rurale, de electrificare a satelor, cooperative, pepeniere de altoi, etc).

În expunerea proiectului, ce cred că va fi relevant de referentul chestiunilor, autorul recunoaște că ridicarea economică a satelor ar cădea în datoria statului, dar că statul prin o falsă și ipocrită concepție democratică are numai o singură atribuție de stat politic, deci Astei îi revine datoria să se coboare de pe tribuna propagandismului cultural efemer și romantic și să pășească pe pământul realităților social-economice.

În cât privește programul de muncă pe anul 1927 D-sa încă se raportă la sate, deoarece cere să se înfăptuiască :

a) Învățătorii ambulanți pentru împletit și stupărit ;

b) Angajarea de conferențieri cooperatiști și o gazetă pentru popor.

Arată apoi modalitățile de editare ale unei gazete a Astei și crearea unei universități populare cu cursuri teoretice și practice.

Încât privește resursele materiale crede că s'ar putea câștiga : prin subvențiuni, prin încetarea „Transilvaniei” și calendarului, încetarea temporară a ridicărilor de troițe și de monumente, precum și prin creșterea numărului de membri.

În altă ordine de idei D-sa susține crearea de internate țărănești pe lângă diferitele școli mai ales secundare.

Ca răspuns la chestionarul cu cele 36 probleme Dl Suci mai adaogă următoarele propuneri :

Propunerile D-lui Suci în 1930.

a) Președintele să nu facă politică militantă, să fie cu o largă suprafață culturală și alegerea sa să fie câștigată anterior prin învoirea tuturor frunțașilor politici ;

b) Comitetul să aibă un număr restrâns de membri ;

c) Astra să fie o academie de probleme culturale și social-economice ;

d) Secțiile să nu facă știință, să nu se facă editări de cărți, nici de ele nici de Astra centrală. O singură publicație să aibă cu probleme social-economice ;

e) Să nu facă nici o afacere comercială (cinematograf) etc.;

f) Să se înființeze un oficiu de statistică și monografii sociologice, precum și un curs de propagandiști la Cluj, pe lângă Universitate și Academia de agricultură.

În aceste din urmă propuneri Dl Suciuc vorbește și de propaganda la orașe. D-sa preconizează o federalizare a tuturor societăților culturale și de binefaceri existente, iar în programul de muncă la orașe, D-sa propune o parte de propagandă (conferințe, șezători, etc.) și o altă de ajutor efectiv pentru cei lipsiți de mijloace (săraci, infirmi, etc.), precum și pentru plasarea de ucenici, meseriași, muncitori români, etc. Vrea apoi ca Astra să fie un îndrumător al întregii vieți publice românești dela orașe, urmând să fie consultată în toate chestiunile ce o privesc.

În propaganda dela sate adaugă la cele expuse în propunerile anterioare, că propagandiștii să fie cărturarii dela sate, ajutați însă de propagandiști țărani. Pentru a-i avea pe acești din urmă propune ca un număr de tineri frunțași să fie trimiși la școlile inferioare de agricultură și un alt număr de gazde înstărite dela sate să fie trimise pe un timp scurt la fermele model, în satele săsești sau la cursurile dela Cluj.

d) *Propunerile subsemnatului „Dr. Gh. Preda” în 1926.*

Personal, în o broșură intitulată: Scurtă analiză a împrejurărilor de astăzi care poate da indicațiuni asupra activității culturale de mâine a Astrei, arătăm motivele care mă făcea să accept punctul biopolitic reprezentat de Secția medicală și greutățile cu care are de luptat Astra în vremurile actuale, și susțineam că va trebui să se introducă ca principiu în raporturile din afara Astrei ideia federației societăților noastre culturale pentru a evita pulverizarea energiilor și concurența nealală, precum și intervenția ca activitatea extraoficială a preoților și învățătorilor din Ardeal să se facă, dacă este posibil, sub directivele Astrei. De asemenea ceream o conlucrare cu asociațiile studențești și cooperativele. Delimitarea câmpului de activitate a Astrei etc.

În organizarea internă a Astrei, pentru a scoate anonimatul răspunderii și a înlesni rezolvarea chestiunilor, propuneam desființarea comisiunilor, alegerea a câte cinci membri din comitetul central care să conducă efectiv cele 5 servicii mai importante ale Astrei (organizare, contabilitate, propagandă, fundațiuni și secții științifice-literare) și cărora să li se acorde în marginile posibilității un onorar. Comitetul central să fie întrunit de 2-ori pe an în chestiuni numai de directivă sau care ating principiile fundamentale ale Astrei, iar restul agendelor să fie rezolvate fie de singuraticii șefi de servicii, fie de consiliul lor (comitetul de delegați.)

Sușțineam încă o propagandă cât mai directă la sate, iar publicațiile Astrei să se împartă organizațiilor dela periferie pe costul lor, acestea având dreptul de a încasa o sumă în plus fixată prin comitetul respectiv și această sumă să o utilizeze pentru nevoile locale.

Mai ceream apoi tipărirea de conferințe model pentru propagandiști.

Și ca să se poată ilustra și mai bine sistematizarea activității Astrei cu serviciile propuse, precum și meto-dizarea propagandei culturale luându-se în vedere viața individuală, familiară, socială și etnoștiințifico-literară alăturam 2 tabele cu detaliile respective.

Instrucțiuni speciale pentru funcționarea diferitelor servicii complectau apoi proiectul prezentat.

e) *Propunerile singuraticilor membri ai comisiei de organizare.*

Propunerile Secției medicale, cele ale d-lui Suciu (pri-mele) și ale subsemnatului au fost discutate în numeroase rânduri atât de comisia de organizare, cât și de comitetul central și secțiile științifice-literare.

Membrii comisiei de organizare au prezentat aproape individual, părerile lor astfel :

1. *Propunerea Dr. Beu.*

Dr. I. Beu propune modificarea statutelor luându-se de bază grija pentru prosperarea biologică a poporului român.

Acceptă delegația permanentă, însă formată numai din 3 membri a acelor 3 servicii, considerate de d-sa ca mai importante : a) Administrativ și de organizație, b) Cassieriei, contabilitate, fundații, și c) Propaganda, muzee, biblioteci).

Secțiilor literare să li se dea o oarecare autonomie și să li se dea un secretar literar la Cluj (lucru înfăptuit), iar la modificarea statutelor să se aibă în vedere și secțiile din Easarabia.

2. Propunerea P. Drăghici.

Dl Drăghici senior acceptă în parte proiectul propus de mine (Dr. Preda) și cere să se facă o experimentare alegându-se din sânul comitetului un număr de nouă membri ca conducători de servicii importante. Acești conducători urmează să se întâlnească zilnic, la ora 12, pentru a rezolvi împreună cu funcționarii agendele, rezervând comitetului central numai cauzele care reclamă, conform statutului, o hotărâre a acestui comitet. Secțiile Asociației sunt, după d-sa, organe coordonate de specialitate și au legătură cu comitetul numai prin intermediul președintelui și secretarului literar.

Serviciul secțiilor va fi efectuat de președinții singurategelor secții, după indicațiile și avizul lor.

3. Propunerea Dr. Borcia.

Dl Dr. Borcia, acceptând unele din propunerile expuse, este de părere totuși ca o persoană singuratică (dl Dr. V. Onișor) să fie rugată să pregătească un anteproiect de statute.

4. Propunerea membrilor întruniți în comisie.

Membrii Comisiei de organizare, întruniți la 19 Iulie 1927, au ajuns la următoarea concluziune:

1. Nu este urgentă o modificare a statutelor de oarece se poate lucra în cadrele lor conform dorințelor exprimate de Secția medicală.

2. Autorizează comitetul central a delega o comisie de 7, căreia să i se dea atribuțiile exercitate până acum de Comitetul central pentru ședințele ordinare, comisie care să aducă în înfăptuire tot ce se poate din planul propus de mine (Dr. Preda).

3. Comitetul central să propună Adunării generale viitoare: să se însărcineze o persoană cu elaborarea unui anteproiect de noi statute, având ca bază principiile biopolitice

O remarcă a referentului actual (Dr. Preda).

Aduse aceste propuneri în Comitetul central și luându-se în desbatere și sumele de bani ce ar ocaziona nouile organizațiuni (și de care trebuie să ținem compt totdeauna când

este vorba de noi întocmiri), personal am anunțat că nu intenționez de a-mi impune principiile și ele pot fi considerate numai ca sugestii pentru acei ce vor fi însărcinați să reorganizeze Astra.

Trebuie să recunosc că am fost bine inspirat făcând această nouă propunere, deoarece împrejurări ulterioare mi-au dat ocazia să mă conving că o cointeresare bănească, pe care o susțineam în proiect pentru anumite persoane ce prestau servicii efective și regulate la Astra, ar fi putut deștepta apetituri și aduce desarmonie chiar între intelectuali bine intenționați sub raportul propășirii noastre culturale.

După discuțiunile ce au avut loc în Comitetul central asupra reorganizării apare o broșură a d-lui Grațian Mărcuș (în 1929).

f) Propunerea G. Mărcuș.

D-sa cere pentru Astra statute noi și o organizare temeinică a cadrelor. Pleacă dela ideia, că sediul principal trebuie să fie Clujul, unde s'ar putea instala un palat cultural al Astei și pledează pentru o concentrare a forțelor culturale și deci a diverselor societăți cu delimitări ale activității fiecăreia din ele.

În organele de conducere și executare ale Asociației d-sa introduce un element nou Comitetul de censored, compus din 5 membri experți în materie de comptabilitate și administrație.

Intrând apoi în detaliile organizării, D-sa propune ca comitetul central să fie de 12 membri. Șapte aleși de adunarea generală și 3 de plenul secțiilor, dintre președinții acestor secții.

Durata comitetului să fie de 4 ani pentru președinții și cei 7 membri și numai de un an pentru cei 3 membri aleși de secții. Secretarul general (post creat în locurile suprimate ale secretarului literar și acel al secțiilor) să facă parte din comitet. La sediul Asociației să fie cel puțin 8 membri.

În cât privește secțiile, fiind considerate ca expresiunea curentelor de idei din cultura națiunii, aceste curente nu trebuie să fie stavilite; în orice caz secțiile trebuie să fie degrevate de orice chestiuni administrative.

Președintele să se abțină de o activitate politică militantă. Președintele, vicepreședinții, secretarul general și directorul administrativ (post creat în locul secretarului admi-

nistrativ și cu atribuțiuni mai întinse), vor lucra ca un Comitet executiv mandatar cu depline puteri acordate de Comitetul central.

Pe lângă ceilalți funcționari ai Asociației (bibliotecar, custodele muzeului, și conferențiarul artistic în locul directorului artistic) autorul susține pe învățătorii economici pentru popor, adevărații organizatori și animatori ai despărțămintelor și cercurilor culturale.

În cât privește taxele membrilor Asociației, D-sa propune ca toate să fie vărsate casieriei centrale a Astrei, împărțindu-se în schimb la despărțăminte din subvențiile centrului o sumă în raport cu numărul membrilor care au vărsat taxele într'un termen fixat și după o cheie anumită.

Indică taxele diverselor categorii de membri, socotindu-le ca corespunzătoare capacității de plată în situația actuală economică și propune pentru acești membri avantaje ca :

să primească revista „Transilvania” cu 200 Lei anual și cu o reducere de 20% orice altă publicație periodică a Astrei. Membrii fondatori și pe viață vor primi în plus darea de seamă anuală, iar cei ordinari un extras al acestei dări de seamă.

BCU *Propunerile dlui Mărcuș în 1930.* ary Cluj

Membrii ajutători vor primi numai cu reducere de 20% publicațiile pentru popor și un extras din darea de seamă scris pe înțelesul poporului.

D-sa mai propune anularea subcomitetelor și subcomisiunilor din despărțăminte și reducerea numărului de membri din Comitetele lor la 5. Același număr de membri să fie și pentru Comitetul cercului cultural.

Ca răspuns la chestionarul cu cele 36 de probleme dl Mărcuș trimite o nouă lucrare prin care, menționând propunerile anterioare, fixează durata președintelui și a celor 7 membri din comitet la 3 ani, iar la sediul central cere să aibă domiciliul 7 membri din comitet. Susține ca membrii comitetului central să fie responsabili moralicește și materialicește pentru întreaga gestiune a Asociației.

Activitatea editorială a secțiilor să fie concentrată împreună cu activitatea editorială a centrului într'un singur serviciu de editură și desfacere.

Acuzând centrul de un centralism birocratic propune ca Comitetul central să încredințeze conducerea curentă a societății unui Comitet executiv pe care de astădată îl

arată compus numai din 3 persoane (președintele, secretarul general și directorul administrativ) și care vor avea drepturi largi de acțiune și de răspundere.

Vicepreședintele să nu fie o persoană aleasă de comitet, ci prin delegația temporară dată de președinte unui membru din comitet care-i deține încrederea și reprezintă ideile sale.

Cu privire la raportul dintre centru, regiune și despărțăminte, etc., dl Mărcuș susține că „Astra” să nu-și întindă mai mult activitatea decât în Ardeal și Banat. Basarabia va rămâne ca o regiune autonomă cu un comitet subordonat Comitetului central. Acest din urmă va dispune de un drept de control cultural și administrativ asupra celui dintâiu.

D-sa susține că orice organizație suprapusă să aibă drept de control cultural și administrativ asupra celei subiacente; odată cu controlul să poată să existe și sancțiuni (admonestări și demiterea gestionarilor).

În despărțăminte și cercuri culturale nu există comitete de censori. Numărul membrilor din comitetele despărțămintelor să fie de 7 cu 3 censori, iar la cercuri de 5 cu 3 censori.

Cu privire la Adunarea generală D-sa propune modificări cu substrat democratic.

a) Un număr de 100 membri fondatori și pe viață, nemulțumiți cu activitatea conducerii, pot cere comitetului de censori convocarea unei adunări generale extraordinare;

b) Pentru locul adunărilor generale ordinare sau extraordinare să se ceară părerea, în scris sau verbal, a președinților de despărțăminte;

c) Pentru a asigura tuturor membrilor dreptul de participare și de control asupra instituției se va da Adunării generale dreptul de consultare a tuturor, în următoarele condițiuni:

200 membri fondatori și pe viață, prin o petiție înaintată comitetului de censori, pot contesta orice hotărâre a adunării generale. În acest caz, în termen de 30 zile, chestiunile contestate se vor supune aprecierii tuturor membrilor fondatori și pe viață. (D-sa omite membrii activi sau ordinari fiindcă îi crede flotanți).

Răspunsul se va da cu un da sau nu. Și pentru a se îngădi măsura, în înțelesul de a nu se întrebuița prea des acest mijloc, censorii vor obliga pe petiționari să suporte cheltuelile tipăririi chestionarului și a portului postal. Suma se va depune anticipat.

În cât privește categoria membrilor, D-sa face următoarele precizări :

1. Membrii care se bucură de avantajii editoriale, în care intră a) ajutători pentru cele populare și b) activi pentru cele populare și intelectuale și

2. Membrii cari se bucură de toate aceste favoruri și iau parte și la conducerea instituției, în care intră cei pe viață și fondatori.

În cât privește sediul Astrei, D-sa încă face o rectificare la prima propunere : în sensul să se facă asupra chestiunii o consultare a membrilor fondatori și pe viață.

g) Propunerea dlui V. Lazăr.

În părerile și propunerile prezentate de dl Victor Lazăr, D-sa susține ideia că rostul societății nu este de a crea opere literare, științifice sau artistice, ci de a mijloci ca ceiace se creiază de scriitori, de artiști, precum și de instituțiile noastre culturale (Academia, Universitățile, etc.) să se răspândească în masele mari ale poporului, potrivit cu gradul de apercere al acestuia.

Consideră poporul din punct de vedere al culturalizării în două straturi principale : 1. cel mare al țăranilor, lucrătorilor, micilor negustori, meseriași și tineret și al 2. mulțimea de funcționari, preoți și învățători. Mijloacele de culturalizare le consideră deosebit pentru fiecare din aceste două straturi.

Pentru pătura rurală, se va utiliza — zice D-sa — mijloacele dovedite bune înainte de războiu și care urmează numai să fie sistematizate. În acest scop, D-sa recomandă „Biblioteca poporală” cu un Calendar, o revistă poporală și conferințe populare. Trecând la detalii, D-sa specifică pentru fiecare din aceste mijloace părțile de aplicare.

Pentru pătura intelectuală dela orașe, D-sa recomandă : „Biblioteca secțiilor Astrei” și un „Calendar Almanah”, revista „Transilvania”, conferințe, „Biblioteca centrală din Sibiu” și bibliotecile din centrul despărțămintelor, precum și Universități populare.

Ca și la mijloacele pentru pătura rurală, D-sa detailează părțile ce urmează să aibă aplicație.

Autorul încă recunoaște că o schimbare a organizării Astrei se impune și în acest scop propune :

a) Comitetul central să aibă un număr de 9—12 membri și dintre ei să facă parte și un reprezentant al Armatei noastre ;

b) Să se pună frâu biurocrațizării excesive a centrului, care a ajuns să creadă că, dus la exces, înseamnă culturalizare ;

c) Din suma destinată culturalizării masselor cel puțin 60% să se întrebuițeze pentru pătura rurală, muncitorească și tineret și numai 40% pentru cea intelectuală.

Asupra menirii Asociației față de masele largi țărănești ni s'a atras dealtfel atenția de multe ori, chiar în adunările noastre generale.

h) *Propunerea dlui I. Georgescu.*

Fostul secretar literar al Asociației, dl I. Georgescu, prezentându-ne în 1920 proiectul de reorganizare a secțiilor, nu neglișă a arăta că Asociația noastră nu mai poate avea puțința, ca în trecut, să adăpostească toate păturile societății românești cu toate organizațiile lor particulare.

Nu numai că i-ar trebui un aparat aproape ca acel al statului, dar ar lua proporții ce ar întrece cu totul puterile ei. Asociația — zice dl Georgescu — trebuie să fie tot mai mult o societate de popularizare științifică și literară, o societate cu scopul de a ridica nivelul cultural al maselor largi țărănești, căci, dacă avem în țară instituții cu scopuri mari și înalte, nu avem pentru popor nici una de popularizare sistematică.

Date importante găsim apoi în propunerile fostului secretar ad-tiv dl Simu, al d-lui profesor Pop, președintele despărțământului București, a d-lui Sofronie Roșca, cassierul despărțământului, precum și a fostului nostru conferențiar I. Neagoe.

i) *Propunerea d-lui R. Simu.*

a) *Dl Simu nu-și poate închipui o reorganizare a „Astrei” decât în cadrele actuale și pe teritoriul Ardealului cu Banatul, Crișana și Maramureșul, cu Basarabia și Dobrogea. Crede că deocamdată să ne desinteresăm de Muntenia (excepția București) Moldova, Oltenia și Bucovina ;*

b) *Cere reducerea membrilor din comitet dela 51 la 18 în care să se cuprindă și președinții celor 3 regiuni.*

c) *Președintele și 4 membri din comitet să poată aduce hotărâri asupra chestiunilor rezervate ședințelor ordinare, iar cu 10 membri pentru cele rezervate ședințelor plenare.*

d) *Să avem 4 regiuni: Ardeal, Banat, Basarabia și Dobrogea. Cele 3 din urmă cu câte un președinte ales de adunarea generală și un comitet de 18 membri aleși de o adunare generală a regiunii. Regiunile să lucreze indepen-*

dent, trimițând centralei darea de seamă anuală. Din subvenții Astra împarte la regiuni după o normă stabilită mai înainte. Dacă-și pot scoate singure publicațiile, regiunile să fie libere să și le scoată. O revistă de familie însă va fi scoasă cu conducerea tuturor regiunilor. Un schimb de conferențieri între regiuni ar fi de dorit.

Raportul dintre regiuni, despărțăminte, etc. va fi ca și până acum.

În despărțământul central județean vor face parte din comitet președinții despărțămintelor de plasă și câte un reprezentant al Asociațiilor culturale cu care Astra colaborează.

Di Simu, cu practica sa îndelungată dela Astra, aduce câte un răspuns la fiecare din cele 36 de chestiuni din chestionar. Sper că referenții respectivi nu se vor lipsi de de a le consulta în cât privește referatele lor.

j) *Propunerea d-lui prof. Pop.*

Din scurtul referat al d-lui Pop, care privește mai mult organizarea Astrei în vechiul regat, câteva date, care privesc felul cum înțelege D-sa organizarea unui despărțământ, merită a fi menționate.

Di Pop susține că la întemeierea despărțămintelor să se aibă în vedere omul chemat să o facă, capabil de a întemeia un nucleu al Astrei sau autoritatea morală necesară pentru a-și câștiga dela început legături cu toți localnicii de vază. Acest om, îndeplinind rolul de reprezentant legal al centrului, instalează un biou rou până la adunarea generală respectivă. El va lucra pentru întemeierea unui Ateneu local, care să intereseze pe toți intelectualii.

k) *Propunerea d-lui S. Roșca.*

Di Sofronie Roșca, directorul băncii „Albina” din București, ne scrie :

Reorganizarea generală se impune. Adaptarea la noile împrejurări politice de după războiu și fixarea unui nou program de activitate, în care cel dintâi și esențialul punct să fie : cultivarea maselor țărănești și muncitorești, legătura conștientă și națională cu pătura intelectuală românească de pretutindeni, având ca mijloc imediat și direct de legătură pe toți intelectualii satelor și în prima linie pe preoții și pe învățătorii rurali.

Biroul central să fie temeinic organizat cu oameni specialiști și de muncă și bine retribuiți materialicește. Cred că în general a trecut epoca muncii cu totul gratuite și desinteresate. Un control sever și efectiv al personalului plătit și al gestiunii economice financiare prin oameni desinteresați și pricepuți.

Regiunile, cu rod mai mult sau mai puțin practic și real, să aibă în frunte pe cel mai reprezentativ și mai cu suprafață morală din acel ținut, fără obligații prea mărunte (ca d. e. rapoarte de detalii, etc.) și neretribuit materialicește.

Despărțămintele (corespunzătoare județelor) vor fi organul activ, în cele culturale și de îndrumare în general în activitatea lor, dependente nemijlocit de șeful Regiunii, iar în gestiunea lor financiară-economică, în legătură directă cu centrul. Centrul va putea da îndrumări și în cele culturale de-adreptul despărțămintelor, dar va aviza totodată și regiunea.

Fiecare despărțământ (i-aș spune altfel, poate „Subcentru”, „District”, etc.) trebuie să aibă un biou al său cu un secretar plătit și un ajutor (dactilograf).

Cercul va fi compus (comitet și birou de toți intelectualii români ai localității, ca membri numiți de directorul despărțământului și aprobați de centru și apoi din un număr restrâns de membri aleși de totalitatea (adunarea) cercului respectiv.

Legătura dintre centru și despărțăminte va fi numai în scris: îndrumări și dispozițiuni de o parte și rapoarte și răspunsuri de altă parte. Intre cerc și despărțământ mai mult contact personal, dar și îndrumări, comunicări etc., în scris din partea biroului despărțământului, ca presiune morală pentru conducătorii cercurilor de a lucra și a arăta rezultate. Ca obiect principal de activitate culturală la sate: stârpirea analfabeților și cititul de ziare și cărți potrivite, apoi aranjarea de expoziții agricole, de vite, de industrie casnică, de copii, etc.; conferințe despre igienă și religioase.

1) *Propunerea d-lui Neagoe.*

DI Neagoe adăugând observațiile sale personale și înțelegerile luate cu unii președinți de despărțăminte, înaintase de mult o dare de seamă comitetului central, din care extrag următoarele însemnări mai principale:

a) Alegerile în regiuni, despărțăminte și cercuri să se facă de odată cu cele dela centru ;

b) Subvențiile acordate dela județ să se împartă între despărțămintele din județ, dându-se o parte mai însemnată celui central județean ;

c) Secretarul despărțămintelor ca și toți ceilalți funcționari dela organizațiile periferice să fie onorifici. Întrucât însă nu se poate pretinde prea multă muncă onorifică, față de sarcinile care apasă de multe ori pe umerii unora și aceluiași persoane, să se angajeze în despărțăminte un scriitor ca ajutor al comitetului remunerat din caz în caz. La 4—5 județe (sau dacă se poate chiar la despărțământul județean) să fie un funcționar delegat al centrului (salariat de centru) căruia să i se încredințeze lucrările de propagandă și de organizare mai ales în ce privește regiunile ;

d) Să se trateze mai intensiv anumite probleme specifice care se referă la viața unui ținut (românizarea din Săcuime) ;

e) În sfârșit D-sa insistă asupra dezvoltării părții economice la țară în sensul propunerilor Dlui Suciuc, a împărțirii publicațiilor Astrei în sensul propunerii Dlui Mărcuș și a înființării Caselor naționale.

Aceste sunt în rezumat propunerile făcute.

Dacă trecem la problema III: raportul dintre centru, regiuni, despărțăminte centrale, cele de plasă și cercurile culturale, pe lângă propunerile susmenționate am de adăugat că toată atenția noastră trebuie să fie cât mai mult îndreptată spre celulele noastre culturale, adevărate spre sate.

B) Chestiunea raportului dintre Centru și organizațiile periferice.

Suntem încă departe de a avea cercuri culturale în fiecare sat, nu avem nici despărțăminte în fiecare plasă sau capitală de județ, iar regiunile noastre sunt formațiuni abia eșite din fașe (Basarabia și Dobrogea).

Pe măsură ce organizațiile periferice se creiază și se consolidează, luând în considerare propunerile d-lor Pop și Simu, cred că trebuie să li se acorde și deplină libertate de a lucra în cadrele statutelor existente și în alegerea mijloacelor pentru realizarea scopurilor prevăzute în aceste statute. Dealtfel cam în acest sens vorbesc cele mai multe din propuneri. Nu este vorba de o descentralizare bruscă, primejdioasă prin urmările ei, dar de una progresivă, metodică.

Orice organizație va comunica, prin secretarul respectiv, neajunsurile ce le întâmpină ca și rezultatul activității lor organizației imediat suprapuse, chestiunile cari nu pot fi soluționate, precum și cele ce privesc activitatea anuală vor fi aduse prin organizațiile intermediare la cunoștința centrului.

Discuția problemei raportului dintre centru și despărțăminte.

În cazuri care cer soluțiuni urgente din partea centrului, și când intervențiunile se fac direct, centrul să fie obligat a face cunoscut rezultatul său prin organizațiile intermediare.

Secretarii fiecărei organizații vor fi retribuiți după posibilitate.

În general, orice organizațiune periferică a Astei, pe lângă obligația de a-și asigura existența și dezvoltarea sa în cadrele celor prevăzute în statutele și regulamentul actual, trebuie să :

- a) creieze și să consolideze organizațiunile subjacente ;
- b) orienteze, încurajeze și susțină inițiativele ce vin dela ele pentru binele și propășirea intereselor Astei ; — organizațiunea va fi obligată să aducă ajutor acolo unde există insuficiență ;
- c) supravegheze activitatea acestor organizațiuni subjacente ca ea să fie în conformitate cu scopurile Astei ;
- d) coordoneze interesele tuturor acestor organizațiuni pentru binele comun ;
- e) mențină ordinea și armonia dintre ele.

Administrația centrală va putea exercita direct sau prin delegații săi verificări și control în gestiunile bănești ale tuturor organizațiilor sale periferice.

Diversitatea părerilor dintre autorii reorganizării și con- cilianța ce se impune pentru întocmirea unui proiect.

Toate părerile și propunerile expuse până în prezent dovedesc interesul purtat Astei de pătura intelectualilor noștri, precum și dorința lor ca Astra să trăiască și să prospere folosind cât mai bine nației noastre române. Chiar dacă autorii nu sunt de acord asupra unor și acelorași

principii, totuși, avându-se în vedere binele comun al Astrei, cred că vor deveni concilianți când va fi să se întocmească definitiv proiectul de reorganizare a Astrei.

Diversitatea părerilor și propunerilor, ca și complexitatea problemei reorganizării, mă conduc, drept concluzie, la un formular mai concentrat de întrebări.

C) Concluzii generale:

a) *Cu privire la reorganizarea generală.*

Răspunsurile pe care le veți da vor clarifica mai bine problema și deci pe susținătorii reorganizării în alcătuirea unui proiect.

A) *Congresul deci trebuie să hotărască dacă acceptă această reorganizare și dacă principial este pentru modificarea statutelor actuale?*

B) *Congresul să hotărască dacă prin modificările aduse în statute trebuie:*

a) *să se pună de acord titlul cu scopul Astrei?*

b) *dacă scopul rămâne cel fixat în statutele existente sau dacă urmează să se aducă precizări și complectări care ar delimita mai bine activitatea ei?*

În acest din urmă caz, să se precizeze dacă trebuiesc aduse modificări în înțelesul ideii biopolitice, adică a unei anumite culturalizări cu convingeri specifice, în cât privește prevalarea moștenirilor sau legatelor lăsate de înaintași, așa precum preconizează Secția medicală și biopolitică? Sau în înțelesul unei popularizări a științelor (în special a științelor economice) și a literilor așa cum au intenționat creatorii Astrei, așa precum s'a practicat în decursul vremurilor de antecesorii noștri și precum o cer unii propunători.

Deasemenea dacă nu este cazul să se statueze și interesul deosebit purtat de Astra, atât pentru cauzele naționale, cât și pentru cele morale?

b) *Cu privire la organizarea Centrului.*

C) *Cu privire la punctele principale care privesc organele de înfăptuire, adică elementele de execuție, Congresul trebuie să hotărască:*

1. Dacă dispozițiile care privesc adunarea generală rămân cele din statute sau se completează, avându-se în vedere propunerea dlui Mărcuș?

2. Dacă numărul membrilor din comitetul central rămâne acelaș ca în statute sau dacă se reduce conform propunerilor făcute?

3. Dacă atribuțiile comitetului rămân aceleași, dacă ele se trec unui comitet de delegați sau unui comitet executiv conform propunerilor făcute?

4. Dacă se admite comisia de censori cu atribuțiile propuse de dl Mărcuș?

5. În cât privește pe funcționari:

a) Dacă selecționarea președintelui rămâne ca în trecut sau urmează să se facă în sensul propunerii dlor Mărcuș și Suciu;

b) Dacă vicepreședinții urmează să fie aleși de comitet sau propuși de președinte, așa precum preconizează propunerea dlui Mărcuș;

c) Dacă se admite secretarul general și directorul ad.-tiv, în sensul propunerii dlui Mărcuș;

d) Dacă conferențiarii trebuiesc recrutați în sensul propunerii dlor Suciu și Mărcuș.

6. Dacă regiunile de activitate rămân cele fixate în sensul propunerii dlor Simu și Mărcuș.

c) Cu privire la organizațiile periferice și raportul dintre ele și cu centru.

Dacă adunările generale din regiuni, despărțăminte, trebuiesc făcute în acelaș timp cu acelea ale Astrei.

7. Dacă numărul membrilor din comitetele regiunilor, despărțămintelor, cercurilor culturale trebuiesc reduse conform propunerii dlui Mărcuș și dacă se acceptă ca membrii de drept persoanele propuse de dl Simu.

d) Cu privire la legătura dintre centru și organizațiile subperiferice.

8. Dacă se acceptă principiile expuse în referat cu privire la raporturile dintre centru și organizațiile periferice precum și la acele ce ar trebui să existe între aceste din urmă organizațiuni.

D) Alte hotărâri ale Congresului.

a) Raportul dintre Astra, Stat și instituțiile străine.

D) Congresul trebuie să mai hotărască dacă ar trebui să se statueze raporturile pe care trebuie să le aibă Astra în afară, fie cu Statul, fie cu alte societăți culturale românești sau străine, cu atât mai mult, cu cât una din aceste probleme urmează să se discute în actualul congres.

b) Intocmirea unui plan metodic de lucru.

E) Congresul să hotărască apoi, dacă ar trebui să se statueze obligativitatea întocmirii unui program metodic și sistematic de lucru, care să cuprindă, pe lângă mijloacele de realizare dela punctul 2 din statute, și acele ce se vor ridica prin discuția problemelor aduse în ședințele Congresului, de ex.: problema cărței, a cooperăției, a organizării tinerimei, a analfabetismului, a părții artistice (cor, teatru), a impozitului cultural, a filmelor și radiofoniei, etc. și care nu sunt detaliate în actualele statute.

c) Alegerea unei comisiuni pentru alcătuirea proiectului de reorganizare.

F) Congresul să aleagă apoi o comisie care, documentându-se cu toate chestiunile principiale expuse mai sus, cu acele ce se vor mai discuta în ședințele Congresului și cu acele ce vor mai fi trimise Astei, să întocmească un proiect de reorganizare a Astei, proiect ce urmează să fie supus discuției Comitetului central și prezentat Adunării generale viitoare pentru dezbateră și aprobare.

* * *

Nu mă îndoiesc că suntem reuniți cu cele mai bune intențiuni pentru viitorul Astei. Dar aceasta nu este de ajuns. Se simte nevoie ca din sufletul nostru să mai dăm mult spre a putea însufleți și pe alții. Avem nevoie să ne intensificăm puterile și să perseverăm pentru înfăptuirea ideilor și intențiilor noastre.

Succesul stăpânirilor gândirei, acel al mării și întăriri unei instituții, ca și acel al mării și întăriri unei națiuni, a fost și rămâne datorit voinței.

Perseverarea înfăptuirii reorganizării.

Dacă noi avem ocazia să vedem cum unele instituțiuni din un stat se ridică și progresează, în timp ce altele staționează sau dispar, vă rog să credeți că acestea nu sunt fatalități, acestea nu reprezintă decât dozele variate de voință din sufletul oamenilor, care compun și conduc acele instituțiuni.

Apel la voința celor ce iubesc și se interesează de Astra.

Și nu pot face altă urare față de marea problemă a reorganizării Astrei, decât ca o voință perseverentă să stăpânească inima fiecărui membru iubitor de binele ei; ca în fața acestei voințe să se sfarame toate greutatețile vieții individuale, familiare și sociale; ca în fața ei să se vaporizeze toate sentimentele bolnave, toate pasiunile și ambițiile exagerate, toate nemulțumirile și animozitățile care întunecă judecata noastră, astfel ca prin ea rațiunea clară și senină să poată lucra pentru ceva ce este mai mare ca noi înșine, pentru ceva de care depinde demnitatea și valoarea noastră de buni români, pentru ceva ce rămâne și după moartea noastră, pentru aceasta instituție luminătoare a păturilor largi ale poporului, cultivatoare a moravurilor bune și susținătoare a sentimentului național.

2.

RAPORTUL ÎNTRE COMITETUL CENTRAL, DESPĂRȚĂMINTE ȘI CEROURILE CULTURALE.

De *Dr. N. Căliman*, președintele despărțământului Brașov.

Despărțământul Brașov a fost incredințat din partea comitetului central să facă un referat asupra raportului dintre comitetul central, despărțăminte și cercurile culturale.

Care este situația statutară și regulamentară de azi?

Art. 37 din statute spune :

„Membrii Asociațiunii se grupează în despărțăminte. În fiecare plasă administrativă se va înființa câte un despărțământ. Sediul despărțământului va fi de regulă în sediul plasei, dar poate să fie și în vre-o altă comună din plasă, dacă interesele Asociațiunii o cer. Într'o plasă pot fi organizate, după trebuință și necesitățile geografice, mai multe despărțăminte. Gruparea comunelor în despărțăminte se poate face și fără respectarea arondărei plaselor”.

Art. 38 din statute spune :

„Despărțământul din plasa centrală a județului se va numi despărțământul central județean, va purta numele județului și va avea sediul totdeauna la sediul județului. Din comitetul despărțământului central județean vor face parte de drept și președinții tuturor despărțămintelor din plasele județului”.

Iar Regulamentul în art. 8, ultimile aliniate spune :

„Despărțământul central județean pe lângă agendele și atribuțiile despărțămintelor din plase are și atribuții și agende generale de propagandă culturală pentru întreg județul. Organizarea despărțămintelor se ține de atribuția comitetului central (art. 22 lit. c) statute) și se face într'o adunare a

membrilor Asociațiunii din ținutul respectiv sub conducerea unui membru al Asociațiunii delegat spre acest scop de către comitetul central”.

Aceste articole din statute și regulament ar putea lăsa impresia unei desăvârșite descentralizări. Este comitetul central, sunt despărțăminte centrale județene, cu reprezentarea în comitet a președinților despărțămintelor de plasă și cercuri culturale. O ramificație prin urmare a Asociațiunii până în ultimele comune, cu cercurile lor culturale. Și cu toată această idee de descentralizare, care ar reieși din statute și regulament, există de fapt o centralizare, care împiedecă activitatea despărțămintelor județene în cel mai mare grad. După ultimul alineat al art. 8 din statute, comitetul central își rezervă singur dreptul de a înființa despărțăminte, toate despărțămintele de plasă sunt egale cu despărțământul central județean, toată corespondența despărțămintelor centrale județene și a despărțămintelor de plasă, se face direct cu comitetul central, dându-i-se despărțământului central județean, tot după art. 8 din regulament numai atribuții și agende generale de propagandă culturală pentru întreg județul.

Despărțământul județean Brașov a încercat o intensă activitate culturală. Nu vorbim de activitatea culturală din oraș. În oraș este nevoie numai de mijloace materiale și de puțină bunăvoință și înțelegere din partea intelectualilor noștri, ca să se poată face ceva. Brașovul le-a avut pe amândouă aceste și astfel a putut realiza, ceea ce a realizat.

La sate însă, obiectivul principal al Astrei, am întâmpinat mari greutăți din cauza lipsurilor din statute și regulament. Am înființat în județul Brașov 10 despărțăminte și 21 cercuri culturale. În 2—3 despărțăminte din județ, în care au fost oameni de inimă și suflet s'a dezvoltat o activitate culturală. În celelalte nu s'a făcut nimic. Aceste despărțăminte inactive au împiedecat activitatea și a despărțământului județean în teritoriul lor, deoarece chiar la repetate adrese ale comitetului județean ele nu răspundeau, având contact direct numai cu comitetul central al Astrei. Dar aceste despărțăminte inactive au împiedecat și o activitate a cercurilor culturale, deoarece, sau n'au înființat cercurile culturale în comunele din despărțământ, sau chiar, dacă acestea au fost înființate în unele locuri de despărțământul central județean, ele n'au dezvoltat nici o activitate din cauza, că nu primeau din partea despărțământului de plasă nici o îndrumare și nici o încurajare.

Credem, după experiența făcută în despărțământul Brașov, că întreaga activitate culturală dintr'un județ trebuie încredințată despărțămintelor județene. Pe lângă despărțământul central județean să se înființeze în județe despărțăminte numai în astfel de locuri, unde se găsește câte un om activ și devotat Astrei și mai cu seamă cu o vază, care să-l ridice peste alții din despărțământ. Celulele de activitate ale Astrei să fie comunele, cu cercurile lor culturale. Despărțămintele din județ să stea sub directa conducere a despărțământului central județean, care va reprezenta Astra în județ, și singur va sta în direct contact cu comitetul central.

Despărțământul Brașov propune pe baza celor de mai sus următoarele modificări ale statutelor :

Art. 37 și 38 se vor schimba astfel :

Art. 37.

Membrii Asociațiunii se grupează în despărțăminte. În fiecare județ se va înființa câte un despărțământ cu sediul în capitala județului, numit despărțământul central județean și purtând numele județului.

Într'un județ se pot înființa după trebuință și necesități geografice și dacă se găsesc oameni activi pentru conducere, și alte despărțăminte.

Toate despărțămintele din județ stau sub directa conducere a despărțământului central județean.

În județe, în care, în afară de capitala județului mai sunt și alte comune urbane, acestea pot cere, ca să stea sub conducerea directă a comitetului central, și acesta le poate încredința un anumit teritor din județ pentru organizare și conducere.

Art. 40.

Celulele Asociațiunii vor fi cercurile culturale. În fiecare comună în care se află cel puțin 10 membri ai Asociațiunii, despărțământul central județean sau în locul acestuia despărțământul, în care se află comuna, va înființa câte un cerc cultural, numit Cercul cultural Astra Comuna . . .

Toate taxele membrilor activi și ajutători, precum și toate celelalte venite proprii rămân integral cercului cultural.

Tot în acest sens se va schimba și regulamentul.

Dr. Căliman, preș. desp. Brașov.

REORGANIZAREA GENERALĂ A ASTREI.

De : *Petre Suci*, dir. de liceu, preș. desp. central jud. Turda.

Reorganizarea Astrei ni se impune nouă, generației de intelectuali de-acum, ca un mare postulat al vieții noastre naționale.

Orice reorganizare trebuie să se facă în baza unor principii generale precise și amănunțit fixate. Avem datorința să încercăm a preciza acestea principii.

Viața noastră publică ardeleană suferă de o mulțime de lipsuri. E un complex de probleme necunoscute și ne-rezolvite. Suntem în toate la început. Uriașa muncă de fundamentare și de cucerire va trebui s'o începem de aci înainte.

Ce rol va trebui să joace Astra în lupta de culturalizare a neamului nostru românesc din Ardeal?

Viața publică a unui popor se desfășoară în două domenii : în cel al vieții spirituale și în cel al vieții materiale. Formele de manifestare ale vieții spirituale sunt : religia, literatura, știința, artele. Cele ale vieții materiale : agricultura, comerțul, industria.

În viața spirituală, în împrejurările actuale, nu e lipsă de colaborarea Astrei. Aici avem importanți factori operanți (Biserica, Academia).

Activitatea ei trebuie să se desfășoare întregă în domeniul vieții materiale sau social-economice.

În ce cadre să se miște în acest domeniu? Orice problemă, în drumul ei spre soluționare trece prin trei etape sau faze. Orice problemă trebuie mai întâiu cunoscută. La această cunoaștere se ajunge printr'o muncă de stăruitoare investigație și anchetare. E o grea muncă de laborator, prin

care cunoaştem problema în sine şi în raporturile ei cu realităţile vieţii noastre social-economice.

După munca de laborator urmează cea de catedră. Durabilitatea unei reforme e în funcţiune de adeziunea sufletească a celor pentru cari se face. Orice reformă trebuie să treacă prin sufletul masselor. Numai colaborarea lor spirituală îi asigură trăinicia. Acest suflet se câştigă printr'o largă şi neobosită muncă de apostolie cu vorba şi în scris.

A treia etapă şi cea mai însemnată e a înfăptuirii şi a realizării. Aceasta e condiţionată de doi factori: cel al posibilităţilor materiale şi de cel coercitiv.

Pentru înfăptuirea unei reforme nu trebuie numai bani, ci mai trebuie şi o mână care să constrângă, să controleze şi să dea sancţiuni. Stăpân asupra acestor factori nu poate să fie decât statul.

Astra trebuie să fie investigatoarea şi propagatoarea problemelor social-economice, iar statul înfăptuitorul, realizatorul lor. Statul de mâine — cel de azi e prea politicizant — va trebui să caute colaborarea cu elita intelectualităţii neamului nostru. Din aceasta colaborare vor răsări două lucruri: culturalizarea masselor prin cei mai distinşi fii ai neamului nostru şi îndrumarea vieţii noastre publice de stat spre munca de construcţie şi de creaţiune.

În rezumat Astra: 1. va cerceta şi studia toate problemele social-economice şi culturale ale vieţii noastre publice; 2. va propune pentru toate, soluţii conforme intereselor noastre naţionale şi culturale economice; 3. va desvolta, printr'o propagandă stăruitoare, o atmosferă de interesare faţă de problemele social-economice, un fel de simţ al realităţilor; 4. va stimula aptitudinile de muncă în ţărănimea noastră.

Astra ne va da, prin activitatea ei, pe Românul conştient şi muncitor.

Îndrăznesc să fac următoarele propuneri concrete:

A) Reorganizarea Astrei.

Organizarea tehnică actuală e în general bună. Are lipsă de modificări mai puţin esenţiale. Pentru reînvierea Astrei e lipsă de modificări sufleteşti, iar nu de modificări de statute. Cei dela conducerea ei au lipsă de mult suflet. Trebuie să fie radiator de însufleţire.

Președintelui să i se impună să nu facă politică militantă. Să iasă din cadrele partidelor politice pe timpul funcționării ca președinte.

Să fie om cu o largă suprafață culturală, cu o indiscutabilă reputație literară, acceptat de toate partidele politice. Astra lucră cu guvernele. *E necesar ca la alegerea de președinte să fie câștigată anterior învoirea tuturor frunțașilor politici.*

Sediul Astei să se mute la Cluj.

Comitetul, alcătuit din cei mai de seamă frunțași ai vieții noastre culturale, să fie mai restrâns.

Astra trebuie să fie o academie de probleme culturale și social-economice.

Secțiile să nu facă știință.

Să nu facă editări de cărți nici secțiile, nici Astra Centrală.

Editarea e o afacere comercială care diminuează prestigiul Astei, alterează misiunea ce o are și îi aduce simptome pagube materiale. Rezultatele sunt foarte dubioase. Editarea să o facă o casă de editură. Aceasta va avea interes să desfacă cartea românească în măsura în care nu a înțeles să o facă Astra. Propunem:

1. Astra să aibă o singură publicațiune periodică, („Transilvania” să se sisteze) cu conținut: *probleme social-economice privitoare la viața satelor noastre, conferențe model, etc.*

2. *Să nu intre în nici o afacere comercială, ca cinematograf, etc.*

3. *Să nu se ocupe cu ridicări de monumente, statui.* Ea poate îndemna, dar nu poate lua inițiative. Acestea să fie lăsate în sarcina comitetelor locale, fie și ale despărțămintelor.

Astra trebuie să fie cel mai înalt institut de propagandă culturală. Deaceea propunem să se înființeze:

1. *Un oficiu de statistică și de monografii sociologice.* Astra trebuie să dea soluții pentru toate problemele vieții noastre publice. Soluția nu se poate da fără de a cunoaște temeinic viața noastră. Sunt realități pe care nu le putem cunoaște decât în lumina statistice și a monografiilor. Adunarea și coordonarea acestora e o mare problemă de viață pentru noi, deaceea socotim că Astra are înaltă îndatorire de a ni le da. Astra trebuie să fie un for de indiscutabilă autoritate în toate problemele culturale și economice ale

Ardealului. *Soluțiile ei vor trebui să fie respectate de toate guvernele*, ba chiar impuse. Va trebui ca toate reformele ce se aduc să se aducă cu consultarea prealabilă a Astei.

2. *Să se înființeze un curs pentru propagandiști la Cluj, pe lângă Universitate și pe lângă Academia de Agricultură.* La aceste cursuri vor participa cărturari dela sate și țărani. Cheltuielile de întreținere le va suporta Astra Centrală.

B) Propaganda la orașe.

Pentru o intensivă propagandă culturală la orașe propun : *Federalizarea tuturor societăților culturale, economice și de binefacere existente.* Avem multe societăți cari lucră izolat, fără rezultat. Trebuie stabilit un program de muncă unitară, care să acopere toate lipsurile vieții noastre urbane. E necesară instituirea unui comitet central cu membrii din fiecare societate, sub conducerea și prezidenția Astei.

Programul de muncă să fie următorul :

1. *De propagandă*, prin conferințe, șezători, reprezentații teatrale, cursuri serale, etc.

2. *De ajutorare efectivă, materială, a celor lipsiți* : săraci, infirmi, elevi, bătrâni și altele.

Pentru aceasta va fi necesară crearea unui fond comun care se va alimenta din : subvenții anuale, date de către fiecare societate membră a federației culturale, prin subvenții date de către : comune, județe, particulari.

Comitetul federației va avea de îndeplinit următoarele :

Va fixa un program de muncă culturală și economică, să poarte deosebită grijă industriei și comerțului românesc, să pună pentru întărirea și sprijinirea lor cât mai multă stăruință și să facă cât mai multe intervenții, *să se îngrijească de plasarea de ucenici, meseriași și muncitori români.*

Va trebui să fie un îndrumător al întregii vieți publice românești dela orașe, consultat în toate chestiunile ce ne privesc. Va avea o autoritate indiscutabilă, atât prin temeinicia soluțiilor date, cât și prin stăruința pusă pentru îndeplinirea programului fixat.

C) Propaganda la sate.

Scopul propagandei la sate este întărirea economică și ridicarea culturală a țărânilor noastre. Întărire economică se face prin Reuniuni economice de diferite categorii. Încețarea acestora la sate nu se poate face decât printr'o

propagandă stăruitoare și pricepută. Aceasta nu o pot face decât oameni anume pregătiți și mai ales oameni cu mult suflet și dragoste pentru săteni. *Propaganda trebuie să o facă cărturarii dela sate. Aceștia trebuie să fie ajutați în munca lor de propagandiști țărani*, cari vor fi recrutați dintre țărani cu bună stare materială. Numai țăranul poate să fie realizator în domeniul vieții economice a satelor noastre. Prin țăranii înstăriți se va face culturalizarea satelor noastre. E necesar însă ca acestor țărani să li se dea o anumită pregătire. De aceea propunem:

1. *ca din satele noastre să se trimită un anumit număr de tineri frunțași în școlile inferioare de agricultură ale statului*, pe lângă întreținere gratuită, cu obligamentul de a se întoarce la moșiile lor;

2. *iar un alt număr de gazde înstărite dela sate, să fie trimiși pe un interval mai scurt de timp la fermele model ale statului, în satele săsești, la cursurile ce se vor deschide la Cluj* ca în felul acesta pregătiți să înceapă în moșiile lor o economie intensivă.

Pilda lor va mișca celelalte gazde îndemnându-i să facă la fel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

4.

SECȚIUNILE LITERARE-ȘTIINȚIFICE ALE ASTREI.

De Ion Agârbiceanu, Cluj.

Propunerea Secțiilor.

Cel din urmă Regulament general al Secțiilor Astrei e din 1925. În el sunt cuprinse, detaliat, sfera de activitate a fiecărei secțiuni, organizarea lor, membri, ședințele plenare și ședințele secțiilor în parte, etc. Scopul lor e lămurit astfel: „Să sprijinească și să completeze activitatea celorlalte organe ale Asociațiunii, și ca organ de specialitate, să dea ajutor Comitetului central și Adunării generale la realizarea problemelor Asociațiunii”.

Azi ființează zece Secțiuni. Cea tehnică s'a desființat. Cea medicală are două subsecții: Eugenică și biopolitică, și a Educației fizice. Asupra structurii și scopului lor detaliat, nu insist, fiind cuprins în regulament.

Și în baza regulamentului și a experienței de doi-trei ani, credem și propunem următoarele:

1. Secțiunile literare-științifice sunt necesare pentru activitatea Astrei. Ele nu au menirea, cum cred unii, nici intenția de a se schimba într'o Academie, nici să se substituie diferitelor departamente ministeriale, deși au o împărțire similară cu cele două.

2. În mod natural Secțiunile au căderea să elaboreze întreg materialul de propagandă culturală a Astrei. Așa dar ele, prin membri de specialitate, vor elabora subiectele din ciclurile pentru conferențele populare din fiecare an, precum și programa conferențelor pentru intelectuali. În ședințele

plenare vor discuta acest program, și vor împărți materialul de lucrat membrilor săi.

3. *Vor pregăti* sau vor *revedea* întreg materialul pentru *Biblioteca populară* a Astrei, prin secțiile respective, în fie care an.

4. *Vor contribui direct*, prin conferențiarilor lor la propaganda culturală la sate și orașe.

În afară de aceasta activitate pentru culturalizarea masselor prin Astra (despărțăminte și publicații) Secțiunile vor propune *adunărilor generale directivele generale* ale activității culturale a Astrei, în cadrele statutelor, *pentru fie care an*, arătând cari sunt problemele asupra cărora va stărui Astra în noul an de activitate.

Dar Secțiunile trebuie să aibă și o activitate de ordin *cultural general*. Astfel ele :

1. Vor fi *mijlocitoare*, prin publicațiile proprii, între *știința înaltă și intelectualii satelor*, popularizând pentru *aceștia* științele, pentruca ei, la rândul lor, să o poată da masselor. Acesta e rostul *bibliotecilor secțiunilor*.

2. Vor face *cercetări* asupra vieții poporului românesc, mai ales din Ardeal, cercetări pur științifice în toate domeniile, pentrucă *din ele se scot adeseori directive sănătoase* pentru prezentul cultural, deci pentru completarea și îmbogățirea activității de azi a Astrei. Acesta e rostul *comunicărilor* în secții.

3. *Vor colabora* la organul cultural al Astrei „Transilvania”, ținând la curent *publicul intelectual*, și pe calea aceasta, cu fețele de ieri și de azi ale culturii românești și străine, cu problemele de ordin general cultural și național ale zilei, cu mișcarea științifică, socială, etică, dela noi și din străinătate. — Nu putem aștepta dela intelectualii satelor, pe cari Astra se razimă în primul rând în propaganda sa culturală, să se informeze singuri din ziare sau reviste. Ziarele nu aduc aproape nimic în această direcție, iar revistele azi sunt rare. Sunt așa de puține încât cercetări făcute de către membrii secțiilor noastre nici nu ar *avea unde să se publice*, dacă Astra nu ar edita revista „Transilvania”, de care în primul rând Secțiunile trebuie să îngrijească; altfel munca științifică și culturală a membrilor noștri ar rămânea în mare parte necunoscută.

4. Trebuie să constatăm, din doi ani de experiență, că aceste îndatoriri principale ale Secțiunilor nu se pot

indeplini, fără un *Secretariat general al lor*. Deși unele secțiuni au zeci de membri, datorită ocupațiilor multiple ce le au, ei, de cele mai multe ori, nu au posibilitatea să formuleze și să discute probleme în legătură cu Astra, decât întruniți în ședințe plenare. Organul de legătură între ele, prezentarea materialului de discutat, executarea hotărârilor, nu poate fi decât un *Secretariat general*, având un *birou* și o *sală de ședințe* în Cluj.

5. Sub *raport material*, Secțiunile neavând nici un venit propriu, funcționarea și activitatea lor e imposibilă, fără a fi trecute în bugetul Astei cu suma minimală de 350—450.000 Lei. Aceasta fără tipărirea bibliotecilor proprii.

Va fi de ajuns interesul alor 5—10 membri din fiecare secție (de obicei interes mai mare nu pot arăta mai mulți) pentru ca programa aceasta de activitate să ia ființă.

Dela 1928, adică dela înființarea Secretariatului general în Cluj, s'a început realizarea *unei părți* a acestui program, devenind Secțiile, ca organizație, *pentru întâia oară* un factor activ în viața Asociațiunii.

Cluj, la 15 Martie 1930.

ION AGÂRBICEANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Copie.

Proces-verbal No. 38.

Ședința plenară a Secțiilor dela 26 Martie 1930.

Președinte: G. Bogdan-Duică; secretar I. Agârbiceanu.

Prezenți 26 membri.

Obiectul: Circulara Comitetului central No. 3994/1929.

I. Membrii Secțiunilor, după citirea adresei Comitetului central No. 3994/1929 și a scrisorii d-lui V. Goldiș, luând cunoștință că toate cele 36 probleme au fost distribuite de dl președinte V. Goldiș raportorilor speciali, cred că e potrivit să-și spună părerea numai în următoarele chestiuni, dupăcum se arată:

1. Cu privire la organizarea și reorganizarea Astei, Secțiunile cred că prin Statutele actuale și celelalte regulamente, avem o bună organizare și nu e nevoie de continue schimbări. O singură inovație o cred necesară: *Comitetul*

central să se compună dintr'un număr mai restrâns de membri, oameni de cultură pricepuți și activi, iar pentru membrii cari nu locuiesc în Sibiu Astra să suporte cheltuelile de drum, pentru a putea participa la ședințele Comitetului central.

2. Chestiunea „Astra și politica“ să se ia dela ordinea de zi a adunării culturale proiectate. Activitatea Astei e culturală și națională.

3. *Idea unui impozit cultural e acceptabilă și ea trebuie studiată în înțelegere cu Statul. Sau ar fi de dorit subvenții permanente trecute anual în bugetele ministerelor, județelor, comunelor. Taxe benevole azi se plătesc prea puține.*

4. *Societățile culturale existente în Ardeal să fie invitate a intra în organizația Astei. Idea unirii tuturor societăților culturale e irealizabilă.*

5. *Secțiunile Astei să rămână în actuala organizație, cu sfera de activitate cuprinsă în regulamentul lor.*

6. *O gazetă poporală a Astei nu-i rentabilă nici necesară, ea nu poate face politică și azi țărănimea nu abonează ziare care nu fac și politică. E de menținut colaborarea Astei la ziarle populare existente, cu articole culturale și de educație națională, prin ce Astra poate ținea contactul cu 50—60.000 cititori săptămânal.*

7. „*Transilvania*“ să rămână în forma actuală, ca organ cultural al Astei.

8. *Reviste pentru familie sunt altele, și Astra cu mijloacele de azi nu poate susține două reviste.*

9. Dacă are mijloace Astra să reînființeze *Oficiul de desfacere*, din care se putea desvolta o bună organizație pentru desfacerea cărții.

10. *Bibliotecile populare dela sate a diferitelor societăți culturale să fie concentrate în una singură.*

11. *Biblioteca centrală din Sibiu să aibă personalul necesar, și ore de lectură și bibliotecă regulate.*

12. *Problemele de cooperatie, agricultură etc. nu mai cad în competența Astei. Avem Camerele agricole, de comerț, etc. Astra poate veni în ajutor cu îndrumări și conferințe, când i se cer.*

13. *Problema cinematografelor o cunoaște numai Comitetul central.*

14. *Sediul Astei poate rămânea Sibiul, cu un comitet mai restrâns și activ.*

15. *Problema ucenicilor, corurilor, etc. Astra va da concursul posibil, dar inițiativa nu mai poate fi a ei. Și numai 5—6 probleme dintre cele 36 pot umplea activitatea Astei. În zeci de direcțiuni nu va putea lucra.*

16. *Adunarea culturală proiectată să se țină la Cluj.*

D. c. m. s.

G. BOGDAN-DUICĂ
președinte.

I. AGÂRBICEANU
secretar.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

5.

MEMORIU ASUPRA PROBLEMELOR ASOCIAȚIUNII.

De *Grațian C. Mărcuș*, Cluj.

Astra înainte de Unire.

Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român este o *instituție națională* a românilor de dincoace de Carpați. Înainte de Unire ea era strâns legată de sufletul și aspirațiunile națiunii, iar mijloacele de lucru, potrivite vremurilor de atunci, aduceau o contribuție neprețuită culturii naționale.

Astra după Unire.

După unire instituția a continuat să lucreze cu aceiași organizație, cu aceleași metode, cu aceleași mijloace și cu aceiași mentalitate. Ori vremurile noi cer imperios o adaptare la viața modernă. Idealurile vechi se concretizează azi pentru creațiuni în strânsă legătură cu noua viață a poporului român.

Astra în prezent.

Din lipsa acestei orientări, din lipsa unei organizări interne precise și, mai ales, dintr'o serie de împrejurări nenorocoase izvorâte din aceste cauze primordiale, după o strălucire efemeră a Astei în anii de după războiu, azi toate cercurile culturale sunt de acord a afirma că instituția trece prin momente grele, care-i stânjenesc simțitor progresul. Înlăturarea acestor obstacole, iată obiectivul propunerilor pe care am onoare a le înainta în următoarele :

I.

Reorganizarea generală a Asociațiunii.

Necesitatea întocmirii de statute noi.

Pentru reorganizarea fundamentală a Asociațiunii este necesar să se întocmească, în primul rând, *statute noi*. Fără statute noi, adaptate cerințelor moderne, care să cuprindă și o organizare internă, corespunzătoare înaltei meniri a societății — instituția nu poate păși cu tărie la o muncă intensă pentru promovarea culturii. Este adevărat că oamenii fac legile, iar nu legile pe oameni, dar nu este mai puțin adevărat că spre pildă cu un car dărăpănat nu poți ajunge departe.

Iată, prin urmare, principiile care sunt necesare unei organizări administrative interne : (v. și broșura : Reorganizarea Asociațiunii Culturale „Astra“, Cluj, tip. Editura de ziare 1929).

II.

Reorganizarea Centrului Asociațiunii.

Compoziția Comitetului central.

Timpurile vechi cereau ca, întotdeauna, Comitetul central al Asociațiunii să reunească tot ce românimea ardeleană avea mai reprezentativ. Aceasta era forța sa. — Astăzi se cere ca să reunească acele persoane, care sunt mai devotate muncii culturale efective și care să dispună și de aptitudini de a putea lucra în mod real, prezența reprezentativă ne mai fiind utilă în vremurile noi.

Persoanele componente ale Comitetului central și durata mandatului fiecăruia.

Comitetul central al Asociațiunii să fie compus din 12 persoane (*membri*) anume :

1. *Președintele* Asociațiunii ales de adunarea generală ;
- 2—8. *Șapte membri* aleși de adunarea generală ;
- 9—11. *Trei membri* aleși de plenul secțiilor dintre președinții de secții ;

12. *Secretarul general* ca membru de drept.

Durata :

a) Președintele, asemenea și membrii aleși de adunarea generală să aibă un mandat *pe o durată de 3 (trei) ani*, atât cât aveau pare-mi-se și înainte de 1925 membrii Comitetului central.

b) *Membrii aleși de secții câte un an*, dela adunarea generală a secțiilor până la proxima adunare a plenului secțiilor.

c) *Secretarul general ca membru de drept* pe toată durata angajamentului său.

Motive : Într'un comitet în care intră mai des persoane noi este mai mare vioiciune. Termenele lungi ale mandatelor duc la anchilozarea instituției. Reimprospătarea comitetului an de an nu poate avea decât bune consecințe. Bine înțeles că membrii de o reală valoare pentru instituție pot și vor fi realeși la expirarea mandatelor.

Domiciliul membrilor Comitetului central.

Domiciliul membrilor Comitetului central să fie fixat astfel : Din totalul de 12, 7 vor avea domiciliul permanent la sediul principal al instituției ; 5 în alte localități.

Răspunderea membrilor Comitetului central.

Membrii Comitetului central în totalitatea lor să fie responsabili moral și material pentru întreaga gestiune morală și materială a Asociațiunii.

Comitet de censori.

Comitetul de censori. Pe lângă Comitetul central va funcționa un comitet de censori permanent, ales de adunarea generală pe un an și compus din 5 (cinci) membri, din care cel puțin 2 experți contabili.

(Postul de controlor, împlinit în genere cu persoane puțin versate în materie de administrație, precum și comisiile de verificare, alese de adunarea generală, care erau datoare ca în cursul alor cel mult 2—3 ore, în aceeași zi a adunării, să verifice gestiunea unui an întreg, se vor suprima, dovedite fiind că ele nu sunt de nici un folos instituției).

Răspunderea Censorilor.

Censorii vor fi răspunzători material și în mod solidar pentru eventualele pierderi din averea Asociațiunii, dacă aceste au provenit și din lipsa de supraveghere la timp.

Organizarea Secțiilor literare-științifice.

Secțiile sunt organe deosebit de importante în viața instituției. Drept aceea ele vor avea sediul negreșit la sediul central al Asociațiunii. Comitetul central fără o colaborare efectivă cu secțiunile nu-și are rostul de a fi și vice-versa. Ruptura actuală, creiată după unire, este inadmisibilă. Antagonismul între secții și centru și vice-versa este un fenomen recent adânc dăunător progresului instituției.

Activitatea editorială a secțiilor să fie concentrată împreună cu activitatea editorială a centrului într'un singur serviciu de editură și desfacere.

Pentru realizări efective ele vor avea bugete aparte, vor fi controlate însă de Comitetul de censori ai centrului.

Secțiile vor participa efectiv la conducerea Asociațiunii prin 3 (trei) delegați în Comitetul central. Ar fi potrivit, cred, ca președinții de secții să se aleagă an de an, desigur cu cel mai larg drept de realegere.

Administrația internă.

Este absolut necesar ca administrația internă să fie așezată pe baze cu totul noi, părăsind actualul sistem birocratic, care conferă secretarilor atribuții de arhivar, fără putință de acțiune și bine înțeles și fără răspunderea gestiunei, decât, poate, neexecutarea deciziunilor. Soluționarea celei mai neînsemnate hârtii se face azi, prin referate, comisii, ședințele comitetului, decizii prin proces-verbal și adrese semnate prin membri de comitet. O spunem deschis: *un centralism birocratic adânc dăunător*. Administrarea agendelor societății trebuie să se facă după principiile moderne de organizare. Prin urmare :

Comitet executiv.

Comitetul central încredințează conducerea curentă a societății unui *Comitet executiv compus din trei persoane* și anume :

- a) *președintele* sau persoana delegată de d-sa personal, singura care va avea calitatea de vice-președinte ;
- b) *secretarul general* ;
- c) *directorul administrativ*, având puterea să decidă și numai doi.

Ei vor avea drepturi largi de acțiune, *dar și de răspundere*. Semnarea hârtiilor se va face în mod curent de secretarul general și secretarul administrativ.

Președinte, secretar general și președinți de desp. centr. jud. (Astra și politica).

Președinte se va alege, așa cum s'a procedat și până acum, o personalitate de înaltă cultură. Vremurile noi mai cer însă ca persoana președintelui să fie, și în afară de viața internă a Asociațiunii, o personalitate absolut neutră din punct de vedere politic, cel puțin atâta vreme cât deține această înaltă demnitate. Completez această propunere, care dealtfel s'a propus încă din 1928, cu observarea că aceiași atitudine trebuie s'o păstreze și secretarul general, precum și toți președinții despărțămintelor centrale județene.

Vice-președinte să nu fie o persoană aleasă de comitet ci să fie o delegație temporară a președintelui, dată unui membru din comitet, care îi deține încrederea și care prin urmare în absența sa îi va fi și reprezentantul ideilor sale.

Secretar general.

Secretarul general, cel mai înalt funcționar cu atribuțiuni generale culturale.

Director administrativ.

Directorul administrativ, al doilea funcționar în grad, cu atribuțiuni generale administrative.

III.

Raportul dintre Centru, Regiuni, Despărțăminte centrale județene, etc.

În treacăt amintesc că socotesc a nu fi util ca Asociațiunea să-și întindă activitatea din Ardeal și Banat, atâta vreme cât ea aici acasă la ea nu poate desvolta o

activitate mulțumitoare. În baza anuarului 1929 am arătat că Asociațiunea nu s'a întins în Ardeal decât numai 17⁰/₀ din teritoriul său total. Pentru restul de 83⁰/₀ a Ardealului Asociațiunea n'a făcut aproape nimic.

S'a creiat o organizație în Basarabia. Bine s'a făcut. Dar Astra trebuie să arate mai multă sollicitudine față de organizația, care îi este fiică, decât a făcut până acum.

Observ că organizarea Regiunii Basarabia (singura care trebuie menținută afară de Ardeal și Banat) *trebuie să se bucure de o organizare autonomă, dar perfect identică cu a Asociațiunii din Ardeal. Cu singura deosebire că în locul Comitetului central vor avea un Comitet Regional cu aceleași atribuțiuni, dar care va fi subordonat Comitetului central din Ardeal, care astfel va dispune de un drept de control cultural și administrativ asupra organizației sale surori.*

Dreptul de control al Centrului și al Comitetelor județene și de plasă.

Legătura între centru și despărțăminte se concretizează astfel în următoarea inovație: *Comitetul central prin organele sale exercită un drept de control asupra tuturor unităților subordonate, la fel însă și celelalte unități în ierarhia în care urmează.*

Deci centrul controlează, din punct de vedere al activității culturale precum și a gestiunii financiare: Comitetul Regional din Basarabia și toate Despărțămintele centrale județene. Comitetele județene se bucură de dreptul de control asupra Comitetelor de plasă, iar aceste asupra Cercurilor sătești.

Fiecare unitate culturală va trebui astfel să fie îndrumată cultural și verificată administrativ, cel puțin odată pe an, la sediul său.

Acest drept de control va avea și un drept de sancțiuni: *admonestarea și chiar puțința demiterii gestionarilor, în cazul că activitatea lor este deficitară sau chiar dăunătoare instituției, atât din punct de vedere cultural, cât și administrativ.*

Ca instanțe de apel față de sancțiunile pronunțate va fi în prima și ultima instanță Comitetul de censori a unității (desp. etc.), care în ședință a aplicat sancțiunea.

Prin aceasta se urmăresc două scopuri :

1. *Obligațiunea ca fiecare unitate culturală, perfect autonomă dealtfel, să fie verificată* cultural și administrativ, cel puțin odată pe an, cu care ocazie i se pot da de organele competente îndrumări culturale utile și se constrâng la o administrație model a fondurilor disponibile.

2. *Pe de altă parte dreptul de sancțiuni*, care, să sperăm că nu va trebui întrebuițat des, va exclude din calitatea respectivă pe acele persoane, cari înțeleg să ocupe demnități culturale numai pentru a-și creia o suprafață socială, fără să contribuie la munca efectivă culturală.

Comitetele de censored și la desp. centr. județene, desp. de plasă și cercurile culturale.

Toate despărțămintele precum și cercurile culturale vor avea comitete de censored.

Numărul membrilor în comitetele desp. și cercurile culturale.

Numărul membrilor comitetelor să fie scăzut, dându-se astfel o mai mare garanție activității.

1. *Desp. centrale jud. și de plasă 7 membri în comitet și 3 censored.*
2. *Cercurile culturale 5 membri în comitet și 3 censored.*

IV.

Adunarea generală.

Reformele Adunării generale.

Pentru reorganizarea generală a Asociațiunii și pentru așezarea ei în viața intimă a poporului ardelean, ea va trebui să adopte în legătură cu adunarea generală o serie de reforme cu un substrat adânc democratic.

In primul rând vor fi: *adunări generale, ordinare și extraordinare.*

Adunările generale extraordinare.

Dacă un număr de membri este nemulțumit cu activitatea desfășurată, atunci acestora trebuie să li se dea dreptul să poată cere comitetului de censored convocarea unei adunări generale extraordinare, care să cerceteze și să decidă asupra plângerilor înaintate. În actuala organizare acest lucru nu este posibil.

Minimul numărului de membri, cari să aibă dreptul a cere acest lucru, să fie fixat la 100 (unasută) membri fondatori și pe viață.

Locul adunărilor generale.

Locul adunărilor generale, azi este fixat de adunarea generală, care de obicei nu uzează de acest drept, deoarece cu un an înainte e greu să fixeze locul adunării viitoare, astfel, că acest lucru se face exclusiv de Comitetul central. De aci se naște o situație gîngășe. Membrii Comitetului central vor fixa să se țină totdeauna acolo adunările generale, unde Comitetul central își are fieful său. Spre pildă după Unire o serie de adunări s'au ținut la Sibiu și nici una la Cluj, cu toate că e orașul sediului Secțiilor.

Organul neutru care să fixeze localitatea tuturor adunărilor generale, ordinare sau extraordinare, să fie plenul președinților desp. centrale județene, cari să fie consultați totdeauna în scris sau verbal și părerea care întrunește majoritatea să fie obligatoare pentru comitet.

Consultarea tuturor membrilor.

Pentru a asigura mulțimei de membri dreptul de participare și de control asupra instituției sunt de părere să se instituie o măsură profund democratică și prin care legătura între instituție și membrii ei numeroși să se lege mult mai trainic.

Se observă un fenomen. La adunările generale iau parte 80—100, cel mult 150 membri cu drept de vot (spectatorii nu interesează), adică abia un maxim de 2⁰/₁₀ din totalitatea membrilor. Aceștia dar sunt în drept să aducă hotăriri, cari rămân valabile și obligatoare și pentru restul de 98⁰/₁₀ absenți. Desigur că părerile exprimate și directivele luate de această infimă minoritate nu acoperă întotdeauna părerile ce și le-ar exprima totalitatea membrilor și de aci

se naște un antagonism între acei cari se grupează strâns în jurul instituției și cari au posibilitatea să se intereseze de chestiunile ei și între acei tot atât de buni membri, cari însă din cauza depărtărilor sau a altor obstacole n'au posibilitatea să colaboreze efectiv nici măcar la adunarea generală.

Primejdia ce decurge din această situație asupra instituției se poate dovedi prin exemplul orientării Asociațiunii după Unire, care s'a făcut cu un exces de mijloace în favoarea intelectualilor, cu toate că o consultare a totalității membrilor, adecă și a celor 98⁰/₀ membri, reduși la tăcere, ar fi indicat poate hotărit o altă orientare, mai mult în favoarea populației satelor.

Pentru evitarea oricărui antagonism, se va da adunării generale dreptul de consultare a tuturor membrilor, în special însă numai a membrilor fondatori și pe viață, în următoarele condițiuni:

Un grup de 200 membri fondatori și pe viață, printr'o petiție înaintată comitetului de censori, poate contesta orice hotărâre a adunării generale, fie în parte, fie chiar în totalitatea ei. În acest caz în termen de 30 zile chestiunile contestate se vor supune aprecierii tuturor membrilor fondatori și pe viață.

Amintesc pretutindeni numai membrii fondatori și pe viață. Pe membrii activi sau ordinari îi omit din motivul că ei sunt flotanți și deci fără să fie legați prea mult de instituție, așa cum sunt membrii stabili. *Categoria membrilor se împarte astfel în două:*

I. *Cei cari se bucură de avantajile editoriale:*

- a) *ajutători pentru cele populare;*
- b) *activi pentru cele populare și intelectuale.*

II. *Membrii cari se bucură de toate aceste favoruri și iau parte și la conducerea instituției:*

- a) *membrii pe viață;*
- b) *membrii fondatori.*

Chestionarea membrilor asupra hotăririlor contestate se va face prin chestionare remise fiecărui membru, care își va da părerea în scris. Fiecare chestionar va fi numerotat și parafat. Răspunsul se va da întotdeauna cu: da sau nu, adecă confirmând sau infirmând hotărârea adunării generale. Majoritatea părerilor exprimate confirmă: hotărârea rămâne în picioare, — majoritatea infirmă: hotărârea cade și se convoacă o nouă adunare generală spre a hotări.

Pentru a îngrađi oarecum, ca această măsură să fie întrebuințată prea des, pe lângă numărul destul de mare cari subscriu petiția, tot pentru garanția seriozității și a scuti și instituția de cheltueli, *censorii vor obliga pe petiționari să supoarte cheltuelile tipăririi chestionarelor și a portoului poștal. Suma se va depune anticipat.*

(Această consultare generală, care s'ar aplica desigur numai în cazuri extreme, se aseamănă perfect principiului măsurii profund democratice din art. 9 al Constituției germane și care poartă numele de „referendum“).

În tot cazul această lărgire a adunării generale ar interesa și ar pasiona chiar adânc marele masse pentru problemele fundamentale ale Asociațiunii.

*

Prin acestea se epuizează tot ce era de spus în legătură cu primele trei puncte din circulara Nr. 3994/1929.

După acestea urmează natural punctul ultim Nr. 36, chestiunea sediului Asociațiunii, problemă în cea mai strânsă legătură cu primele trei chestiuni fundamentale, cari, toate trebuie să fie fixate definitiv în noile statute.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V.

Sediul Asociațiunii.

Referitor la această chestiune importantă a vieții culturale a Ardealului, în ultimii ani s'au observat mai multe curente de păreri. S'a discutat mult și se socotește, cu drept cuvânt, că de soluționarea acestei probleme depinde, în bună măsură, încadrarea Asociațiunii în vremurile noi.

Cine să hotărască însă asupra acestei probleme capitale? Iată greutatea rezolvirii chestiunii! O adunare generală, în care diferitele curente i-ar aduce pe aceia cari împărtășesc părerea fie pentru menținerea, fie pentru schimbarea sediului, ar nemulțumi adânc pe cei cu părere contrară. S'ar naște o luptă pasionată, cu discuții și — desigur — și acuzări reciproce, agitații cari vor fi sterile din punctul de vedere al adevăratei creații, dar care nu se va abandona, pentrucă se socotește că acest lucru este o peatră unghiulară a noii vieți a Asociațiunii.

Soluția? Este ceace am prevăzut mai înainte: *Consultarea membrilor fondatori și pe viață.* În fața lor părțile

cu propuneri diverse se vor prezenta, fiecare cu întregul bagaj de argumente. Majoritatea membrilor Asociațiunii se va pronunța Hotărîrea va rămînea definitivă, iar minoritatea se va resemna cu conștiința împăcată față de hotărîrea zdrobitoare a intelectualilor ardeleni. Și în felul acesta se rezolvă în mod definitiv și această chestiune. Dar fără de acest act radical al consultării — dealtfel fapt unic în analele noastre culturale — nu prevăd o liniște în viața internă a Astrei, sfășiată azi de atâtea curente antagoniste.

Asociațiunea va putea înainta numai atunci când va dispărea actualul conflict între secții și centru, când în organisme sale provinciale vor conduce numai oameni cu putere de muncă și mai ales când între conducerea instituțiunii și marele masse se va realiza un acord deplin.

Ori, acest acord nu-l poate dovedi nici un articol de ziar și nici un interview, fie el scris pentru sau împotriva, ci îl poate realiza numai voința liber exprimată a tuturor membrilor.

Și cu acestea încheiu partea I. a problemelor.

6.

PROPUNERILE D-LUI IOAN NEGRUȚIU,

membru în Comitetul central, cu referire la unele din cele
36 probleme în legătură cu Astra.

Programa culturală la sate.

Astra are de scop înaintarea în cultură a poporului român.

Căile și mijloacele sunt multe și foarte variate.

La sate vom lucra intensiv, să dăm poporului :

1. O creștere religioasă-morală; să-l întărim în credința noastră strămoșească, românească.

2. Să-l deprindem încă din copilărie, să lucreze totdeauna cu credință în bunul Dumnezeu.

3. Să-l facem, să cunoască, cumcă munca chibzuită e un izvor de fericire.

Dacă muncești cu credință ai sufletul împăcat, că ți-ai făcut datoria.

4. Dela credința în Dumnezeu atârnă fericirea noastră cerească și buna stare în viața de-acum, a noastră și a țării întregi.

5. Să dezvoltăm în tinerețe sentimente religioase și morale, acasă și în școală, în biserică și în societate.

Să răspândim cultura profesională la sate, pentruca și micii noștri agricultori să-și poată lucra mai cu folos pământul, ce-l au, singurul izvor de câștig.

Toate aceste îndemnuri și mijloace, de o adevărată cultură, Astra le va putea realiza prin un program de muncă bine chibzuit.

Preoții și învățătorii noștri dela sate să fie rugați, să ne ajute în munca noastră culturală.

Să se aranjeze șezători și conferențe corespunzătoare mărețului scop cultural.

Conferențe și cursuri de agricultură s'ar putea ținea în vacanța Crăciunului, a Paștilor, în vacanța de vară — și de cătră studenții dela Academia agricolă, studenții dela academiile teologice; apoi de elevii dela școlile inferioare de agricultură și cei dela școlile normale.

Pentru acoperirea cheltuelilor, strict necesare, să se ceară ajutorul Statului.

Asociația și muncitorimea industrială.

1. În conferențe să li se arate însemnătatea industriei și folosul ei pentru indivizi, țară și neam.

2. Ne vom îngriji de creșterea lor religioasă și morală. În Dumineci și sărbători să cerceteze biserica.

3. Să lucreze cu credință în D-zeu, și atunci munca lor va fi încununată de folos pentru ei, pentru ai lor și pentru țară.

4. Să-i facem să-și cunoască drepturile și datoriile de creștini și buni români.

5. Să nu lăsăm pe mâni străine industria.

Programa de muncă în comunele urbane, în orașe.

Și aci să se țină conferențe culturale cât mai multe.

1. Să-i facem să-și iubească biserica și instituțiunile culturale românești.

2. Să cunoască istoria noastră națională.

3. Să citească cu dragoste operele scriitorilor români.

4. Să cunoască frumusețea limbei românești.

5. Să-i facem să iubească portul românesc, limba și țara românească.

6. Să le facem cunoscut progresul altor țări, unde comerțul și industria sunt în floare, iar la noi e încă o stare primitivă. Să le arătăm că și comerțul, industria și agricultura sunt factori de mare însemnătate pentru omenire.

7. Industria și meseriile trebuie îmbrățișate și cultivate și la noi, unde acești doi factori însemnați sunt în mâini străine. Să fii un meseriaș bun, harnic, e cinste. Munca lor se plătește bine ; și așa putem zice, că meseriașii au un viitor.

Problema culturii române în Săcuime.

1. Cu ajutorul statului și al bisericei, să ne îngrijim, să avem în fiecare comună câte-o școală românească bună, învățători harnici și destoinici.

2. Prin conferențe și producții cu școlarii, să arătăm Săcuilor frumusețea limbei românești.

3. În Dumineci și sărbători să cânte la Sf. Liturgie corul elevilor și al tinerimei.

4. La șezători să se reciteze și să se cânte poezii românești, tinerii fiind îmbrăcați în costum național.

Casele naționale, culturale.

1. După putință să se facă în fiecare comună câte o *casă națională*, unde să se adune poporul în timpul liber.

2. Fiecare casă națională să-și aibă biblioteca sa populară, cu cărți și reviste pentru popor.

3. În Dumineci și sărbători, după Sf. Liturgie și după Vecernie, aci să se adune tineri și bătrâni. Ascultă conferința, citesc sau cântă în cor, își petrec cinstit și cu folos moral. Seara se duc la casele lor mângâiați sufletește și recreați.

Astra și politica.

Astra să nu facă politică nici odată. Să rămână totdeauna o societate curat culturală, așa după-cum se precizează și în Art. 2 din statute.

Problema cărții. Răspândirea ei.

Pentru popor să se tipărească cărți folositoare :

1. Pentru întărirea lui în credință și morală și

2. În iubirea de neam și țară.

3. Cărți de agricultură.

4. Cărți, pentruca să-și cunoască drepturile și datoriile de creștin și român.

Colportajul de cărți bune și folositoare pentru intelectuali, agricultori, meseriași ș. a. să se admită. Dar colportajul de cărți imorale să se interzică cu toată asprimea. Cele, ce s'ar afla prin bibliotecile caselor culturale, ori chiar particulare, ar trebui adunate și arse. Scoase fără cruțare și fără întârziere din circulație.

Problema conferențelor la sate și orașe.

Atât în orașe cât și la sate să se țină regulat *conferențe culturale*. Subiectele să se aleagă după trebuință și împrejurările locale.

Conferențele acestea le vor ținea : preoții, profesorii, învățătorii, intelectualii angajați sau anunțați de bunăvoie.

În fiecare despărțământ al Astrei putem afla conferențieri destoinici.

Pentru ca să ușurăm munca conferențiarilor dela sate, ar fi bine să se lucreze și tipărească mai multe conferențe model, de către comitetul central al Astrei. Acestea se vor împărți după trebuință conferențiarilor dela sate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Muzeul central și muzeele regionale ale Astrei.

Muzeul central din Sibiu să se sporească, după putință, din an în an.

Muzee regionale, când vom dispune de mijloace, putem înființa și în centrele mai însemnate.

Biblioteca centrală și bibliotecile din sate.

Biblioteca centrală să rămână în Sibiu.

În comunele, unde avem *case culturale*, acolo să înființăm și o bibliotecă populară. Să adunăm cărți și reviste potrivite pentru popor și astfel să-i deșteptăm gustul de citire. Se înțelege, că începutul îl vom face cu cărțile tipărite de Astra. Vom pregăti anume *catalogul cărților*, cari se pot procura pentru bibliotecile din sate. Vom grijii, ca aci să între numai cărți bune, morale și de folos practic pentru locuitorii noștri dela sate.

Astra și cooperația.

Pentru ajutorarea materială a poporului nostru trebuie să înființăm *Cooperative sătești*, și unde numai se poate și *Bănci populare*.

Astra să deie tot sprijinul moral pentru înființarea acestor institute, de mare ajutor pentru poporul nostru dela sate.

Prin trimișii săi și prin instrucțiuni tipărite le va arăta cum se pot înființa și cum trebuie conduse, așa încât ele să fie o adevărată binefacere pentru poporul nostru.

Astra și agricultura.

România e o țară agricolă de primul rang. Pământul nostru este foarte productiv, deși mijloacele de a-l lucra sunt încă în mare parte primitive.

Astra trebuie așadar să se ocupe cât mai intensiv și cu agricultura sau cultura pământului.

Și anume se va îngriji: 1. Să se aranjeze și să se țină cursuri de iarnă și conferințe pentru plugarii noștri mici și mari.

2. Să li se arate în natură diferitele mașini agricole și mijloacele de exploatare pentru o economie rațională.

3. Plugarii noștri dela sate să se deprindă în folosirea și conducerea mașinilor agricole de arat (tractore); pentru selecționarea semânții: de grâu, cucuruz, trifoiu, luțernă ș. a.

4. Să cunoască îngrășămintele necesare la îmbunătățirea pământului și înmulțirea recoltei.

5. Să se deprindă în altuirea pomilor, semănatul legumelor și în cultura lor, ș. a.

6. Să li se deie toate cunoștințele, absolut necesare unui bun econom. El trebuie să cunoască azi toate mijloacele de îmbunătățire și de exploatare a moșiei sale, mici și mari. Va folosi numai semănături ameliorate, probate, corespunzătoare terenului.

Numai pe această cale va putea vindeca pagubele eventuale, cauzate de ger ș. a., de devaluarea prețului la cereale și de criza financiară agricolă, de cari am avut parte în anul 1929.

Astra, în munca ei culturală, va fi ajutorată de Stat. Impreună se vor îngriji, ca să avem în fiecare județ cel puțin un conferențiar agronom.

Mare folos ne-ar aduce și școlile elementare de agricultură și viticultură, cum au Sașii noștri. În fiecare județ să avem și noi câte una, ce bine ar fi.

Singura noastră avere reală și temeinică o constituie numai agricultura. Comerțul și industria noastră sunt în dezvoltare numai.

Numărul școlilor de agricultură, în raport cu lipsurile agriculturii noastre, este mic. Trebuie înmulțite și îndemnați părinții să-și înscrie băieții la aceste școli practice, de mare folos pentru indivizi și pentru țara noastră agricolă.

Astra Bănățană. Fuziunea cu „Asociațiunea culturală din Bănat“.

„Asociațiunea culturală din Bănat“ să o socotim ca o filială a Astei. Ambele urmăresc acelaș scop: cultura poporului român.

Prin o conlucrare frățească, cred că am aduce foloase mai mari, atât poporului român, cât și țării noastre mult iubite.

Astra și bisericile române. Colaborarea cu preoțimea.

Bisericile române, cari au întemeiat „*Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român*“, sunt și moralmente obligate, să conlucre cu toată dragostea frățească la prosperarea Astei, și prin ea la întărirea în credință și înaintarea în cultura adevărată a poporului și a României Mari.

Drept aceea, să rugăm autoritățile superioare bisericesti, să ne deie și în viitor tot sprijinul moral și material întru cultivarea poporului nostru dela orașe și sate.

Domnii preoți și învățători să ne ajute în munca noastră, pentru creșterea și luminarea poporului nostru.

Să țină conferențe și *cursuri de iarnă* pentru plugarii noștri dela sate.

După trebuință, dela centru se vor împărți conferențe de model, tipărite.

În academiile noastre teologice, în școlile normale de învățători, studenților și elevilor li se vor da cunoștințe teoretice și practice și din agricultură, pentruca ieșind în viață

să poată fi îndrumătorii poporului și în cultura și exploatarea pământului. Pentru că, cum am mai zis, în România Mare agricultura este fundamentul bunului traiu al indivizilor și pentru înaintarea, prosperarea neamului și a țării noastre eminentemente agricole.

Numai muncind în bună înțelegere: prin conferențe, cursuri practice, prin înființarea de cooperative sătești și bănci populare, — preoții și învățătorii noștri dela sate vor contribui în mod sistematic și cu folos la prosperarea morală și materială a poporului, în mijlocul căruia trăiesc și muncesc o viață întreagă.

Astra și școala. Colaborarea cu corpul didactic.

Astra și școala trebuie să lucreze în bună înțelegere.

Școala are frumoasa chemare de a face din copiii noștri buni creștini, buni cetățeni și buni români.

Școala pregătește pe om pentru viață, îi inavuțește mintea, îi cultivă inima și-i întărește voința.

Și Astra și școala au de scop cultura sau luminarea poporului român.

Corpul didactic trebuie așadar să colaboreze cu Astra. Cercurile culturale ale învățătorilor noștri vor contribui prin conferențe și șezători la luminarea poporului nostru dela sate.

Învățătorii noștri vor îndrepta poporul spre fapte bune și creștinești, le vor da povețe și învățături practice și folosite pentru viață. Oamenii se luminează prin învățatură. Cu un cuvânt vor colabora cu Astra, pentruca sătenii „*talpa țării*“, să fie ridicați din întunec la lumină.

Toți profesorii și învățătorii noștri vor colabora cu dragoste și credință la înaintarea în cultură a poporului român, pe toate terenele.

Secțiunile literare și științifice. Rostul și organizarea lor.

Vor sprijini și de aici înainte Astra întru împlinirea frumoasei chemări.

Vor ținea conferențe pentru cetățenii intelectuali și meseriașii dela orașe, apoi pentru poporul dela sate.

Vor colabora la revista „Transilvania“, ev. la o foaie pentru intelectualii dela sate și la alta pentru popor etc.

Mijloacele materiale pentru susținerea Astrei. Problema cotizațiilor. Cum s'ar putea spori numărul membrilor? In ce chip s'ar putea înscrie ca membrii toți intelectualii? Ideia de a scuti pe țărani de orice cotizație. Modul de încasare a cotizațiilor.

1. Mijloacele materiale sunt înșirate în Art. 6 din statute.
2. Cotizațiile vor întâmpina mari greutăți în criza de azi.
3. Numărul membrilor se poate spori așa, că președintele despărțământului central județean, să îndemne pe toți intelectualii din acel județ, să se înscrie ca membri la Astra. Are ocaziune binevenită să înscrie și pe unii dintre țărani frunțași din județ. Eu cred, că în forma aceasta se vor înscrie toți intelectualii.
4. Țărani în genere să fie scutiți, dar ei se pot și se vor înscrie benevol.
5. Președintele despărțământului central județean va încasa cotizațiile prin preoții sau învățătorii din respectivele comune. Taxele încasate se vor trimite la Sibiu, însoțite de tabloul membrilor. Inscrierea de membru și încasarea cotizațiilor o poate face și președintele despărțământului de plasă.

Subvențiile dela stat, județe și comune.

Astra, pentru ajungerea scopului său nobil, are lipsă de mijloace, de ajutoare materiale însemnate.

1. Statul a ajutat totdeauna Astra, care lucrează spre binele poporului și al țării.
2. Moralicește sunt obligate să concurgă la înaintarea în cultură a poporului român: toate instituțiile particulare;
3. Proprietarii mari;
4. Comercianții și industriașii;
5. Societățile de export;
6. Băncile;
7. Cooperativele sătești;
8. Băncile populare.

Să scăpăm numai de necazurile din trecut, de devaluarea prețului cerealelor și de criza în agricultură, și atunci vom avea dela toți și ajutorul material necesar.

Să rugăm Statul, să înființeze : școli agricole și cursuri pentru popor, să instituie învățători agricoli ambulanți și conferențieri specialiști în diferite ramuri ale agriculturii.

Prin reforma agrară cam 96⁰/₀ din terenul agricol este proprietatea țăranilor. Trebuie așadar să îmbunătățim plugăria țărănească prin mijloace practice și simple.

Micii agricultori să se asocieze, să-și cumpere mașini agricole, semănături ameliorate ș. a.

Cu un cuvânt să începă odată și plugarii noștri *să-și lucreze terenul în mod rațional*. Și atunci se vor ușura de necazurile trecutului. Vor fi în stare și ei să contribuie și pentru scopuri culturale, de bunăvoie.

Problema unui impozit cultural.

Până când vom scăpa de criza financiară, să nu impunem nici un impozit cultural. Să ne mulțumim cu ajutorul ce-l primește Astra dela Stat și cu taxele membrilor săi.

Problema publicațiunilor Astrei. Revista „Transilvania“. Biblio- teca poporală. Biblioteca Astra. Calendarul.

Toate acestea să apară și mai departe.

În „*Biblioteca poporală*“ să se publice conferințe, cu deosebire din agricultură, cu următoarele subiecte : Lucrarea rațională a pământului; alegerea seminței; examinarea, sortatul și pregătirea ei; plantele cari trebuie să le cultivăm; rotațiunea în cultura plantelor; îmbunătățirea pământului prin gunoie; sporirea forțelor de muncă; bălegarul: îngrășămintele verzi; îngrășămintele chimice ș. a.

Indrumări pentru formarea *Cooperativelor satești, Bănci populare* ș. a.

Tot atâtea subiecte de interes și folos practic pentru poporul agricol.

Conferențele să se retipărească în „*Biblioteca populară*“.
„*Biblioteca Astra*“ să se înmulțească mereu.

Calendarul încă e de mare folos pentru popor și bine primit.

Problema unei foi pentru familiile intelectualilor dela sate și a unei gazete pentru popor.

Pentru familiile intelectualilor dela sate ar fi corespunzătoare o foaie, cum era mai de demult „*Familia*“ la Oradea-Mare sau „*Amicul Familiei*“ în Gherla.

Pentru popor avem gazete: „*Unirea Poporului*“ în Blaj, și „*Foaia Poporului*“ în Sibiu etc.

Cu o mică schimbare în programa lor, ar deveni gazete de un folos și mai mare pentru popor.

Pe la anii 1876 în Gherla am avut: „*Cărțile Săteanului român*“, scriere periodică pentru trebuințele poporului român.

Aceasta scriere era foarte răspândită în popor.

Aci aflăm un tratat mai lung pentru popor în formă dialogică: „*Inceputul și istoria Românilor*“ ș. a.

Trebuie să ne îngrijim de ridicarea culturală a poporului nostru și prin gazete potrivite.

Problema românizării orașelor. Rostul Astei în aceasta problemă.

Românizarea orașelor o putem face numai prin școale bune, și în locul prim, prin creșterea de comercianți și meseriași buni. Azi noi românii în această privință suntem abia la început.

Astra va contribui la românizarea orașelor prin conferențe, serate literare, petreceri, producțiuni pentru intelectuali și meseriași. Casa culturală, Casina românească să nu lipsească din nici un oraș.

Un film al Astei și problema filmelor culturale.

Filmul Astei ar fi un bun mijloc de propagandă culturală. Reclamă local corespunzător și mijloace de instalare și întreținere.

Astra și igiena publică

Sănătatea e un mare dar dela Dumnezeu. Ea este cea mai mare avuție. Nu o știm prețui decât atunci, când n'o avem.

Trebuie să arătăm poporului toate mijloacele, prin cari el se poate feri de boale.

Igiena ne învață cum să ne păstrăm sănătatea, iar mijloacele sunt: aerul, pământul, apa, locuința, hrana și vestmintele.

Astra să conlucre la sănătatea publică a poporului prin *conferențe* și o *carte de igienă*, scrisă anume pentru popor.

Astra și corurile.

Corurile au o mare și binefăcătoare influență în creșterea poporului.

Corurile bisericesti promovează creșterea religioasă și morală, iar celelalte coruri nobilitează, cultivă sentimentul național.

Corurile sunt mijlocul cel mai bun pentru a atrage poporul la cercetarea Sf. biserici și a distracțiilor folositoare.

Corurile ne ajută mult, foarte mult în educația religioasă-morală și națională.

Astra să ia inițiativa pentru ca în toate comunele, unde numai se poate, să se înființeze coruri. Preoții și învățătorii noștri dela sate și orașe să fie rugați să formeze în comunele lor coruri bisericesti și naționale.

Astra și teatrul.

Teatrul încă este o bună școală de educație.

Unde avem case naționale trebuie să se joace piese teatrale corespunzătoare și instructive pentru popor.

Astra să se îngrijească de o trupă teatrală ambulantă, care să facă propaganda.

Învățătorii noștri cu tinerimea din comună să dea și reprezentații teatrale, la diferite ocaziuni binevenite: serbări naționale, școlare ș. a.

Sediul Astei.

Reședința Astei să fie Sibiul. Aici își are locașul său propriu și toate instituțiunile culturale : muzeul, biblioteca ș. a.

Bla j, la 20 Ianuarie 1930.

Ioan Negruțiu,
membru in Comitetul central al Astei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RĂSPUNSURILE DLUI ROMUL SIMU,

fostul secretar administrativ al Asociațiunii, la problemele inserate în circulara Nr. 3994/1929. Cu o scrisoare și un mic istoric al muncii desfășurate la Asociațiune.

1. Reorganizarea generală a Astei.

Nu mi-o pot inchipui decât în cadrele ei actuale:

a) *Pe teritoriul Ardealului, cu Banatul, Crișana și Maramureșul;*

b) *Cu Basarabia, unde Astra a descălicat și*

c) *Cu Dobrogea, unde s'au făcut începuturi de reorganizare;* de

d) *Muntenia, Moldova, Oltenia și Bucovina ași crede că ne putem desinteresa deocamdată, excepționând Bucureștii, unde ar trebui să perseverăm pentru organizarea unui despărțământ puternic.*

2. Reorganizarea centrului.

Să se facă în cadrele statutelor actuale, la conducere cu un președinte și *reducând numărul membrilor din comitet dela 51 la 18 cum era înainte de războiu, în care număr să se cuprindă și președinții celor 3 regiuni (Banat, Basarabia și Dobrogea) și un reprezentant al Secțiunilor literare și științifice, în total 4, dintre cari comitetul să-și aleagă 2 vicepreședinți.*

Dispozițiile din statute și regulamente cu privire la adunările generale, ședințele comitetului etc., pot să rămână aproape neschimbate.

Președintele și, în caz de suplinire vicepreședintele cu 4 membri de comitet să poată aduce hotărâri de comitet asupra chestiunilor rezervate ședințelor ordinare de până acum, iar cu 10 membri asupra celor rezervate ședințelor plenare.

3. Regiunile vor fi deocamdată următoarele :

a) *Ardealul, Crișana și Maramureșul*, formând regiunea centrală sub conducerea comitetului central;

b) *Banatul*;

c) *Basarabia și*

d) *Dobrogea*, fiecare din acestea 3 din urmă în frunte cu câte un președinte, ales de adunarea generală și cu câte un comitet compus din 18 membri, aleși de adunarea generală a regiunii.

Atât centrala, cât și regiunile lucrează independent, după aceleași norme (aceleași statute și aceleași regulamente), având regiunile să trimită centralei, la încheierea fiecărui an de gestiune, darea lor de seamă pentru a fi publicate împreună cu darea de seamă a centralei.

Fiecare din acestea organizațiuni îngrijește, în cadrele statutelor și regulamentelor comune, de crearea mijloacelor financiare trebuincioase sieși. Pentru că conform dispozițiilor din art. 2 al statutelor actuale (alin. 3) *fiecare din regiuni se administrează independent (autonom).*

Din subvențiile ce Asociațiunea primește dela stat, distribue, după o normă stabilită de mai înainte, tuturor regiunilor

Ajutoarele ce regiunile și-le câștigă din alte izvoare (dela județ, orașe, sate, particulari etc.), ca și taxele dela membri, le întrebuințează pentru scopurile proprii.

Intrucât fiecare regiune ar dori să-și aibă publicațiunile sale de propagandă culturală (Bibl. pop., Foaie pentru popor, calendar, poate să și-le editeze însăși; mai bine ar fi însă ca în acest scop să lucreze în comun toate regiunile.

O revistă bună de familie va fi scoasă cu conducerea tuturor regiunilor Astrei.

Conferențele pentru popor se vor aranja pe teritorul propriu de către fiecare din regiuni.

Schimbul de conferențieri între regiuni este de dorit.

Raportul dintre regiuni și despărțămintele centrale județene

de pe teritoriul lor este acela care a fost până acum între comitetul central și despărțămintele centrale județene, atât în ceiace se referă la propaganda culturală, cât și la cheștiunile administrative.

Despărțământul central județean se va conduce de un comitet, compus din atâția membri ca și Comitetul central și acela al regiunii, făcând parte din el președinții despărțământelor de plasă și câte un reprezentant al Asociațiilor cu cari Asociațiunea colaborează.

Raportul de până aci va rămâne și între despărțământul central județean și între despărțămintele de plasă.

Din acelaș număr de membri se va compune și comitetul despărțământelor de plasă și al cercurilor culturale, rămânând și între acestea raportul de până aci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

4. Propaganda culturală la sate.

Fiind cea mai importantă problemă de care va avea să se ocupe Asociațiunea și pe viitor, se va face :

- a) prin editarea și răspândirea cărții, aevae bune (Biblioteca poporală);
- b) prin scoaterea și răspândirea unui calendar;
- c) prin editarea și răspândirea unei foi populare;
- d) prin scoaterea unei foi de familie pentru cărturarii dela sate (preoți, învățători, notari, pentru soțiile și familiile acestora ca și pentru meseriași dela sate și familiile acestora);
- e) prin conferențe populare.

5. Asociațiunea și muncitorimea industrială.

Asociațiunea va căuta să se apropie de sufletul muncitorimei industriale, mai ales prin propaganda culturală în mijlocul tineretului :

- a) prin răspândirea cărților, a calendarului și prin conferențe ;

b) prin burse și ajutoare din fundațiunile create pentru acest scop și administrate de Asociațiune.

6. Programul de muncă în comune urbane și orașe.

Și aici tot numai cu cuvântul (conferențe) și cu cartea ne vom putea apropia de sufletul mulțimei; iar îndeosebi de meseriașii și negustorii noștri prin sprijinirea lor, aprovizionându-ne numai dela ei pentru toate cele de trebuință.

7. Problema culturii românești în Secuime.

După cele experiate de noi la Asociațiune, cu adunarea de date asupra chestiunii secuești și cu privire la experiența făcută prin străduințele puse pentru dobândirea edificiului din Tg.-Mureș, cred, că Asociațiunea, în împrejurările actuale, cu puținele sale mijloace materiale și cu numărul mic de funcționari, nu poate face altceva decât să susțină doar o propagandă continuă pentru ca această problemă importantă să nu fie dată uitării, fiind îmbrățișată cu toată căldura de către Stat și de către bisericile noastre naționale.

8. Casele naționale (culturale).

Cercul cultural din comună îngrijește de problema casei naționale (culturale), de adunarea mijloacelor necesare pentru ridicarea acesteia, de înzestrarea ei cu mobilierul trebuincios și de funcționarea ei în interesul culturii poporului din comună.

Aici se adună poporul la cetire, pentru deprinderea în cântări, pentru reprezentațiuni de teatru și pentru orice fel de manifestațiuni culturale (șezători culturale și distracții sociale etc.).

Centrala :

a) să administreze bine terenurile pentru casele naționale, pentru ca la timp potrivit să poată contribui și ea, din fondul caselor naționale (C. Brâncoveanu) la înființarea acestor case;

b) să stăruie pentru obținerea acestor terenuri în comunele unde nu ni s'au dat până acum astfel de terenuri ;

c) să stăruie neîntrerupt cu cuvântul și prin scris pentru înființarea acestor case dând îndrumări în acest scop;

d) distribuind, mai ales, planuri de case naționale potrivite împrejurărilor din diferitele comune mai mari și mai mici, cari ni se cer stăruitor din toate părțile;

e) acolo unde se găsește o casă națională culturală, fie înființată de obștea comunei, de parohia din comună, sau de o asociație culturală, Astra, prin cercul său cultural, să caute o colaborare cu numita casă națională culturală.

9. Astra și politica.

În sanctuarul Astei nu s'a făcut politică și nici să nu se facă.

Înainte de războiu eram toți un trup și un suflet. Acum, că politica s'a infiltrat adânc prin sate și orașe, desbinând sufletele și producând ură și neînțelegere între frați, Astra va avea să lupte încă și mai mult decât până acum pentru solidarizarea tuturor, semănând pretutindeni, prin propaganda culturală, iubirea și pacea între toți fiii neamului nostru.

Astfel Astra ar trebui să fie sprijinită de toată lumea, chiar și numai pentru rolul ei de nivelatoare a asperităților politice și confesionale.

În numele acestui principiu sfânt, ori-cari ar fi oamenii dela conducerea centrală ca și dela conducerea regiunilor, despărțămintelor și cercurilor culturale, această împrejurare nu ar trebui să producă repulsiune față de interesele acestei societăți.

Ideal ar fi ca președintele și membrii comitetului Astei să nu facă parte dintr'un partid politic și să nu facă politică militantă.

10. Problema cărții și răspândirea ei.

Asupra acestei probleme am insistat în pt. 4 al răspunsului de față.

Aici rămâne să stăruiesc numai asupra răspândirii cărții.

Cărțile, ca și calendarul, publicate până acum de Asociațiune, au fost împărțite, cea mai mare parte a lor, gratuit, prin despărțăminte, cu excepția anilor 1912, 1913 și 1914, când această instituție, având un administrator al Bibliotecii populare, acesta a desfăcut publicațiunile din chestiune cu prețul lor de abonament.

În sute și mii de sate s'au găsit preoți și învățători, ca și mici negustori, membri ai Asociațiunii, cari și-au luat sarcina de a înscrie membri, respective a face abonamente și de a primi și distribui, în contul unui procent anumit, cărțile lună de lună, acestor membri (abonanți).

Aceasta ar fi, încât privește Asociațiunea, și acum, singura cale de desfacere a cărții, firește, prin despărțăminte și cercurile culturale.

Despărțământul central județean Sibiu și despărțământul Viștea au luat asupra lor sarcina de a desfăcea cartea în acest mod și rămâne acum ca toate despărțămintele să facă uz de acest sistem, care s'a dovedit a fi destul de practic.

Colportajul. Organizarea unui oficiu de colportaj, încercată de Asociațiune în anul 1928, în Cluj, nu a izbutit și credem, că greu va izbuti.

Singura cale de desfacere a cărților editate de Asociațiune rămâne deci aceia numită mai sus, prin organele despărțămintelor.

11. Problema conferențelor în sate și orașe.

Predici-conferențe. Ca și cu predicile, așa e și cu conferențele. Predica e impusă, dar întrebarea e: unde și cum se ține? Și ce rezultate produce?

Conferențe se țin dela un timp înapoi în toate satele și orașele.

În sate conferențiază îndeosebi învățătorii, apoi trimișii Astrei, medicii și în parte studențimea universitară, iar în orașe mai ales profesorii și medicii.

Numărul acestor conferențe se ridică la multe sute de mii într'un an. Dar efectul lor este de tot minimal, îndeosebi, considerând că pe timpul alegerilor de tot felul reprezentanții partidelor politice samănă, fără să-și dea seama, semanța desbinării și urii între frați.

Pentru ca conferențele să producă rodul dorit trebuie să întrunească anumite condițiuni:

a) Să fie bine alcătuite, ținând seamă, mai ales, ca ele, după cuprinsul lor și ca limbă, să fie înțelese de auditorul cărui se adresează și totodată să fie și bine predate;

b) să fie acomodate necesităților și împrejurărilor comunei unde se țin;

c) să se țină serii de conferințe totdeauna după un plan de mai înainte bine alcătuit;

d) să fie predate, întrucât se poate, intuitiv, cu un aparat de proiecțiuni, iar cele economice cu demonstrațiuni practice: semănarea și răsădirea pomilor și legumelor, altoirea etc., ca și cu demonstrațiuni din alți rami ai agriculturii, din igienă etc.

e) să se țină în cadrul unor producțiuni, fie date de școlarii din comună (recitări, coruri, dialoguri, teatru etc.) fie, unde și când se poate, cu coruri bine instruite dela oraș, sau cu producțiuni ale echipelor de cercetași etc ;

f) mai cu efect decât conferințele ar fi *cursurile*, cari ar trebui să se țină câteva zile una după alta, așa că participanții s'ar alege cu ceva sistematic, practic: fie un curs de pomărit, de legumărit, de stupărit, de pregătirea bucatelor (pentru femei), de igienă, din sfera drepturilor și datorințelor cetățenești și altele.

12. Muzeul central și muzeele regionale ale Astrei. Muzeul de

BCU Cluj / Central științe naturale și Muzeul Unirii.

Muzeul central este o operă din cele mai de seamă ale Asociațiunii.

Fiind acum neîncăpător vor trebui luate dispoziții pentru adunarea mijloacelor în scopul lărgirii lui și pentru ca succesiv să fie complectat, an de an, cu obiecte, fie ele dăruite, fie achiziționate pe bani.

Vor trebui să se ia măsuri și pentru ca Muzeul de științe naturale să fie cât mai bine păstrat, dacă, în timp apropiat nu s'ar putea și spori.

Comitetul central va trebui să stăruie ca și în centrele despărțămintelor județene ale Asociațiunii, acolo unde nu se află un început de muzeu, să se pornească o acțiune pentru înființarea de muzee istorice-etnografice.

Să se poarte mai ales o deosebită grijă de Muzeul înființat pentru preamărirea lui Avram Iancu, la Vidra.

Un obligament a luat Asociațiunea față de Direcțiunea Muzeului central al Armatei din București, anume de a îngriji ca în muzeele înființate de ea în centrele județelor și la centrală să fie adăpostită și câte o secție cuprinzând obiecte ce interesează armata.

Asociațiunea a luat asupra sa îndatorirea de a îngriji, prin despărțământul central județean din Alba-Iulia, și de *Muzeul Unirii*, înființat în 1929, din prilejul serbărilor jubilare de 10 ani dela Unire.

E un obligament care va trebui satisfăcut, firește, cu ajutorul financiar al Statului.

Problema muzeelor centrale și a celorlalte muzee ale Asociațiunii reclamă munca pricepută și cu totul devotată a unei persoane, căreia, pe cât posibil, să nu i se mai încredințeze alte probleme.

13. Biblioteca centrală și bibliotecile din sate.

Importanța bibliotecilor pentru cultură și progres este astăzi recunoscută de toți oamenii, cari se gândesc mai înadins la cultivarea într'un tempo mai grăbit a masselor.

De aici pretutindeni tendința ca în fiecare oraș și în fiecare sat să se înființeze cel puțin câte o bibliotecă pentru folosul obștesc.

Biblioteca centrală a Asociațiunii răspunde, fără îndoială, la o astfel de trebuință de interes obștesc.

Pentru ca această bibliotecă să fie bine întreținută în toate privințele și pentru ca ea să se desvolte treptat, ținând seamă și de împrejurarea că ea primește toate publicațiunile din țară, are nevoie de mijloace bănești și de personal, care să-i servească bine interesele.

Două persoane sunt neapărat necesare în acest scop, cum și pentru servirea publicului cu cărți, reviste și ziare în *sala de lectură* și la domiciliu.

La o sală de lectură pentru tinerime, îndeosebi pentru cea dela meserii, Asociațiunea, în situațiunea financiară actuală, deocamdată nu se poate gândi.

Bibliotecile satești. Asociațiunea va trebui să îngrijească ca, înainte de toate, să se înființeze câte o bibliotecă mai de seamă la sediul despărțământelor centrale județene, unde se găsesc, peste tot, împrejurări mai prielnice de înființare, de desvoltare și de întreținere.

Cu înființarea de *biblioteci satești* ne ocupăm la Asociațiune de 30 de ani și rezultatul real e de tot neînsemnat în proporție cu munca desfășurată și cu jertfele aduse. S'au distribuit în cursul acestor 3 decenii aproape la 4000 de

inceputuri de astfel de biblioteci, dintre cari mare parte au fost nimicite, după-cum ni s'a raportat, în timpul războiului, iar altele, în lipsa de cercuri culturale cu tragere de inimă pentru dezvoltarea acestor instituții de utilitate publică, vor mai exista, ori nu vor mai exista, nu știm, pentrucă, la repetițele solicitări dela centru, nu ni s'a dat răspuns decât din prea puține locuri și, chiar și acestea, mance. Despre numărul cetitorilor și despre cărțile cetite nu ni se dau informațiuni decât din prea puține locuri.

Credem că în privința bibliotecilor sătești stau, întocmai ca și Asociațiunea, și celelalte asociațiuni culturale, confesiunile noastre și autoritățile Statului, cari au între îndatoririle lor și problema înființării bibliotecilor sătești.

În multe sate se găsesc și câte 3 feluri de biblioteci : a Asociațiunii, a altor societăți culturale, a confesiunii bisericești (poate chiar 2 de acest fel) și a școlii, toate însă slabe și fără putere de viață.

Una și bună, ar putea să aducă folos real înaintării în cultură, prin cetit.

De aci urmează îndreptățirea la existență a unei singure biblioteci populare într'un sat.

Cea mai îndreptățită să întrunească colaborarea tuturor ar fi fără îndoială *Asociațiunea*. Cum însă aceasta nu își are pretutindeni cercul său cultural și persoana devotată, care să îngrijească de bibliotecă, în rândul al 2-lea o credem îndreptățită *școala*.

Asociațiunea ar trebui deci să colaboreze cu școala, și dacă se poate și cu confesiunile, pentru crearea, pe lângă fiecare școală, a unei biblioteci bune sătești, ajutând îmbogățirea acestei biblioteci cu cărți, eventual și cu alte mijloace : premii pentru învățătorul-bibliotecar, sârguincios, și pentru cetitorii plini de râvnă pentru cetit.

14. Astra și cooperația.

Astra a adus folos real cooperației numai în anii 1912, 1913 și 1914, când ș'a avut *conferențiarul cooperatist propriu*. În acea perioadă de timp a înființat și ocrotit un număr însemnat de bănci populare sătești și a pregătit terenul pentru înființarea unui număr considerabil de astfel de bănci.

Războiul a tras dungă peste acest început promițător de activitate cooperatistă ; iar după războiu împrejurările au

devenit nepriincioase pentru reluarea cu sorti de izbândă a acestei activități.

Intre împrejurările actuale Astra va face propagandă cu cuvântul (prin conferențe) și în scris, cum a făcut și până acum.

15. Astra și agricultura.

Ceeace am spus în capitolul precedent despre propaganda cooperatistă, o spunem și despre propaganda în interesul agriculturii.

Când Astra ș'a avut *conferențiarul agricol (1910—1914) propriu*, a realizat frumoase rezultate pe acest teren: prin conferențe practice pe teren (agricultură propriu zisă), cultura vitelor, pomărit, legumărit, stupărit, cultura viilor etc.) și prin scris (2 bune cărți de agricultură: despre lucrarea pământului și despre mașinile agricole).

Răsboiul a zădărnicit și continuarea acestei inițiative.

De atunci încoace nu ne mai putem lăuda decât cu propaganda teoretică prin conferențe populare.

În viitor s'ar putea înțeși din partea Asociațiunii propaganda pe terenul agriculturii, dacă la intervenția ei *Ministerul agriculturii și domeniilor*, ar obliga pe *Consilierii agricoli* și pe *Agronomii* din fiecare județ să colaboreze cu despărțămintele noastre, atât cele centrale județene, cât și cele de plase și conform unui potrivit plan de muncă sistematică, întocmit de Asociațiune în conformitate cu împrejurările din fiecare județ, s'ar porni o activitate generală prin *conferențe practice pe teren și prin cursuri*,

O colaborare ar trebui solicitată și *Camerelor de agricultură*, cari cu concursul Asociațiunii ar putea să realizeze în tot cazul, succese mai însemnate pentru interesele agricole ale țărânimii noastre.

16. Organizarea Astreii în vechiul

Regat.

Am arătat deja, că Astreii, cu mijloacele de cari dispune, îi prea ajunge extinderea activității, afară de Ardeal, în Basarabia și Dobrogea și cel mult cu un despărțământ puternic în capitală.

La atâta, cel mult, ar trebui să rămânem.

17. Astra bănăţeană (fuziunea cu Asociaţiunea culturală din Banat).

Cum noi avem şi acum câteva despărţăminte în părţile bănăţene, cel mai cuminte lucru ar fi să se găsească o modalitate de fuzionare a Asociaţiunii bănăţene cu Astra.

Numai lucrând cu puteri unite, s'ar putea face o propagandă de real folos pentru cultura poporului nostru din Banat.

18. Astra şi bisericile româneşti (colaborarea cu preoţimea).

Nu se mai discută, că este în interesul progresului neamului nostru ca, precum în trecut, aşa şi în viitor preoţimea noastră să ajute Astra, atât înscriindu-se în şirul membrilor ei şi îndemnând şi pe enoriaşi să se înscrie ca membri, cât şi prin sprijinirea iniţiativelor acestei instituţiuni :

a) răspândirea publicaţiunilor ei ;

b) sprijinirea conferenţelor şi cursurilor iniţiate de ea ;

c) sprijinirea înfiinţării diferitelor organizaţii şi asociaţii, s. e. : Cercul cultural al Asociaţiunii, Casa naţională culturală, Biblioteca populară a acesteia, cum şi iniţierea, dezvoltarea şi prosperarea diferitelor reuniuni (de temperanţă, de asigurarea vitelor etc.).

În schimb Astra, prin organele ei, va stărui pentru nivelarea asperităţilor dintre confesiuni şi partidele politice, cum şi pentru prosperarea iniţiativelor pornite de către preoţime.

Va stărui pentru o sinceră şi intensă colaborare cu asociaţiile înfiinţate de autorităţile bisericesti (Asociaţia clerului A. Şaguna, Asociaţia Sft. Pavel, Asociaţia Tinerimei (Sft. Gheorghe) etc.

19. Astra şi şcoala. (Colaborarea cu corpul didactic).

Şi până acum diferitele asociaţii ale corpului didactic, începând cu : Extensiunea universitară, urmând apoi Asociaţia profesorilor dela şcolile secundare şi Asociaţia învăţătorilor, au colaborat cu Astra, în unele judeţe mai intensiv, în alte mai puţin intensiv.

Ceeace socotim a fi în interesul accelerării și intensificării progresului nostru cultural, este ca, prin bună înțelegere, să se stabilească anumite norme pentruca colaborarea să devină generală și uniformă în toate județele, atât în ce se referă la :

- a) conferențe (practice și sistematice, între altele, și cu aparate de proiectiune) cât și la
- b) distribuirea cărții;
- c) la înființarea bibliotecilor populare etc.

La conferențele ținute de învățători Astra să contribuie cu conferențiarilor pe cari îi poate interesa în acest scop : profesori, medici, agronomi, avocați, preoți etc. Pentruca astfel conferențele predate de specialiști să devină cât mai variate și cât mai folositoare.

Susținem cu toată convingerea că numai prin ajutorul împrumutat, al Astrei și al numitelor asociații, ale corpului didactic, se poate produce o propagandă culturală de cel mai mare folos pentru masele populare.

Condițiile de colaborare se vor putea iniția în consfătuirea din Aprilie a. c. și fixa definitiv în congresele cele mai apropiate ale acestora.

20. Secțiunile literare și științifice (rostul și organizarea lor).

O grupare de oameni de știință, literați, artiști, scriitori, economiști etc. în cadrele Astrei, așa cum a fost gruparea ce a constituit secțiile literare și științifice ale acestei instituțiuni, a fost, mai ales, sub stăpânire străină, de un nețăgăduit folos.

Secțiile ș'au croit chiar dela început un program (Regulament) bogat, *prea bogat* pentru puțința lor de realizare, program care, în cursul timpului s'a mai și lărgit.

Din acest program însă prea puțin s'a putut traduce în fapte.

Iată o schiță a lucrărilor mai deseamă îndeplinite de secțiuni înainte de războiu :

a) o adunare generală (plenară) a secțiilor, odată într'un an, cu discuții mai întâiu în diferitele secții asupra a numeroase probleme de interes pentru cultură și progres ;

b) de regulă o conferență cu ocazia adunărilor generale ale Astrei ;

c) censurarea unor lucrări prezentate pentru tipărire în Biblioteca poporală, și recomandarea altor lucrări din cari i se cerea Asociațiunii să cumpere un număr oare-care pentru sporirea bibliotecilor poporale sătești;

d) propuneri folositoare pentru instituirea de noi organe în interesul unei propagande mai cu efect, cum a fost propunerea venită din inițiativa secției economice pentru angajarea a 2 conferențieri, unul agronomic și altul cooperatist;

e) pregătirea unor broșuri pentru Biblioteca poporală și Biblioteca Astra;

f) colaborarea cu articole la revista Transilvania etc.

După războiu activitatea secțiilor nu diferă mult de felul lucrărilor dinaintea războiului.

Doar' a intervenit ținerea de conferențe mai numeroase pentru intelectuali și, în anii din urmă, un început de publicații: Biblioteci poporale, scoase, tot pentru intelectuali, de diferitele secții în baza regulamentului lor, iar secția medicală și biopolitică editând și o revistă din sfera preocupărilor medicale și biopolitice; tot această secție insistând pentru înființarea unei subsecții de educație fizică și a unei secții feminine și biopolitice, cari s'au crezut a fi necesare pentru complectarea propagandei în cadrele Astei.

Din cele arătate până aci rezultă, că secțiunile au un rost frumos în viața Astei și pentru progresul cultural al neamului.

Eu ași crede că secțiunile Asociațiunii ar fi vrednice să existe chiar și numai dacă ș'ar mărgini lucrările:

a) la scoaterea unei bune reviste de familie, care să pătrundă în masele cărturării dela sate;

b) pentru scoaterea unei biblioteci bune pentru intelectuali;

c) pentru propaganda culturală națională între meseriași și industriași noștri.

21. Colaborarea Astei cu alte societăți culturale similare (eventuala uniune a tuturor societăților culturale.

Încercările de după războiu ale Asociațiunii pentru a înjgheba o strânsă colaborare a societăților culturale, a rămas infructuoasă.

O nouă încercare în acest scop ar putea să fie acum mai norocoasă; deși, după experiențele de până aci, mie mi se pare o utopie și m'ași bucura din inimă dacă, la această nouă încercare, îndoiala mea s'ar dovedi neînte-meiată.

Încât pentru propagandă, mai ales la sate, o colaborare o socotesc mai mult posibilă și folositoare cu Asociația corpului didactic, așa cum am arătat în punctele 10, 11 și 13 ale acestui răspuns.

22. Chestiunea cinematografelor.

Încât pentru Asociațiune chestiunea cinematografelor o socotesc aproape în total lămurită.

Asociațiunea se va folosi de drepturile câștigate :

a) pentru plasarea, în condiții favorabile, și a restului de concesiuni de cinematograf, neplasate până acum ;

b) va stăruii cu tot dinadinsul pentru încassarea promptă a sumelor ce i se cuvin în baza închirierilor făcute deja ;

c) va face acestea, cu atât mai mult, pentru că deocamdată, venitele dela cinematografe sunt izvorul principal din care se alimentează această instituție.

Bine ar fi dacă Asociațiunea ar putea să găsească căi și mijloace, spre exemplu, pentru deschiderea unui *curs*, în care să se cvalifice o seamă de tineri români pentru cariera de cinematografiști și dacă s'ar putea influența ca chiriașii de cinematografe ale Asociațiunii, ca și alți cinematografiști, să facă uz cât mai mult de filmele românești, dar mai cu seamă de filme instructive și istorice și să încunjure filmele cari conrup sufletul.

23. Mijloacele materiale pentru susținerea Aștrei.

Înainte de războiul Astra, precum e îndeobște cunoscut, s'a susținut și a făcut propagandă :

a) din taxele dela membri ;

b) din contribuiri benevole, în urma apelurilor făcute marelui public și băncilor, cum și din fondurile și fundațiunile ce i s'au dat spre administrare. Așa s'a clădit școala sa cu internat, care s'a susținut, mai ales, din venitele internatului ; așa s'a clădit Muzeul istoric și etnografic și casa de chirie Nr. 6, care a adus și aduce o seamă de venituri din chirii.

Revista Transilvania ca și Biblioteca populară au adus prea puține venituri pe seama Asociațiunii.

La Statul ungar Asociațiunea nu a apelat. După război am încercat mai întâiu să ne întărim materialicește prin aranjarea unei mari loterii, care nu a izbutit. Am cerut și am primit ajutoare dela Stat, uneori mai însemnate, de alteori mai puțin însemnate.

Prin intervenția d-lui președinte V. Goldiș, au primit despărțămintele central-județene, în anii 1927 și 1928, frumoase ajutoare pentru propagandă dela județe, orașe și sate, ajutoare care în anul 1929, s'au împuținat în mod simțitor.

Dela 1927 dl președinte V. Goldiș a creiat Asociațiunii un considerabil izvor de venituri din concesiunile de cinematografe, fără de care în anul 1929 am fi ajuns, cum zice poporul „muritori de foame“.

a) Problema cotizațiilor.

Fiindcă, cum am arătat în raportul general, publicat în „Transilvania“ pe anul 1928, Nr. 10—11 din 1929, pag. 748 și 749, cotizațiile de membri după război nu mai stau în nici o proporție cu valoarea aur dinainte de război a acestora, — ar fi poate consult să se urce, cu cea mai de aproape ocazie, toate aceste cotizații, măcar la dublu valoarea lor actuală, indicată în susnumitul număr al rev. „Transilvania“ din 1929.

b) Cum s'ar putea spori numărul membrilor.

Mărindu-se cotizațiile însă e primejdie de a se reduce prea simțitor numărul membrilor de toate categoriile și în felul acesta instituția tot nu ar fi ajutată.

c) În ce chip s'ar putea ajunge la înscrierea tuturor intelectualilor ca membri ai Astrei.

Această problemă nu o putem socoti decât ca un „pium de siderium“.

Cred că, în locul prim, numai prin o revistă bună, foarte bună, de familie și prin publicațiuni bune am putea

să interesăm tot mai mult față de Asociațiune, atât țărănimea, cât și intelectualii, abonând ei aceste publicațiuni, iar prin acestea atrăgându-i în cercul preocupărilor Asociațiunii și aplecându-i să aducă, ca și odinioară, jertfe pentru această instituțiune.

d) Ideea de a scuti pe țărani de orice cotizații.

Mi se pare că trebuie abandonată. Țăranul trebuie să se obișnuiască a jertfi ceva și pentru hrana sufletului.

Să-i dăm carte bună, dar ieftină și să-l obișnuim să o plătească.

e) Modul de incassare al cotizațiilor.

Exemplul practicat, în această privință, cu cel mai bun succes, în despărțământul Sibiu, să se generalizeze în toate despărțămintele și în modul acesta Asociațiunea va ajunge la sporirea numărului membrilor, la răspândirea publicațiilor sale, la un oare-care venit sigur din publicațiuni și astfel va profita și poporul înaintând în cultură prin mijlocirea instituțiunii noastre.

24. Subvențiile dela stat, județe și comune.

Fapt fiind, care nu suferă nici o îndoială, că Astra este o instituție binefăcătoare Statului și că ea în împrejurările actuale nu poate trăi ca odinioară numai din cotizațiile dela membri și din venitele dela cinematografe, Statul este dator să o ajute pentru îndeplinirea problemelor ce ea ș'a luat asupra-și în interesul progresării acestuia.

Să se insiste deci încontinuu pentru ca Statul să-și îndeplinească această datorie!

Tot așa să se arate organelor județene, municipiilor orașenești și primăriilor comunale foloasele ce această instituție aduce, prin propaganda sa culturală, economică, igienică etc. locuitorilor din orașe și sate, și totodată să se insiste neîncetat pentru ca și aceste organe să ia în bugetele lor din fiecare an câte o sumă satisfăcătoare propagandei ce Astra face pe teritoriul lor.

25. Problema unui impozit cultural

pentru Astra mi se pare împreună cu multe greutăți și mai puțin ducătoare la scop decât subvențiile ce s'ar putea obține dela stat, județe, orașe și sate.

Totuși să se încerce, eventual, dacă Statului i-ar conveni această modalitate: fixarea unui impozit cultural pe care ar trebui să-l încasseze și administreze prin administrațiile, financiare, orașele și satele.

26. Raportul dintre Astra și Stat.

S'ar părea că Statul, prin organizarea „*Direcțiunii pentru educația poporului*” din Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, intenționează să ia rolul de regulator și armonizator al activității tuturor societăților culturale.

În acest caz îi incumbă și datoria de a ajuta aceste societăți cu mijloace financiare îndeajuns, ele rămânând însă să se administreze autonom, sub suprainspecțiunea Statului.

27. Problema editurilor Astrei. Revista „Transilvania”. Biblioteca populară. Biblioteca Astra. Calendarul. Foaia de familie. Gazeta pentru popor.

Asupra acestei probleme am stăruit de repețite-ori în capitolele acestei lucrări, unde a fost vorba despre propaganda culturală a Asociațiunii. „*Transilvania*”, deși bine redactată actualmente, neputându-se astfel desface ca să se întoarcă măcar $\frac{1}{2}$ din cheltuelile făcute cu redactarea și tipărirea ei, aș crede că ar trebui cu regret să nu se mai publice în felul cum s'a publicat până acum, ci să se încerce cu editarea unei foi pentru familiile intelectuale dela sate. O astfel de foaie bună ar îndeplini o lacună mult simțită în viața acestor intelectuali, bărbați și femei, și astfel ea ar putea să pătrundă în casele intelectualilor dela sate, fiind plătit costul ei de abonament. Publicarea *Bibliotecii populare și Calendarului* să se continue și pe viitor; dar în mod mai sistematic și după un program de mai înainte bine stabilit.

Desfacerea ei să se facă prin despărțăminte.

Să se stăruie ca an de an această Bibliotecă să devină tot mai bună și să se publice și desfacă într'un număr tot mai mare de exemplare.

Biblioteca Astra să fie încredințată cu totul secțiunilor literare și științifice.

Scoaterea unei gazete pentru popor să rămână o preocupare de competență a Asociațiunii și să se caute mijloacele necesare pentru editarea ei.

29. Problema românizării orașelor. Rostul Astei în această problemă.

Cum Românii din sate și orașe s'au ținut în toată vremea departe de acțiunea „*Kultur-egylet*”-elor, cu atât mai mult se țin departe de acțiunea noastră puternicii minoritari din orașe și din sate. Se țin departe, nu numai de societățile culturale, dar și de școala românească. Și totuși școala în general și Statul, prin toate mijloacele de care dispune, vor trebui să pregătească terenul pentru numita românizare și numai după aceea, credem, va veni rândul să contribuie și societățile culturale la românizarea orașelor.

30. Un film al Astei și problema filmelor culturale.

Asupra chestiunii cinematografice și a filmelor am insistat în punctul 22.

Dacă actualmente Asociațiunea ar putea să influențeze ca cinematografele date în chirie de ea să facă uz cât mai mult și de filmele istorice și — peste tot — culturale, cred că în această privință a făcut destul.

31. Cultura prin radiofonie și rostul Astei.

Abia ne putem gândi, că în timp apropiat noi (Astra) am fi în stare să facem întrebuințare de admirabila invenție a radiofoniei.

Ar fi de dorit însă ca orașele și satele noastre să-și instaleze câte un aparat de radiofonie, într'un local potrivit pentru conferențe, în care să se audieze bune conferențe,

potrivite pentru înțelegerea poporului. Intrucât s'ar putea, ele să fie transmise din centrele despărțămintelor centrale județene ale Asociațiunii, sau dintr'un centru pentru mai multe despărțăminte.

Ar fi un câștig enorm pentru cauza culturii masselor.

Dar cum să realizăm noi aceste inovații, bune și folositoare, în actualele împrejurări economice și financiare atât de nefavorabile ?

32. Astra și sportul. Organizarea tinerimii în cadrele Astrei pentru solidarizarea națională și cultivarea sentimentului de mândrie națională.

Încât pentru Astra un început de organizare pentru educația fizică este făcut din partea *Subsecției de educație fizică și morală* în cadrele Secției medicale și biopolitice, sub conducerea dlui prof. *Dr. Coriolan Tătaru*.

Statutele sunt aprobate deja din partea comitetului central. CU Cluj / Central University Library Cluj

Acest început va trebui să se desvolte și generalizeze în toate despărțămintele Asociațiunii.

33. Astra și igiena publică.

Promițătoarele începuturi de activitate în acest scop, făcute de Secția medicală și biopolitică, vor trebui continuate și generalizate în toate despărțămintele și cercurile culturale ale Asociațiunii.

Această secție, după-cum se știe, și-a luat sarcina de a stăruii pentru ca și în cadrele Astrei să se lucreze în scopul ameliorării igienei publice.

34. Astra și corurile.

Atât despărțămintele centrale județene, cât și cele de plasă să stimuleze, prin concursuri cu premii, înființarea de coruri, compuse din adulți. Este singura modalitate pe care credem că ar putea-o utiliza Asociațiunea, acum, la început.

35. Astra și teatrul.

Dacă dl N. Băilă, director artistic al Asociațiunii, ar fi putut continua, cu ajutor delat Stat, acțiunea începută, astăzi Asociațiunea ar fi ajuns departe cu propaganda ei de teatru ; nu pentru Sibiu, Cluj și alte orașe mai mari, ci pentru orașe mai mici, pentru orașele și sate mai de seamă.

În felul acesta, credem noi, s'ar fi introdus în cercuri tot mai largi teatrul, care nu numai distrage, ci și moralizează, cerință care, mai ales, se impune în vremile acestea de o pernicioasă stricăciune morală.

Dl Băilă ar fi fost capabil să introducă, în părțile noastre, un curent sănătos în această privință, și nu ar fi, poate, nici acum prea târziu să se revină, dacă d-sa ar avea mijloacele necesare.

S'a făcut de atâtea-ori amintire de *Fondul de teatru român* și este absolut necesar ca să se ia toate măsurile necesare, ca și mijloacele, cu cari ar putea contribui acest fond, să se întrebuințeze pentru promovarea problemei culturale prin directorul artistic al Asociațiunii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

36. Sediul Aстреi.

Dupăce Astra și-a avut dela înființare sediul aici, în Sibiu, dupăce aici s'a dezvoltat și la impulsul dat de aici s'a ramificat în mod așa de îmbucurător în toate părțile, dupăce aici își are casele, cari cuprind biblioteca, muzeele, internatul de fete etc., avem convingerea că e în interesul acestei instituții ca sediul ei să rămână și pe viitor Sibiul, făcându-se tot aici și noua organizare proiectată.

Romul Simu

Secretar al Asociațiunii i. r.

*

Deodată cu opinia sa de sub pt. 7 pag. 97, dl R. Simu a prezentat dlui președinte V. Goldiș adresa care urmează aici împreună cu un „*Sumar al etapelor ce au avut loc în viața Asociațiunii*”.

Domnule Președinte,

Ca unul care, 32 de ani impliniți, am muncit în brazda Asociațiunii, m'am simțit îndatorat să răspund și eu la chestionarul proiectat pentru consfătuirea cu președinții despărțămintelor în zilele de 24, 25 și 26 Aprilie a. c., cu credința că în acest răspuns al meu s'ar putea găsi, ici-colea, câte o indicație ori câte o idee de folos la deslegarea multiplelor probleme, ce vor fi supuse consfătuirei amintite.

Pentru acest scop am crezut că poate să fie de folos prezentarea, într'un scurt sumar, a etapelor ce au avut loc în viața Asociațiunii dela înființare până în timpul de față, mai ales, pentru că, avându-se în vedere munca din trecut, să ținem seamă, la noua reorganizare, și de tradiție.

Acest sumar îl anexez aici; iar, deodată, ca a doua anexă, am onoare a înainta contribuția mea (răspunsul meu) la chestionarul Nr. 3994/1929, adresat cu data de 17 Decembrie 1929, tuturor despărțămintelor centrale județene ale Asociațiunii.

Și, dacă ar fi ca la aceste să mai adaug aici ceva, socotesc, că nu poate fi de prisos să amintesc, în interesul bine înțeles al cauzei, că trebuie să se țină seamă, în tot cazul de principiul „non multa sed multum“.

Îmbrățișarea, deodată, a prea multor probleme, cu personal neîndestulitor, cum s'a făcut la Asociațiune, mai ales, în împrejurările grele și încurcate de după războiu, a fost, în tot cazul, prima cauză, că multe din aceste probleme prea numeroase au fost neglijate și astfel am ajuns în situația în care ne aflăm acum.

D.-Sale

Domnului V. Goldiș,

președintele Asociațiunii culturale „Astra“, fost ministru

Arad.

Dacă, s. e., pentru *loterie* aveam personal de ajuns, desfacerea loturilor ar fi reușit, în tot cazul, altfel și această problemă nu ar fi căzut în baltă.

Dacă, s. e., nu ne-am fi apucat de ridicarea de troițe, dacă nu ne-am fi extins în Basarabia, Dobrogea și vechiul Regat etc., am fi putut lucra mai intensiv în părțile ardelenne și bănățene și am fi scăpat de multele încurcături ce ne-a adus numita extindere.

Dacă chiar și chestia terenurilor pentru Casele Naționale, dintre cari multe situate departe de comună, ar fi lipsit din programul *Astrei*, în locul acestora s'ar fi putut aprofunda, cu mai mult folos, *propaganda culturală*.

Și multe alte inițiative de după războiu, ca, s. e., cele încercate cu conferențiarilor nespecializați în agricultură și cooperatie, ci cum îi aveam înainte de războiu, nu ne-au ajutat să ducem înainte mai cu spor problemele de prima importanță ale Asociațiunii.

Prin urmare, socotesc că pe viitor va trebui să se țină seamă, neapărat, mai mult de principiul amintit mai sus, chibzuind bine, ce anume se poate executa în modul cel mai corespunzător cu mijloacele de cari dispunem și cu personalul care poate fi plătit.

Și iarăș cumulul de funcțiuni într'o singură persoană, cum a fost cel de casier-contabil, custode al muzeului și bibliotecar, mai târziu aranjator și îngrijitor de chestia *loteriei*, iar mai apoi și de chestia cinematografelor etc. etc., nu puteau să nu producă încurcături.

Un cumul de funcțiuni am avut și eu în anii de războiu și după *Unire*.

Adevărat, că acum munca, începând din vara anului trecut, e mai rațional distribuită între funcționari, dar totuș, am temerea că, și așa, prea numeroasele probleme îmbrățișate de *Asociațiune*, nu vor putea fi destul de bine îngrijite de personalul actual în funcțiune la această instituție.

După aceste încheiu opinia mea în importanta problemă, ce ne preocupă, rugându-vă, domnule președinte, să primiți expresiunea sentimentelor mele de osebită stimă și devotament ce vă păstrez.

Romul Simu,
secretar adm. al *Astrei* i. r.

Sumar al etapelor ce au avut loc în viața Asociațiunii.

Inainte de războiu.

După înființarea ei la 1861, Asociațiunea a stăruit să înscrie cât mai mulți membri, să adune fonduri, să ajute cu burse tinerimea la învățătură; a căutat ca prin adunările ei generale de fiecare an să entuziasmeze și solidarizeze sufletele pentru înaintarea neamului pe toate terenele de activitate. Lucrările din adunările generale și comitetul central le-a publicat în anii primi în câte un fascicol anual sub titlul de *adunările generale...*

La 1868 începe a scoate revista „*Transilvania*“, care s'a continuat neîntrerupt până în zilele noastre, stăruind să pătrundă prin ea în rândurile cărturării noastre. Excepție a făcut anul 1879, când „*Transilvania*“ nu a apărut de loc și cu excepția anului 1880, când s'a scos numai partea oficioasă, sub titlul de *Anale*.

In 1869 se făcuse prima arondare a despărțămintelor, prin care Asociațiunea caută să pătrundă mai adânc în masele poporului nostru. Lucrarea a o seamă de despărțăminte e chiar dela început din cele mai vrednice de laudă.

In 1886 s'a inaugurat Școala civilă de fete cu Internat, după ce în anii următori anului 1880 se făcuseră pregătirile de lipsă pentru procurarea, în acest scop, a unui imobil și a adunării mijloacelor necesare pentru clădire.

S'au administrat câteva *fondațiuni*, dându-se din ele burse și ajutoare.

Adunările generale, cu excepția anului 1873 și, de pe la 1871, *adunările despărțămintelor*, s'au ținut regulat.

Două mari *expoziții*, în anii 1862 și 1881, au ridicat foarte mult prestigiul Asociațiunii și au arătat tuturor cât de mult se poate face și în acest fel pentru cultură și progres.

La 1895 sosise timpul ca să se facă o reorganizare radicală a acestei instituțiuni. În ce a constatat această reorganizare?

Inainte de toate, în vederea trecerii activității Asociațiunii în Banat și părțile ungurene și pentru ca să se poată lucra în cadre mai largi și mai intensiv, a fost nevoie să se

modifice *statutele*, și, după multe piedeci puse de guvern, s'au și *modificat*.

Deodată cu modificarea statutelor se face și o *nouă arondare a despărțămintelor*, sporindu-se succesiv numărul lor, atât prin noi despărțăminte în părțile bănățene, cât și prin noi despărțăminte în Ardeal.

Dela 1895—1903 se lucrează sub auspiciile Asociațiunii „Enciclopedia română”.

In 1900 se reorganizează Secțiunile științifice-literare ale Asociațiunii cari, proiectate deja dela înființarea acestei instituțiuni, au încercat abia în 1880 să se organizeze și să lucreze. De fapt s'au organizat, dar activitatea lor nu a fost de durată.

Dela reorganizarea din 1900 însă aceste secțiuni și-au continuat activitatea, cu întreruperea din anii de războiu, până în zilele noastre, relucându-și în mai multe rânduri regulamentul.

In 1900 Asociațiunea începe să publice Biblioteca populară.

La 1914 începe cu publicarea „Bibliotecii Astra”; iar în anii din urmă Secțiunile, din inițiativă proprie, au început să scoată și ele broșuri de propagandă și cea medicală și o revistă.

Indată după 1895 se încep lucrările pentru adunarea mijloacelor necesare la ridicarea edificiului pe seama unui Muzeu și a Bibliotecii cum și a unei case de chirie, care în 1905 au fost terminate.

In acest scop la anul 1900 se aranjează și o expoziție de obiecte, bine reușită.

In 1905 se aranjează neîntrecuta expoziție etnografică și istorică, mare parte din obiectele acestei expoziții datorite fiind de generoșii expozanți pe seama Muzeului.

Cu o seamă din obiectele expoziției, Asociațiunea a participat și la marea expoziție aranjată de Statul Român în Parcul Carol din București.

In anul 1907 se scoate foaia „Țara noastră”, pentru popor, care, durere, a apărut numai în un singur an ca foaie populară (nepolitică).

De aici în colo se lucrează neîntrerupt în cadrele fixate și indicate în șirele precedente, stăruindu-se în acelaș timp

tot mai mult și pentru a pătrunde în masele poporului nostru dela sate: *prin adunările despărțămintelor, prin conferențe populare, prin biblioteca populară și prin cursuri de analfabeți.*

Pentru ca lucrarea să fie și mai temeinică și spornică *se angajează la anul 1910 un conferențiar agricol și la 1912 un conferențiar cooperativ.*

La angajarea acestuia din urmă ne-a venit în ajutor darul mecenatului V. Stroescu, din care s'au pregătit, în Viena și Praga, 2 domnișoare pentru *dantelărie* și doi tineri pentru *lucrările de sculptură în lemn*, în școala de arte și meserii din Câmpulung-ul Bucovinei.

In 1911 Asociațiunea, în adunarea generală epocală, ținută în Blaj, își serbează Jubileul de 50 de ani, cu asistența tuturor cărturarilor noștri de seamă din Ardeal, Banat și părțile ungurene, în frunte cu toți arhierii bisericilor noastre din aceste părți și cu multă lume aleasă, din vechiul Regat.

Asociațiunea caută acum să se desvolte și întărească în toate privințele; iar la începerea războiului se află într'un avânt de desvoltare nu se poate mai imbucurător, oprit în mod brusc prin izbucnirea acestuia.

După războiu.

S'au continuat aproape toate lucrările începute mai înainte, sporindu-se cu alte câteva. Anume:

1. *Aranjarea unei loterii.*
2. *Agonisirea și îngrijirea unui Muzeu de științe naturale* pe lângă Muzeul istoric și etnografic.
3. *Inițierea problemei Caselor Naționale.*

Dar cea mai însemnată inițiativă luată de Asociațiune *în interesul Caselor Naționale este câștigarea terenului* necesar pentru acest scop în satele și orașele noastre.

4. *Inițierea de muzee în despărțăminte*, din cari unele în colaborare cu *Muzeul Național Militar din București*, apoi *Muzeul Avram Iancu la Vidra* și acum *Muzeul Unirii din Alba Iulia.*

5. *Trecerea activității Asociațiunii în Basarabia, Dobrogea și în vechiul Regat.*

6. *Problema cinematografeilor.*

7. *Ridicarea de monumente comemorative* (troițe : la Șelimbăr, Guruslău și Mirislău).

8. *Comemorări ale evenimentelor mari în viața neamului nostru și ale bărbaților noștri mari și îngrijirea mormintelor lor.*

9. *Participarea la diferite expoziții în străinătate.*

10. *Pe lângă modificarea repetită a statutelor și regulamentelor diferite încercări de a reorganiza Asociațiunea și de a-i crea noi condiții de dezvoltare și prosperare, dar neizbutite.*

Tot aici aparțin și *încercările cu conferențiarilor propagandiști, Dnii Ioan Neagoe și Dr. Nicodim Cristea* cum și *cu Oficiul de desfacere a publicațiunilor*, — a căror activitate a trebuit să fie suspendată, îndeosebi din cauza lipsei mijloacelor financiare necesare pentru a le putea susține.

Sibiu, în 14 Martie 1930.

Romul Simu,
secretar adm. în r.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

8.

MEMORIUL DESPĂRȚĂMÂNTULUI MARAMUREȘ

În programul congresului Astei s'a înscris o serie de probleme de cea mai mare însemnătate, nu numai pentru viitorul Asociațiunii, ci și pentru dezvoltarea civilizației românești în Transilvania.

Raportori distinși, cari au aprofundat diferitele probleme vor avea să-și spună cuvântul autorizat la fiecare din ele. Eu țin să reflectez numai asupra unor chestiuni, cari au o legătură mai strânsă cu despărțământul nostru județean din Maramureș.

Nu voi păstra ordinea din program, ci am ales problemele după însemnătatea lor, grupându-le pe cele înrudite și omițând pe cele mai puțin însemnate.

Înainte de toate: care trebuie să fie relațiunea dintre Asociațiune și Stat? Sub denumirea de stat noi nu înțelegem guvernul, nici ministerele, nici autoritățile administrative, ci înțelegem întregul organism al țării, în care activitatea culturală trebuie să-și aibă rosturile sale bine definite. Ceeace e pentru organismul omenesc intelectul, acelaș lucru e pentru organismul de stat, activitatea culturală. Statul nostru și-a creat un organ de cultură a masselor, care este Direcțiunea educației poporului. Noi credem că Astra trebuie să se încadreze alături de acest organ, sprijinindu-l unde poate și cerându-i sprijinul unde e necesar.

Astra e veche, își are organizațiile sale, își are instituțiile sale conduse de oameni bine orientați în problemele de educație a poporului.

Educația poporului de altă parte are în mâinile ei și autoritatea, puterea și mijloacele de realizare.

Eu cred, că cele două organizații trebuie să lucreze mână 'n mână. Propunerea mea ar fi să se caute contactul cu conducerea Dir. educ. poporului și să se obțin delegație pentru despărțăminte Astrei, cari au o organizație mai serioasă, să lucreze în baza programului întocmit de Educația poporului și sprijinit de aceasta.

Bine înțeles Astra să-și păstreze întru toate statutul, regulamentul și independența sa.

Neprocedând astfel se vor creia numai organe inutile suprapuse organelor culturale, cum s'au mai creat și de altădată, fără nici un rezultat.

A doua chestiune pe care îmi iau voia a o aminti este problema propagandei la sate, adică însăși baza de existență a Asociațiunii noastre. Problema se compune din mai mulți factori. În primul rând trebuie să cunoaștem nevoile mai arzătoare ale diferitelor comune și aceasta o putem face, fie prin anchete la fața locului, fie din rapoartele localnicilor. Având această orientare trebuie să ne pregătim echipa de propagandă în conformitate cu nevoile locale, alegând oameni din județ, ori cerând sprijinul centrului ori al altor despărțăminte. Propagandiștii trebuie să aibă la îndemână un automobil al Astrei.

Conferențiarul ieșiți în comune trebuie să se țină strict de programul stabilit pentru fiecare comună. Unde ancheta arată lățirea alcoolismului se va căuta să se înființeze o secție a temperanței, unde se arată răspândirea plăgilor sociale, a sifilisului, tuberculozei, mortalității copiilor, oamenii vor fi îndrumați la dispensar, ori dacă nu există se va înființa, în alte locuri se vor înființa cooperative agricole, bănci populare, societate de educație fizică și morală, școală de adulți, după trebuințele din fiecare localitate.

Propaganda trebuie urmată cu stăruință și fiecare izbândă trebuie să fie marcată prin o serbare populară cu participarea cât mai multor intelectuali dela oraș.

La orașe problema, deasemenea, e destul de complicată. În cele mai multe orașe nu avem nimic, nici bibliotecă, nici casină, nici sală de lectură, nici cor, nici trupă de diletanți, nici societate sportivă românească.

Astra trebuie să le creeze toate aceste și să țină treaz interesul pentru ele. O mare pacoste pentru orașe e faptul, că acolo s'au adunat români din toate părțile țării cu mentalități, credințe politice, credințe religioase deosebite. Aceștia se dușmănesc întreolaltă, sau cel puțin nu simt nici o

atracție să se întâlnească. Impotriva acestei stări de lucruri trebuie să luptăm cu toată tăria. Și mai e un lucru. Noi la orașe nu ne vom întări până ce nu vom avea români vrednici în toate serviciile publice.

În multe locuri autoritățile sunt slugarnice când ar trebui să apere drepturile legale ale statului, județului sau comunei.

Dar, ce e și mai grav, încă nu s'a stârpit necinstea din rândul funcționarilor publici. Ceva ameliorare se observă, dar suntem încă departe de ceea ce ar trebui să fie.

Pe acest teren încă trebuie să acționăm foarte serios, dacă nu voim să pierdem orice autoritate asupra minorităților, asupra propriilor noștri conaționali și dacă nu vrem să ne tăiem calea progresului.

O altă chestiune e federalizarea societăților culturale. Dela războiu încoace s'au înființat o mulțime de societăți fără rost, cari de fapt nu desvoaltă nici o activitate, dar păgubesc interesele Astrei, fărâmițând forțele active. Sperăm, că legea educației poporului va face rânduială în aceasta privință, dar ar fi mai bine, dacă însăși societățile s'ar federaliza, micșorând astfel cheltuelile de administrație și măbind posibilitatea de a munci.

Instrumentele cele mai potrivite pentru acționare, atât la sate, cât și la orașe ar fi societățile sportive, de educație fizică, organizațiile tinerești, corurile, fanfarele și trupele de diletanți.

Ar trebui să aibă fiecare oraș instrumentele acestea și n'ar trebui să lipsească dela nici o serbare națională emulațiile de coruri, sportive, expozițiile de copii etc., cari ar avea darul să civilizeze în mare măsură satele noastre.

Dacă chestiunea propagandei la sate și la orașe e punctul cardinal al activității Astrei, apoi chestiunea cinematografelor e cheia tuturor chestiunilor. Dacă s'ar fi realizat ideia inițială de a exploata toate cinematografele din Transilvania în folosul Astrei, astăzi am avea în tot locul ceea ce are Brașovul, un despărțământ bogat și puternic care poate face față tuturor necesităților, ba poate să ia inițiative, cari privesc viața publică generală din județul respectiv. Durere însă realizarea ideii depindea de împrejurările locale, cari nu în tot locul erau atât de favorabile, ca la Brașov. Vorbind de cinematograful Astrei din Sighet, voiu relați aici pe scurt, că realizarea lui a fost posibilă numai prin jertfa unor membri, cari n'au esitat să pună la dispo-

ziția despărțământului sume însemnate, parte din contribuție personală, parte din împrumuturi garantate de ei la bănci. În treacăt amintesc că, după ce întreprinderea a reușit, acești membri, cari puteau să-și piardă banii acolo, au fost acuzați de binevoitori, că au făcut afaceri în numele Astei.

Fapt e că suntem pe calea cea bună. Dacă binevoitorii nu vor urzi și mai departe planuri de distrugere și dacă aceste planuri, chiar puse la cale, vor putea fi totuși înlăturate, putem spune, că viitorul Astei în Maramureș este asigurat. Și este asigurat nu numai așa, platonice, ci având toate asigurările, că vom dispune anual de un venit curat de cel puțin 300.000 Lei pentru Astra.

Ori, această sumă noi n'am fi fost în stare să o câștigăm pe alte căi nici odată. În afară de venitul realizat din cinematograf, celelalte venituri ce ne pot sta la dispoziție sunt neînsemnate. Desigur cotizațiile încă ar însemna ceva, dacă s'ar *urca la 100 Lei pe an, în loc de 50*. Chiar județul nostru ar putea avea, *cu puțină bunăvoință, 1000 membri intelectuali, azi având cam 200*. N'ar trebui decât bunăvoința șefilor de autorități și s'ar înscrie bucuroși toți intelectualii și funcționarii inferiori. În Sighet, la îndemnul Dlui Șef de gară, s'au înscris 60 de ceferiști, fără de cea mai mică presiune. Șefii de autorități însă ar trebui să se îngrijească și de încasarea cotizațiilor dela cei înscriși.

O ultimă chestiune care doresc să o amintesc e *chestiunea filmului românesc*. Fiecare despărțământ central județean va trebui cel puțin în decurs de 2—3 ani să realizeze filmul județului său, bine înțeles după indicațiile dela centru. S'ar eterniza astfel frumusețile diferitelor regiuni și acest film ar fi cel mai nimerit mijloc de a ne face cunoșcuți în celelalte provincii românești. Dealtcum extinderea activității Astei în vechiul Regat nu o află nimerită decât prin contactul viu cu societățile culturale serioase de dincolo. Conferențieri de ai noștri, cu filmele despărțământelor, ar putea desvolta o acțiune formidabilă de cunoaștere reciprocă și de înfrățire.

Sighetul-Marmației, la 19 Aprilie 1930.

Dr. V. Ilea,
președinte.

ORGANIZAREA ASTREI ÎN VECHIUL REGAT.

De : *Ștefan Pop*, vicepreședintele despărțământului București.

Organizarea Asociațiunii și în Vechiul Regat înseamnă nu numai descălecarea Astei pe tot teritoriul nostru național, ci și înțelegerea rostului ei de a se pune în slujba intereselor superioare culturale ale neamului întregit.

Regulamentul Astei în punctul 2 al Art. 16, intitulat : „Lucrări de organizare și propagandă culturală” precizează destul de bine ceea ce avem de făcut față de o nouă înjghebare. În Vechiul Regat (cum de altfel și aiurea) constatăm mari interese sau lipsuri culturale, *comune* oricărui ținut. Pentru satisfacerea acestora există o sumă de societăți sau instituțiuni culturale, unele cu acțiune în întreaga țară, altele cu activitate regională sau locală, cari își au programul lor și felul lor propriu de a lucra.

Deaceea, ca punct de plecare, pentru o sănătoasă întindere a activității Astei, se impune dela început :

1. Despărțământul nou al Astei își va concentra activitatea, deocamdată, numai în direcția în care nu se întâlnește sau nu se ciocnește cu acțiunea unei societăți similare.

Așadar, la organizarea unui despărțământ, trebuie pus înainte principiul unui *program minim de lucru*, pentru a obține rezultate imediate și a câștiga dela început autoritatea morală.

Ne vom fixa, bunăoară, atențiunea asupra acelor mijloace întrebuințate de Astra, cari i-au făcut mândria ei și au adus o netăgăduită contribuție la cultura masselor; din acestea citez două : 1. Publicațiunile pentru popor, în special Biblioteca poporală a Asociațiunii, 2. Conferențele și

șezătorile poporane. Acesta este principalul rost al despărțământului: să-i dea poporului cartea care-l interesează și să-l lumineze cu vorba.

2. Să mi-se ierte dacă aici atac întâmplător și alte două puncte (10 și 27) din chestionar, dar nu se poate înțelege ființarea Despărțământelor, fără să aducă o reală și permanentă contribuție la *răspândirea cărții*.

Dacă bibliotecile pentru popor intră și în scopurile altor societăți, trebuie să recunoaștem că nici una n'a izbutit să le realizeze așa precum le-a tradus în practică Astra. Și mai este, totuș, mult de făcut în această privință; căci *cartea poporană mi-o închipui de două feluri*: a) *Să dea poporului cultura necesară*, adică să înfățișeze o carte scrisă anume pentru el, cu intenția de a-l cultiva, și b) *să-i dea cartea pe care el o cere și o caută*. În rândul celor dintâiu intră cele cari constituie majoritatea numerelor editate în Bibl. poporală: Chestiuni de știință vulgarizată, părți potrivite din literatura cultă, sfaturi gospodărești, de igienă, etc., iar în grupa a doua ar intra exclusiv cărțile de literatură poporană scrisă, cum sunt numite în istoriile literare, de cuprins religios, moral, romantic (Alexandria, Arghir și Elena, apoi balade culte, vulgarizate etc.). Acestea din urmă publicațiuni sunt un izvor de vastă exploatare a dorului țaranului de a ceti, lăsat în seama unor minuscule case de editură, cari umplu târgurile de țară cu produsele lor necontrolate și deci periculoase.

3. Revenind la punctul 1 de mai sus, *în întemeierea despărțământelor*, trebuie să se aibă în vedere mai presus de toate, ca aceasta să se facă pe încetul și acolo unde s'a aflat mai întâiu *omul chemat să o facă*. Acesta va fi un membru sau un delegat al Comitetului central, ori încredințatul ei dintr'o localitate, însuș *să fie capabil de a întemeia un nucleu al Astrei*, din intelectualii de acolo, plini de inițiativă și dornici de a desfășura o activitate culturală.

4. Rostul acestui nucleu va fi: a) *Să formeze primul biou sau comitet provizoriu* al despărțământului, până la Adunarea generală respectivă, b) *Să aibă autoritatea morală necesară pentru a-și câștiga dela început legăturile necesare* cu oficialitatea și cu persoanele cari reprezintă biserica, școala, magistratura, armata, administrația superioară, cu instituțiile particulare, bănci, reprezentanții industriei, comerțului, cu cercurile culturale existente etc., c) *Va îndeplini*

dela început rolul de Reprezentanță legală a Centrului Astei. Pentru aceasta, între altele, va avea un depozit de publicațiunile Astei, cu scopul bine hotărât al organizării colportajului în zona ce-și va fixa, d) *Va întemeia la centrul despărțământului un Ateneu local, interesând pe toți intelectualii.*

5. *În capitală Astra trebuie să fie bine reprezentată, despărțământul București va funcționa și ca o expoziură, o agentură sau un biou permanent al Astei în capitală. Pentru aceasta :*

a) *Va avea un local potrivit menirei sale ; b) Va întemeia un centru de desfacere a publicațiunilor Astei, stăruind ca cel puțin în librăriile mari să se țină în evidență cărțile Astei. Va ținea contabilitatea respectivă cu librăriile și cu Centrul. Va avea și în localul despărțământului un serviciu de vânzare a publicațiunilor ;*

c) *Va reprezenta Astra ori de câteori Comitetul central o va cere, sau se va ivi ocaziunea binevenită de manifestare a Astei aici ;*

d) *Va întemeia cel puțin un Ateneu popular în capitală, cu un program de conferențe dinainte fixat ;*

e) *Eventual serbări culturale, concursuri, expoziții, etc.*

6. *În capitală și mai ales în activitatea ei la sate, Astra va putea fi ajutată de tineretul universitar. În acest scop atingem și punctul 32 din chestionar.*

Desp. București a experimentat acest lucru și de câteori am făcut apel, am fost ajutați de Cercurile studenților ardeleni din capitală. Și-au întocmit programe frumoase și potrivite, cu o conferență, o piesă de teatru, recitări, muzică, jocuri naționale și au descins în satele dimprejur, organizând șezători sub egida Astei.

Astra trebuie să ia în mână organizarea tineretului universitar din provinciile alipite, aflat la studii în capitala țării. Lucrul nu e greu și Astra are datoria s'o facă.

Propun ca Astra să întemeieze în București, cu orice sacrificii un cămin studentesc al ei. Dacă din cei vre-o mii de studenți ardeleni, bănățeni, bucovineni și basarabeni, cari studiază la universitatea și la școalele superioare din capitală (și ale căror necazuri și frământări pentru înjghebarea unui cămin, le cunosc de aproape), am lua deocamdată numai a zecea parte, pe cari i-am adăposti prin grija noastră în casa noastră, ne-am crea pe încetul și sigur, cei mai buni prieteni și cei mai fervenți propagandiști ai Astei.

Vom pune astfel o piatră solidă la temelia culturii noastre naționale și vom împlini una din principalele îndatoriri ale Astei, prevăzute în Art. 2 din statute.

Cu puțin curaj, cu bunăvoința și sprijinul nostru al tuturor, cu contribuția județelor și orașelor, cărora li s'ar acorda un număr de burse de cari ar dispune în măsura ajutorului dat, ideea s'ar putea realiza. E timpul cel mai potrivit ca Astra să se hotărască și să intervină.

București, 4 Aprilie 1930.

St. Pop.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

COLABORAREA ASTREI CU ALTE SOCIETĂȚI SIMILARE. RAPORTUL DINTRE ASTRA ȘI STAT. ASTRA ȘI POLITICA. PROBLEMA CULTURII ROMÂNEȘTI ÎN ȚINUTUL SĂCUIILOR.

1. Colaborarea Astei cu alte societăți similare de: *Ion Agârbiceanu, Cluj.*
2. Astra Bănățeană. Fuziunea cu Asociația culturală din Bănat, de: *Dr. P. Tiucra, Timișoara.*
3. Raportul dintre Astra și Stat. Raportul Comitetului central către Președintele Consiliului de Miniștri.
4. Astra și politica de: *Dr. V. Vâlcovici, rectorul școlii politehnice, Timișoara.*
(Scrisoarea d-lui Prof. Rădulescu-Motru).
5. Problema culturii românești în ținutul Săcuilor de: *Prof. Sabin Oprean, Cluj*

1.

COLABORAREA ASTREI CU ALTE SOCIETĂȚI CULTURALE.

De Ion Agârbiceanu, secretarul secțiilor, Cluj.

Problema colaborării Astrei, eventual a fuziunii, cu alte societăți culturale s'a pus adeseori dela Unire, datorită faptului că de 11 ani pe teritoriul în care lucra Astra înainte de Unire, și-au extins activitatea sau organizația și alte societăți culturale vechi, sau altele nou înființate, (Liga, Universitatea liberă, Fundația Regele Mihai, Cele trei Crișuri, Atenee, Extensiunea universitară etc.) Dintre acestea *activă* azi dincoace de Carpați, a rămas singură „Extensiunea universitară”. Problema colaborării Astrei cu aceste societăți a fost provocată de o *greșală inițială*, după părerea noastră : *Nouile societăți puteau foarte bine lucra în organizațiile existente ale Astrei*, și nu era nevoie de organizații noi. Cele mai multe din ele s'au dovedit *efemere*, sau pure organizații fără nici o activitate.

Toate aceste organizații, *trebuind să facă apel aproape la aceiași oameni*, e firesc că pulverizarea energiilor nu e de dorit. Deaceea credem și propunem :

1. Astra să facă un apel către aceste societăți culturale cari vor să lucreze pe teritoriul de dincoace de Carpați, să se *incadreze* în Societatea noastră, cu toate forțele de muncă de care dispun, cu bibliotecile și altă avere ce ar avea, urmând să ia parte, ca membri ai Astrei și în *conducerea centrală* și în *conducerea despărțămintelor*.

Pentru acest scop ar fi potrivit ca la conferența din Aprilie a. c. să fie *invitați* și reprezentanții lor (a diferitelor

„Atenee“, a „Celor trei Crișuri“, a „Fundației Regele Mihai“, a „Ligei“ : reprezentanții locali din Ardeal, sau ai Centralelor din București).

2. Extensiunea universitară, mărginindu-se *numai la conferențe* ce se țin la orașe, să fie invitată de-a stabili, pentru fiecare an, programa conferențelor sale în *înțelegere* cu Secțiunile Astrei, pentru a nu se *trata aceleași subiecte*, și a nu se fixa aceleași termene pentru conferențe. Eventual s'ar putea stabili *un program comun* „Conferențele Extensiunii“ fiind și a „Secțiunilor Astrei“, mai ales că cei mai mulți dintre conferențiarii Extensiunii sunt *membri* ai Secțiunilor noastre.

3. Cât privește eventuala *unire a tuturor* Societăților culturale, subsemnatul nu o cred posibilă, din motive cari au zădărnicit și încercările de până acum. Cred că o singură Societate pe țara întreagă ar avea un aparat și prea greoiu.

Cluj, 15 Martie 1930.

Ion Agârbiceanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2.

ASTRA BĂNĂȚEANĂ. FUZIUNEA CU ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ DIN BANAT.

De : Dr. *Patriciu Țiucra*, președ. desp. Timișoara.

Domnule Președinte,

În ce privește fuzionarea cu „Asociațiunea culturală din Banat“, eu privesc chestiunea fără obiect, fiindcă, după cum sunt informat, Asociațiunea culturală din Banat de prezent e inexistentă, e al doilea an de când nu mai dă semne de viață, nu dezvoltă nici o activitate, așa încât, chiar să vrem, nu avem cu cine fuziona.

Cu toate acestea, dacă această societate culturală pretinde că mai există și vrea să mai existe și ar dori o sinceră colaborare, o înfrățire, sau chiar o contopire cu Astra noastră în scopul unui ideal comun, noi ne-am bucura de această apropiere și am primi-o cu brațele deschise.

Dacă e vorbă de fuzionare, sunt de părere să se fuzioneze, dar cu o singură condiție, ca Astra să rămână mai departe cecece a fost.

Astra are un trecut care nu se poate uita, ea își are rolul și partea sa de muncă la grandioasa operă de pregătire sufletească a poporului nostru pentru marea zi a realizării unității noastre naționale ce ne-a fost hărăzit să ajungem noi, generația de azi. Prin urmare ea nu poate renunța la trecutul ei, la caracterul ei, la numele ei, ea nu se poate desființa spre a ceda locul alteia, ea are dreptul la viață, ea trebuie să trăiască.

Dacă societatea culturală bănățeană va pune teza fuzionării, noi îi vom răspunde : să poftescă la noi. Intrucât

va accepta această formulă, vom sta de vorbă. În caz contrar, Astra va trebui să se pronunțe în mod hotărît, iar ideea fuzionării va trebui abandonată pentru totdeauna.

Astra își va putea continua opera sa civilizatoare în mijlocul poporului nostru fără să simtă nevoia fuzionării cu altă societate culturală.

Fiecare societate culturală e liberă — ba e chiar de dorit — a dezvolta o activitate cât mai intensivă și a-și justifica existența prin cele mai practice și reale rezultate pe care le poate realiza în favorul și spre binele neamului nostru.

O concurență cinstită și loială în scopul realizării binelui comun, e chiar necesară.

O colaborare frățească, sinceră și armonioasă însă e preferabilă și mai ducătoare la scop. Cine o dorește nu va fi tratat cu refuz.

Până atunci Astra va continua să-și facă datoria mai departe față de neam cu acelaș zel și însuflețire ca și în trecut.

În tot cazul o Regională a Astei în Banat, care să coordoneze, să stimuleze activitatea despărțămintelor pe întreg teritoriul Banatului, ar fi cea mai puternică garanță pentru viitorul acestei societăți culturale. Aceasta o dorim cu toții.

Timișoara, la 7 Aprilie 1930.

Dr. Patriciu Țucra,
protopop.

3.

MEMORIUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN „ASTRA“ DIN SIBIU, ADRESAT D-LUI DR. IULIU MANIU, PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI.

(RAPORTUL DINTRE ASTRA ȘI STAT.)

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporulul român „Astra“.

Nr. 2345/1929. Sibiu, la 13 August 1929.

Domnule Președinte,

Comitetul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporulul român cu adâncă mâhnire și întristare a luat act de adresa Onor. Minister al Instrucțiunii publice Nr. 99.113/1929 din 23 Iulie a. c., prin care ni se aduce la cunoștință, că în baza legii pentru reducerea cheltuelilor bugetare subvenția noastră dela acel Onor. Minister ni s'a redus cu 200.000, adică dela 600.000 la 400.000 Lei, dupăce în anul trecut 1928, fără nici un aviz prealabil și fără nici un motiv justificabil, din aceeași subvențiune ni s'a reținut ultima rată de 150.000 Lei, iar când prin adresa noastră Nr. 1455/1929 din 6 Maiu a. c. am cerut ordonanțarea

D-Sale

*Domnului Iuliu Maniu
Președintele Consiliului de Miniștri*

București.

acelei sume întârziate, Onor. Minister al Instrucțiunii publice, cu adresa sa Nr. 69.237/1929 din 22 Iunie a. c. ne-a răspuns că, întrucât exercițiul 1928 s'a închis, restul subvenției de 150.000 Lei pe trimestrul Octomvrie 1928, fiind cerut tardiv, nu se mai poate ordonanța, deși nici odată n'a trebuit să cerem ordonanțarea pentru fiecare trimestru separat și știam că Direcțiunea Contabilității fiecărui Minister are datoria să ordonanțeze la timpul său sumele înscrise în buget fără a aștepta ori a pretinde vre-o nouă cerere pentru fiecare parte a acelor sume. În chipul acesta am fost păgubiți de Onor. Minister al Instrucțiunii încă spre sfârșitul anului 1928 cu suma de 150.000 Lei.

Am fost sortiți însă să avem în cursul anului 1929 decepții mult mai amare. Ne-am trezit cu durerosul fapt, că afară de subvenția dela Ministerul Instrucțiunii publice, redusă și ea cu 200.000 Lei, ni s'au oprit de către Înaltul Guvern al Maiestății Sale absolut toate subvențiile, de care Asociațiunea avusese parte în anii precedenți, dela Ministerul Cultelor și Artelor, Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, Ministerul Agriculturii și Domeniilor și Ministerul de Industrie și Comerț. Astfel câtă vreme, de pildă în anul 1927, Asociațiunea a primit dela Guvernul țării în total ajutoare în suma de 3,750.000 (treimilioaneșaptesutecincizecimii) Lei, în anul curent 1929, ni s'a ordonanțat până în ziua de azi în total numai suma de 150.000 Lei.

Tot în anul acesta 1929, s'a mai dat Asociațiunii încă o altă lovitură.

Subsemnatul președinte, în anul 1925, a întreprins un turneu în Ardealul întreg. În toate cele 23 de județe ale acestei provincii a ținut conferențe despre noul rost istoric al Asociațiunii, îndemnând pretutindeni pe conducătorii județelor și ai orașelor să înscrie în bugetele lor ajutoare pentru despărțămintele Asociațiunii de pe teritoriile lor. Glasul nostru a fost ascultat și în toate județele și în toate orașele s'au dat în anii 1925—1928 importante ajutoare materiale Asociațiunei, pe urma cărora activitatea despărțămintelor centrale județene a luat avânt nevisat până atunci și roadele binecuvântate ale muncii lor începuse a se manifesta spre bucuria tuturor românilor de bine. Cu adâncă mâhnire trebuie să constatăm însă, că în anul curent 1929, din ordin mai înalt, cum ni se spune, aproape toate subvențiile pentru Asociațiune au fost tăiate din bugetele județelor și orașelor.

Vedem în toate acestea o amenințare a însăși existenței istorice Asociațiunii culturale a românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, acum a tuturor românilor din România-Mare.

Dv., Domnule Președinte al Consiliului, cunoașteți personal istoricul Asociațiunii dela Sibiu, ați fost și sunteți membru distins al ei, ați luat parte la conducerea ei ca membru în Comitetul central și multă vreme ca președinte al Secției juridice.

Simțim că ar fi o jignire a sentimentelor Dv. patriotice, când am încerca să Vă descoperim noi importanța covârșitoare a acestei societăți în istoria neamului nostru, care s'a înființat în 1861, pe urma petițiunii iscălite de Andreiu Șaguna ca președinte și de Ioan Rațiu ca secretar.

Dv. știți, cum știu toți românii cunoscători ai istoriei, că Asociațiunea aceasta a fost în vremea opresiunii naționale cetatea de nebiruit a solidarității noastre și a trăit exclusiv prin jertfa de bunăvoie a tuturor românilor cu dragoste de neam și dornici de mântuire și că ea n'a primit nici odată nici cel mai mic ajutor material dela guvernele stăpânilor dușmane idealului nostru național. Tot asemenea știți însă, că odată desrobiți prin jertfele trecutului și ale celor de acum și uniți pe veci în Statul român, toată lumea românească era și este convinsă, că acest Stat, înființat în oarecare măsură și prin străduințele culturale ale Asociațiunii dela Sibiu pentru literatura română și cultura poporului român, va avea datorința să recompenseze această Asociațiune pentru jertfele și munca ei din trecut și să-i ofere cu largă munificență mijloacele sale morale și materiale pentru viețuirea ei mai departe și pentru vrednica ei stăruință pe calea bătătorită în cursul celor aproape 70 de ani.

Fiindcă tocmai acum, când libertatea națională și posibilitățile nelimitate ale concurenței produc prea firește diferențieri de concepții și zvăpăiate întreceri între indivizi, profesioni și clase, mai mult ca ori și când își are rostul său binecuvântat chemarea la solidaritate națională simbolizată prin propaganda culturală sub drapelul tricolor al Asociațiunii dela Sibiu. Această incomparabilă importanță și acest rost istoric al Asociațiunii l-a recunoscut în noul nostru Stat național, înaintea tuturor, marele lui întemeietor, Regele Ferdinand I. prin faptul, că încă din 1921 a primit să fie protectorul și Președintele ei de onoare. „Cunosc frumoasa menire a Asociațiunii și feliuritele greutăți ce a

intâmpinat în desrobirea ei" — a zis Regele Ferdinand la Câmpeni în 31 August 1924 și a continuat: „Odată cu răspândirea culturii în popor, Asociațiunea își va urma *opera de înfrățire în toate ținuturile României întregite*“. Clasică sintetizare a misiunii societății noastre. Dragostea Lui cea mare pentru Asociațiune Și-a dovedit-o chiar în ultimele clipe ale vieții, amintind-o în testamentul Său și înșiruindu-o între legatarii lăsamântului Său.

Sentimentul acesta al datoriei față de Asociațiune și al necesității acționării sale în noile condițiuni de viață ale neamului românesc l-au avut toți conducătorii noului nostru stat național, chiar în clipele întemeierii lui. Era evident, că Asociațiunea nu poate să trăiască în viitor din cotizațiile membrilor ei, ci că Statul român va trebui să-i pună la îndemână mijloacele materiale pentru funcționarea ei mai departe și răspândirea acestei activități pe întreg teritorul noului stat național român.

Astfel Consiliul Dirigent numai decât în anul 1919 i-a dat Asociațiunii ajutor material câteva sute de mii de coroane, iar în anul 1921, în temeiul deciziunii Consiliului de Miniștri de sub Nr. 3978, Comisiunea de descărcare și unificare i-a ordonat suma, atunci foarte considerabilă, de 600.000 Lei. S'a continuat această subvenționare a Asociațiunii de către guvernul central dela București, cu începere dela anul 1922, fără întrerupere, îndeosebi prin Ministerul Instrucțiunii publice și prin cel al Cultelor și Artelor și anume Ministerul Instrucțiunii ni-a dat 200.000 Lei în 1922, 180.000 Lei în 1923, 250.000 Lei 1924, iar începând cu anul 1925 subvenția aceasta s'a stabilit la suma de 600.000 Lei anual până la sfârșitul anului 1928, când Onor. Guvern actual ni-a reținut rata ultimă în suma de 150.000 Lei, iar pentru anul 1929 nu ni-a mai ordonat decât numai suma de 150.000 Lei.

Ministerul Cultelor și Artelor a început subvenționarea Asociațiunii în anul 1923 cu suma de 100.000 Lei și continuând în 1925 cu 1,299.000, în 1926 cu 1,300.000 Lei. În anul 1927 prin deciziunea Consiliului de Miniștri s'a stabilit subvenționarea Asociațiunii dela acest minister în suma anuală de 3,000.000 Lei, din care s'a și plătit în acel an 2 milioane Lei. Guvernul liberal însă, care a urmat în acel an, a reținut restul de 1 milion și a mai dat Asociațiunii în acel an numai 50.000 Lei. În anul 1928 Ministerul Cultelor și Artelor a ordonat Asociațiunii în primul semestru suma

de 500.000 Lei, apoi suma de 850.000 Lei pentru pregătirea și tipărirea unei lucrări a secțiunilor noastre științifice și literare referitoare la istoria celor 10 ani de stăpânire românească în Ardeal. Căzând guvernul liberal s'a sistat orice ajutor pentru Asociațiune dela Ministerul Cultelor și Artelor și în anul curent 1929 nu am primit dela acest Onor. Minister nici un ban.

Ministerul Sănătății și Ocrotirilor sociale a dat Asociațiunii în cursul anilor 1926—1928 subvenții în suma totală de 1,600.000 Lei, iar cel de Agricultură și Domenii în anii 1926—1928 suma de 600.000 Lei. Dela Ministerul de Industrie și Comerț am primit în anul 1926 un ajutor de 100.000 Lei.

Văzând Comitetul central că, începând cu Consiliul Dirigent toate guvernele țării românești au înțeles rostul Asociațiunii noastre în viața culturală a noului nostru stat național, a început o intensificare a propagandei sale și o lărgire a terenului de muncă. Tot ținând seamă de aceste ajutoare dela stat, pe care le credea stabile și credincios misiunii istorice a Asociațiunii, care avuse dela nașterea ei ca obiectiv principal satul și țărănul român, Comitetul nostru, prin Adunarea generală dela Arad în anul 1924, a renoit statutele Asociațiunii, adaptându-le nouilor condiții de viață ale națiunii române. Prin aceste noi statute Comitetul central a renunțat la taxele de membri activi ai ei în folosul despărțămintelor din județe și a cercurilor culturale dela sate, oferind prin aceasta posibilități mai eficace pentru propaganda de culturalizare ale păturii țărănești, coloana vertebrală a națiunii noastre.

Asociațiunea a reînviat și ar necesita un volum întreg înșirarea și aprecierea luminoasă a muncii și a realizărilor ei în această strălucită perioadă de nouă viață. Avizăm la anuarele noastre din anii 1924—1928. În acești ani Asociațiunea a înființat regionala Basarabiei sub președinția distinsului român Ioan Pelivan, cea a Dobrogei în frunte cu generalul Vlădescu. În Ardeal avem 23 despărțăminte centrale județene, 126 despărțăminte de plasă cu 651 cercuri culturale. Spre a lega viața noastră de aceea a țării am înființat în 1927 un despărțământ în capitala București, iar în capitala Ardealului la Cluj, începând din anul 1925, funcționează cu minunate rezultate secțiunile literare și științifice ale Asociațiunii, avându-și organismul său propriu și un local închiriat în mijlocul orașului cu sală de întruniri, comunicări

și conferențe. Cea mai veche revistă literară românească „Transilvania“ a luat nou duh și avânt, biblioteca „Astra“, broșurile și volumele secțiunilor dela Cluj în frunte cu acea medicală și biopolitică varsă lumina pe întinsul țării, biblioteca poporală e răspândită în zeci de mii de exemplare prin un oficiu de răspândire al cărții dela Cluj, propriu al Asociațiunii, o instituțiune, care se va dovedi, credem, în curând ca mijlocul cel mai potrivit pentru soluționarea problemei cărții, care se discută de multă vreme în publicistica țării.

Toate aceste realizări însă nu necesită numai muncă întinsă, pe care cei mai mulți membri ai Asociațiunii o dau gratuit, inchinându-se idealului național, dar ele sunt mai vârtos în funcțiune de foarte mari cheltueli de administrație și materiale.

Spre orientarea Dv., Domnule Președinte, și pe temeiul bugetelor și socotelilor anilor din urmă vom arăta, că în general și în cifre sumare cheltuelile anuale ale Asociațiunii sunt următoarele: administrarea centrală (salar, bani de chirie, cancelarie, materiale, reprezentare) Lei 1,820.640, secțiunile literare și științifice din Cluj (salarii, chiria localului, materiale, lucrările literare și de propagandă, editurile secțiunilor, oficiul de desfacere a cărții) Lei 2,134.000, publicațiile Asociațiunii din centru (Revista „Transilvania“, Biblioteca „Astra“, Biblioteca poporală, Calendarul și Biblioteca Centrală) Lei 900.000. Muzeele (Vidra, Sighet, Hunedoara, Făgăraș, Blaj, Brașov, Turda, Tebea, Săliște, Târgu-Mureș, acum cel al Unirii în Alba-Iulia) Lei 300.000, expoziții Lei 100.000, conferențe și prelegeri populare, diafilme pentru popor Lei 400.000, cursurile pentru analfabeți Lei 100.000, în total *cheltuelile* anuale ale Asociațiunii astăzi sunt: Lei 5,754.640, în sumă rotundă 6 milioane. Venitele proprii ale Asociațiunii: taxe de membri, interese de efecte, de cont curent și depuneri, abonamente, chirii și taxe de administrare sunt în total: 580.000 Lei, ori în sumă rotundă 600.000 Lei.

Am fi dorit ca dela Onor Minister de finanțe cineva, un contabil expert să fi făcut revizuirea socotelilor Asociațiunii pe anii din urmă, pentru ca să se constate în mod exact nevoile noastre financiare și măsura mijloacelor noastre proprii, am cerut chiar în acest an, în 8 Iulie, exmiterea unui asemenea contabil expert dela Onor. Minister de finanțe, dar nu am primit nici măcar răspuns.

Se naște, bine înțeles, întrebarea: de unde a făcut Asociațiunea față acestor cheltuieli, când subvențiile ei dela Stat au culminat în anul 1927 la suma de 3,750.000 Lei? Vom răspunde cu sinceritate, că din venitele noastre dela unele cinematografe, pentru cari am primit concesiuni în anul 1927, dela Ministerul Cultelor și Artelor, în temeiul unui normativ pentru funcționarea cinematografeilor, alcătuit de către acel Onor. Minister în acelaș an. Observăm însă numai decăt, că aceste venite sunt efemere și nesigure, în timpul din urmă ele au început să scadă în mod simțitor și nu este exclus să înceteze total în apropiatul viitor. Chiar de ar mai ființa aceste venite câtva timp, mai scurt ori mai lung, ele ar trebui utilizate la lărgirea clădirii bibliotecii, care nu mai încape în localurile de până aci, crescând rapid în urma obligațiunii tuturor editurilor de a trimite produsele lor și Asociațiunii.

Reiese din toate acestea, că în noul Stat român Asociațiunea nu poate să existe fără subvenționarea ei de către Stat.

Ne credem norocoși, că suntem nevoiți a sublinia acest adevăr, tocmai în momentul, când în fruntea statului nostru se găsește bărbatul, care trebuie să se simtă legat sufletește indisolubil cu Asociațiunea dela Sibiu, care-i cunoaște istoria importantă și care, dimpreună cu toți românii buni, prea bine știe, că mari interese ale patriei pretind existența mai departe a acestei Asociațiuni și impun statului român datoria de a-i oferi toate mijloacele materiale și morale pentru înlesnirea bine cuvântatei sale ființări în mijlocul neamului românesc, bărbatul dela care nu numai Ardealul nostru, ci țara întreață cu drept cuvânt așteaptă regenerarea sa.

În lumina acestor expuneri, Vă rugăm, Domnule Președinte al Consiliului de Miniștri, binevoiți a lua urgent măsurile de cuviință, ca în bugetul statului pentru anul viitor să se înscrie pentru Asociațiunea „Astra” din Sibiiu o subvenție de cel puțin 5 milioane Lei, fie la Ministerul Instrucțiunii publice, fie la cel de Finanțe, ori peste tot așa cum se va indica mai cu înlesnire. Din sursă autorizată suntem informați, că Guvernului Averescu i s'a făcut propunerea înființării unei loterii de Stat, prin care se prevedea espres o subvenție anuală de 5 (cinci) milioane Lei pentru Asociațiunea din Sibiiu. Oare nu ar fi cazul ca această promisiune să fie realizată prin legea loteriei de stat care, cum se știe, se va prezenta de Înaltul Guvern actual în sesiunea cea

mai apropiată a Corpurilor Legiuitoare ? Ar fi o mare faptă patriotică, dacă această subvenție ar putea fi stabilită și permanentizată în forme legale. Vă mai rugăm însă, ca și până atunci, să binevoiți a lua măsurile necesare ca și pentru anul în curs să ni se ordonânțeze subvențiile noastre reținute la Ministerul Instrucțiunii Publice, la cel al Cultelor și Artelor, cel de Agricultură și de Domenii și la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor sociale, în suma de cel puțin 3,020.000 Lei, deoarece bugetul nostru și cheltuelile noastre pe acest an 1929 au fost făcute în așteptarea acestei subvenții și dacă ea nu ni se acordă, va trebui să încheiem anul cu deficit enorm, pe care nu știm, de unde-l vom putea acoperi.

Dar, independent de aceste considerațiuni și independent de acceptarea ori neacceptarea ipotezei referitoare la îndatorirea Statului român de a oferi ajutor material Asociațiunii dela Sibiu, ne simțim obligați a atrage atențiunea Dv., Domnule Președinte, asupra faptului, că Statul român încă în anul 1919, a contractat unele obligamente materiale față de Asociațiune, pe care e dator să le respecte.

Consiliul Dirigent, prin adresa sa No. 7198 din 29 Iunie 1919, aduce la cunoștință Comitetului Asociațiunii, că a hotărît înființarea la Sibiu a unui liceu de fete și cere fuziunea școlii sale cu acest liceu, cerându-i totodată să pună la dispoziția noului liceu de Stat internatul de fete al Asociațiunii.

Comitetul central al Asociațiunii, în ședința sa din 8 Iulie 1919 a predat Statului școala sa de fete și a hotărît să înființeze internatul cerut, dar a adăugat clauzula: „în cazul când Asociațiunea din mijloacele proprii n'ar fi în stare să susțină internatul, *Statul să se angajeze să-i deie în acest scop o subvenție corespunzătoare*“.

Consiliul Dirigent, prin adresa sa No. 8455/1919 din 17 Iulie 1919, a scris Comitetului Asociațiunii: „Am luat la cunoștință hotărârile Comitetului aduse în ședința din 8 Iulie a. c. în chestia fuzionării școlii civile de fete cu liceul de fete, ce-l înființează Statul român și *se va conforma acelora*. În consecință Vă invităm să luați toate dispozițiile necesare pentru deschiderea internatului“.

Asociațiunea s'a ținut prompt de cuvânt. Cu începere dela anul școlar 1919/1920 a înființat în clădirile sale internatul pentru liceul de fete din Sibiu al Statului și susține exclusiv din mijloacele sale materiale acest internat până în ziua de astăzi.

Dar atâta nu era de ajuns.

Statul nu găsisse în întreg Sibiul un local potrivit pentru deschiderea liceului său de fete nou înființat. Și atunci Consiliul Dirigent, prin directorul liceului său, se adresează iar Comitetului Asociațiunii și-i cere loc în clădirile sale pentru noul liceu de stat. Comitetul Asociațiunii în ședința sa din 2 August 1919 aduce următorul conclud: „Venindu-ne la cunoștință, că se întâmpină greutăți cu găsirea unei locuințe potrivite, în care să fie adăpostit pentru anul școlar 1919/1920 liceul de fete al Statului, ce se deschide la 1 Septembrie a. c. în Sibiu, Comitetul pune la dispoziția Onor. Consiliu Dirigent pentru numitul scop și pe lângă chirie potrivită casele Asociațiunii din strada Șaguna Nr. 8, cari în acest caz se vor goli, *abzicându-se chirișilor actuali locuința*“.

Statul a acceptat să uzeze de suspomenitul imobil al Asociațiunii și atunci, bine înțeles, a acceptat și condiția de a plăti pentru acel imobil „*chiria potrivită*“.

Iată acum cazul, Domnule Președinte al Consiliului, când nu mai putem susține internatul din mijloacele noastre proprii și iată cazul când suntem nevoiți a-i aduce Inaltului Guvern cu tot respectul aminte obligamentul ce a luat în 1919 de a plăti Asociațiunii „*chirie potrivită*“ pentru imobilul său din str. Șaguna Nr. 8. Mai vârtos e cazul acesta acum, când tocmai în anul școlar curent Ministerul Instrucțiunii ne-a cerut o nouă jertfă. Până acum liceul de fete al Statului folosea numai o parte din imobilul nostru susamintit, dar în anul acesta ni l-a cerut întreg, deoarece unele clase ale lui au fost scoase din clădirea arhiepiscopiei, unde fuseseră adăpostite până acum și neavând la dispoziție alt local, ni s'a cerut și restul imobilului. Asociațiunea, fără zăbavă, a sărit din nou în ajutorul statului, a evacuat pe locatarii săi chiriași din restul imobilului str. Șaguna Nr. 8, și a pus la dispoziția liceului de fete „Domnița Ileana“ întregul imobil.

Am înaintat în acest obiect o adresă Onor. Minister al Instrucțiunii publice cu numărul și datul acestui memoriu, în care am cerut pentru imobilul nostru din chestiune o chirie anuală de Lei 600.000, iar ca ajutor pentru susținerea mai departe a internatului un ajutor anual de 1 milion Lei, rugându-l ca să binevoiască a înscrie aceste sume în bugetul său cu începere dela Ianuarie 1930. Vă rugăm, Domnule Președinte, să binevoiți a interveni în acest sens la sus menționatul Minister al Instrucțiunii publice.

Am dori, Domnule Președinte, să primim răspuns nu prea întârziat la acest respectuos memoriu al nostru, precum și la adresa noastră susamintită către Onor. Minister al Instrucțiunii publice, deoarece se apropie ziua de 6 Octombrie, când va avea loc Adunarea Generală a Asociațiunii la Turda, cu care ocaziune se va desvâli acolo, în mijlocul unor mari serbări naționale, și statuia lui Ioan Rațiu, unul dintre marii întemeietori ai Asociațiunii, pentru care și Asociațiunea a contribuit cu 50.000 Lei și va trebui ca acelei Adunări Generale să dăm seamă de situațiunea materială a Asociațiunii și de posibilitățile ei de funcționare în viitor. Fiindcă, în cazul neașteptat, când Inaltul Guvern, prezidat cu atâta vrednicie de Dv., nu ar putea satisface justa noastră cerere cu privire la subvenția de stat, atunci vom fi nevoiți să luăm măsuri urgente pentru reducerea activității noastre la centru, concediind o parte din funcționari, apoi desființând organismul secțiunilor noastre literare și științifice la Cluj și oprind orice ajutor material pentru ele dela Asociațiune. Cu adânc regret ne vom vedea nevoiți în acest caz, să sistăm măcar provizoriu apariția revistei „Transilvania“, ceea ce s'a mai întâmplat odată în cursul vremilor, când Asociațiunea se găsea în asemenea condiții sinistre materiale și va trebui chiar să încetăm editarea tuturor publicațiilor noastre, chiar și broșurile pentru popor, mărginindu-ne numai la Calendarul obișnuit.

Iar dacă nici Onor. Minister al Instrucțiunii publice nu ne-ar putea pune în vedere chiria anuală de 600.000 Lei pentru imobilul nostru din strada Șaguna Nr. 8, și nici ajutorul de 1 milion pentru internat, atunci vom fi nevoiți să sistăm internatul de fete și să rugăm cu multă umilință Inaltul Guvern să se îndure a evacua imobilul nostru, în care se află adăpostit liceul de fete „Domnița Ileana“ ca să-l putem închiria și folosi chiria pentru nevoile materiale ale Asociațiunii, care numai în chipul acesta ar putea să mai existe și să încerce o nouă organizare a sa, întemeiată exclusiv pe cotizațiile membrilor ei, cum era pe vremea de tristă amintire a împilării noastre naționale.

Primiți, Domnule Președinte al Consiliului de Miniștri, asigurarea celor mai respectuoase considerațiuni.

(ss) *V. Goldiș*
președinte.

(ss) *R. Simu*
secretar.

ASTRA ȘI POLITICA.

De : *Dr. V. Vâlcovici*, rectorul școlii politehnice, Timișoara.

Pozițiunea Asociațiunii față de politică pare că este stabilită de art. 4 din statute care spune că „în adunările Asociațiunii nu se pot discuta chestiunile religioase și politice”. Și de sigur că bine a făcut Asociațiunea că și-a impus încă dela început o strictă rezervă față de politică, în înțelesul restrâns al acestui cuvânt, punându-se astfel la adăpost de scăderile pe care lupta politică de partid o aduce cu sine. Căci armele de luptă în vâltoarea politice obișnuite nu se aleg întotdeauna de către combatanți numai cu grija de îndreptare și de păzire a marginilor impuse de obligațiunile ori-cărui om de onoare față de adevăr. Ci ele se aleg adeseori după alte considerațiuni, fără căutare prea severă la baza de susținere morală a lor. Deaceea se întâmplă adesea ca cele mai bune intențiuni să ducă la vătămarea chiar a intereselor superioare pentru a căror apărare s'a inițiat lupta, iar luptătorul civilizat care se așteaptă la un occidental „fair play” să se găsească în arenă complect dezarmat în fața armelor pe care nu le admite și nu le poate întrebuința.

Acest motiv, care a îndepărtat de viața noastră politică numeroase din forțele reale românești cu greutate morală și care prin urmare ar trebui să dea de gândit mai mult decât a dat până acum conducătorilor noștri politici, este indostulător pentru a justifica retragerea Asociațiunii în tranșeele garantate prin articolul 4 al statutelor.

Există totuși un sens mai larg al cuvântului „politică” pe care ni l-a reamintit Președintele Asociațiunii, dl *V. Goldiș*, în magistralul său cuvânt festiv ținut la deschiderea Adu-

nării Generale a Astei la Turda, în 1929. Politica, spunea dl Goldiș, „este arta de a găsi și aplica măsurile și metodele cele mai prielnice împreunei viețuiri a oamenilor. A transforma în acorduri antinomiile dintre îndatoririle sociale și interesele personale”.

În această înaltă și largă accepție a cuvântului Asociațiunea își poate găsi un rol important de activitate politică.

Nu ar face decât să continue firul unei luminoase activități pe care protagoniștii și întemeietorii Asociațiunii au desfășurat-o în trecut. Căci marile figuri ale lui Șaguna, Cipariu, Bariț și Mocsonyi au pus carul plin de oboseli al Asociațiunii pe făgașul unei politici naționale, ultima și cea mai importantă rațiune de existență a Asociațiunii, deși nu în totdeauna mărturisită în mod explicit din cauza vremurilor neprielnice unor astfel de mărturisiri.

„Un reazim al naționalității române” spunea Timotei Cipariu în 1861 vorbind de Asociațiune, iar inimosul Andreiu Bârseanu, făcând istoricul activității de 50 de ani al Asociațiunii, în Adunarea festivă din 1911, găsea că ea „a învățat pe Români să-și prețuiască și să-și cultive limba; a susținut vie scânteia națională chiar și acolo unde era în primejdie a se stinge”. În fine înțeleptul Român Alexandru Mocsonyi, cu 15 ani înainte proclama la Lugoj „*principiul solidarității naționale pe terenul cultural*”. Pentru a se atinge acest scop va fi nevoie de o „luptă cu armele cele mai nobile ale minții și inimii, pentru idealuri mărețe și neperitoare” care „izvorăsc din sentimentele religioase, naționale și patriotice. Și cutez a afirma fără sfială că aceste sentimente nobile la nici un popor nu sunt mai armonios contopite decât la poporul român” și „că până când poporul român va fi inspirat de bunul său geniu, până când noi, inteligența, fideli acestuia, ținem neclintit ca la o dogmă nerăsturnabilă, la convingerea cum că cultura poporului are să fie *creștină, națională și patriotică*, până atunci poporul român, în fața tuturor pericolelor amenințătoare, poate exclama liniștit: *afară de frica lui Dumnezeu, altă frică nu cunosco!*”

Mi-am permis a face aici în scurtul spațiu care-mi este îngăduit, aceste câteva citate pentru a pune în evidență spiritul în care au înțeles conducătorii Asociațiunii să facă politică în trecut și dela care nu trebuie să se depărteze nici actualii conducători ai ei. În acest înțeles Asociațiunea

nu numai că are dreptul, dar chiar datorința față de crezul ei, de a face politică.

România nouă, în curs de încheiere de abia 12 ani, are de soluționat o seamă de probleme importante în legătură cu structura pe care vremurile i-au impus-o, care nu pot aștepta prea mult fără o nefericită repercusiune asupra intereselor neamului nostru. Este de ajuns a reaminti aici rezultatele culese din urnele electorale la alegerile parlamentare, dar mai cu seamă la cele comunale, în Ardeal și Banat, unde s'a constatat fenomenul fărâmițării voturilor românești în fața câte unui bloc dominant minoritar. Consecința acestui fenomen aproape constant dela 1920 până azi în multe părți ale Ardealului și ale Banatului, a fost că națiunea română, căreia îi revine în mod natural rolul de conducere, a trebuit să supoarte încălcări de drepturi pe baza unor concesiuni și compromisuri între unii dintre Români conducători ai politicii și câte un bloc minoritar. Și pentru a exemplifica să-mi fie permis a cita cazul populațiunii românești din Timișoara care a rămas, ca și în trecuta domnie dinaintea războiului, tot fără școale, fără biserică, fără străzi pietruite și fără locuințe omenești. Doisprezece ani de domnie națională au produs creșteri de avuție, înființare de școale, clădiri de palate în lagărul minoritar; pe când populațiunea română nu s'a oploșit în guvernarea românească în acest timp de un traiu omenos: nu mai mult decât sub imperiul guvernelor dinaintea războiului.

Desigur că acest lucru amărește. Conaționalul nostru făcând o comparație între epoca de acum și epoca de atunci, evident, cu mijloace simple, biciuit încă și de vitregia unor împrejurări actuale economice foarte defavorabile — e drept, independente în mare parte de voința noastră — și excitat de o anumită poezie ce se anină întotdeauna de trecut în desavantajul prezentului, ajunge la o scădere a coeziunii naționale.

Această gravă greșală a politicii românești trebuie îndreptată cât mai repede.

Ea provine din cauza miopiei politice a alegătorului român și poate și din cauza micimii politicianului nostru. Este, cred, loc aici pentru a veni Asociațiunea cu armata ei de entuziaști pentru a opri în loc un proces nefast. Preoții și învățătorii dela sate și dela orașe, precum și toți intelectualii români, încălziți la focul care trebuie să rămână vecinic nestins al intereselor superioare ale neamului și încadrați

sub steagul Asociațiunii, vor porni opera de luminare politică a masselor. Mulțimea de Români trebuie învățată a-și aduce aminte, mai cu seamă în momentul când își depune votul în urnă, că pe deasupra tuturor intereselor de partid și necazurilor de toate zilele, toată Românimea trebuie să fie unită în fața greutăților. Azi mai mult ca oricând acest obiectiv politic nu trebuie lăsat din vedere. Înțelegem ca toate neamurile cari trăesc pe pământul românesc să se bucure de o deplină libertate pentru ca în muncă cinstită să-și asigure locul cuvenit în concertul naționalităților. Această elegantă conduită a politiciii românești este o moștenire de la strămoșii Romani care și-au cucerit sufletul celor învinși pe calea armelor, cu legiuiri de o înaltă etică socială și de o perfectă echitate. Cedarea însă a terenului politic din partea noastră față de pretențiunile exagerate și prin nimic justificate ale altor seminții ar fi un semn de condamnabilă slăbiciune pentru care ne-am atrage blestemul fiilor noștri. Deaceea Românul de pretutindenii și mai ales cel din provinciile unde numărul cetățenilor de altă naționalitate nu este neglijabil, trebuie prevenit printr'o înțeleaptă educație politică.

Pregătirea aceasta politică trebuie făcută metodic, prin conferențe și pilde. În viața nouă a României nu există organ mai autorizat a duce la bună îndeplinire această nobilă obligație decât Asociațiunea.

Dealtfel sunt simptome care ne arată în mod vădit zorii unei deșteptări politice a națiunii noastre. Fenomenul „blocului românesc“ care a apărut cu bună reușită în unele centre, cu ocazia recentelor alegeri comunale, este un astfel de simptom.

Decât că manifestările sporadice și nesistematizate nu pot avea decât rezultate locale, fără mare importanță.

Este, cred, de datoria Asociațiunii de a studia mai întâi în mod amănunțit și științific problema aceasta politică, pentru a găsi drumul cel mai potrivit pentru o intrare în acțiune. Iară odată fixat programul de lucru, nu trebuie pierdut nici un moment pentru a porni opera de luminare politică a masselor, având a o îndruma astfel, cum spunea Alexandru Mocsonyi, ca această luminare să fie *creștină, națională și patriotică*.

V. Vălcovici.

* * *

SCRISOAREA D-LUI RĂDULESCU-MOTRU.

Gara Butoești 21/IV 1930
județul Mehedinți

Mult Stimat Dle Președinte,

Cu multă părere de rău nu pot însoți la Congresul Astrei pe colegii mei dela Academia Română. Aș dori totuși să nu rămân străin de lumea atâtor iubitori de cultură românească adunați în acest congres, și mai ales aș dori, ca alături de D-Voastră toți, să particip cu ceva la găsirea unei soluții viabile la dificultățile în care se sbate astăzi Astra.

Imi permit de aceea să vă comunic părerea mea scrisă, în locul uneia verbale, — părere de care veți uza, cum veți crede de cuviință. Ne fiind prezinte nu pot ști în ce atmosferă să desfășură discuțiile congresului, prin urmare nu pot ști dacă părerea mea Vă este oportună, sau nu. Exprim de altmintreli o părere de principiu, pe care am exprimat-o în multe alte ocazii. În credința mea, ea se aplică și la cazul Astrei, — dar D-Voastră poate sunteți judecători mai buni, fiindcă cunoașteți mai bine împrejurările de fapt ale Astrei.

Iată părerea mea :

Neamul românesc, după întregirea sa într'un Stat politic național, are de rezolvat o grea problemă culturală : anume problema revizuirii politice sale culturale de până acum.

Înainte de întregirea Statului român, cultura românească era pusă în serviciul politice revindicărilor naționale. Scopul ei era să deștepte sentimentul mândriei de român, afirmând și pe cât posibil glorificând, prin toate mijloacele, originile, aptitudinile și operele sufletului românesc. Ea a reușit mai mult decât satisfăcător în realizarea acestui scop. Idealul politice naționale, de a impune lumii întregi drepturile naționalității române, a câștigat o victorie deplină, mulțumită mobilizării răsboinice pusă în sufletele românești de cultura națională. În școli ; în organizarea societăților literare ; în organele de publicitate de toate genurile ; până și în conducerea muncii științifice, a dominat preocuparea naționalismului politic. Cine nu împărtășia acest naționalism era considerat drept cosmopolit și antipatriot. Un exemplu : cazul Titu Maiorescu.

Această politică de „Kultur Kampf“ și-a avut rostul său, nimeni nu tăgăduște. Ea era singură potrivită timpului său.

Problema este însă: Cu întregirea Statului român nu se impune oare revizuirea ei? Este în interesul superior al Statului român întregit, să se păstreze în organizarea școlară și în propaganda sa culturală politica de până acum? Nu este oare depășită această politică prin împrejurările nouă, în care se dezvoltă statele europene moderne? Eu sunt de părere că o revizuire este necesară. O revizuire; nu o schimbare direct contrară.

Aplicând-o la cazul Astei, această revizuire o înțeleg astfel.

Astra a lucrat în trecut aproape exclusiv la deșteptarea conștiinței naționale politice. Cu un deplin succes, nimeni nu zice altmintreli. De acum înainte însă ea ar trebui să lucreze la deșteptarea aptitudinilor de muncă a poporului românesc. Propaganda ei culturală să nu pună în mișcare resortul mândriei naționale decât în mod incidental, în schimb să pună în mișcare resortul întrecerii la muncă. În locul Românului intransigent pe drepturile sale politice, ea să aibă drept ideal: Românul perseverent la muncă. Cred că nu este nevoie să insist mai mult. Dacă Astra continuă să propage naționalismul politic, în mod fatal ea va servi politicii de partid; — căci politica de partid în genere trăiește din specularea idealurilor depășite de spiritul vremii. Avem astăzi un Stat întregit, în care o mulțime de Români eroi, ba chiar și amatori de dictatură se agită din zori până în noapte, — dar avem foarte puțini muncitori cinstiți și competenți. Să se lepede Astra de politică! Atunci numai se va putea vorbi de viitorul ei. Devotatul D-Voastră

Prof. C. Rădulescu-Motru.

PROBLEMA CULTURII ROMÂNEȘTI ÎN ȚINUTUL SĂCUIILOR.

Referat făcut de *Sabin Opreanu*.

Sub Ținutul Săcuilor sau Săcuime înțelegem ținutul, care cuprinde județele Treiscaune, Ciuc, Odorheiu și partea cea mai mare a județului Mureș. În acest ținut Săcuii formează majoritatea locuitorilor. Masse mai mult sau mai puțin compacte de Săcui mai sunt și în județele Brașov, Târnava-mică și Turda.

Problema culturii românești în Săcuime este în primul rând problema păstrării și răspândirii limbii, apoi a conștiinței și a spiritului românesc.

Ca să ne dăm mai bine seama de munca, care va trebui aci îndeplinită pentru cultura românească, să vedem în câteva rânduri realitățile prezentului din acest ținut. Săcuimea propriu zisă are 429 așezări omenști — sate și orașe — cu un număr de 550.000 locuitori. Din acest număr de locuitori, Săcuii, cuprinzând și pe Românii complect săcuizați, dau 81'4⁰%, adică o majoritate covârșitoare. Românii, cuprinzând aci și pe cei de jumătate săcuizați, abea dau 16⁰% din totalul populației ținutului.

Majorități românești avem azi în 29 sate, în unele însă, chiar formând majoritate, Românii sunt pe jumătate săcuizați; d. e. în Micfalău și Doboli-de-jos. Minorități românești avem încă și azi în alte peste 300 de sate și în toate orașele ținutului. Aproape peste tot locul însă unde Românii sunt în minoritate, mai mult sau mai puțin sunt săcuizați în limbă, își păstrează însă religia românească.

În lucrările mele privitoare la Ținutul Săcuilor am arătat cu dovezi multiple, că circa 50⁰/₀ din Săcuii de azi sunt Români săcuizați în decursul veacurilor, Români, cari au rupt toate legăturile cu românismul, complet asimilați de Săcui.

Rezumând situația de azi, avem în Ținutul Săcuilor, Români adevărați vreo 60.000, Români pe jumătate săcuizați, cam 30.000 și elemente etnice de origine românească, azi complet săcuizate peste 200.000.

Românii adevărați sunt pe la marginea ținutului, Români săcuizați, ca limbă, dar de religie românească sunt în majoritatea orașelor și satelor din interiorul ținutului, iar Români complet săcuizați găsim în toate satele și orașele Săcuimii. Aceasta este realitatea actuală, care ori cât de tristă și de neplăcută ar fi, nu este mai puțin adevărat că este o realitate de care trebuie să se țină seamă, o realitate care dela unire încoace prin aducerea aci a neînsemnatului număr de Români slujbași ai Statului a fost schimbată prea puțin în favoarea Românilor, — o realitate care mai de grabă a fost deficitară pentru Români, chiar dela unire încoace. Săcuizarea elementelor românești continuă și azi tot atât de nestânjenită ca și înainte de unire. Dela 1918 până azi în Ținutul Săcuilor nu s'a schimbat aproape nimic. Limba ungurească este suverană ca și mai înainte în toate oficiile de stat și cu atât mai mult în relațiile zilnice particulare ale populației ținutului. Puținii Români adevărați ai ținutului, ca să-și poată îndeplini afacerile de orice natură în interiorul ținutului, sunt nevoiți să vorbească ungurește, fiindcă fie în birourile oficiilor publice, fie în târg sau prăvălie, fie în drum pe calea ferată sau la muncă în întreprinderile particulare, dacă vorbesc românește, riscă să nu fie serviți. Chiar în comunele mixte cu majorități românești adevărate, limba convențională și chiar semi-oficială este limba ungurească. Cu atât mai mult nu poate să fie vorba de întrebuințarea limbii românești în comunele cu minorități adevărate românești și de loc nu se mai întrebuințează în comunele cu majorități și minorități românești de jumătate săcuizate.

Dela unire încoaci impetuozitatea de cucerire a elementului săcuiesc s'a intensificat mult. Propaganda politică ungurească și ofensiva culturală pornită de către biserice și de către intelectualitatea ungurească în Săcuime au întărit și întăresc zi de zi forța de asimilare a Săcuilor și exercită în primul rând o presiune morală sufocantă asupra elementului românesc din interiorul ținutului, având ca rezultat

a trecerii lui tot atât de pronunțată la Săcui ca și mai înainte. Ajută la aceasta foarte mult și faptul că Românii învață cu multă ușurință ungrește, în vreme ce pentru Unguri și Săcui învățarea limbilor streine este un mare supliciu.

Dată fiind această situație extrem de desolantă a românismului în Săcuime, urmează în mod firesc, că *problema culturii românești în Săcuime trebuie privită mai mult prin prisma unei defensive culturale*. E bine să subliniem acest cuvânt de defensivă, ca să nu fie răstălmăcită și chiar dela început compromisă eventuala mișcare culturală românească care se va porni în Săcuime. Va trebui să fie însă o defensivă activă, nu pasivă.

Defensiva noastră culturală va avea de scop nu slăbirea Săcuilor, ci întărirea Românilor, nu desnaționalizarea altora, ci românizarea și reromânizarea complectă a elementelor etnice românești, nu proselitism religios, în paguba bisericilor minoritare, ci conservarea și fortificarea credinței românești, acolo unde scânteia ei mai licărește încă, nu provocarea inutilă a urei de rasă și religioasă, ci afirmarea conștiinței și spiritului românesc la Românii din Săcuime. Nu vom izola ermetică a Românilor în celule naționale, de unde să arunce cu săgeți în compatrioții de altă limbă, ci vom ca aceste celule să fie faruri luminoase și calde de cultură pentru toți, puncte de înfrățire și de cimentare a dragostei și solidarității patriotice. Nu vom nici exclusivism sau protecționism exagerat șovin, dar nici deprimare națională pentru Români în propria lor țară. Nu vom putea dori nedreptățirea altora, dar vom face tot ce ne va sta în putință pentru repararea cel puțin în parte a nedreptăților suferite de neamul nostru în trecutul veacurilor. Așa înțeleg eu defensiva noastră culturală și numai așa cred că o înțelege și venerabila noastră Asociație culturală.

Din activitatea noastră va fi exclusă dintru început și până la sfârșit orice violență. Nu vom cere închiderea și sistarea școlilor altora, ci vom stărui cu orice prilej, ca să se deschidă școli românești în toate satele, unde sunt copilași români, să se construiască biserici românești și să se trimită preoți români în toate satele unde mai avem credincioși români. Nu vom mai putea îngădui să se mai piardă și azi suflete românești din pricina indolenței noastre și din dorința de afirmare a altora.

Nu vom cere eliminarea limbii ungrești din birourile și serviciile de stat, dar vom cere respectarea dreptului de

prioritate al limbii românești, peste tot locul, unde Românii doresc să o vorbească, căci nu se mai poate tolera ca Românul, chiar și în contactul cu autoritățile Statului român, să fie silit să vorbească o limbă minoritară, cum este cazul în Ținutul Săcuilor.

Dorim în sfârșit ca în Săcuime să fie dus și răspândit pentru Români suflet și conștiință românească prin Români și numai prin Români. Căci nu vom putea aștepta ca dascălul sau slujbașul minoritar să apere și să încurajeze drepturile limbii, conștiinței și ale duhului românesc într'un ținut complect înstrăinat și pe cale de a fi înstrăinată și puțină românitate, care mai există încă aci.

Date fiind realitățile actuale ale ținutului și fixat caracterul defensiv al mișcării culturale românești din Săcuime, ar fi o utopie să începem prin recăstigarea pentru românism a celor peste 200.000 de suflete românești complect săcuizate și contopite definitiv în poporul săcuiesc. Ori cât de dureasă ar fi renunțarea noastră, pentru moment, pierderea lor trebuie considerată ca definitivă. Orice încercare de această natură se va izbi nu numai de rezistența justificată a Săcuilor, ci și de împotrivirea fanatică, caracteristică tuturor neofitilor și renegaților. Să lăsăm, ca privitor la aceștia, să lucreze vremurile, convinși fiind de vorba Românului, „că sângele nu se preface niciodată în apă”, se va adevăra și de data aceasta. Va depinde totul de vrednicia generațiilor viitoare.

Dacă generația actuală va fortifica la maximum posibil elementul conștient și deplin românesc din Săcuime, dacă va readuce și câștiga pentru românismul integral pe Românii de jumătate săcuizați, adică pe cei ce și-au păstrat încă religia românească, dar și-au pierdut limba și dacă astfel îi va reuși să împedecă definitiv orice tentativă directă sau indirectă de săcuizare a lor, dacă va face ca dreptul limbii și culturii românești să fie integral respectat și în Săcuime, credința mea este, că a făcut foarte mult și a pregătit admirabil terenul în vederea sforțărilor culturale viitoare.

Mă gândesc acum, întrucât ar putea contribui la această operă, Astra? Dacă ar dispune de mijloacele materiale necesare, dacă nu aş ști sărăcia nemeritată, în care se sbate, sunt convins, că ea ar fi chemată mai mult decât oricare altă instituție să îndeplinească opera de românizare și deșteptare națională, amintită mai sus. Dată fiind însă sărăcia ei bănească, contribuția ei la rezolvirea problemei culturale

din Săcuime, va fi mai mult indirectă, decât directă. Va agita și studia problemele, va sistematiza și va arăta metodele de acțiune, va da soluțiile cele mai potrivite, dar va fi în bună parte nevoită să lase altor instituții executarea lor. Va face în permanență intervențiile necesare la locurile competente, în măsură să ducă la bun sfârșit soluțiile date. Totuși, cu toată sărăcia, și Astra va putea contribui direct și efectiv la această operă.

Mijloacele de întrebuințat întru ajungerea scopului fixat mai sus sunt: 1. de ordin bisericesc; 2. școlar-cultural; 3. economic și 4. de natură social-politică.

1. Se va stărui la cele două mitropolii românești, precum și la episcopiile românești, cari au credincioși în Săcuime, anume la cele din Sibiu, Blaj și Cluj, să dea o deosebită atențiune credincioșilor români din județele săcuiești. Să se îngrijească prin orice mijloace, ca în toate satele și orașele din Săcuime, în care sunt credincioși români, indiferent de numărul lor, să se înființeze parohii românești, nu filii, cum sunt azi în majoritatea covârșitoare a așezărilor românești din Săcuime. Să se facă intervenții în permanență la Ministerul de agricultură, ca din rezervele de stat să se dea fără întârziere loturile de împroprietărire pentru bisericile românești din Săcuime și pentru slujitorii lor. Cum și azi avem credincioși români aproape în toate satele și orașele din Săcuime, se vor destina loturi de împroprietărire pentru bisericile românești din toate orașele și satele Săcuimii, urmând ca parohiile să se înființeze când se va putea. În majoritatea cazurilor azi aceste împroprietăriri sunt încă posibile fără greutate, ca mâine însă rezervele se vor pulveriza, servind scopuri tocmai contrare intereselor generale românești. Să se invite consiliile eparhiale românești ca fără întârziere să studieze în amănunt această chestiune vitală pentru viitorul bisericilor românești din Săcuime, că mâine va fi prea târziu. Asociația va da bisericilor în ajungerea acestui scop, întreg sprijinul ei moral, intervenind și din partea ei la Ministerul agriculturii și la organele lui subalterne centrale și periferice, ca fără întârziere să prevadă loturile maximale de împroprietărire pentru bisericile românești din toate satele și orașele din Ținutul Săcuilor.

Eparhiile vor fi cu insistență rugate să delege și să numească preoți în toate satele cu parohii existente, precum și în filiile, cari fără întârziere vor fi transformate în parohii, precum și în alte parohii nou înființate, îngrijindu-se de

case parohiale și de dotarea corespunzătoare nevoilor, a preoților și a slujitorilor bisericilor. Până la ducerea la îndeplinire a acestei organizații permanente, să se îngrijească, ca preoții misionari, cari vorbesc și ungurește, să cerceteze cât mai des pe toți credincioșii români răspândiți și izolați printre Săcui.

Se va stăruii, ca toate bisericile să aibă coruri și biblioteci parohiale, precum și orice fel de asociații și reuniuni religioase pentru ambele sexe.

Amintim aci cu recunoștință și influențele binefăcătoare pe cari le lasă printre credincioși vizitațiunile canonice ale ierarhilor bisericilor. O atențiune deosebită va trebui dată și organizării de peregrinagii religioase la una din mănăstirile apropiate. Poate chiar de pe acum s'ar putea studia și ideia înființării de mănăstiri românești în Săcuime.

Precum vedem, organizarea bisericească din Săcuime are o importanță hotărâtoare pentru defensiva culturală românească, dat fiind faptul, precum am dovedit cu alt prilej, că desnaționalizarea masselor românești din Săcuime, s'a făcut și s'a desăvârșit prin bisericile săcuiești și a fost înlesnită prin organizația extrem de defectuoasă a bisericilor românești.

2. Mijloacele de ordin școlar-cultural, sunt tot atât de variate. Se va stăruii la Ministerul Instrucțiunii, ca în toate orașele să se înființeze școli primare, secundare și profesionale românești. Se va da o atențiune deosebită grădiniilor de copii mici, cari vor trebui fără întârziere înființate în toate orașele și satele regiunii. În sate se vor deschide peste tot locul, unde avem copii de școală români, indiferent de numărul lor, școli primare românești, deasemenea și în toate satele, unde populația le-ar dori. Se vor lua măsuri potrivite pentru combaterea boicotării școlilor românești.

Personalul didactic destinat acestui ținut va fi bine selecționat și bine pregătit și pentru o activitate culturală extrașcolară, menită să lege populația școlărească de cultura românească și după terminarea școlii. În schimb se vor face intervențiile necesare, ca personalul didactic să fie bine retribuit, ca școlile să fie improprietărite toate, să aibă peste tot locuințe corespunzătoare, ca școlile să aibă bugete corespunzătoare nevoilor lor reale, să aibă biblioteci școlare și populare și să fie bine înzestrate.

Același personal va fi obligat să înființeze peste tot locul coruri lumești și case de lectură pentru popor și să

dea mână de ajutor preoților la organizarea și instruirea corurilor bisericesti. Subliniez aci importanța mare a corurilor și festivalurilor corale. Nimic nu cucerește atât de direct și de frapant ca muzica națională și bisericească. Pregătirii muzicale a candidaților de preoți și învățători va trebui să i se dea în viitor o atențiune deosebită.

Astra va lua inițiativa și va organiza periodic în diferite centre din Săcuime, cursuri pentru conducătorii de coruri bisericesti și lumești. Credem, că mijloacele materiale necesare vor fi minime și vor fi cu plăcere acoperite de diferite servicii ale ministerelor create anume în acest scop. Vor participa în mod obligator la aceste cursuri toți preoții și învățătorii mai tineri. Cursurile vor fi făcute de către profesorii de muzică ai școlilor secundare și normale și poate și mai potrivit ar fi, dacă s'ar angaja ca instructori învățători cu experiență în organizarea și conducerea de coruri.

Astra se va îngriji, ca tradiția concursurilor de coruri să nu se piardă. Aceste concursuri se vor ține cu prilejul adunărilor generale, care se vor ține de-acum înainte de preferință în orașele din Săcuime și din părțile periferice înstreinate. Congresele anuale ale Astreii vor contribui astfel efectiv și fără nici o cheltuială la opera culturală românească din regiunile înstreinate. Cu prilejul congreselor anuale se vor ține consfătuiri amănunțite cu toți intelectualii români ai regiunii, se va stabili programul de lucru, se vor alege învățăminte din experiențele culturale ale trecutului, se vor da instrucțiuni și îndemnuri de sistemizare și organizare a defensivei culturale, se va aviza la mijloacele cele mai potrivite, se vor lua în considerare succesele realizate, se vor distribui biblioteci populare ș. a. Se vor lua dispoziții, ca la aceste congrese și consfătuiri să fie obligată a lua parte întreagă dascălimea și preoțimea regiunilor mai apropiate, precum și întreagă intelectualitatea română locală.

Astra va interveni și va îndemna ca în toate orașele și localitățile mai mari ale regiunii să se înființeze universități și atenee populare cu profesori din personalul didactic local. La aceste universități populare, predarea materiilor naționale se va face și în ungurește. Se vor face în cadrul universităților populare și cursuri gratuite (sau chiar cu plată) de limba română, pentru începători și înaintați. Experiența ne arată că aceste universități au propășit peste tot unde s'au înființat. Credem că oamenii încă se găsesc

pentru înființarea lor, să se găsească numai inițiatorul și animatorul lor din fiecare localitate.

Deasemenea credem, că se vor găsi și destui conferențieri localnici, cari să facă gratuit apostolat cultural românesc prin satele din Săcuime. Conferențele se vor ține de preferință cu proiecțiuni luminoase, cu aparatele pe cari le posedă azi aproape fiecare școală secundară și în cadrul unor mici festivaluri școlare și corale gratuite. Subiectul conferențelor va fi de preferință din domeniul materiilor naționale: istoria Românilor, geografia României și literatura română. Conferențele se vor ține în localitățile înstreinate, la orice întâmplare și în ungurește. Cu prilejul acestor festivaluri și conferențe se vor înființa și biblioteci populare, dăruite de Astra sau de Casa Școalelor, care împrumută cu bucurie și seriile de vederi luminoase, care i se cer, din bogata ei colecțiune. Credem că nou înființata Direcțiune a educării poporului va da și ea întreg sprijinul material la înfăptuirea neîntârziată a acestei propagande. Credem necesar, ca cu prilejul acestor descinderi culturale să rămână în sate și urme durabile, fie prin înființarea unei biblioteci, fie a unei asociații culturale locale, sau cel puțin a unei agenturi a Astrei. Sub impresia sărbătorească a momentului, oamenii, intelectuali și popor localnic, sunt mai înclinați la jertfe morale și chiar materiale benevole.

Evident că Astra va direcționa întreagă munca aceasta și dela centru prin intervenții repetate, dar mai cu seamă prin reorganizarea temeinică a despărțămintelor sale locale și prin atragerea la această muncă a tuturor factorilor existenți, în primul rând la orașe. Nu va neglija în câștigarea de colaboratori la propaganda și munca culturală nici o instituție organizată de stat și particulară. Nu cred, că pentru pornirea acestei activități este imediat nevoie de bani mulți. Se pot face și fără bani mulți lucruri frumoase, dacă se câștigă inima și elanul oamenilor.

Lozinca să fie ca, după orice se face, să rămână pe loc o urmă durabilă, un sâmbure, în jurul căruia să lucreze mai departe elementele locale.

O jertfă materială mai mare ar cere însă un concurs, care ar trebui făcut, pentru cea mai bună carte de învățarea limbii române, scrisă pentru cei cari nu știu românește. Cartea s'ar tipări apoi în zeci de mii de exemplare și s'ar utiliza la cursurile de învățarea limbii române. Cred, că o astfel de carte ar fi necesară și de actualitate. Sunt însă de

păreră, cunoscând spiritul negustoresc al Asociațiilor culturale, ca să nu tipărească Astra cartea, ci s'o concesioneze unui editor, dându-i ca avans o subvenție pentru tipărire. Sunt convins, că astfel comercializată va însemna chiar un profit material.

Bine ar fi dacă s'ar putea, ca Astra să se gândească și la editarea de gazete locale, precum și la înființarea de librării românești în toate centrele Săcuimii. Acestea din urmă reușesc aproape totdeauna în cooperare cu Asociațiile profesionale dascălești și bisericesti.

Nu cred că se va putea realiza o propagandă serioasă la sate prin radiofonie. Nu mi se pare sosit timpul. Ar cere investiții mari și n'ar realiza aproape nimic. În schimb filmele naționale ar face servicii bune, mai cu seamă la orașe.

3. Pe teren economic Astra va da întreg sprijinul ei moral și va iniția înființarea de căminuri pentru ucenici, de asociații profesionale române, d. ex. reuniuni de comercianți, reuniuni de meseriași români în toate centrele, dându-le conferențieri, conducători de coruri ș. a., apoi cooperative române, bănci populare românești ș. a. Va atrage atenția factorilor în drept asupra importanței, ce ar rezulta pentru defensivă culturală românească prin românizarea complectă a marilor întreprinderi economice de stat, gândindu-ne nu numai la locurile de conducere, ci și la organele mărunte de execuție, fie cât de umile acele organe. Într'o anumită direcție un simplu ușier sau acar aduce servicii tot atât de prețioase pentru românism, ca și un șef de serviciu, un muncitor de fabrică sau de uzină, conștient ca și un director ș. a. Va interveni ca produsele regiilor monopolului statului să fie desfăcute și prin elemente solicitante române, brevetele de beuturi să se dea și elementului românesc, la eventualele improprietări și colonizări să se aibă în vedere în primul loc elementul românesc, merit să fortifice rezistența națională. Va interveni ca întreprinderile particulare să nu saboteze infiltrarea și angajarea de personal român. Precum vedem, și pe teren economic despărțămintele conștiente ale Astrei, precum și intervenția oportună a centrului au un vast teren de muncă pentru afirmarea românească din Săcuime.

4. Mai redusă va fi activitatea Astrei pe teren social-politic. Credem, că o propagandă pentru unități politice mici, cu populație cât mai amestecată, va servi mai bine, nu numai interesele locale ale populației, dar va fi și un razim

pentru defensivă noastră, bine-înțeles dacă slujbașii vor fi și ei animați de aceleași credințe și aspirațiuni.

Creдем însă necesară o intervenție în favorul întrebuirii cât mai pronunțate a limbii românești în administrație și în toate serviciile Statului, dacă voim să împedecăm săcuizarea și demoralizarea elementului românesc, chiar prin organele executive ale Statului român.

Nu îndrăsnesc să propun la acest loc o intervenție la șefii locali ai partidelor politice, pentru formarea unui singur bloc politic românesc, cel puțin pentru nevoile locale, fiindcă nu mi se pare realizabil și nici destul de oportun. La orice întâmplare însă ar fi imperios de dorit, ca în combinațiile lor politice să țină întotdeauna seamă în primul rând de interesele locale românești. Va fi bine să li se amintească, că, mai cu seamă în Săcuime, acțiuni politice nesocotite pot, nu numai să micșoreze procesul de culturalizare românească a regiunii, ci chiar să contracareze, să compromită rezultate pozitive și să zădărnicească orice perspectivă de propășire românească. În astfel de împrejurări acțiunile lor politice, cari ar trebui să fie în sprijinul culturii românești, pot deveni adevărate crime față de această cultură. Poate n'ar trebui să le amintesc toate acestea, dacă din nefericire experiența nu ne-ar fi dovedit, că toate acestea nu numai că sunt posibile, dar chiar consecvent practicate cu o inconștientă deplorabilă.

În cele precedente m'am silit să propun numai ce mi s'a părut realizabil și fără jertfe materiale simțitoare din partea Astrei. Îi doresc un singur lucru: să-și găsească oameni potriviți, localnici.

Bine-înțeles, toate cele schițate aci ar forma întâia fază a muncii și a realizărilor, rămânând generațiile viitoare datoare a desăvârșirii lor.

S. Opreanu.

III.

COOPERAREA ASTREI CU INSTITUȚIUNILE PUBLICE DIN STAT ȘI CU ALTE ORGANIZAȚIUNI CULTURALE ȘI SOCIAL-ECONOMICE.

1. Astra și Biserica de: *Dr. Patriciu Țiucra, protopop, Timișoara.*
2. Astra și Școala de: *Dr. Patriciu Țiucra, protopop, Timișoara.*
3. Astra și Igiena publică . . de: *Dr. Iosif Stoichiția, Sibiu.*
4. Astra și Sportul de: *Dr. Iuliu Hățiegan, Cluj.*
5. Astra și Cooperativele . . de: *Ion Popu-Câmpeanu, Blaj.*
6. Astra și Cooperația . . . de: *Ing. A. Mălăescu, Oravița.*
7. Astra și Agricultură . . . de: *Dr. Mihaiu Șerban.*
8. Astra și Corurile de: *Ilie Rusmir, preș. desp., Oravița.*
9. Astra și Teatrul de: *Nic. Băilă, secr. adm. al Astrei, Sibiu.*
10. Rolul femeilor în cadrele Astrei de: *Ilie Rusmir, Oravița.*

1.

ASTRA ȘI BISERICA.

ASTRA ȘI COLABORAREA EI CU BISERICA, CU PREOȚIMEA.

De: *Dr. Patriciu Țiucra*, protopop, Timișoara.

Necesitatea colaborării Astei cu Biserica este atât de firească, încât nici nu-mi pot imagina că s'ar putea vorbi de rostul Astei fără a fi adusă în strânsă legătură cu acțiunea de propagandă religioasă a preoțimei noastre. Preoțimea, ca element de cultură la sate, prin pregătirea și înalta ei misiune de îndrumătoare și povățuitoare a poporului nostru, este în primul rând chemată a-și da concursul ei moral și intelectual la frumoasa operă de răspândire a culturai în sinul poporului nostru la sate.

Bazat pe acest principiu, de când am avut cinstea de a conduce în calitate de președinte al despărțământului central județean al Astei în Timișoara, mi-am dat silința din primul moment a angaja la acțiunea de organizare a Astei întreaga preoțime din protopopiatul Timișorii.

Toate cercurile religioase de pe teritoriul acestui protopopiat le-am ținut împreună cu cercurile culturale ale Astei, la care au colaborat și propagandiști din partea Astei și preoți din partea Bisericei.

Rezultatul a fost neașteptat de edificător, atât din punct de vedere al promovării vieții religioase morale, cât și al culturii în straturile cele mai largi ale poporului nostru și a avut darul a ne încuraja în viitor la o acțiune comună și mai intensivă în scopul acesta.

În consecință recomand ca această colaborare armonioasă între Astra și Biserică să se înlăptuiască și în celelalte despărțăminte, fiindcă roadele acestei colaborări nu pot fi decât avantajoase, atât pentru Astra, cât și pentru Biserică.

Timișoara, 12 Aprilie 1930.

Dr. P. Țiucra.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2.

ASTRA ȘI ȘCOALA.

De : *Dr. Patriciu Țiucra*, protopop, Timișoara.

Opera de propagandă culturală a Astrei în colaborare numai cu Biserica nu e completă și nu vom putea obține nici când rezultatele dorite, dacă nu vom avea de partea noastră și sprijinul efectiv al învățătorimei. Nu se poate nici vorbi despre o propagandă culturală din partea Astrei la sate fără a avea la această acțiune și concursul moral al învățătorilor noștri.

Dându-mi seama de această împrejurare, ca președinte al despărțământului central județean al Astrei din Timișoara, nu am întârziat nici un moment a face apel călduros și la învățătorimea din acest protopopiat, spre a se înregimenta cu tot sufletul la opera de culturalizare a Astrei la sate.

Toate cercurile culturale și conferențele Astrei le-am organizat în curs de 4 ani cu sprijinul și concursul moral al învățătorilor și al preoților dela sate și cu al altor intelectuali dela oraș.

Acest timp de experiență a fost absolut suficient spre a mă convinge de necesitatea colaborării Astrei și cu Școala, care — pe lângă Biserică — e singura legătură, prin care putem pătrunde în sufletul poporului nostru.

Dr. P. Țiucra.

ASTRA ȘI IGIENA PUBLICĂ.

De: *Dr. Iosif Stoichiția.*

*Domnule președinte,
Onorat congres!*

„Problema socială care primează pe toate celelalte, este preocuparea de sănătatea poporului” — a spus marele bărbat de stat englez Benjamin Disraëli și adevărul cuprins în aceste cuvinte poate niciodată n'a fost de-o mai mare și mai presantă actualitate ca tocmai în zilele noastre.

În adevăr, abia acum ne dăm seama, că plăgile sociale lăsate de războiu în Europa întreagă se dovedesc a fi mai grele și mai dezastruoase în consecințele lor, decât însuși crâncenul războiu. Suferințele multiple îndurate în decursul războiului, atât de către cei ce cu arma în mână înfruntau toate mizeriile frontului, cât și de către cei rămași la vatră și cari duceau greul vieții în condițiuni cu totul anormale, cari le cereau eforturi peste puterile lor, au slăbit vitalitatea și puterea de rezistență a națiunii într'o măsură care trebuie să pună pe gânduri pe toți cei-ce sunt sau ar trebui să fie preocupați de asigurarea și garantarea viitorului sigur al Statului.

Dintre statele cari au avut mai mult de îndurat în decursul și de pe urma marelui războiu, România ocupă poate locul cel dintâiu. Aceasta datorită nu numai condițiilor excepțional de grele între cari s'a desfășurat războiul nostru pentru unitatea neamului, ci în mare parte din cauza insuficienței organizației noastre sanitare, care ne-a pus într'o stare de vădită inferioritate față de celelalte popoare beligerante.

Această insuficiență, de pe urma căreia am avut atât de mult de suferit în războiu, se evidențiază azi într'un mod și mai pronunțat ca înainte.

Poporul nostru, obișnuit de veacuri cu o viață patriarhală, care cu toate lacunele din organizația noastră socială, economică și sanitară, ne asigura totuși o dezvoltare firească, este adus azi în condițiuni de viață cu totul schimbate și neobișnuite. Viața este astăzi pretutindeni, la orașe ca și la sate, mai intensivă, mai plină de sbucium și frământări; condițiunile de traiu s'au înăsprit, lupta pentru existență este tot mai grea, iar în această luptă poporul nostru slăbit și handicampat de pe urma războiului, neputându-se încă adapta nouilor cerințe, se găsește pe calea unui declin care, neremediat la timp, ne va amenința însăși ființa noastră națională.

Istoria ne învață că acele popoare ori seminții a căror conducători au fost permanent și într'o largă măsură preocupați de integritatea și bunăstarea fizică a supușilor lor și prin măsuri de igienă individuală și colectivă au căutat să le asigure o viață bună și sănătoasă, au prosperat și s'au întărit, au devenit mari și puternice, până când acelea cari au neglijat a se îngriji de sănătatea publică, mai curând sau mai târziu au dispărut complet de pe fața pământului.

Marii legislatori ai anticității, începând cu Zoroastru, cu Moise și Mahomet, au introdus în viața popoarelor lor cele mai minunate măsuri de igienă individuală și colectivă, sub forma de prescripțiuni religioase, iar Egiptenii, Grecii și Romanii în epocile lor de înflorire și mărire au culminat prin măsurile de igienă publică cele mai avansate, cari le-au asigurat o dezvoltare normală și de plină prosperitate.

Tot astfel și în timpurile noastre, cu deosebire dela războiu încoace, țările cu o mai veche și, poate, cu o mai reală cultură decât a noastră, au pus în fruntea preocupărilor de stat problemele privitoare la sănătatea publică. Principiile biopolitice cari stau azi și la baza activității bătrânei noastre Asociațiuni, au găsit în aceste țări un răsunet puternic, iar aplicarea admirabilelor măsuri cari rezultă din aceste principii și pe cari ni le indică știința modernă a igienei, au avut de rezultat că în scurtă vreme s'a putut pune stavilă desagregării consecutive războiului și condițiilor de existență schimbate și s'a putut îndruma viața popoarelor pe calea unei dezvoltări normale și sigure de ori-ce pericol.

Iar noi, la 11 ani după terminarea marelui măcel, abia dacă începem a ne trezi și căutăm cu timiditate după orientări noi. Signalul de alarmă dat de către cei doi mari propovăduitori ai principiilor biopolitice, profesorii Moldovan și Hățiegan dela Facultatea de medicină din Cluj, tocmai în cadrele Asociațiunii noastre, au avut un răsunet prea neînsemnat față de importanța covârșitoare națională a problemelor atinse și față de competența cu care ele erau aduse în discuția publică.

Avem cu toții datoria patriotică de a intensifica din răspuseri această propagandă și de a face tot ce ne stă în putință, ca să ajungem cu un ceas mai de vreme la realizări, menite să ne ferească de perspectiva decadenței ce ne amenință.

Socotesc de util a prezenta câteva date statistice comparative cari ne vor lămurii mai bine asupra acestor probleme și cari ne vor arăta ce s'a făcut în alte părți și ce ar trebui să se facă și la noi, cel puțin de aici înainte.

Să luăm problema puericulturii:

Ca toate problemele sociale, ea cere o îndrumare sănătoasă și conformă cu cele mai avansate prescripțiuni ale igienei. Chestiunea natalității, asistenței lăuzelor, mortalitatea infantilă, îndreptarea mediilor vitrege și preschimbarea lor în medii prielnice unei dezvoltări normale, sunt tot atâtea chestiuni cari cer o grijă deosebită și de a căror sănătoasă îndrumare depinde numărul, forța de rezistență și dezvoltarea normală a organismelor menite să devină factori sociali și elementele de mână, cari să asigure vitalitatea și trăinicia neamului.

În țările cu o bună organizație sanitară natalitatea este înfloritoare, copiii se nasc în condițiuni igienice mulțumitoare, iar mortalitatea infantilă este redusă la minimum posibil.

La noi, pe lângă o natalitate evident în decreștere, avem o mortalitate infantilă excesiv de mare, care ne clasează printre cele mai din urmă state europene.

Până ce în Norvegia din 100 copii noi născuți mor 6, în Suedia 7, în Țările de jos 8, Danemarca și Anglia 10, la noi această mortalitate întrece cu mult cifra de 20. Admițând că avem o populație numai de 16 milioane și luând ca medie a natalității de după războiu cifra de 35‰ rezultă că în termen mediu se nasc anual 560.000 de copii. Dacă luăm ca medie a mortalității în primul an de viață numai cifra de 21‰, ar rezulta că în Țara Românească mor anual 117.600

de copii în primul an al vieții. Dacă prin o mai bună cunoaștere a acestei probleme și prin o organizație sanitară mai perfectă am ajunge — ceea ce este ușor posibil — numai la cifra medie la care se găsește, spre exemplu, mica Estonie, adică la 10⁰/₀, am reduce dintr'odată cifra mortalității infantile la jumătate, ceea ce ne-ar da anual un spor de 60.000 de vieți omenești, cari la etatea de 21 ani ar deveni factori productivi, iar după vârsta de 25 ani factori de procreațiune.

Pierdem anual 60.000 vieți omenești, numai și numai din cauza unei insuficiente culturi igienice, a unei și mai insuficiente organizări sanitare.

Să privim acum o altă plagă socială și poate cea mai teribilă: *Tuberculoza*. „Cea mai mare și mai primejdioasă dintre molime, aceea care a ucis mai mult, este ftizia” spunea Hipocrate, părintele medicinei, la anul 300 înainte de Christos, iar constatările medicinei noastre moderne de astăzi, nu poate decât să confirme acest adevăr.

În adevăr se știe că tuberculoza este plaga socială cea mai redutabilă, ea singură cere mai multe jertfe omenești decât toate celelalte boli infecțioase la un loc. În Țara Românească avem o cifră aproximativă de 5—600.000 de tuberculoși cari necesită tratament, din cari 150.000—200.000 sufăr de o tuberculoză pulmonară evolutivă. În fiecare an ne mor circa 60.000—70.000 oameni de această teribilă boală.

Până când morbiditatea de tuberculoză în statele civilizate ca: Danemarca, Suedia, Anglia, Franța etc. s'a redus considerabil în ultimele decenii, grație măsurilor raționale de combatere, cari au solidarizat și angajat în luptă toate straturile societății din aceste țări, noi, o țară cu locuitori în majoritate țărani agricultori, ne găsim în fruntea tablei în ce privește atât morbiditatea, cât și mortalitatea.

Până ce în Anglia, Danemarca, Belgia, Germania, Franța etc. mor la 10 mii locuitori, abia 10—15 de tuberculoză, noi plătim o contribuție de 32, deci mai mult decât dublu, acestei boale teribile.

În adevăr se va părea paradoxă și inexplicabilă această cifră enormă, într'o țară zisă bogată și eminentemente agricolă, cu locuitori țărani agricultori cari își petrec viața mai mult în aer liber.

Un învățat german — Wolf — într'o lucrare recentă arată însă că tuberculoza este în decreștere tocmai în țările

de industrie, iar cifra se menține sau crește în țările cu un regim mai mult agrar. Aceasta din motivul că țările industriale, prin înfăptuirea de organizațiuni sanitare perfecte, prin locuințe construite igienic, prin bunăstarea economică a muncitorilor și prin gradul de cultură mai ridicat al lor, chiar trăind într'un mediu cu mai puțin aer și soare, tuberculoza decrește, până când în mediul nostru rural, în condițiunile economice detestabile de astăzi, cu o cultură igienică aproape inexistentă, în promiscuitatea locuințelor țărănești insalubre și pe lângă eforturi fizice mari, nesustinite prin o alimentație suficientă și rațională, infecția se propagă și ia măsuri catastrofale. Cunoaștem sate de munte unde mortalitatea de tuberculoză ajunge grozava cifră de 70 pe 10.000 locuitori, adică tocmai de 8 ori mai mare ca media din țările occidentale.

Este un lucru în deobște cunoscut, că tuberculoza se propagă într'un mediu insalubru și de sărăcie și este foarte adevărat când se spune că întinderea tuberculozei este criteriul civilizației unui popor.

Câtă vreme gradul de cultură al poporului nostru va rămâne la actualul nivel și câtă vreme Statul nu va înțelege să aducă reale sacrificii pentru combaterea acestui flagel, vom avea încă trista satisfacție de a duce recordul european în materie de morbiditate și mortalitate în tuberculoză.

Până ce în Danemarca, spre exemplu, se cheltuiește în medie aproape 6 milioane franci aur, adică 238 milioane Lei hârtie anual pentru combaterea tuberculozei, la o populație de abia $3\frac{1}{2}$ milioane, Statul nostru subvenționa până mai deunăzi abia cu 5 milioane Lei Societatea pentru profilaxia tuberculozei, sumă care în anii din urmă a fost sporită la 13 milioane. Până ce Danemarca, cu $3\frac{1}{2}$ milioane locuitori, dispune de 16 sanatorii, 34 de spitale pentru tuberculoși, 10 sanatorii maritime, 3 spitale maritime, 12 dispensarii, 2 școli curative pentru copii tuberculoși și 3 stabilimente de convalescență și readaptare, noi nu dispunem încă nici cel puțin de elementele cele mai primitive, necesare unei încercări de combatere rațională. Avem 1000 paturi de sanator, când ne-ar trebui cel puțin 50.000 și 10—15 dispensare, când ne-ar trebui câteva sute, nemai vorbind de celelalte instituții absolut indispensabile și cari la noi sunt ca și inexistente.

Nu stăm cu mult mai bine în combaterea altor plăgi sociale, cum sunt, de exemplu, *veneriile*, înmulțite conside-

rabil, tocmai în perioada de după războiu și cari prin consecințele lor desastroase contribuie extrem de mult la diminuarea natalității și imprimă la generații întregi cele mai vădite stigmate de degenerare.

Veneriile au sporit la noi în țară într'un mod înspăimântător, ele au pătruns până în cele mai îndepărtate sătulețe din creerul munților, iar efectele lor dezastruoase le vom simți poate numai după decenii, când însă remediile, ori-cât de perfecte și radicale ar fi, nu vor mai putea schimba starea de desagregare în care vom fi ajuns.

Nu dispunem de un material statistic comparativ cu alte state; când privim însă că ce se face și cât se muncește în această direcțiune, spre pildă, în Danemarca, unde se cheltuiește anual pentru combaterea veneriilor, o sumă de peste 7 milioane franci aur, abia atunci ne putem da seama în ce situație de inferioritate ne găsim noi și ne vom găsi încă timp îndelungat.

O altă plagă socială care, cu toate greutatea economice inerente timpurilor de criză generală, totuși bântue cu furie, este *alcoolismul*.

Nu este timpul, nici locul de a trece la analiza multiplelor rele cari se trag de pe urma acestei plăgi redutabile. Ne mulțumim cu constatarea simplă, că o covârșitoare parte a celor degenerați fizicește, se trage din părinți alcoolici, că 50% din crime, omoruri, bătăi și certuri, judecate de către tribunale, sunt săvârșite în stare de ebrietate și că un foarte mare procent al nenorociților internați în ospiciile de alienați au ajuns acolo de pe urma excesului de beuturi spirtuoase. Dacă mai adăugăm la toate acestea, că anual se pierde circa 160 milioane zile de lucru de pe urma beției, și că într'un singur an, anul 1924, s'au cheltuit la noi în țară pentru beuturi spirtuoase 11 miliarde 627 milioane de Lei și că anual se consumă o cantitate de 10 litri alcool pur, de cap de român, ne putem face o icoană aproximativă de dimensiunile catastrofale ale acestei plăgi sociale. Tabloul este cu atât mai trist cu cât la noi abia se întrezărește o mișcare antialcoolică, iar Statul prin politica financiară ce o face, pare mai mult a încuraja decât a căuta să reducă în proporții această nenorocire națională.

Până ce Norvegia, care înainte cu 60 ani era poate cea mai alcoolizată dintre țările europene, azi are la 7 mii de locuitori un debit de beuturi spirtuoase, la noi pentru fiecare 160 locuitori găsim câte o cârciumă. Dacă vom con-

tinua pe calea apucată este indiscutabil că vom ajunge mai repede decât ne putem închipui, la o adevărată catastrofă națională.

O altă problemă de mare însemnătate socială este problema igienei locuinței, a alimentării cu apă potabilă a centrelor populate și a asanării terenurilor mlăștinoase, toate în strânsă legătură cu starea generală economică și cu igiena națiunii.

Problema locuinței prezintă un interes deosebit, dacă luăm în considerare numai strânsa legătură ce există între întinderea tuberculozei și în general a boalelor contagioase, și locuințele mici, insalubre și suprapopulate, cum sunt majoritatea locuințelor păturei noastre sărace.

Problema apei potabile este de o covârșitoare importanță pentru sănătatea individului și prezervarea sănătății colectivităților, în special dacă considerăm mulțimea de maladii contagioase transmisibile prin apă și rolul important care îl are apa, atât cantitativ, cât și calitativ, în starea generală igienică a poporului.

Intinderea mare de terenuri mlăștinoase de cari dispunem în multe regiuni ale țării, pe deoparte înseamnă pierderi considerabile pentru producția agricolă, iar pe de altă parte ele ne clasează între cele dintâi țări inpaludate din Europa, cu o cifră respectabilă de 300.000 de bolnavi paludici.

Nu mai vorbim de imperfecta cunoaștere a chestiunii boalelor contagioase și de insuficiența unei organizații sanitare de combatere a acestor maladii. — Tifosul exantematic, febra tifoidă, scarlatina și întregul cortegiu nesfârșit al boalelor infecto-contagioase, face adeseori ravagii ne-mai-pomenite, cauzându-ne pierderi ireparabile de material uman.

Toate aceste rele, și am enumerat numai pe cele mai însemnate, aduc pierderi ireparabile avuției noastre naționale, ele ne slăbesc în mod vădit vitalitatea și ne vor duce iremediabil spre degenerare.

Este fără îndoială, că o îndreptare a stărilor triste în cari ne găsim, nu poate veni deodată și mai ales nu prin mijloacele insuficiente de cari dispunem. Problemele privitoare la sănătatea națiunii, au fost lăsate la noi în mod consecvent pe planul al doilea și nimeni nu poate afirma că s'ar fi adus câteva reale sacrificii materiale pentru o mai bună și mai rațională organizație în țara noastră. Opinia publică s'a preocupat prea puțin de aceste probleme de

mare însemnătate pentru viitorul neamului, iar oficialitatea, nemișcată de nici un fel de impuls mai puternic al opiniei publice, s'a menținut într'o stare de inerție incalificabilă, care ne-a adus în stadiul de desăgărare în care ne găsim.

Igiena socială este o noțiune prea recentă la noi ca ea să fi avut răgazul de a pătrunde în conștiința publică, iar principiile biopolitice abia dacă au început să-și asigure un modest drept de afirmare, prin aceea că au fost adoptate ca principii de bază a viitoarei activități a Astei.

Nu este mai puțin adevărat că instituțiile chemate să ne servească ca mijloace în lupta care cel puțin acum, în ceasul al 11-lea, trebuie să o începem pentru o mai bună organizare sanitară și cari cad în sarcina Statului, nu vor da rezultatele dorite, dacă terenul unde ele își au adevăratul câmp de activitate, nu va fi suficient pregătit. În zadar s'ar crea cele mai perfecte instituții sanitare, în zadar s'ar aduce legile cele mai riguroase, efectul dorit va întârzia, câtă vreme marele public nu va dispune de gradul de cultură igienică necesară, pentru a se ști folosi de ele.

Și tocmai pe acest teren se deschide un larg câmp de activitate pentru bătrâna noastră Asociațiune, care, credincioasă tradiției glorioase de 7 decenii, își va înțelege și acum rolul de îndrumătoare și propovăduitoare a luminii și a culturai până în cele mai întunecate colțuri ale pământului românesc.

Astra cu reputația și autoritatea ei morală, trebuie să îmbrățișeze larg aceste probleme și să facă tot ce-i stă în putință, pentru răspândirea cunoștințelor necesare înțelegerii acestor probleme, în toate straturile societății românești.

Activitatea Asociațiunii în această direcțiune trebuie să se desfășoare după un plan bine conceput și unitar pentru toate organele de care dispune. Cei trei factori: centrul, secțiunile, în specie, secția medicală și biopolitică și despărțămintele, dimpreună cu toate cercurile lor culturale, trebuie să ia parte egală din munca care-i așteaptă.

1. *Centrul*: li revine sarcina de-a îndruma această activitate și de a ține mereu la suprafață problemele de igienă socială, accentuând neîncetat importanța lor deosebită și indicând mijloacele cele mai potrivite pentru o cât mai largă și cât mai urgentă realizare. Acest lucru Astra îl poate face, deoparte prin influența directă a membrilor săi conducători, bărbați cu deosebită autoritate și cari adeseori au fost și sunt chemați a juca roluri de conducere în viața

de Stat, iar pe de altă parte, prin prestigiul ce i-l dă activitatea ei prodigioasă și plină de roade de aproape 70 ani.

Centrul va trebui mai întâiu să fie el însuși pătruns de importanța covârșitoare a acestor probleme, să le îmbrățișeze cu căldură și să devie propovăduitorul lor autorizat, în toate straturile societății.

În publicațiile sale, în primul rând în revista „Transilvania“, va trebui să se ocupe neîncetat de aceste probleme, accentuând mereu importanța lor și indicând soluțiile cele mai potrivite. În acelaș timp va tinde să familiarizeze îndeosebi pătura intelectualității noastre cu necesitatea unor realizări cât mai perfecte și cât mai grabnice, stimulând interesul public, prin conferențe documentate și bine pregătite, în cadrele unor cursuri organizate la crașe după modelul universităților libere.

Centrului i-ar reveni așadar sarcina, de-a îndruma mișcarea care trebuie întreprinsă în cadrele Astrei pentru cunoașterea problemelor de igienă socială și pătrunderea lor în conștiința publică, de a pregăti terenul pentru realizări cât mai largi și mai perfecte, de-a acționa prin autoritatea sa și a membrilor săi conducători, ca aceste preocupări să se traducă în fapte de către factorii competenți și de a ținea viu interesul în opinia publică pentru aceste chestiuni, prin o propagandă neîncetată, făcută cu tot prestigiul, atât prin revista sa, cât și prin cursuri sistematice sau conferențe publice.

2. Un vast câmp de activitate se deschide pentru secția medicală și biopolitică căreia îi revine sarcina de a elabora proiecte detaliate privitoare la o mai bună organizare socială și sanitară, pe baza experiențelor și materialului documentar, adunat cu ajutorul organelor sale, cercurile culturale-medicale și cu concursul larg al despărțămintelor. Secția medicală va edita mai departe admirabilul său Buletin Eugenic și Biopolitic, căruia va trebui în viitor să i se asigure o mai mare răspândire în cercurile intelectualilor noștri, îndeosebi a celor dela sate. Va organiza prin membri săi marcantii serii de conferențe publice, tratând pe larg și cu toată competența diferitele probleme privitoare la sănătatea poporului, așa cum s'a făcut și până în prezent cu problema tuberculozei și a sifilisului și a diferitelor aspecte ale principiilor biopolitice.

Se va edita o bibliotecă a secției medicale și biopolitice, creind conferențe tip despre toate problemele aparți-

nătoare acestui domeniu, iar despărțămintele, dimpreună cu centrul, se vor îngriji de o cât mai largă răspândire a acestor broșuri de o netăgăduită valoare.

Opera realizată până în prezent de către secția medicală și biopolitică, sub conducerea destoinică a iluștrilor profesori ai Universității din Cluj d-nii Dr. Hățieganu și Moldovanu, merită toată lauda și recunoștința noastră și sperăm că în viitor această muncă desinteresată și destoinică, va putea fi cu atât mai rodnică, cu cât despărțămintele noastre, trezite la o viață nouă, vor înțelege să dea tot concursul lor.

3. Adevărata activitate de propagandă, de luminare și de realizări practice, va trebui să se desfășoare însă în despărțăminte. Ele sunt organele prin cari Astra stă în contact nemijlocit cu masele cărora se adresează și pentru care ea în primul rând a fost creiată de către marii noștri înaintași.

În fruntea programului de activitate a fiecărui despărțământ trebuie să stea problemele privitoare la sănătatea publică, acestea fiind de cea mai mare urgență și de cea mai mare necesitate pentru asigurarea prosperității satelor noastre.

Problema locuinței, apei potabile, asanarea terenurilor mlăștinoase, igiena corpului, plăgile sociale (sifilisul, cancerul, tuberculoza, combaterea boalelor epidemice, noțiuni generale de igienă socială) sunt tot atâtea chestiuni cari asigură despărțămintelor noastre un vast și bogat teren de activitate. Pătura țărănească trebuie familiarizată cu importanța covârșitoare a cunoașterii acestor probleme, pentru ca la timpul său să poată înțelege și rostul instituțiilor existente, și cari sperăm că se vor mai crea în viitor, precum și diferitele dispoziții prescrise prin legile țării și cari toate au menirea de-a curma relele existente și a face ca sănătatea publică să ia o îndrumare spre bine, asemănător a celei din statele occidentale. În munca aceasta despărțămintele trebuie să aibă concursul nediscutat al tuturor intelectualilor de bine, în primul rând al medicilor, preoților și învățătorilor. Iar pentru a nu se lucra în aceeași direcțiune de către mai multe organizații culturale cari la un moment dat ar putea să producă confuziuni neiertate, atât în ce privește problemele de mai sus, cât și toate celelalte de cari este preocupată Astra, va trebui găsită o colaborare și coordonare în perfectă armonie între despărțăminte și toate cele-

alte asociații culturale, cum sunt diferitele societăți de binefacere, cercurile învățătoresți, ateneele populare, etc.

Problemele privitoare la sănătatea poporului trebuiesc prezentate țărănimei noastre într'o formă ușoară și atractivă, care să le captiveze interesul și să-i impresioneze. Trebuiesc tratate, metodic, succesiv și pe înțelesul tuturor, toate chestiunile privitoare la sănătate. Cunoașterea lor va trebui să devie apanagiul fiecărui țaran român, ridicând prin aceasta nivelul cultural al satelor noastre și pregătind astfel terenul pentru realizările de ordin practic cari în viitor vor trebui mult intensificate. Cele mai importante probleme și cari în primul rând trebuiesc infiltrate în conștiința fiecăruia, sunt noțiunile cele mai elementare de igienă generală, igienă individuală, igiena corpului și a locuinței, importanța curățeniei, a aerului, a soarelui și apei. Urmează plăgile sociale, în primul rând tuberculoza, sifilisul, alcoolismul, cancerul și paludismul, apoi boalele molipsitoare, iar în al doilea rând cunoștințele cele mai elementare de medicină generală privitoare la celelalte boale cari survin mai frecvent în mediul rural.

Aceste probleme trebuie să intre în programul de activitate al fiecărui despărțământ și pentru o cât mai largă realizare, socotim ca cele mai potrivite următoarele mijloace :

a) Articolele de ziare scrise pe înțelesul tuturor, cari să apară în mod regulat la aceeași pagină a foii pentru popor care o va scoate Asociațiunea. Articole asemănătoare în toate ziarele săptămânale scrise pentru popor, parte având un cuprins de indemn și propagandă, parte tratând diferitele plăgi sociale. Aceste articole nu trebuie să lipsească din nici un număr de foaie, ca lumea cetitoare să se obișnuiască cu ele și astfel să se învețe a le acorda însemnătatea cuvenită. Medicilor noștri de toate categoriile, precum și bunilor noștri scriitori populari, nemedici, li se deschide aici un larg și mănos câmp de activitate, chemat să le asigure o binemeritată satisfacție morală.

b) Prin Biblioteca populară a Asociațiunei. Problemele tratate pentru intelectuali în Biblioteca secției medicale și biopolitice, trebuiesc prelucrate pe înțelesul poporului și tipărite în broșuri scurte, instructive și după posibilitate făcute cât mai atrăgătoare prin ilustrațiuni potrivite și cât mai multe date statistice și cifre comparative.

Fiecare serie care apare în Biblioteca populară a Asociațiunei va trebui să cuprindă cel puțin 2 broșuri cu conținut din domeniul igienei.

c) Pe lângă propaganda prin slova tipărită, de cel mai mare efect va fi propaganda făcută prin graiu viu, prin prelegeri și conferențe.

Aceste prelegeri și conferențe vor trebui să se ocupe pe rând și metodic de toate problemele mai sus arătate. Ele vor fi ținute de către oameni pricepuți în materie, în graiu poporal și servindu-se cât se poate mai mult de exemple practice, luate din viața de toate zilele. Mici istorioare, întretesute în cursul conferențelor, vor avea darul de-a fixa mai bine memoria și a face ca prelegerea ori conferența să fie gustată și mai bine înțeleasă. Aceste conferențe trebuiesc bine pregătite și adeseori adaptate mediului specific local. De o utilitate netăgăduită sunt proiecțiunile cinematografice, cari prezintă problema atacată și vizual și au darul de a fixa atențiunea și de a trezi interesul deosebit al auditorului.

Micile aparate „Aladin” cu diafilme, de cari se servește de ani de zile cu un deosebit succes harnicul nostru despărțământ delă Sibiu, ar trebui introduse în toate despărțămintele noastre, fără deosebire.

Aceste prelegeri și conferențe se vor ținea parte de către despărțămintele de județ și plăși, parte de către cercurile culturale locale. Persoanele cele mai potrivite pentru ținerea acestor prelegeri și conferențe sunt în primul rând medicii, studenții în medicină, preoții și învățătorii.

Pentru înlesnirea acestor conferențe și pentru a lucra după norme unitare, se vor utiliza ca îndreptare conferențele tip ale secției medicale și biopolitice, precum și cele apărute în Biblioteca poporală, dimpreună cu textul alăturat fiecărui diafilm, întocmit de către Casele din Germania cu multă grijă, el trebuind, se înțelege, a fi adaptat mediului specific românesc.

O colaborare între despărțăminte și cercurile culturale medicale, precum și cu organele sanitare oficiale, medici primari de județe, orașe și circumscripție, nu poate fi decât în interesul cauzei și ar înlesni realizarea unui program cât mai vast și mai complet.

Când programul schițat pe scurt în acest raport se va fi realizat, abia atunci se va putea face un pas însemnat înainte și va deveni posibilă complectarea acestui program cu alte realizări mai mari, cum ar fi spre exemplu anchetele sanitare, menite să depisteze diferitele rele specifice mediului respectiv și căutarea îndreptărilor practice, pe baza materialului documentar adunat prin aceste anchete.

Până atunci chestiunile privitoare la sănătatea publică, necesare de a fi cunoscute și propagate în straturi cât mai largi ale poporului, rămân cele schițate în acest raport, ele fiind de o egală necesitate pentru toate regiunile țării noastre și cerând la fel de urgent a fi realizate, pentru a asigura bunăstarea și prosperarea fizică a neamului, de care depinde în primul rând viitorul statului și al națiunii.

Astra, chemată să fie îndrumătoarea culturală a satelor noastre, își va înțelege, sperăm, rostul măreț ce-l are, de a lucra și în viitor din toate puterile, pentru ridicarea nivelului cultural al satelor noastre și prin aceasta de a contribui într'o largă măsură, la înaintarea și prosperarea mult încercatului nostru neam românesc.

Sibiu, la 22 Aprilie 1930.

Dr. Iosif Stoichiția.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ASTRA ȘI SPORTUL.

Propunere prezentată Congresului cultural de *Dr. Iuliu Hățiegan*, președintele secțiunii medicale și celei de educație fizică.

Cultura fizică azi este o parte integrantă a culturii. Cu cât o națiune este mai avansată în cultură, cu atât dă o mai mare importanță educației fizice. Fiind cultura fizică o problemă culturală de primul ordin, Astra are datoria ca să o îmbrățișeze cu tot entuziasmul. Educația fizică în concepția adevărată a cuvântului tinde spre armonie între trup și suflet. Ea, azi nu se mulțumește cu perfecționarea formei, ci tinde și spre un conținut luminos și cald. Astra nu poate să câștige energia generațiilor tinere, decât prin educația fizică. Aceste considerente au determinat hotărârea Adunării generale din Zălau, care a admis o subsecție de educație fizică, ca parte întregitoare a secției medicale și biopolitice. Această subsecție lucrează deja de doi ani și se manifestă prin societatea „Șoimii Carpaților”, organizație de educație națională și fizică, recunoscută persoană morală prin numărul 632/929/3 Tribunalul Cluj. Această organizație are la bază pe de o parte o *concepție biologică*, având ca obiectiv o viață sănătoasă, atât trupească, cât și sufletească, pe de altă parte o *concepție națională*, care tinde la respectarea tradiției și ameliorarea calităților bune ale neamului. Tinde astfel la dezvoltarea unei conștiințe solide, *naționale și biologice*, astfel la cimentarea simțului de răspundere față de *neam și familie*. Utilizează pentru formarea acestei conștiințe ca mijloace: gimnastica, dansurile naționale, jocurile, cântecul, poezia, bazate pe igienă, religie, istoria națională și psihologie.

Astra, care se ocupă cu educația culturală a poporului, nu poate să întârzie în căutarea formulei unei educații integrale, iar educație integrală fără educație fizică este imposibilă. Educația fizică nu este o reîntoarcere la omul primitiv, la *omul musculatură*, ci o nizuință a *omului lumină* spre *omul sănătate*, spre *omul armonie*, iar armonia și sănătatea sunt cheazăia unui echilibru individual și colectiv. Educația fizică trebuie să devină un obicei, o necesitate vitală a poporului. Țara are nevoie de oameni sănătoși, vigoșoși, cumiști, luminați și cu credință în Dzeu și în religia lui Christos, iar ajungerea acestora nu este posibilă, decât prin o educație integrală.

Propun prin urmare pentru partea organizatorie :

1. Organizarea societății „Șoimii Carpaților“ în baza statutelor și regulamentului din orașele Cluj, Brașov, Sibiu, care să servească ca centre de experiență.

2. Pentru a face posibilă funcționarea acestei societăți, se impune amenajarea unei săli de gimnastică și a unei arene sportive în orașele amintite.

3. Numai după consolidarea acestor trei centre, pentru care consolidare e nevoie de cel puțin trei ani, este posibilă trecerea la sate și recrutarea tineretului dela sate în organizația Șoimilor.

4. Pentru partea de propagandă e necesară lupta prin presă, prin conferențe și parlament pentru declararea unei zile libere săptămânale la orașe care să fie consacrată educației fizice, atât în școli, cât și în ateliere, la sate Duminecile după biserică, utilizate pentru exerciții fizice și morale.

5.

ASTRA ȘI COOPERATIVELE.

De : Ion Popu-Câmpeanu.

Domnule Președinte!

Domnilor Membri!

Înainte de aceasta cu vreo 35 de ani, învățătorii, în-suflețiți de cea mai mare dragoste pentru săteni au început să organizeze *cercurile culturale*, la cari sătenii erau adunați pentru a li se da sfaturi cum să-și muncească pământul și cum să-și îngrijească vitele; erau îndemnați să-și deie copiii la școală, să se ducă la biserică și să se ajute unul pe altul.

Aceste încercări însă n'au putut să dea rezultate mari, fiindcă cei mai mulți săteni se găseau într'o stare mizeră, din cauza căreia nu se prea puteau cugeta la o viață mai superioară.

Deaceia învățătorii, tot în cadrele cercurilor culturale, încep să lucreze pentru ridicarea țărânilor la o stare materială mai bună, convinși fiind, că îngrijirea sufletului și cultivarea minții se poate face numai pe lângă un traiu mai bun și mai lesnicios.

Ridicarea țărânilor la o stare materială mai bună se putea face numai prin organizarea pe teren economic. Iar cea mai potrivită formă de organizare pe acest teren nu putea să fie altceva decât *cooperafia*. Prin cooperatie sătenii au putut să devină proprietari de pământ, prin cooperatie au putut să-și organizeze gospodăriile în chip mai rațional și tot prin cooperatie au putut să-și valorizeze produsele muncii.

Mișcarea începută de învățători a găsit sprijin și la guvern. Spiru Haret și Doctorul Istrati, membri ai guvernului de pe atunci, au fost cei dintâi, cari au înțeles însemnătatea acestei mișcări, în care au văzut nu numai un mijloc de ridicare a țărânilor în privința materială, ci și o bună piedică pentru pătrunderea ideilor socialiste printre țărani.

La început era discuție cu ce ram de cooperatie să se înceapă. Observându-se, că forma cea mai ușoară, care se poate introduce în sate, e cooperatiia de credit și economii, s'a început cu *băncile populare*. Și numai după ce acestea au luat avânt, s'a întins mișcarea și asupra altor soiuri de cooperative: *obștiile satești, cooperativele de consum etc.*

Prin băncile populare, sătenii scapă de cămătări, prin obștiile satești scapă și de arândași, ajungând înstăriți și plini de demnitate și mândrie.

Obștiile satești au dovedit, că țaranul poate să fie un bun stăpân de pământ și că acest pământ poate să-l muncească cu multă tragere de inimă. Obștiile satești au pregătit terenul și pentru marea reformă de după războiu: împroprietărirea, iar adunările generale ale băncilor populare și ale cooperativele satești au fost tot atâtea școale, în cari țărani s'au pregătit în vederea votului universal.

Pe lângă băncile populare și cooperativele satești încep să răsară la sate și școli primare frumoase, case culturale și biblioteci, dovedind progresul și dorința de înaintare culturală a țărânilor.

Băncile populare și cooperativele satești însă n'au putut pătrunde în toate satele. Mai sunt încă multe sate în cari țărani sunt siliți să plătească camete mari băncilor dela orașe; mai sunt încă multe sate, în cari țărani trebuie să-și piardă câte 1—2 zile, venind până la oraș ca să-și valorizeze produsele agricole; mai sunt încă multe sate în cari țărani sunt siliți să-și cumpere uneltele economice și alte lucruri necesare dela neguțătorul din sat, cu 3 și patru prețuri. Așa, că starea mizeră de-acum 35 ani pare a se repeți. Deaceia se impune o ajutorare a țărânilor, ajutorare care mai ușor se poate îndeplini prin introducerea cooperativele și a băncilor populare în toate satele.

Inainte de aceasta cu 35 de ani, introducerea cooperativele și a băncilor populare la sate au început-o învăța-

torii, în cadrele cercurilor culturale. Acum introducerea acestor bănci și cooperative ar putea s'o facă Astra. La aceasta e îndreptățită și prin art. 2 din statute, în care se spune, că „scopul Astei este înaintarea culturii poporului român prin.... orice alte organizații legale, cari vor putea contribui la prosperarea literaturii și culturii, atât spirituale, cât și economice a Românilor“.

Dar având în vedere, că atât băncile populare, cât și cooperativele sătești astăzi sunt organizate prin lege și având în vedere, că atât băncile populare, cât și cooperativele sătești stau sub conducerea, îndrumarea și controlul Centralei și a Federalelor, Astra nu poate avea decât un rol de colaborare cu Federalele, desfășurând în conțelegere cu acestea o vie propagandă economică cooperatistă.

Spre scopul acesta s'a și ținut în 18 și 19 Noemvrie 1928, la Sibiu o conferență a directorilor de Federale din Ardeal și Banat, la care au participat și domnii Romul Simu și Dr. Horia Petra-Petrescu, ca delegați ai Astei.

În aceasta conferență*) s'au stabilit ca norme de colaborare :

1. Excluderea cu desăvârșire a chestiunilor politice și personale în colaborarea pentru organizarea propagandei cooperatiste.

2. Organizarea conferențelor cooperatiste în colaborare cu delegații Astei :

a) la conferențele fixate de societatea Astra pe despărțăminte să se ia înțelegere cu Federalele respective și să se trimită un delegat autorizat, care să țină o conferență cooperatistă, pe lângă conferențele ținute de delegații Astei în interes cultural ;

b) la conferențele stabilite de Federale, în cercul unde mișcarea este slabă sau unde este nevoie să se înființeze societăți cooperative, societatea Astra va trimite delegați, cari împreună cu ai cooperației, să ia măsuri de care este nevoie pentru progresul cooperației ;

c) pe lângă propaganda cooperatistă, prin conferențe, se va organiza în de comun acord și propagandă prin presă, stabilindu-se felul de editare al unei foi cooperatiste săptămânale pentru popor, al unui calendar cooperatist, broșuri etc.

*) A se vedea Extrasul anexat la acest raport.

Domnule Președinte!
Domnilor Membri!

Nu se poate trage la îndoială, că rolul Astrei în propaganda cooperatistă poate să fie foarte mare. Multe bănci populare și cooperative sătești au să-și mulțamească înființarea numai Astrei. Banca populară „Axente Severu“ din Blaj s'a înființat numai în urma propagandei desfășurate de Astra și a insistenței păr. canonic Ștefan Roșianu, președintele despărțământului Astra din Blaj. Băncile populare din Sâncel și Tapu s'au înființat nu de mult tot prin mijlocirea Astrei. La o adunare generală a Astrei în comuna Tăuni, membrii cooperativei, numai țărani, au primit delegații Astrei.

Drumul Astrei merge paralel cu drumul cooperativelor.

Și precum înaintarea culturală e legată de bunăstarea materială, astfel și Astra își poate ajunge bine scopul, făcând propagandă pentru înființarea de cooperative și bănci populare.

Se ivește însă o greutate, pe care o va întâmpina și Astra în drumul ei și cooperativele în dezvoltarea lor. Anume Astra nu are bani, din cari să plătească cel puțin transportul conferențiarilor în comunele unde vor face propagandă, iar cooperativele înființate nu se pot desvolta până nu va fi în fiecare județ cel puțin o magazie — dacă nu mai multe — pentru aprovizionarea cu marfa trebuincioasă. Este cu mult mai greu a susține o cooperativă de consum, decât o prăvălie particulară. Într'o cooperativă trebuie funcționari plătiți, pe când într'o prăvălie particulară lucrează stăpânul și soția și copiii. Și până când cooperativa ca și prăvălia particulară se aprovizionează din acelaș loc, dela engrosiști, este imposibil, ca acea cooperativă să se desvolte, să se întărească și să-și împlinească scopul pentru care s'a înființat. Atunci însă când va fi în fiecare județ o magazie dela care să se aprovizioneze cu marfă toate cooperativele din acel județ, acele cooperative se vor putea susține bine și propaganda făcută de Astra în favorul lor va fi încoronată de succes.

În ce privește băncile populare, se poate spune, că azi se simțește mai mult ca ori și când nevoia de înființare a acestor bănci și orice propagandă din partea Astrei, pentru ele, este bine primită. Dar și aici Astra se lovește de lipsa de bani, fără de cari este eschisă orice propagandă.

Același lucru se poate spune și despre propaganda prin broșuri cu conținut cooperatist, calendar cooperatist, ori foaie poporală cooperatistă.

De aceea îmi iau voie să propun următoarele:

1. Astra, în conțelegere cu Federalele și Centrala cooperativelor și a băncilor populare, să facă propagandă cooperatistă acolo unde se simțește nevoia, dar Centrala să pună la dispoziția conferențiarilor cel puțin mijloacele de transport.

2. Pentru cooperativele de consum Astra numai atunci să facă propagandă, dacă în fiecare județ va fi unul sau mai multe magazine de aprovizionare, dela cari cooperativele înființate să se aprovizioneze cu marfă necesară.

3. Broșuri și calendare de propagandă cooperatistă, cari se scriu de membrii Astrei să fie finanțate de Centrala cooperativelor și a Băncilor populare.

4. Propaganda în scris să se facă prin foile populare bune, pe cari le avem la Cluj, Sibiiu și Blaj, din cari Centrala să oblige toate cooperativele și băncile populare, să aboneze cel puțin câte un exemplar.

Blaj, la 30 Martie 1930.

Ioan Popu-Câmpeanu, profesor.

Extras

după procesul verbal, încheiat cu ocaziunea Conferenței Cooperatiste a Directorilor de Federale din Ardeal și Bănat, ținută la Sibiu, în zilele de 18 și 19 Noemvrie 1928.

1. Se ia în discuțiune chestiunea colaborării cu Societatea Astra, pentru organizarea propagandei cooperatiste și la care au luat parte și dñii R. Simu, secretarul administrativ al Astrei și Dr. Horia Petrescu, secretarul literar, ca delegați din partea dlui V. Goldiș, președintele Astrei.

Dl I. Modrigan comunică rezultatul întrevederii avute cu dl V. Goldiș, președintele Astrei la Arad.

Dl Inspector general Gh. Constantinescu arată cum s'ar putea organiza această colaborare cu societatea Astra.

Dñii delegați ai Astrei comunică activitatea desfășurată de această societate pe terenul cultural și economic cooperatist.

În urma discuțiilor ce au avut loc, Conferența stabilește următoarele norme, pentru această colaborare :

1. Să se excludă cu desăvârșire chestiunile politice și personale, în această colaborare pentru organizarea propagandei cooperatiste.

2. În ce privește partea tehnică, pentru înființarea societăților cooperative, administrația, conducerea, îndrumarea și controlul, se vor face numai de organele respective ale Federalelor și Centralelor, conform dispozițiilor din Codul Cooperăției.

3. Să se organizeze conferențe cooperatiste cu delegații Aстреi :

a) la Conferențele fixate de societatea Astra pe despărțăminte, să se ia înțelegere cu Federalele respective și să trimită un delegat autorizat, care să țină o conferință cooperatistă, pe lângă conferențele ținute de delegații Aстреi, în interes cultural ;

b) la Conferențele stabilite de Federale, în cercul unde mișcarea este slabă sau unde este nevoie să se înființeze societăți cooperative, societatea Astra va trimite delegați cari împreună cu ai cooperăției să ia măsuri de care este nevoie, pentru progresul cooperăției ;

c) pe lângă propagandă cooperatistă, prin conferențe, se va organiza în de comun acord și propagandă prin presă, stabilindu-se felul de colaborare la editarea unei foi cooperatiste săptămânale pentru popor, a unui calendar cooperatist, broșuri etc.

Să se comunice Federalelor, despărțămintele pe care le are Astra și delegații secțiilor economice, pentru ca în de comun acord, cu fiecare Federală, să se stabilească normele de organizare a acestor conferențe cooperatiste, pe regiuni de Federale.

Până la înființarea unei organizații unitare de propagandă cooperatistă în Ardeal și Bănat, care va lucra direct cu Centrala Aстреi, această propagandă cooperatistă va începe cu Federalele direct, pe regiuni și rezultatul se va stabili cu ocaziunea Conferenței generale a cooperăției din Ardeal și Bănat, ce se va ține în luna August, anul viitor, la Arad.

Organizarea conferențelor cooperatiste de Federale, se va începe după terminarea bilanțurilor și adunărilor generale.

La conferențele stabilite de Astra delegații Federalelor pot lua parte, cu începere dela Ianuarie, anul viitor.

Desideratul acesta, pentru stabilirea normelor de colaborare, se va supune aprobării Consiliului superior al co-operației, Centralei Băncilor Populare, Centralei Cooperativelor, Consiliilor de administrație și adunărilor generale ale Federalelor, precum și societății Astra și numai după aceste aprobări, comunicate Federalelor, se va începe organizarea efectivă a propagandei cooperatiste.

Președinte:
T. Petrișor.

Secretar:
Indescifrabil.

Delegații Soc. Astra :

In prezența noastră, la 18 Noemvrie 1928.

Inspector general:
Gh. Constantinescu.

Romul Simu
secretar adm. la Astra.

Dr. Horia Petra-Petrescu
secr. lit. al Astei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ASTRA ȘI COOPERAȚIA.

De: *Inginer A. Mălăescu.*

Până pe la mijlocul secolului al XIX-lea viața economică a fost dominată aproape exclusiv de capital, deoarece munca era considerată ca ceva rușinos și desonorant. Munca nu merita acest calificativ, știut fiind că capitalul nu e decât o muncă economisită, deci un lucru datorit muncii și în consecință era nedrept ca munca vie să fie subordonată lucrurilor (capitalului). Din momentul în care lumea și-a dat seama că munca nu este o osândă a lui Dumnezeu, ci o binecuvântare, care ridică pe om la înălțimea Creatorului, lucrurile s'au schimbat. Astfel imediat după revoluția franceză se declară libertatea muncii, datorită căreia fiecare muncitor poate să-și închirieze brațele de muncă cui vrea. Muncitorimea însă n'a profitat prea mult de pe urma acestui regim de libertate, dat fiind faptul că patronii, adecă capitaliștii, s'au ridicat în curând pe o treaptă superioară, folosindu-se de avantajele pe cari le procură asociația. Astfel au luat naștere așa-numitele asociații de capitaluri, cari au dominat producția până în secolul al XX-lea cu dublu scop de a exploata atât pe consumator, cât și pe muncitor, această exploatare datorindu-se nesațiului capitaliștilor după câștig, urmărind maximul de beneficii. Aceste beneficii le realizau prin vânzarea produselor lor cu prețul cel mai mare posibil în dauna și spre ruina consumatorilor, cărora legea cererii și a ofertei care a regulat până aci prețurile mărfurilor de pe piață, tinzând a le apropia de prețul de cost, nu le mai ajuta la nimic, deoarece efectul ei, adecă concurența, a fost exclusă prin înființarea trusturilor și cartelurilor capitaliste.

Același lucru s'a întâmplat și cu muncitorii, cărora capitaliștii le cereau maximul de muncă și le plăteau minimum de salariu.

Capitaliștii au putut face acest lucru fiindcă erau puternici prin asociație, pe când consumatorii și muncitorii erau izolați. Din momentul însă în care aceștia din urmă și-au dat seama de puterea pe care o dă asociația individului izolat, s'au folosit și ei de sistemul întrebuițat de capitaliști, asociindu-se din acel moment și amenințarea capitalistă dispărând.

Astfel au luat naștere cooperativele de producție, de consum și așa-numitele asociații muncitorești sau *sindicatetele*.

De sindicatetele muncitorești nu mă voiu ocupa aci, deoarece ele aparțin punctului „*Astra și muncitorimea industrială*“.

Deasemenea nu mă voiu ocupa cu legislația cooperatistă și cu structura întinsă a societăților cooperative, ci voiu căuta să arăt în câteva cuvinte care este menirea Asociațiunii noastre în legătură cu dezvoltarea viitoare a activității cooperative.

Țin să amintesc doar, că după economistul G. Tașcă, *societatea cooperativă s'ar putea defini ca o mișcare economică al cărei scop este organizarea unui sistem de producție, în care, păstrându-se structura capitalistă și proprietatea individuală, să se ajungă totuși la o mai bună și echitabilă împărțea a bunurilor.*

Societatea cooperativă se deosebește deci de întreprinderile capitaliste numai prin distribuirea profitului, pe care, fie că-l restituie consumatorilor proporțional cu consumația făcută, fie că-l întrebuițează în opere de ajutor mutual.

La orașe elementul muncitoresc și acela al meseriașilor manufacturieri s'au adaptat repede noilor sisteme economice, folosindu-se de avantajele, pe cari le procură asociația.

Veacul nostru este caracterizat printr'o mișcare generală de asocieri de diferite feluri. Numai producătorul dela țară a rămas și pe mai departe izolat. Ori tocmai aci se simte cea mai mare nevoie de asociație, căci producătorul țăran, având a se lupta cu capriciile forțelor naturii, acestea nu pot fi învinse de nimicnicia puterii unui singur individ.

Țăranul nostru întâmpină o singură greutate, când este vorba de înlănzirea și domesticirea elementelor naturii. Remediul îl formează cooperativele agricole de producție.

A doua greutate o întâmpină atunci, când e vorba de desfacerea produselor lui, căci, necunoscând prețurile pieții și locurile cele mai avantajoase pentru desfacere, cade în general pradă intermediarilor, cari îi cumpără produsele de cele mai multe ori pe un preț inferior costului de producție. Un caz eclatant în această privință l'am avut anul trecut. Remediul: cooperativele de desfacere a produselor.

În fine săteanul mai întâmpină o ultimă greutate atunci când cumpără, când cade iarăș pradă intermediarilor, cumpărând scump marfă de proastă calitate. Remediul: cooperativele de consum.

È drept că cooperativele agricole de producție până acum nu au prea dat rezultatele dorite, fiindcă pământul nu se poate mișca dela un loc la altul. Deci cultura pământului în comun nu e posibilă decât pe domeniile vecine. Ori hotarele dintre vecini parcă sunt făcute tocmai pentru ca vecinii să se urască și mai mult, iar nici de cum ca să-și muncească proprietățile în comun.

Cu toate astea cooperativele agricole le stă la dispoziție un vast teren de activitate în alte direcții și anume:

1. Pentru cumpărarea în comun a materiilor și instrumentelor necesare culturii.

2. Pentru producerea sau vânzarea diferitelor produse agricole (de exemplu: cooperative pentru fabricarea brânzei, pentru fabricarea untului, pentru recoltarea vinului, vânzarea grâului prin intermediul hambarelor comune, unde-i depozitat, îngrijit, aerisit și poate servi de garanție la un împrumut prin mijlocul varantului etc.).

3. Asociații pentru asigurarea reciprocă împotriva riscurilor agricole (contra mortalității vitelor, contra incendiilor, contra grindinei și accidentelor agricole).

4. Asociații de credit pentru a procura agricultorilor capitaluri ieftine.

5. Asociații pentru executarea a diferite lucrări de utilitate publică, ca: apărători împotriva inundațiilor, secarea mlaștinelor, crearea de drumuri vicinale etc.

În deosebi la noi în România ar avea un vast câmp de activitate astfel de cooperații, în urma împărțirii a 3,000.000 ha. de pământ.

Dealtfel la noi în țară cooperativele țărănești au luat, mai ales înainte de războiu, un avânt îmbucurător. După războiu însă amestecându-se Statul în conducerea lor și introducând politica în ele, ca dealtfel în toate celelalte

instituții, țăranii și-au cam pierdut încrederea în ele și au început să le întoarcă spatele.

De aci tragem învățătura că Statul n'are a se amesteca în conducerea cooperativei. El poate rămâne cu rolul de un bun sfătuitor, lăsând liberă dezvoltarea inițiativei particulare.

Deasemenea Statul nu trebuie să intervină cu subvenții pentru ajutorarea acestor cooperative, deoarece prin asemenea metode și procedee se distruge spiritul de inițiativă, se le-nevesc energiile și nici decum nu se formează capitalismul. Pe de altă parte trebuie să se știe că cooperativa este o asociație de energii și de voințe, și nici decum una de cerșitori.

Din expunerea de mai sus se întrevede rolul covârșitor pe care l'ar putea juca asociațiile cooperative în refacerea noastră economică și se desprinde indirect și menirea pe care trebuie să o aibă Astra în calitatea ei de Asociațiune culturală, în legătură cu așezarea pe baze sănătoase a viitoareii dezvoltări de activitate cooperativă.

Ea trebuie să dezvolte o propagandă vie la țară pentru a arăta sătenilor binefacerile pe cari le procură asocierea, convingându-i că un om slab, pus alături cu un om slab nu fac doi oameni slabi, ci o forță fizică; că un om sărac, pus alături de un om sărac nu fac doi nevoiași, ci o forță financiară.

Trebuie să-i convingă mai departe asupra faptului că asocierea insuflă o putere uriașă membrilor ei, care îi ajută să poată rezista oricărei încercări de spoliare și să poată face întreprinderi cari ar fi fost peste puterea unei singure persoane.

Va trebui să mai nizuiască a le arăta că cooperativa se poate întemeia pe sărăcie, căci drumul dela sărăcie la bogăție, deși foarte lung, el se poate parcurge, fiind un drum drept și fără peripeții. *Însă pentru ca cooperativa să poată prospera* are nevoie de spirit de inițiativă, de putere de voință, de curaj și energie și de o mare iubire de oameni.

De aceste adevăruri trebuie să fie pătrunși toți notabili satului, ca preotul și învățătorul, primarul, proprietarul, meseriașul etc., cari formează statul major al cooperativei, căci asocierea va prospera numai în cazul când aceștia își vor fi înțeles rolul în sensul celor expuse mai sus. În caz contrar cooperativa va pieri.

Toate aceste idei se vor propaga, fie prin conferențe, fie prin distribuire de cărți, cari tratează despre societățile cooperative, *dar cel mai eficace mijloc cred că va fi crearea unui organ de publicitate în toate despărțămintele județene* cu apariție săptămânală sau chiar și lunară, în care să se desvolte, număr de număr, articolele de fond tratând chestiunea de mai sus. Îndrăznesc să dau ca exemplu în această privință activitatea desfășurată înainte de războiu cu o tenacitate și perseverență fără păreche, de revista „*Economul*“, o anexă a „*Foii Poporului*“.

Dealtfel nevoia creării unui asemenea organ se simte și din alte puncte de vedere, pentru ca propagația culturală desfășurată de Astra la sate să fie într'adevăr eficace.

În fine cred că această propagație se va putea face și cu ajutorul ecranului, în care scop Astra ar face bine, dacă și-ar procura 2—3 filme, cari să arate modul cum se desfășoară activitatea cooperativelor.

Dacă se va proceda astfel rezultatele îmbucurătoare nu vor întârzia a se arăta, iar Astra va avea satisfacția de a fi contribuit și ea cu o mică pietricică la punerea temeliei unei vieți economice mai sănătoase.

Oravița, la 21 Ianuarie 1930.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Inginer A. Mălăescu.

ASTRA ȘI AGRICULTURA.

De: *Dr. Mihai Șerban.*

Astra — prin trecutul ei, organ al rezistenței naționale, devenită în împrejurările schimbate de astăzi o instituțiune de inițiativă particulară, pentru ridicarea nivelului cultural și a stării sociale a unui popor agrar cu o evoluție întârziată, — este firesc să-și precizeze obiectivele străduințelor sale și să se concentreze înspre acele domenii de activitate, unde potrivit menirii ei este mai mult chemată să umple un gol în organismul vieții noastre publice, putând numai astfel îndeplini o funcțiune cu adevărat utilă.

Progresul cultural fiind în funcțiune de situația economică, de aceea social-sanitară și social-politică, — în situația specială în care se găsește poporul românesc, — evident că Astra nu se poate desinteresa nici de această întreită temelie a clădirii progresului cultural, căreia este chemată să se dedice.

În sfârșit dat fiind că peste 80 la sută dintre locuitorii țării și vreo 95 dintre cei aparținători corpului nostru etnic, trăiesc direct din cultura solului, deci cauza agriculturii confundându-se cu însași cauza neamului întreg, rezultă dela sine că de propășirea ei este strâns legată — și pentru multă vreme — puțința oricărui progres cultural și social.

Iată cum aceste constatări ne aduc la problema raporturilor pe care Astra le are cu sfera de interese ale progresului agricol.

Totuși nu este deloc ușor a stabili în mod precis raporturile Astei cu agricultura. Statul nostru național dis-

pune astăzi de toate organele, serviciile și instituțiunile legale, chemate a se îngriji de propășirea principalei ramuri de activitate economică a cetățenilor ei. Avem un cod agricol mai degrabă prea vast, decât insuficient și acesta încă mereu se completează și se reformează cu cele mai bune intențiuni. Organismele de autoeducare profesională, de autoconducere tehnică și economică și de reprezentanță socială și politică a obștei rurale, sunt și ele prezente în forma mișcării cooperatiste, a organizației Camerei de Agricultură, a Comisiunilor și Comitetelor agricole comunale, județene și regionale și sub forma altor instituțiuni publice, oficiale și semioficiale. Iar cât privește inițiativa particulară avem: sindicate agricole și viticole, instituțiuni de credit și asigurări, asociații profesionale, ale agronomilor, silvicultorilor și veterinarilor, întreprinderi de reviste și alte publicațiuni cu caracter agrar și agricol, acțiuni politice ș. a. m. d., tot atâtea manifestări ale acestei inițiative particulare, care urmărește în diferite direcțiuni propășirea agriculturii și agriculturului nostru.

Nu este mai puțin adevărat, că serviciile, legiurile și instituțiunile publice și private, în marea lor parte nu reprezintă deocamdată decât principii frumoase și bune intențiuni. Alături cu ele mai rămâne un câmp de activitate foarte vast și variat pentru orice inițiativă ce ar urmări promovarea intereselor noastre social-agrare. Totuși precizarea de programe speciale agricole a unor instituțiuni culturale, cu caracter general, cum este Astra și îngrădirea domeniului ei de activitate în așa fel încât să nu încalce sfera de preocupare a unor instituțiuni profesionale poate mai competente în această materie, reprezintă evident, o problemă a cărei soluționare depinde în cea mai largă măsură de intenția și *putința* acelorora, cari o pun.

* * *

Astra, prin continuarea rolului ei inițial, ca organ de apărare și de luptă al naționalismului constructiv, în direcția românizării orașelor, deci a păturii mijlocii a națiunii, adevărată în direcția singurei probleme naționale mai acute, rămasă neresolvată de marea transformare politică, va realiza implicit și o mare operă în beneficiul obștei rurale, oprită astăzi în evoluția ei socială firească prin stratul izolator al orașelor străine sau înstrăinate, care împiedică pulzația unitară între diferitele organe vitale ale corpului nostru etnic.

Vechia Asociațiune, cu marea greutate morală a numelui ei magic, ar putea să se angreneze și mai nemijlocit în opera de ridicare economică a satelor noastre, mai cu seamă în aceste trei direcțiuni.

Pornind dela constatarea, că: a) în genere mișcarea de asociere și în special mișcarea de asociere a populației dela țară reprezintă tocmai domeniul, în care poporul nostru a rămas poate mai mult în urma altor popoare; b) apoi, că birocrăția, îngăduind prin natura ei ierarhică numai o restrânsă selecționare a valorilor, împiedecă pe omul potrivit să ajungă la locul potrivit, deaceea acțiunea inițiativei particulare are un larg câmp deschis spre a contribui la punerea în valoare a talentelor și a entuziasmului, cari ele singure determină ritmul progresului — și înfârșit c) multiplele organe de îndrumare, acțiune și control, create pripit, izvorâte din concepții diferite și nearmonizate printr'o experiență sau tradiție, prea adesea sau se stânjenesc reciproc în acțiunea lor sau atunci probleme importante rămân scăpate din vedere.

Astra, prin natura menirei sale neputându-se considera chieamată de-a acționa nemijlocit în direcția suplinirii golului rămas în utilarea vieții noastre economice, în urma lipsei unei mișcări de asociere, ar putea îndeplini totuși — printr'o acțiune de caracter demonstrativ — o misiune dintre cele mai importante, contribuind la promovarea spiritului de asociere dela țară, al acestui factor atât de important în evoluția popoarelor fruntașe. Căile și mijloacele cari îi stau la îndemână pentru urmărirea acestui scop sunt atât de multiple și de variate încât, cred că nu mai este nevoie să insistăm la acest punct asupra lor.

Deasemenea, fără a ieși din rolul ei, nimic nu va împiedeca Asociațiunea — dacă va dispune de oameni potriviți — să ia asupra sa:

1. Inițiativa organizării unor loturi demonstrative sau a unor gospodării cu adevărat model, nu numai pentru îndrumarea nemijlocită a plugarilor din împrejurime, ci mai mult pentru a crea exemple de urmat pentru Stat, Camere Agricole și alte instituțiuni menite a se ocupa în stil mare de promovarea economiei rurale, intrând astfel în mijlocul lor ca un prețios factor de emulație. Procurarea pământului, necesar va forma desigur cea mai mică piedecă în calea acestei realizări.

2. Să organizeze, cu acelaș scop și să îndrumeze sau să conducă câteva cooperative speciale din diferite ramuri de activitate a vieții dela țară.

3. Să înființeze pe specialități câte o școală model pentru pregătirea profesională a fiilor de țărani, o școală de gospodărie casnică, cursuri (serale) pentru adulți la țară, în cazărmi, penitenciare ș. a.

4. Să execute — prin concurs voluntar — anchete social-agrare în câteva localități, publicând metodele întrebuințate, spre a servi drept exemplu.

5. Să organizeze o echipă volantă — un fel de catedră ambulantă — pentru scopul instrucțiunii profesionale și generale, cu mijloace moderne cum sunt cinematograful, radio și altele. Măsura aceasta se poate complecta și cu mici expoziții și concursuri stimulente.

6. Dacă mijloacele îi vor îngădui — și ar fi de dorit ca să i-o îngăduiască — Astra este cât se poate chemată, ca în colaborare cu societățile inginerilor agronomi, a silviculturilor, a medicilor veterinari și cu sprijinul statului să editeze o foaie populară astfel redactată și răspândită, încât să devie un viguros factor de progres cultural și profesional în mijlocul plugărimii noastre. Îndeplinind numai acest punct, ea va realiza una dintre cele mai importante opere naționale ce-și așteaptă încă mentorul ei.

Un important teren de activitate — din care și Astra și-ar putea lua partea ei, — se degajează și din multiplicitatea și diversitatea instituțiilor și a măsurilor legislative, cari urmăresc pe diferite căi acelaș scop. De exemplu atât organizațiunile de conducere ale Cooperației și Camerele Agricole, cât și Ministerul Domeniilor au fiecare câte o secție de propagandă și îndrumare agricolă. Dar tot în această direcțiune mai lucrează și Regia Monopolului Statului, Regia autonomă a Fermelor, Consiliile județene, extensiunea instituțiilor de învățământ și de cercetări agricole, diferitele societăți profesionale, organizațiunile de breaslă ale specialiștilor, ne mai vorbind de cele ale minorităților, ale partidelor politice și de altele. Majoritatea lor redactează reviste, editează călindare, biblioteci și susțin diferite acțiuni, unele destul de costisitoare, pentru promovarea agriculturii. Câtă risipă de energie și de bani pentru rezultate practice atât de mici, din cauza lipsei de coordonare.

Sfatul unui stat major de specialiști experimentați cât n'ar putea contribui prin sugestii sănătoase, la ameliorarea acestor neajunsuri. Un astfel de colegiu s'ar putea institui cu maximul de autoritate, de către un consiliu național al tuturor asociațiilor culturale din țară, la inițiativa Astei, ca cea mai veche dintre toate.

Cât privește activitatea înspre periferii, instituția unei comisiuni social-agrară pe lângă despărțămintele de plasă ar oferi un bun teren neutru pentru ca, îndemnați și de autoritățile lor superioare, să se întâlnească pretorul, agronomul regional, inginerul silvic, medicul veterinar și medicul rural, de plasă, directorul federației cooperative, revizorul școlar, protopopul, judecătorul de ocol, perceptorul, eventual comandantul garnizoanei și șefii eventualelor instituții publice din cuprinsul plășii, spre a discuta, a-și coordona și a stimula activitatea agrară, ce fiecare în cercul lui de atribuțiuni ar putea-o mai bine îndeplini, după programe bine chibzuite de statul specialiștilor dela centru. Acelaș lucru s'ar putea face, cu foloase mai nemijlocite și pe lângă cercurile culturale dela sate, cu reprezentanții locali ai instituțiilor înșirate mai sus.

Iată câteva dintre măsurile de caracter demonstrativ și dintre acțiunile cu caracter general, cu ajutorul cărora intervenția Astei ar putea deveni mai direct resimțită și în direcția promovării agriculturii românești.

Cluj, Aprilie 1930.

Profesor *Dr. Mihai Șerban*

președ. secțiunii social-economice a Astei,

8.

ASTRA ȘI CORURILE.

De: *I. Rusmir*, președintele despărțământului Caraș.

Corurile și fanfarele în cadrele Astrei. Situația de astăzi a co- rurilor și a fanfarelor. Rolul frumos din trecut.

Nime nu poate tăgădui rolul important pe care l-au avut corurile în luptele noastre naționale din trecut. Crâmpene cât de mici din viața ori-cărei reuniuni de cântări și muzică ne arată că ele erau un factor important în menținerea și trezirea sentimentului nostru național. Cele două faruri — Biserica și Școala — mai întotdeauna erau supravegiate de asupritorii noștri de eri, pe când acestea, în cele mai multe cazuri erau lăsate în voia lor, neavând destule mijloace de pază fostele organe administrative. Măreția concertelor și concursurile aranjate de reuniunile noastre au fost prilejuri plăcute, înălțătoare manifestații culturale și naționale. Ori care comună, care se putea mândri cu o reuniune, da dovadă de o ridicare și o trezire, cu un ceas mai de vreme la conștiința națională.

Activitatea lor se poate reduce la :

1. Desvoltarea și menținerea între români a spiritului religios, prin cântări religioase.
 2. Trezirea sentimentului național român și menținerea lui prin cântări potrivite patriotice.
- Spre aceste două țeluri principale — la început instinctul de rasă, mai târziu doar însăși brutalitatea națiunii care ne domina, ne-au dat un imbold așa de puternic.

Situația de după războiu. Politica.

Politica rău înțeleasă, care a adus atâtea instituții culturale și economice la sapă de lemn, s'a cuibărit și aci. Corurile și fanfarele vechi, cu trecut glorios în luptele noastre politice naționale, s'au desființat, iar puținele cari au mai rămas s'au scindat în două sau trei, după partidele politice din sat sau oraș

Conducătorii (dirijorii) vechi în parte au fost delăturați de puternicii partidelor politice, parte s'au retras ei singuri — desgustați — de sforăriile și luptele politice din sânul acestor reuniuni. Astfel cele mai multe coruri și fanfare cari n'au sucombat, au ajuns pe mâna unor oameni cari n'au nici o pregătire de dirijori, nici pricepere, mai puțin cultura necesară de a îndruma o astfel de instituție spre un scop bine precizat.

Preoții și învățătorii mai bătrâni, încercați în luptele noastre de odinioară, datorită spiritului de învrăjbire, stau departe de coruri și fanfare, iar învățătorii noi — cei mai mulți n'au nici pregătire specială de a dirija un cor, iar aceia cari poate ar avea-o, nu se mai bucură de încrederea, respectul unui sat cum se bucurau învățătorii vechi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Activitatea corurilor și a fanfarelor existente.

Am fi nedrepti dacă nu am recunoaște că unele din puternicele coruri de demult ar fi abandonat orice inițiative frumoase. Dau semne de viață la Paști, Crăciun, dar vechile concerte și șezători, instrucția, convorbirile în timpul iernii, s'au șters demult din programul lor. Cele mai multe în baza statutelor și renumelui vechiu aranjează baluri, a căror venite se cheltuesc pe lucruri de nici o importanță, ba uneori chiar și pe beuturi alcoolice.

Gospodăria internă se reduce la zero, zeci de coruri nu și-au ținut adunarea generală anuală. Comitetele n'au primit descărcări, arhiva în multe locuri stă într'un hal nemai pomenit, iar bibliotecile de pe lângă ele sau sunt încuiate în dulapuri — păstrate prea bine — sau sunt de tot dărăpănate și lipsesc cele mai bune cărți.

Sediile sunt în case proprii sau închiriate, puține în școli. Curățenia și mobilierul lasă mult de dorit.

Organele administrative și corurile.

Orice om își dă seama de puterea organelor administrative și dacă până la unire au dus o luptă destructivă contra corurilor și a fanfarelor, azi nici nu le ajută, nici nu le împiedecă în activitatea lor. Pentru acest for al Statului nostru am putea spune că reuniunile de cânt și muzică nu există.

Cum privesc intelectualii satelor și orașelor fanfarele și corurile existente.

Am spus dela început că datorită oamenilor cari s'au înregimentat în diferite partide politice și cari n'au știut că, în cadrele reuniunii din care fac parte, nu e bine să amestece politica, mulți dintre ei au fost delăturați de alții, cari aveau mai multă trecere, iar alții au plecat desgustați din sânul acestei societăți. Țăranii rămași fără dirijor și îndrumător era natural ca să-și dea în petec și să ajungă acolo unde sunt, iar intelectualii, să stea departe de orice îndrumare sau activitate. Datorită poate și acestui fapt mulți țărani și-au pierdut încrederea și nu mai voiesc să fie conduși de acești intelectuali, iar intelectualii nu se prea grăbesc să-i salveze dela ruină.

Concluzii :

Corurile și fanfarele vechi s'au desființat sau s'au scindat în două; *cele rămase își tânjesc viața fără gospodărie bine organizată, fără suflet și mai cu seamă fără conducători spirituali, corespunzători timpurilor de azi.*

Programul lor este foarte redus și nu face parte din preocupările sau activitatea unei asociații culturale.

Ideia înființării de coruri noi, acolo unde s'au desființat sau n'au fost deloc, este bine primită de populație.

Astra, corurile și fanfarele.

Pe urma acestui dezastru pe care l'am descris până aci, Astra are o moștenire grea pretutindeni, pe de-o parte să dea viața, să îndrumeze corurile și fanfarele existente, iar pe de alta să pună baze solide la noi coruri, acolo unde au existat sau nu au fost deloc.

Să zidești pe vechile ruine, cu oameni învrăjbiți este greu, dar totuși nu e permis să lași totul să se distruge.

În schimb să construiești ceva nou corespunzător cu timpurile, conform mediului biologic de azi, este poate mai ușor, întrucât însăși populația este călăuzită de un sentiment de dragoste față de aceste instituții, cari ne-au adus și ne pot aduce servicii prețioase.

Ținând seamă de ceea ce avem, de situația actuală și de ideea propagării corurilor, a canalizării activității lor, ne permitem, în concordanță cu aprobarea dirigenților de coruri din județul nostru, să facem următoarele propuneri :

1. Să se înființeze pe lângă Astra Secția corurilor și fanfarelor cu statute tip.

Secția aceasta, care va avea un președinte și 5 membri, se va ocupa în special cu problema corurilor și fanfarelor din cadrele Astrei, le va da o conducere unitară și le va încadra acțiunea în marele program al Astrei.

Secția centrală la rândul său se va împărți în Secții județene și de plase conform reorganizării Astrei.

Această Secție va avea menirea în primul rând să canalizeze în spre bine orice activitate a corurilor și fanfarelor, să ajute și să cânte cântări religioase bisericești, făcând serviciul divin mai solemn și mai atractiv pentru populația care se depărtează tot mai mult de biserică, apoi să servească drept exemplu pentru generația mai tânără, înscând în ei dorul și tendința spre frumos, dragoste pentru patrie și neam, imboldul pentru o muncă colectivă mai armonioasă.

Toate corurile trebuie să aibă surescență din elevii școlilor primare. Să li se dea o deosebită atenție în ceea ce privește cântarea, să li se arate frumusețile ei și că ea nobilizează sufletul și-l abate dela multe rele. Crescuți în acest spirit de învățătorii lor, ei vor deveni mai târziu membri devotați ai reuniunilor noastre și ne vor face și nouă un serviciu prețios.

Reuniunile de cânt și muzică existente și viitoare să se deosebească în trei categorii și anume :

1. Cu statute proprii.
2. Cu statutele corurilor bănățene.
3. Cu statute de ale Astrei.

a) Actualele coruri și fanfare aparținătoare categoriei 1 și 2 să se mențină cu statutele și organizarea lor actuală, solicitându-li-se doar intrarea lor ca membre fondatoare sau pe viață în asociația Astrei, reprezentate fiind doar prin delegații lor.

b) Aceste coruri și fanfare vor da tot concursul lor Astrei în desfășurarea programului ei cultural, în schimb Astra va vota câte o subvenție anuală pe seama corurilor și fanfarelor cari s'au distins pe terenul cultural.

c) Pentru stimularea activității corurilor și fanfarelor se decide selecționarea lor prin emulări aranjate de Astra, în înțelegere cu a Asociației Corurilor Bănățene, cu care ocazie se vor distribui diplome de onoare cu calificativul corespunzător gradului de perfecțiune al fiecărei reuniuni.

Această selecționare va servi în general ca ghid la distribuirea subvențiilor, în schimbul cărora fiecare reuniune este datoare a ține un concert gratuit la care va conferenția un membru al Astrei din centru. Aceasta va fi și o ocazie binevenită pentru ca membrii dela centru să-și poată spune cuvântul asupra gradului de dezvoltare la care a ajuns fiecare reuniune, făcând propunerile necesare pentru îndreptare și inspectând totodată și mersul gospodăriei și activității lor.

d) Mulți dintre actualii dirigenți de coruri și fanfare n'au pregătirea necesară pentru a canaliza activitatea Reuniunii ce conduc în marea mișcare culturală.

Pentru a îndrepta acest neajuns în viitor, ba chiar și actualii dirigenți, să aibă o pregătire prealabilă, care să se facă la sediile de plasă, de către conducătorii cu pregătire mai temeinică, apoi un curs special la sediile de județe, unde să se înființeze coruri și fanfare numai din maestri.

Elementele de valoare — selecționate de cursurile acestea — se vor trimite cu burse la secția ce se va înființa pe lângă Conservatorul din Timișoara, cu scopul de a-și perfecționa cunoștințele de dirigenți.

În ceea ce privește raporturile dintre reuniuni, biserică și școală, adunarea este de părere că apropierea dintre acești trei factori culturali ai satelor și orașelor, cade în sarcina Astrei, care are menirea de a se adresa tuturor, cerându-le concursul cu toate ocaziile.

e) Preoții și învățătorii să fie membri activi ai Reuniunilor și să ia parte activă la conducerea spirituală a lor, împreună cu toți ceilalți intelectuali din localitatea respectivă.

Rolul important cultural, pe care l'au avut aceștia în trecut, trebuie să se perpetueze și pe mai departe. Ei trebuie legați sufletește de aceste Reuniuni prin diferite mijloace, pe cari le va crede Astra de cuviință.

f) Politica să fie exclusă din toate aceste Reuniuni, iar corurile și fanfarele cari s'ar abate dela acest principiu, intrând în slujba vre-unui partid politic, să fie excluse din cadrele Astei.

g) Să se dea pe viitor mai multă atenție și membrilor acestor Reuniuni, cari și-au pierdut ambiția în momentul când n'au mai văzut nici un interes din partea publicului față de munca lor.

Pentru remedierea acestui neajuns, ori de câte ori o Reuniune s'a produs pe teren cultural într'un fel oare-care, să se publice aceasta în toate gazetele locale, pentru ca coriștii să vadă că lumea apreciază munca depusă de dânșii.

h) Astra în calitate de conducătoare a acestor Reuniuni să-și ia angajamentul de a tipări toate colecțiile de cântări și alte opere valoroase, pe cari să le distribuie apoi gratuit corurilor și fanfarelor, cărora de cele mai multe ori le lipsesc mijloacele pentru a și le procura, din care cauză activitatea lor lăncezește.

i) Cu toată izolarea organelor administrative de până acum, nu trebuie să ne depărtăm de această forță. Pe notarii, primarii, oamenii de seamă de prin consiliile comunale, trebuie să-i legăm sufletește de aceste instituții.

Sprijinul lor material și moral nu este de disprețuit, ne poate aduce servicii prețioase în activitatea corurilor și fanfarelor noastre.

Oravița, la 5 Aprilie 1930.

Ilie Rusmir

președintele despărțământului Caraș.

ASTRA ȘI TEATRUL.

De: Nic. Băilă, secretarul administrativ al Astei, Sibiu.

„Fiecare popor cu aptitudini spre cultură simte trebuința teatrului“ așa spune dl Vasile Goldiș, fostul secretar al Societății pentru fondul de teatru român și actualul președinte al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ în „Idei referitoare la înființarea teatrului nostru“, conferință publicată în anuarul Societății pentru fondul de teatru din anul 1900—1901.

Nu mai încapă îndoială, că și poporul nostru a dat dovezi îndestul, că are aptitudini deosebite spre cultură și simte foarte mare trebuința de manifestări artistice, fie muzică, fie teatru, pictură, sculptură, etc. etc.

Înainte de războiul mondial, atât Asociațiunea, cât mai ales Soc. pentru fond. de teatru român se îngrijeau, întrucât le era cu puțință pe vremile acelea, ca teatrul să fie una din pârgăniile înălțării culturale ale neamului nostru românesc din Ardeal. Diletanți, recrutați din toate categoriile sociale, sub conducerea foștilor bursieri ai Soc. fond. de teatru, ori a vreunui intelectual, la orașe, iar la sate, în cele mai multe cazuri, sub conducerea învățătorilor, aranjau la serbători mai mari, la Crăciun, Paști, Rusalii, ori cu alte prilejuri, reprezentații teatrale, împreunate cu coruri, recitări, dansuri etc. Statisticile asupra mișcării teatrale în Ardeal, înainte de război și publicate în anuarele Soc. pentru fond. de teatru, ne oferă date foarte interesante și dovezi grăitoare despre dragostea cu care era îmbrățișat teatrul, acest important ram al artelor frumoase, de către poporul nostru din Ardeal.

Nu este locul și chemarea noastră să facem aici un istoric al trecutului nostru teatral, pe care aproape toți l-am trăit și îl cunoaștem îndeajuns, ci constatăm numai, că cimentarea sentimentelor naționale și pregătirea sufletească a poporului nostru din Ardeal pentru marile momente ale zilelor mărețe din anul 1918 se datorește, în mare parte, teatrului, „*celui mai puternic mijloc estetic pentru înălțarea culturală a unui popor*“, cum spune tot dl V. Goldiș, în darea de seamă despre „Mișcarea teatrală în anul 1898“.

După împlinirea visului nostru de veacuri, după înfăptuirea României Mari, după unirea tuturor românilor, dela Nistru până la Tisa, într'un singur Stat național românesc, după ce au căzut lanțurile, cari încătușau libertatea gândirii și a manifestării sufletului românesc, așa cum dorea el să-și manifesteze aptitudinile sale firești spre cultura națională, nădăjduiam că teatrul românesc o să fie îndrumat pe calea cea adevărată și ducătoare la scopul apropiat de ținta finală a acestei arte.

Durere, cei chemați să indice această cale, după modesta mea părere, nu au fost prea norocoși în alegerea ei, nedându-și poate îndeșul seama, că teatrul este cel mai bun mijloc pentru promovarea culturii și a moralei, dar totodată și cel mai grozav mijloc pentru destrăbălarea și otrăvirea sufletelor. Au lăsat trupe teatrale să cutreiere Ardealul cu piese, cari nici în capitală nu au ce căuta, dar în orașele noastre, unde lumea românească era obișnuită să plece dela un spectacol înălțată sufletește, iar nu scârbită de cele văzute și auzite pe scenă și făcând jurământ că nu o să se mai ducă curând la teatru. Ansamblurile acestor trupe sunt de multe ori sub ori ce nivel artistic, încât preferi să vezi o reprezentație teatrală, jucată de diletanți, instruiți de o persoană pricepută în ale artei teatrale, decât să vezi o piesă chinuită de către niște „artiști“ fără școală, fără rutină și fără nici un control din partea vreunui om, inițiat — întrucâtva — în tainele direcției de scenă.

Turneurile Teatrului național din București, Cluj, Craiova și ale companiei teatrale, „Regina Maria“ din București, cu toate că sunt la nivel artistic înalt și oferă, în cele mai multe cazuri, piese potrivite și pentru publicul nostru din Ardeal, nu sunt suficiente pentru satisfacerea cerințelor teatrale dela noi și nu vor putea rezolvi pe deplin problema teatrală în Ardeal, pentru că nu pentru câteva orașe dorim teatrul, ci pentru poporul nostru întreg. Deaceia, cu toate

că problema teatrală din întreaga țară a ajuns în timpul din urmă să fie studiată și îndrumată de către o instituțiune nou creiată pe lângă Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, să-mi fie îngăduit a-mi spune părerile mele modeste în rezolvirea acestei probleme, de o deosebită importanță pentru promovarea culturii naționale românești a poporului nostru din Ardeal:

1. În locul turneurilor, cu câte o piesă și foarte costisitoare, să se mai înjghebeze, pe lângă Teatrul național din Cluj și în orașele: Arad, Timișoara, Oradea și Sibiu, cari au teatre comunale, trupe permanente, compuse din cel mult 20—25 persoane și cari vor fi subvenționate de către Stat, orașe și prefecturile județelor pe teritoriul cărora aceste trupe vor avea să dea mai des reprezentații teatrale.

De exemplu: Trupa Teatrului din Sibiu, compusă din 20 persoane, va avea să joace în orașele: Sibiu, Făgăraș, Brașov, Sighișoara, Mediaș, Blaj, Alba-Iulia, Orăștie, Hațeg, Hunedoara, Sebeș și Săliște, deci pe teritoriul a 7 județe și în 12 orașe. Dacă fiecare județ contribuie cu 100.000—Lei (unasută mii) anual, fiecare oraș numai cu 50.000—(cincizecimii) Lei, în rând, unul cu altul, iar Statul cu 1.000.000— (unmilion) Lei anual, am avea suma de Lei 2.300.000— (douămilioane trei sute mii), care sumă ar asigura pe deplin lefurile artiștilor, cari ar varia între 6 și 15.000— Lei de persoană și lunar, iar încassarile serale, de cca 10.000 Lei (cele mai mici rețete variază azi între 15—25.000— Lei, seral), adică Lei 200.000— dela minimum 20 reprezentații lunar ar acoperi celelalte cheltueli necesare cu reprezentațiile, (chiria teatrului, luminat, încălzit, afișe, bilete, figurația etc.). La decoruri fastuoase și costume de epocă nu mă gândesc deocamdată. Acestea s'ar face numai cu mare economie și numai când Direcțiunea teatrului, încurajată de public, ar dispune de un fond anume creiat din excedentele serale și din care s'ar putea da și premii pentru creații deosebite de roluri și pentru încurajarea artiștilor.

Repertoriul să fie astfel întocmit, încât să se adrezeze mai mult clasei de mijloc, elevilor și elevelor și să conțină și piese pentru soldați și muncitori, cari vor fi jucate în Dumineci și sărbători, în mateneuri, cu taxe de intrare minime ori după puțință cu totul gratuite.

Controlul administrativ și artistic asupra acestei trupe îl va exercita un comitet anume format din câte un reprezentant al consiliului comunal și județean, care reprezintă

și Statul, un reprezentant al Asociațiunii, al Bisericii și al Școalei, deci în total 5 membri.

Directorul trupelor să fie numit de către acest comitet în baza unui concurs, și numai dintre artiști de meserie, cari au dovedit că au talent de regisori și sunt buni gospodari.

Un plan de acțiune, anume compus de către conducerea teatrului ar norma timpul și zilele în care se va juca la sediul trupei și timpul și zilele pentru spectacolele din orașele cealalte.

În felul acesta reprezentațiile teatrale vor fi mai dese, mai puțin costisitoare, iar publicul va avea ocazie să vadă mai multe piese teatrale și, fiindu-le proaspăt în memorie, poate să facă mai ușor comparația între una și alta; simțul critic devine astfel mai expert. Talentele tinere, cari ies din conservator, vor avea ocazie să joace în aceste teatre de provincie mai des și roluri mai importante, câștigându-și mai curând rutina necesară, decât figurând ani întregi în statele de plată ale Teatrului național din București, fără să joace ceva mai de seamă. Deci pierdere de timp și descurajare! Actorii având controlul aceluiaș public cu care viețuesc și se întâlnesc zi de zi, își vor da silința să-și învețe cât mai bine rolurile și mândria și satisfacția lor va crește când vor avea succese înaintea acestui public. De multe ori am constatat, că nu piesa — ori cât ar fi fost de celebră — ci câte un artist adorat de public era cauza, că se vindeau biletele până la ultimul loc.

Aproximativ în felul acestui exemplu s'ar putea face și în celelalte orașe: Arad, Timișoara și Oradea mare, costându-l pe Stat cel mult 15.000.000.-- Lei anual pentru întreg Ardealul.

Aceasta ar fi părerea mea în linii generale ref. la problema teatrului din Ardeal, iar acum să-mi fie îngăduit a arăta cum cred eu că Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului să ia parte la intensificarea propagandei culturale prin teatru:

1. Să stăruie cât mai mult pentru dezvoltarea teatrului de diletanți la sate.

2. Prin selecționarea pieselor bune de cele dăunătoare moralei și sănătății trupești și sufletești ale țaranului român;

3. Prin premiera, prin concurs, a pieselor teatrale pentru popor, cu subiect și anumite condițiuni impuse (în fiecare an cel puțin o piesă).

4. De a da îndrumări conducătorilor astorfel de manifestațiuni artistice cu privire la alegerea pieselor și a diletanților și a-i iniția, întru câțva printr'un ciclu de prelegeri, ținute la școalele normale din Ardeal, de către oameni de specialitate, în tainele direcției de scenă, pentru ca reprezentațiile, conduse de viitorii învățători să fie cât mai apropiate de un nivel artistic.

5. De a strânge obiceiurile din diferitele ținuturi ale țării noastre și a le utiliza, fie în teatru, fie în filme, fie în broșurile Bibliotecii populare.

6. Asociațiunea să exercite, prin organele sale, un fel de censură asupra pieselor teatrale, jucate de către diferitele trupe de artiști și să semnaleze forurilor competente (comitetului central) primejdia reprezentării pieselor imorale și antinaționale.

7. Să introducă, după posibilitate, și teatrul de păpuși, acesta mai ales pentru copii.

Ca încheiere și pentru a arăta, drept concluzie, cari sunt condițiunile pentru ajungerea scopului dorit prin teatru, să-mi fie, iarăși, îngăduit a cita din darea de seamă asupra mișcării teatrale la noi, în anul 1900, de dl V. Goldiș, care spune: „Numai dacă vom avea cunoștință exactă de felul cum poporul nostru înțelege teatrul, cari sunt dorințele lui în această materie, ce-l mulțumește, ce îi agită viața sufletească, numai atunci vom fi în stare să aflăm mijloacele și calea, cum prin muncă sistematică să introducem în mijlocul lui instituțiunea teatrului în așa chip, ca această instituțiune să devină carne din carnea lui și sânge din sângele lui”.

S i b i u, la 28 Martie 1930.

N. Băilă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

•

ROLUL FEMEILOR ÎN CADRELE ASTREI.

Războiul, care a nimicuit atâtea instituții economice-culturale, a avut o influență foarte mare și asupra femeilor, pe cele mai multe îndepărtându-le dela căminul lor conjugal, dela adevărata menire a lor socială, iar aceluia cari s'au asociat pentru scopuri altruiste, „Reuniunile de femei”, le-a redus rolul cu desăvârșire. Astăzi în puține orașe găsim „Reuniuni de femei” cari se manifestă numai odată în an sau au numai firma înregistrată. În felul acesta femeia se abătuse tot mai mult dela rolul ei adevărat, unele petrecându-și timpul cu lucruri de prost gust, altele au devenit maniace în lux, distrugând situația materială a soților, educația copiilor lăsată fiind în seama servantelor, iar căminul conjugal a ajuns să fie menținut numai de dragul că mamele își primesc din aceste cămine existența. Aproape toate odraslele din aceste cămine ori-câte corecturi ar primi dela învățători și profesori sunt o însemnată cotă a detractelor societății de azi și a politiceii. Ori se știe că temelia acestei societăți, primul aluat îl plămădesc femeile, dela directiva care o dau ele generațiilor tinere depinde viitorul țării. În însăș educația pe care o dau ele, cel dintâi pedagog, se incopiază toată viața, evoluția statului nostru.

Spre a se canaliza mai de vreme tendințele greșite pe cari le-au adoptat foarte multe din femeile dela orașe se propune: Înființarea la centru a unei secții feminine care să aibe următoarele ramificații:

- a) Secția regională;
- b) „ județeană;
- c) „ de plasă;
- d) „ cercului cultural.

În aceste secții se vor alege cele mai distinse femei, iar în secția culturală dela sate vor face parte necondiționat învățătoarea și preoteasa.

Scopul: a) Să îndrumeze spre bine educația în cadrele căminului cultural, prin conferențe, filme, cărți potrivite și să se opună prin orice mijloace la acte cari ar tinde spre demoralizarea acestor cămine, cerând chiar sprijinul autorităților noastre;

b) Să se propage iubirea față de biserică, neam, patrie; s'o infiltreze în sufletul generațiilor viitoare. Să păstreze un cult deosebit pentru eroii naționali, pentru monumentele lor, să îngrijească cimitirele, curtea bisericilor;

c) Să crească tineretul, ca să respecte conducătorii acestei țări: M. S. Regele, Familia Regală, Regența, bărbații politici de mare valoare, scriitorii, parohii, învățătorii, bătrânii etc.;

d) Sediul secției feminine în fiecare localitate să servească ca birou de informații și plasare în diferite funcțiuni pentru femeile nevoiașe, ca îndrumător pentru fetele tinere, la școală sau meserie, ba în multe orașe el să fie căminul părintesc pentru fetele, femeile cari ar fi în trecere prin oraș și neînsoțite de nici unul din membri familiei. Cu un cuvânt la toate secțiile să se facă asistență socială modernă, nu prin ajutorarea cu bani a nevoiașilor, ci prin plasarea lor în diferite meserii, funcțiuni și supravegherea deaproape;

e) Educația sexuală să se facă cu multă îngrijire în familie și mai târziu prin conferențe cu diapozitive, filme etc.;

f) Răspândirea portului, țesăturilor, motivelor naționale la sate și orașe;

g) Să se combată luxul prin toate mijloacele și să se țină tot mai mult, spre educația tinerei generații, să învețe să facă gospodărie în școale.

Toate secțiile feminine să stea sub directa supraveghiere a președintelui.

Pentru fondurile necesare acestei secții se vor aranja concerte ca și până aici și din veniturile lor se vor acoperi spesele; în caz că ar necesita sume mai mari, secția din cadrele căreia face parte se va îngriji de aceste fonduri.

Secția centrală va avea în frunte o prezidentă, secretară și douăsprezece membre, secția regională o prezidentă, o secretară și 10 membre, secția de plasă o prezidentă, o secretară și șase membre, secția din sate o prezidentă, o secretară și 4 membre.

Ilie Rusmir.

IV.

MIJLOACELE CULTURALE ALE ASTREI ÎN ACȚIUNEA SA.

1. Conferențele Astrei la sate și orașe de: *Ion Agârbiceanu, Cluj.*
2. Răspândirea culturii prin editurile Astrei de: *Victor Lazăr, Sibiu.*
3. Problema editurilor Astrei. Răspândirea publicațiilor . de: *Grațian C. Mărcuș, Cluj.*
4. Astra și muncitorimea industrială de: *Ing. I. P. Condiescu, București.*
5. Casele Naționale de: *Gen. N. Negreanu, București.*
6. Astra și Casele Culturale . de: *Aurel Runcanu, Oravița.*
7. Secția de propagandă culturală a cinematografelor ambulante de: *Ilie Rusmir, Oravița.*
8. Un film al Astrei și problema filmelor culturale . de: *Grațian C. Mărcuș, Cluj.*
9. Astra și radiofonia de: *Dr. Ing. E. Petrașcu, București*
10. Muzeul central și muzeele regionale ale Astrei de: *Ioachim Miloia, Timișoara.*
11. Muzeul Unirii în Alba-Iulia de: *I. Sandu, dir. lic., Alba-Iulia.*

1.

CONFERENȚELE ASTREI LA SATE ȘI LA ORAȘE.

De : *Ion Agârbiceanu*, secretarul Secțiunilor, Cluj.

O parte însemnată din activitatea culturală a Astrei în trecut s'a făcut prin conferințe populare la sate și pentru intelectuali, la orașe. În timpul din urmă, după Unire, s'au adus multe critici propagandei culturale prin conferințe, afirmându-se că nu dau rezultatele dorite. Experiența din trecutul și prezentul Astrei dovedește că afirmațiunile sunt exagerate. O conferință făcută pe înțelesul poporului, bine pregătită, rămâne și azi un mijloc însemnat în culturalizarea masselor. Credem că nu va putea fi niciodată înlocuită cu același folos printr'o vorbire spusă la patefon sau ascultată la radio. În acest mijloc de culturalizare nu cunoștințele singure sunt de apreciat, ci mai ales *contactul direct cu auditorul*, viața, *emoția*, pe care vorbitorul o aduce, o transmite și care singură face ca să se întipărească în suflet îndemnulurile bune, ca și cunoștințele.

Nu mai încapă îndoială că însoțirea conferințelor practice de *reprezentării vizuale* (aparatele de proiecțiune) sunt de-o importanță capitală, și un punct esențial de atracțiune și recepție. Însoțite sau urmate de *demonstrații pe teren* (cele economice-financiare, sanitare etc.) importanța conferințelor va crește.

Propunerile noastre sunt următoarele :

I. Conferențele populare.

1. Să se continue și să se înmulțească.

2. Să se pregătească în fiecare an *același ciclu de conferențe populare* pentru toate despărțămintele Astrei, cel puțin 12 anual obligatorii, rămânând la libertatea despărțămintelor alegerea altor subiecte, de *interes local*, dacă le află necesare. Ciclul de 12 trebuie stabilit în fiecare an, și conferențele să fie lucrate de oameni competenți; conferențele vor da, în rezumate, *întreg materialul* conferențelor, pe care le vor *desvolta* cu graiu viu, conferențiarilor Astrei. *Ele vor fi tipărite în fiecare an, în August, într'o broșură în Biblioteca Astra, și vor fi distribuite în Septembrie despărțămintelor și intelectualilor cari lucrează în cadrele lor.*

În chipul acesta se va ajunge la o *propagandă unitară*, în toate despărțămintele Astrei; conferențiarilor vor avea *materialul pregătit, sistematizat*, și nu vor mai fi nevoiți să caute subiecte potrivite, sau să improvizeze. Cunoștințele ce se vor propaga vor fi *temeinice*.

3. Astra, împreună cu Statul, să organizeze *cursuri de vară* pentru conferențiarilor populari. Eventual s'ar putea organiza pe *lângă seminariile teologice și școlile normale*, unde să se dea instrucții și cu privire la folosirea aparatelor de proiecțiuni.

4. Județele și comunele să ia în bugetele lor sumele necesare pentru *cheltuelile* de deplasare a conferențiarilor, pentru procurarea aparatelor de proiecțiune, sume de cari să dispună despărțămintele din județele respective. E cel mai potrivit mijloc de contribuție a populației pentru activitatea Astrei, în locul taxelor de membri, cari nu se mai plătesc.

5. Conferențele cari, prin natura lor, ar fi urmate de *demonstrații pe teren*, să fie pregătite cu concursul Camerelor de agricultură.

6. Conferențele populare, ori unde e posibil, cu puteri dela despărțăminte sau locale, să fie încadrate într'un mic festival (cântări, declamări).

Mijloacele materiale pentru această activitate nu le vedem decât în bugetele județelor și comunelor. Un despărțământ central care poate angaja în fiecare Duminică 1—2 camioane, poate ține într'o zi 5—7—10 conferențe, ducând pe fiecare conferențiar și lăsându-l într'o comună, iar la

întoarcere (din aceeași direcțiune) i-ar aduna pe toți. Lipsa mijloacelor de deplasare e întâia piedecă în despărțămintele neactive.

II. Conferențele la orașe.

După Unire conferențele la orașe s'au sporit. Diferite societăți culturale se întrec în organizarea lor. Credem că Astra e bine să le continue și ea, dar ținând seama de următoarele :

1. Conferențele pentru intelectuali ale Astrei să fie mai ales din *domeniul educației naționale*, nu din cutare specialitate științifică. Ca știință și cunoștințe sunt conferențele altor societăți. Dar rar se aude conferență care să analizeze relele de azi naționale, și să dea îndrumări pentru viitor.

2. Conferențele, pentru fiecare an, vor forma *un ciclu*; programa lor se va stabili în fiecare an, în *Maiu*, și se va publica în reviste și ziare în *Septemvrie*. Programa va cuprinde nu numai titlul conferențelor, ci și directivele generale, ideile fundamentale din fiecare.

3. Ar fi necesar ca în fiecare an, în luna *Maiu*, să se stabilească, de comun acord cu societățile similare, zilele și data din fiecare oraș unde se vor ținea conferențele dela 1 Sept.—30 Aprilie, pentru a nu fi prea dese, sau a cădea pe aceeași zi.

4. Conferențele pentru intelectuali se vor ținea în fiecare oraș, în primul rând, de către *intelectuali localnici*, membri ai Astrei, pentru a încunjura cheltuelile de deplasare.

5. Conferențiarilor să-și aibă și *scrise* conferențele; ciclul de pe fiecare an s'ar *tipări* într'un număr din Biblioteca Astra.

În chipul acesta Astra ar da anual un *volum de conferențe pentru intelectuali*, și o broșură cu conferențe în rezumat, pentru popor. Ar servi ca material de propagandă și celor ce-ar veni după noi. (În această materie suntem foarte săraci în întreaga țară.)

6. Ciclul conferențelor (cu subiecte date) ar fi 8 la an (în tipar cam 140 pag.)

Cluj, 15 Martie 1930.

Ion Agârbiceanu.

2.

RASPÂNDIREA CULTUREI PRIN EDITURILE ASTREI.

Referat de : *Victor Lazăr*, profesor pensionar, membru fondator al Astrei.

În cele următoare îndeplinesc cu plăcere însărcinarea dată de dl președinte al Asociațiunii Astra de a face un referat asupra problemelor :

1. *Biblioteca populară și Calendarul pentru popor al Astrei.*

2. *Gazeta pentru popor și Revista pentru familiile intelectuale dela sate.*

3. *Revista Transilvania.*

4. *Biblioteca Astra (și Biblioteca Secțiilor).*

5. *Biblioteca centrală și Bibliotecile dela sate.*

Dela plecarea dlui Ioan Georgescu, fost secretar literar al Astrei, acum profesor în București, om nu numai cu pricepere adâncă pentru rosturile culturale ale Ardealului, ci înzestrat și cu putere mare de muncă și obișnuit să nu și-o precupețească, a început să se vorbească de o *criză a Astrei* în aplicarea mijloacelor de culturalizare a poporului. La început mai în surdină, discuția asupra crizei a trecut și în presă, unde în curând a îmbrăcat și haina urâtă a patimei de partid, blestemul zilelor noastre.

Domnului Președinte i s'a făcut cu neputință domicilierea permanentă în Sibiu, așa că a fost silit să rămână și pe mai departe la postul Dsale din Arad, mai târziu și în București, ca Ministru al Cultelor. A dat totdeauna cele mai

bune îndrumări, ca activitatea culturală a Astei să se desfășoare conform scopului urmărit de această societate, a căutat să se informeze de mersul lucrului atât fiind departe de Sibiu, cât și când venea la ședințele lunare ale Comitetului central. A făcut și mai mult. A cutreerat toate centrele Ardealului, ca să se informeze dela comitetele despărțămintelor și să exopereze ajutoare bănești pentru Astra dela județe și orașele de reședință. În calitate de Ministru s'a îngrijit, ca și dl Alexandru Lapedatu, alt Ministru al Cultelor, ca și dela Stat să primească Astra ajutoare respectabile. Tot Dsale sunt a se mulțumi veniturile respectabile obținute de pe urma concesiunilor de cinematograf câștigate pentru Astra. Vina, că numărul acestor concesiuni n'a crescut mai târziu, e a se atribui faptului, că urmașii în guvernele țării n'au respectat Regulamentul întocmit de dl președinte în privința acelor. A mers și mai departe: a primit cu plăcere propuneri de îmbunătățire a acțiunii culturalizătoare, pe care avea să o săvârșească Astra. Și cu toate acestea criza a persistat, dar nu *criza financiară*, care durează abia de un an și ceva, dar nu în măsură, ca să împiedece munca, ci una mai dureroasă, *criza de activitate la Astra*.

Această criză a fost provocată de *lipsa de persoane* — la centru, ca și în majoritatea despărțămintelor — cu pricepere pentru rostul Asociațiunii și cu dragoste de muncă. Zadarnice sunt într'un astfel de caz și cele mai bune îndrumări și dacă la lipsa de persoane se mai adaug și *induceri în eroare* în privința celor înfăptuite — *rău înfăptuite* — criza devine primejdioasă și trebuie căutat leacul potrivit *fără considerare la persoane*.

Pentru a se înțelege cele cuprinse în referatul meu, trebuie să arăt cum înțeleg eu *rostul* Asociațiunii Astra, asupra cui să se întindă activitatea ei culturalizatoare și cari sunt mijloacele principale de culturalizare.

Rostul Asociațiunii Astra nu este — mai ales astăzi — de a creia opere literare, științifice sau artistice, ci de a mijloci ca ceea ce creiază scriitorii și artiștii, apoi instituțiile noastre mari culturale (Academia, Universitățile cu diferitele lor institute și publicațiuni etc.) să se răspândească în masele mari ale poporului, potrivit cu gradul de apercere a acestuia. Deci nici un ban pentru cheltueli în afară de această

muncă și numai dacă mijloacele materiale ale Astrei ar fi extraordinare s'ar putea gândi la programul prea bogat din art. 2 al Statutelor ei.

Din punct de vedere cultural deosebim două straturi principale la poporul nostru (asupra învățaților nu se întinde activitatea Astrei), *întâiul*, cel mai mare, al țăranilor și lucrătorilor, al micilor negustori și meseriași, al tinerețului — al *doilea*, cel mărit dela desrobire încoace, compus mai ales din mulțimea cea mare a funcționarilor, preoților și învățătorilor.

Mijloacele de culturalizare vor fi deci încâtva deosebite pentru aceste două straturi, deosebire care se vedește mai mult în formă decât în fond.

Pentru pătura rurală (și a muncitorilor) se vor utiliza tot mijloacele dovedite bune încă înainte de războiu, dar dându-le o atențiune mai mare ca până acum, îndeosebi *sistemizându-le*, lucru ce a lipsit prea mult până acum, lucrându-se tot la întâmplare, la Centru, ca și în aproape toate despărțămintele. Incercările făcute de unul sau de altul pentru îndreptare nu au avut nici un rezultat, fie că au lipsit priceperea sau interesul, fie că în ultimul timp au lipsit persoanele cu chemare angajate pentru aceasta. Nu e destul, că aceste mijloace sunt amintite în rapoarte — că se spune că au fost utilizate și până acum. Utilizarea lor a fost lipsită de sistem, atât în ce privește alegerea materialului, cât și în privința răspândirii.

I. Pentru *pătura rurală* (și meseriași și comercianți mici, lucrători și tineret), mijloacele vechi, cele mai bune și acum, sunt următoarele :

1. *Biblioteca poporală, cu un calendar*; 2. *O revistă poporală*; 3. *Conferențe poporale*.

Sunt și alte mijloace, despre cari vor vorbi alți referenți, dar cele amintite sunt aplicate de mult, avem experiența lor, afară de aceea ele lucrează mai direct asupra masselor.

1. Biblioteca poporală.

Biblioteca poporală (și pentru tinerime) trebuie să fie enciclopedică.

Ea va avea să completeze în direcția practică elementele de cunoștințe câștigate în cursul primar și secundar inferior și să fie totodată un mijloc de educație religioasă-morală și națională.

Ea va cuprinde următoarele serii :

I. *Seria religioasă*: 1. Cele patru evanghelii; 2. Explicarea evangheliilor de Dumineca; 3. Biografiile de sfinți; 4. Explicarea cultului nostru bisericesc; 5. Reproduse de articole religioase-morale din cărți și reviste.

Educația în familie.

II. *Seria economică*: 1. Locuința și întocmirea ei; 2. Gospodăria casei (menajul); 3. Gătirea mâncărilor; 4. Agricultură; 5. Creșterea animalelor domestice; 6. Pomăritul; 7. Legumăritul; 8. Stupăritul; 9. Alte ramuri ale economiei rurale; 10. Colecții de diferite sfaturi; 11. Cunoștințe despre materiale, calculări etc. pentru meseriași și comercianți.

III. *Seria națională*, în biografii și monografii; 1. Icoane geografice de pe pământul României (locul și omul); 2. Poopăre de alt neam din România; 3. Icoane din Istoria Românilor; 4. Români din afară de România; 5. Explicarea Constituției și a legilor principale cari interesează păturile populare; 6. Educația cetățenească.

IV. *Seria științifică*: 1. Popularizarea științelor; 2. Igiena.

V. *Seria de petrecere*: 1. Reproduse din scriitorii noștri vechi, cari au scris potrivit și pentru popor; 2. Idem, din scriitorii în viață; 3. Poezii și snoave populare; 4. Basme.

Cuprinsul broșurilor să fie astfel ales, încât în trei-patru ani să se dea din fiecare serie și parte de serie câte ceva. Seria de petrecere va fi reprezentată în fiecare an cu una, mult două broșuri.

Calendarul pentru popor să aibă tot caracter enciclopedic, cuprinzând, pe lângă partea calendaristică, material din acel arătat la seriile Bibliotecii populare.

Cu redactarea Bibliotecii să fie însărcinată o singură persoană, care va stabili de mai înainte programul amănunțit pentru fiecare an.

Ceice își dau seamă de deosebirea dintre conferințe și cartea de învățătură vor înțelege, că conferințele n'au loc în Biblioteca populară, nici în calendarul pentru popor. Aceasta n'ar putea însă constitui o piedecă pentru tipărirea de *modele de conferințe* pe seama conducătorilor intelectuali dela țară, dar mai mult schițate, pentru ca aceștia să le utilizeze, dezvoltându-le după cum reclamă și împrejurările locale.

In Memoriul prezentat de mine în Iulie 1927 dlui Președinte cu privire la întocmirea și aplicarea mijloacelor de culturalizare ale Astrei, am propus, pentru răspândirea *Bibliotecii populare*, să se apeleze la următoarele instituțiuni, corporațiuni și persoane :

a) *Despărțămintele Astrei* și cercurile lor culturale. Acestea se îngrijesc și de câștigarea abonaților la Biblioteca poporală, după sistemul introdus în județul Sibiu. S'ar putea încerca și un abonament cumulativ la Bibl. și la eventuala gazetă pentru popor ;

b) *Direcțiunile școalelor primare, secundare, normale, profesionale, de meserii, agricole, de ucenici etc.* Unde elevii și elevele acestor școale au societăți de lectură, acestora ;

c) *Revizoratele și inspectoratele școlare, cărora* să li se recomande să intervină în inspecțiile ce le fac și pe lângă învățătorii și profesorii *minoritari*, ca aceștia să distribuie broșuri potrivite pentru tinerime (la *minoritari* de cuprins istoric, geografic și literar) ;

d) *Camerile agricole* (broșurile din seria economică, eventual și unele din cea științifică) ;

e) *Armata* ;

f) *Astra* din Chișinău și Constanța ;

g) *Casa Școalelor, acum și Institutul Educația* poporului ;

h) *Chioșcurile Fundației Principele Mihaiu* ;

i) *Colportorii.*

Di Președinte a acceptat acest program și m'a invitat să încerc eu înfăptuirea lui. Am primit invitarea și în cele 8 luni din 1928, cât am putut sta la Asociațiune, am publicat 9 broșuri și Calendarul pentru popor și am aplicat și programul de răspândire arătat acum. Cu ce rezultat, se poate vedea din registrul (în caiete) ținut de mine la zi și din raportul pe care l-am înaintat dlui Președinte încă din Iunie 1928, așadară abia după începerea campaniei de desfăcere. Constat aici, pe baza registrului ținut de mine, că numai în 2 luni am reușit să desfăc aproape jumătate din tirajul de 6000 exemplare al unei broșuri și nu lăpădându-le aproape numai gratuit după obiceiul greșit din cei 2—3 ani anteriori. Până la finele lui August, când am încetat cu lucrul la Asociațiune, desfăcerea unor broșuri trecuse peste jumătatea tirajului. Campania de toamnă (școale și despărțăminte mai ales) ar fi dat un rezultat și mai mulțumitor.

Din calendarul pentru popor făcut de mine tot după programa Bibliotecii populare, s'au desfăcut toate cele 15.000 exemplare până la finele anului.

În anul 1929, programa acceptată pentru Biblioteca poporală, atât cu privire la cuprinsul ei, cât și la modul de răspândire a fost părăsită. Din cele 9 broșuri, șase sunt colecții de povestiri și alte mărunțișuri de distracție, trei sunt retipăriri a unor broșuri mai vechi: retipărirea uneia din aceste broșuri (Igiena copilului mic) n'a fost necesară, căci cea tipărită în 1928, cu aproape acelaș cuprins, nu era epuizată. Motivul retipăririi a fost de ordin personal, strein de Asociațiune.

2. Gazeta pentru popor și Revista pentru familiile inte- lectuale dela sate.

O eventuală gazetă-revistă poporală ar trebui să fie tot enciclopedică. Cu ziua de 1 Ianuarie 1926 s'a întemeiat în Cluj o astfel de revistă (Foaia Noastră) de către scriitorul acestor rânduri și domnii Dr. Victor Stanciu, prof. univ., A. Esca și Gh. Nichin. Ea a trecut la 1 Ianuarie 1929, la Sibiu, în proprietatea dlui Dr. Iosif Stoichiția, medic primar și apreciat conferențiar și popularizator al igienei. Programul ei a fost următorul: I. *Prim* (articol de îndemn); Știri politice din țară, reportaj obiectiv, fără nici o nuanță de politică de partid, voci de presă; Știri politice din streinătate; Articole secundare; Corespondențe. II. *Revista enciclopedică de învățatură*: Religie; Educație; Istorie și geografie (mai ales a României); Igienă; Știință popularizată; Agricultură, pomicultură, legumărit, grădinărit, creșterea vitelor și a altor animale domestice, precum și alte ramuri ale gospodăriei rurale; meserii, comerț; Drept (legile de interes special pentru popor); Sfaturi scurte; Informațiuni economice și financiare; Știri mărunte de tot felul; Bibliografia cărților potrivite pentru popor. III. *Foița*, pe mai multe pagini sub linie cuprinzând reproduceri din scriitorii mai vechi, schițe și novele populare, chiar traduceri potrivite, poezii populare, snoave.

Pagubă, că nici dl Stoichiția nu a putut să mai suporte din punga proprie cheltuelile, pe cari taxele de abonament nu le acopereau, așa că a cedat „Foaia Noastră” Tipografiei Naționale din Cluj (Partidului Național-țărănesc),

care i-a mărit formatul, dând și ilustrațiuni, dar i-a imprimat și pecetea politiceii de partid.

După socoteala făcută de o tipografie din Sibiu, o astfel de foaie ar costa, formatul „Foi Noastre“ din 1926—1929, în 4000 exemplare fiecare număr :

Tiparul a 52 numere	416.000 Lei
Mărci și expediția	145.600 „
Total	561.600 Lei

Dela patru mii abonați platnici s'ar încassa, a 160 Lei	640.000 Lei
cheltueala	561.600 „
rămân	78.400 Lei

pentru redactori și clișee. O pagină de reclame și inserate ar putea produce cel puțin o sută de mii de Lei anual.

Ar urma, ca în fiecare despărțământ județean al Astrei să fie cel puțin 160 abonați platnici.

Un partid politic, mai ales fiind la putere, dispune de multe și puternice mijloace de propagandă, lucru care lipsește unui grup de oameni desinteresați din punct de vedere politic, chiar și unei Asociațiuni culturale cum este Astra noastră. De aceea cred, că Astra numai cu greu ar putea lansa o astfel de foaie, mai ales și pentru că sufletele țaranilor noștri, în majoritatea lor, sunt otrăvite de propaganda fără scrupule a politicianilor.

Revistă deosebită pentru familiile intelectualilor dela sate — preoți, învățători, notari și puțini alții — *nu trebuie*, având aceștia aceeaș cultură ca și intelectualii dela orașe. Revista „Transilvania“ redactată ca revistă de familie e potrivită și pentru ei.

3. Revista „Transilvania“.

Revista „Transilvania“ a costat până acum mult peste un milion și jumătate de Lei, fără ca publicul să profite multe de pe urma ei. Cauza principală este, că s'a lucrat fără nici un program, cu articole cerșite, apoi, de doi ani încoace, cu articole plătite, dar publicate tot fără plan. Publicul a răspuns respingându-o cu insistență, iar dacă acum a ajuns să aibă peste 400 abonați (din cari 300 și-au plătit abonamentul), aceasta este a se mulțumi inerției unui mic număr de intelectuali obișnuți să o vadă în casă, precum și plictiselii celor bombardati mereu cu provocări să plătească

abonamentul. Cei datori să se intereseze mai deaproape au fost induși în eroare, arătându-se un număr mai mare de exemplare *expediate*, cari de fapt se trimeteau unui număr mare de preținși colaboratori, cari în realitate nu colaborau, apoi la o mulțime mare de periodice în schimb, precum și la membrii Comitetului central și ai secțiilor.

Potrivit publicului, căruia i se adresează Astra cu manifestările ei culturale și potrivit necesităților noastre culturale, revista Transilvania trebuie să fie o revistă enciclopedică de familie, din motivele următoare :

a) ea nu se adresează savanților ori învățaților noștri, cari își au, tocmai în Transilvania, publicațiunile lor în legătură cu Universitatea din Cluj, chiar și independent de ea ;

b) ea nu poate fi nici numai de literatură, căci de acestea avem destule, mai ales în vechiul Regat, unde în mod firesc este centrul producției literare ;

c) în Transilvania (ca de altminteri și în Bucovina și în Basarabia) *intelectualii și familiile lor erau obișnuiți* să aibă în familie — deci și pentru tineret — o revistă de familie, care din cauza împrejurărilor politice și culturale era de regulă streină (germană, maghiară sau rusească). Frații din Vechiul Regat n'au avut o astfel de revistă, căci nu aveau nici Francezii. Incercarea făcută cu „Vatra” n'a reușit în România veche. Nu urmează să abandonăm însă ceea ce a fost bun în ținuturile desrobite și tocmai cea mai veche societate din Ardeal este datoare să învieze obiceiul de a ceti o bună revistă de familie, și încă românească și de a lucra să pătrundă și la ceice nu au fost obișnuiți cu așa ceva ;

d) este nevoie mare de a pătrunde cu o astfel de revistă în familie și pentru combaterea boalelor morale, cari ne-au năpădit. Nevoia acestei lupte e cu atât mai mare cu cât revistele publicate la noi pentru mulțime (Realitatea, Universul literar, Ilustrațiunea română și altele), cultivă în coloanele lor și sensaționalismul și sensualismul până la scârbă, în vorbă și ilustrație.

Cuprinsul ei ar trebui să fie următorul :

În fiecare număr un *roman* în continuare, care să poată fi cetit și de soțiile, băieții și fetele noastre. O *nuvelă* sau *schifă* la fel, poezii. Pot fi și *traduceri* bune. Literatura și istoria Românilor sunt puțin cunoscute celor dela 35 ani în sus în ținuturile desrobite. Trebuesc deci biografii și monografiile din *istoria națională și literatura română*. *Dări de*

seamă despre cărți bune apărute. Pământul românesc, descrieri de obiceiuri populare; se va face cunoscută și viața concetățenilor noștri de alt neam. Educația în familie, cea socială. Gospodăria (menajul casei). Igiena. Științe popularizate. Dări de seamă despre piese teatrale jucate în teatrele Statului. Muzica, pictura, sculptura dela noi. Varietăți. O revistă obiectivă a vieții politice. Ilustrațiuni multe.

Programa aceasta am înaintat-o la 22 Ianuarie 1927 Comitetului central al Asociațiunii și prezidentului secțiilor din Cluj. Desigur, că n'a cetit-o nimeni, cu toate că în Iunie 1928, numărul abonaților la revista Transilvania ajunsese să fie 138!

Director al revistei să fie un scriitor recunoscut, care cunoaște mai bine sufletul poporului nostru și a dovedit că vede mai clar boalele sufletești ale celor de astăzi (cum este și dl I. Agârbiceanu).

Contribuția cu material pentru revistă ar reveni, în parte bună, tot membrilor secțiilor.

4. Biblioteca Astra și Biblioteca secțiilor.

Ceeace e Biblioteca populară pentru masele mari ale poporului cu școală mai puțină avea să fie Biblioteca Astra pentru intelectuali. Ei i s'au adaus apoi *Biblioteca secțiilor*, care, din lipsa de mijloace materiale, a tânjit, exceptând secția medicală, care dispunea de resurse speciale bănești. Cred că aceste două Biblioteci trebuie contopite, devenind și ele o bibliotecă de popularizare, tot cu programa Bibliotecii populare, potrivită însă ca cuprins culturii intelectualilor noștri și putând da și lucrări originale. În fiecare an, secțiile să dea și un *calendar almanah* pentru intelectuali, mai ales că în Transilvania ne lipsește cu totul o astfel de publicațiune.

5. Biblioteca centrală, Bibliotecile centrale ale despărțămintelor, bibliotecile dela sate.

În teorie și intelectuali din România recunosc importanța deosebită a Bibliotecilor publice pentru cultura oamenilor. În practică s'a făcut puțin, așa că avem numai puține biblioteci oficiale (ale Universităților din Iași, Cluj, Cernăuți, a Academiei Române, Fundației Regele Carol, a Casei Școa-

lelor și, începând dela 1 Ianuarie 1923 și a Asociațiunii). Merită atențiunea din cauza cuprinsului lor și Bibliotecile înființate de particulari: cea mai veche în Blaj, Biblioteca V. A. Ureche din Galați, cea din Turnu Severin, Biblioteca Alex. D. Xenopol din Arad. Toate acestea sunt însă mai mult sau mai puțin pentru o anumită categorie de cetitori. Bibliotecă pentru masele populare există numai una, în Cluj, în subsolul Universității.

Pe ziua de 1 Ianuarie 1928 am fost numit, pe baza Memoriului înaintat de mine dlui Președinte în vara anului 1927, bibliotecar la Asociațiune, fiind acest post prevăzut în bugetul aceluia an, dar cu însărcinarea de a îngriji de apariția celor 9 broșuri din Biblioteca populară și a calendarului pentru popor. Fiindcă am fost și bibliotecar de carieră (aproape 13 ani la Academia Română), m'am interesat încă înainte de ocuparea postului de starea Bibliotecii centrale. În 2 rapoarte, unul din Ianuarie 1928, al doilea din Iunie acelaș an, am arătat lipsurile constatate și mijloacele de îndreptare. Iar în lunile de vară, în timpul când lucram calendarul mi-am făcut timp să grupez 9000 de fișe după materii, după o înțelegere prealabilă avută cu domnul Ioan Bianu, actualul președinte al Academiei Române și fost șef al meu. Dealtminteri în 1928 am prezentat și un *anteproiect de regulament* al Bibliotecii, precum și instrucția, cum trebuie grupate fișele după materii.

Iată o parte din constatările și propunerile ce am făcut și cari sunt valabile și acum:

1. Din Bibliotecă lipsesc multe cărți. Imprumuturile de cărți s'au făcut și se făceau și la venirea mea la Asociațiune de multe ori fără garanție, se împrumutau și opere și colecții de reviste, cari după Regulament nu e permis să iese din Bibliotecă;

2. Se procurau cărți (mai ales romane franțuzești și alte cărți streine) după simpla dorință a unor cocoane și a altor persoane, — opere cari nu erau de nici un folos pentru public;

3. Pentru Biblioteca Asociațiunii, care trebuie să devină pe cât e posibil un depozit al tuturor cărților și periodicelor tipărite în cursul veacurilor în Transilvania și despre Transilvania, nu s'a procurat nimic din acestea, ci banii s'au risipit în modul arătat;

4. *Lipsesc enciclopediile generale moderne (de după războiu), precum și enciclopedii speciale de ale științelor. La*

insistența mea s'a complectat marea enciclopedie maghiară, începută înainte de războiu, s'au cumpărat „Meyer's Konversations-Leksykon" și s'a hotărît și cumpărarea enciclopediei Larousse ;

5. Am propus și propun și acum numirea unui *bibliotecar de carieră*, care să știe bine ce trebuie făcut și are și voință să lucreze. Acest bibliotecar chemat dintre cei dela Biblioteca Universității din Cluj, sau un alt titrat, de cari avem destui fără post, va trebui să facă o lună două practică și la Muzeul etnografic din Cluj, pentru ca să i se poată încredința și conducerea Muzeului nostru din Sibiu.

Pe ziua de 1 Maiu 1929 s'a și numit bibliotecar în persoana fostului secretar literar.

Insărcinarea bibliotecarului a fost să pună la rând cărțile și fișele. Fișele erau scrise mult peste 20 mii, ele cuprindeau însă și lipsurile, afară de aceea multe din ele erau scrise greșit de elevi, necunoscători de limbi streine și de cuprinsul multor cărți.

Ca lucrul să se termine bine și curând, cel ce face acest referat, apoi dl colonel O. Criste, care a lucrat 35 de ani în Arhivele și Biblioteca Statului din Viena și dl Dr. Speck, Bibliotecar la Brukenthal, am dat sfatul, ca să se iee carte de carte, începând cu Nr. 1, din rafturi, să se controleze fișa ; de e bună să rămână, de nu, să se îndrepteze sau să se facă chiar una nouă. În locul cărții, care ar lipsi, să se așeze una din multele cărți mai nouă fără fișe, făcându-i-se fișa. Acest sfat l-am dat în 1929, când era să se înceapă lucrul, dar n'a fost urmat. Urmarea e, că s'a împlinit anul și lucrul nu s'a terminat, ba va mai trece timp mult, căci lucrarea trebuie să se iee dela cap, pentru numerotarea fișelor, care nu s'a făcut. Lungirea boalei a costat și costă și timp prea mult și, ceace se resimte la Asociațiune prea tare, și bani prea mulți.

O mică socoteală. Dacă ar fi lucrat, începând dela 1 Maiu 1929, numai trei persoane (între cari și bibliotecarul) și nu cinci ca acum, numai câte 50 fișe (număr minimal) una din ele pe zi, deci toți trei 150 zilnic timp de 210 zile (7 luni), până la Crăciun 1929 puteau fi gata 31 mii fișe. Nici nu sunt atâtea de făcut. Apoi putea bibliotecarul singur să facă inventarul îndreptat.

Acum nu se mai poate începe din nou.

Atrag și cu acest prilej atențiunea celor ce conduc Asociațiunea, că legea dela 1904 despre datoriile tuturor

institutelor grafice din țară de a trimite tuturor Bibliotecilor publice din țară exemplare din toate imprimările lor privește dela 1 Ianuarie 1923 și Asociațiunea noastră, dar și aceasta e acum obligată a le primi, ținând în bună rânduială și a le pune la dispoziția publicului. În caz contrar oricine are dreptul a da în judecată Asociațiunea.

Intellectualii noștri de astăzi nu se prea ocupă cu studiul și cu cetitul, iar ceice totuși cetesc, caută mai ales romane sensaționale. E și aceasta una din boalele postbelice. Dar ea s'ar putea vindeca în parte făcându-se o propagandă inteligentă de indemn la cetire nu prin notițe prizărite odată la an, că Biblioteca e închisă sau deschisă, ci arătându-se *ce cuprinde* Biblioteca noastră. Dealtminteri și timpul, în care e deschisă sala de lectură (înainte de masă dela 9 la 13 după masă dela 16 la 18) e nepotrivit pentru partea cea mai mare a celor doritori de citit, căci tocmai în aceste ore sunt ocupați cu lucrul, munca lor profesională.

*

E însă un alt public lacom de carte, care o ar căuta, având cunoștință de ce se găsește, unde se găsește și ce se găsește în timpul, când el e liber. Publicul acesta se compune din *elevi și eleve, ucenici și muncitori*, chiar și *intellectualii*, cari dispun de timp liber numai spre seară. Ne trebuie adecă o sală de lectură, care să fie deschisă dela ora 15 până la 21 seara. Localul ar putea fi subsolul din actualul Internat, rămânând la Muzeu parterul pentru bibliotecar și ajutoarea lui, iar sala de lectură pentru cei ce pot veni înainte de masă și pentru cei ce fac studii speciale.

Iniințarea acestei sale de lectură am recomandat-o într'un memoriu înaintat Comitetului central în Iulie 1927, după pilda dela Universitatea din Cluj, unde sala de lectură pentru mulțime e așezată în subsolul Bibliotecii Universității, iar cele vreo 7 mii volume alese din Biblioteca cea mare, precum și anumite reviste și ziare au fost consultate în anul 1927 *de peste 39 mii cetitori*. Cu o bună propagandă s'ar putea apropia și Sibiul, care se pretinde oraș cultural, de acest număr, după câțiva ani.

Biblioteca „I. G. Bibicescu” din Turnu-Severin a avut în anul 1929 22 mii 280 cetitori, proporțional cu mult mai mulți și decât Clujul.

*

Tot aici e locul să recomand și un alt mijloc de culturalizare a orașenilor — intelectuali și muncitori. E vorba de *Universitatea populară*, nu cu scopul de a produce cu ajutorul ei titrați, de cari avem un surplus, ci pentru a ajunge culturalicește pe aceeaș treaptă cu Apusul, în Transilvania cu orașenii unguri și sași. O încercare, cu bun rezultat, s'a făcut în Cluj, în ultimul an, când a fost încă răposatul profesor universitar Ion Ursu acolo. Inființarea astorfel de Universități populare am propus-o și în adunarea generală a corpului didactic secundar, ținută la Sibiu în 1929.

Propun, ca Asociațiunea să intervină pe lângă toate școalele secundare și normale, ca în orașele, unde se află ele, să designeze profesori pentru cursuri de Istoria Românilor, Limba și literatura română, Cunoașterea României și a populației ei, Științe, Drept constituțional și civil, Educație, Igienă. S'ar ținea 6 ore pe săptămână, una pe zi dela 18^{1/2}—19^{1/2}, ca să poată veni mai ales funcționari și muncitori. Cursurile să se țină după o programă analitică bine fixată, dela 1 Noemvrie la 31 Martie, lecțiile fiind cu legătură între ele, deci nu conferențe la nimereală. Materia se poate împărți pe 3—4 ani, așa că ascultătorii să se aleagă cu un ce întreg.

*

Biblioteci la orașe, ale despărțămintelor, cari sunt datoare să le înființeze. Temelia lor vor constitui-o publicațiile dela centru (și dublete), publicațiile foarte numeroase ale Casei Școalelor și ale Ministerelor, apoi cărțile cumpărate cu bani din donațiuni dela orașe și județ, precum și cu sume strânse din reprezentațiuni teatrale și muzicale.

Bibliotecile dela sate se formează din publicațiile centrului și se completează de către *despărțăminte*. Cum se poate vedea din pilda pe care a dat-o și o dă despărțământul Sibiu. Pretutindeni se cere una sau două persoane, care să lucreze cu pricepere, râvnă și abnegațiune pentru înființarea acestor biblioteci, înlăturându-se ceice vor să joace numai roluri de figuranți.

*

E nevoie, ca dela centru să se dea îndrumări amănunțite despre nevoia bibliotecilor la sate, despre admini-

strarea lor, despre mijloacele de-a le face folositoare, despre mijloacele de-a procura cărți.

Sunt la sfârșitul referatului meu. Rodnicia activității Astei e în funcțiune și de *persoanele* însărcinate cu îndeplinirea ei. Zadarnice sunt programele ei bune, zadarnice sunt fondurile, zadarnică e strădania celui din fruntea ei: dacă pentru *înfăptuire* nu se aleg persoane cu pricepere, râvnă și dragoste de muncă, rezultatul dorit nu se poate ajunge nici prin reclamă, nici prin negațiune, care nu e urmată de propuneri concrete, realizabile.

Eu cred în posibilitatea de realizare a celor ce propun, dacă persoanele cari se pun în serviciul Asociațiunii nu o fac aceasta pentru a se căpătui, nici pentru a-și satisface anumite ambiții pur personale, ci pentru a *munci*.

Sibiu, la 31 Martie 1930.

Victor Lazăr.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROBLEMA EDITURILOR ASTREI. RĂSPÂNDIREA PUBLICAȚIILOR.

De: *Grațian C. Mărcuș*, Cluj.

Intre scopurile, care, de fapt, justifică mai ales dreptul de existență al Astrei, în împrejurările actuale, socotesc că editarea cărților și a publicațiilor, precum și desfacerea lor este una din preocupările fundamentale ale Asociațiunii, atât culturale pe de-o parte, cât și de realizare de mijloace de altă parte. Cu toate acestea apare evidentă constatarea că în privința editorială Astra s'a complăcut în oare-care măsură, într'un diletantism, care a dus la decăderea acestei ramure principale a activității ei. Acest diletantism s'a manifestat în deosebi în felul și în condițiunile în care s'au realizat aceste tipăriri. S'a creiat un oficiu de desfacere. Eroare. Trebuia un oficiu editorial, compus, pe lângă specialistul comercial, de membri cari au cunoștințe depline asupra debușeului de cărți, care natural știe ce să tipărească, dacă nu vrea ca materialul să înfunde numai pivnițele, și ca tipăriturile cum să le desfacă publicului.

Prin urmare repet propunerea mea din 13 Nov. 1928 pe care am făcut-o în ședința Secțiilor Asociațiunii, la Cluj :

Concentrarea tuturor publicațiilor Astrei: centru, secții, populare, intelectuale, periodice și neperiodice, într'o singură secție numită : oficiul editorial.

Pentru furniturile mari se va face *licitație publică*, lucru ce până azi nu s'a făcut.

Iar pentru conducerea aceluï oficiu editorial să fie angajat un om, care stăpânește pe deplin această materie.

Acest lucru ar putea fi prea bine îndeplinit chiar de directorul administrativ.

Propuneri pentru organizarea acestui serviciu nu se pot face, căci ar însemna o școală editorială. Dacă se va pune o persoană care știe ce vrea și care e versată în materia pe care a studiat-o, va ști ce să facă și cum să facă în împrejurările și cu mijloacele ce i se vor da.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

4.

ASTRA ȘI MUNCITORIMEA INDUSTRIALĂ.

De : *Ing. I. P. Condiescu, București.*

Învățământul muncitoresc până la 1901 nu exista. Îmboldul meu pentru propagarea învățământului muncitoresc l-am primit tot de aci, din Sibiu, citind în „*Tribuna*“ din 21/IV/1901 următoarele :

„Până ce Poporul Român nu va dispune de această pătură socială mijlocie (de meseriași) care să formeze legătura naturală, trainică și sigură între țărănime și așa zisa pătura intelectuală (inteligentă), până atunci nu poate fi vorba de înțeles adevărat organic, de o națiune română în țara aceasta și nici luptele noastre pentru ajungerea idealurilor politice naționale nu pot să aibă sorti siguri de izbândă”.

M'am folosit de acest îndemn, și când am referat Ministrului Industriei și Comerțului, pe atunci B. Missir, când s'a pregătit prima lege a meseriilor în Regat. Pe atunci, aici în Sibiu, muncea la organizarea Reuniunii Meseriașilor din Sibiu, fericitul întru pomenire Victor Tordășanu. Astăzi exact 30 de ani de atunci starea meseriașilor și meseriilor din Regat nu este mai bună ca pe acele vremuri cu toate că pe lângă „*Tribuna*“ mai aveam și alte îndemnuri de a ne așeza la muncă, date de bărbații cei mai luminați ai neamului nostru. De pildă : Eliade Rădulescu în nepieritoarea sa scriere : „*Echilibru între antitese*“, vol. II., pag. 288, încă de-acum 80 ani ne spune :

„Până ce nu se vor umple bibliotecile românești cu cărți de ale noastre, scrise pe limba și pe înțelesul meșteșugarului român, ca să lăsăm ca zestre urmașilor noștri, să nu ne facem iluzie, tot barbari rămânem”.

Iată ce ne spune și marele economist Ion Ghica, care s'a ocupat foarte mult cu mijloacele pentru îmbunătățirea

stării economice a Principatelor românești. În lucrarea sa „Convorbiri Economice“ se exprimă astfel față de marea problemă a culturii intelectuale a lucrătorilor industriași:

„Trăim într'un secol, în care lucrătorul nu mai poate fi automat, făcând toată viața lui o minimă lucrare a gămăliilor de ac, nu mai poate fi un rutinar perpetuând din generație în generație forma și calitatea obiectului ce produce. Azi uvrierului se cere să fie o mașină inteligentă, i se cere a născoci, i se cere o mai mică întrebuințare a puterii mușculare, dar mai mare aplicare a mijloacelor sale intelectuale, i se cere a ști să conducă cu inteligență și dibăcie lucrarea mașinilor cu aburi și a instrumentelor delicate și întrebuințate în industrie. Astăzi uvrierii orașelor celor mari știu să citească un desemn și un plan, știu să dea un proiect complet privitor la meseria lor, au cunoștințe de geometrie, de fizică, de chimie și de mecanică. Dumineca și seara când ies dela lucru, îi întâlnești prin sălile muzeelor și expozițiilor la geamurile magazinelor cu ochii și cu gândul pironit la un obiect admirându-l, cu creionul în mână și luând pe carnetul său însemnări de forme și substanță, ca să-l imiteze și perfecționeze. Mai departe spune: „Nimic nu poate servi mai bine la aprecierea gradului de civilizație și măsura stării unui popor ca literatura tehnică. Ea este forma sub care se expune și se înregistrează cunoștințele: starea morală și intelectuală a unei națiuni“.

Scrierile, zice Bukle, sunt tezaurul inteligenței; literatura și cu osebire a meșteșugurilor este aceea care învâțește azi popoarele, face gloria și puterea națiunilor, lucru ce a făcut pe eminentul inginer francez Le Chatelier să ne-o spună câțiva ani înaintea războiului mondial: Răsboaiele de azi se reduc în ultima analiză la războiul dintre uzinele țărilor respective.

În timpul de față Octavian Goga în viziunile sale poetice ne arată, că, arma muncitorului român în lupta economică este: „Cartea“.

„Dați cărți muncitorimii ca să se instruiască în secretele industriei, acesta este imperativul momentului!

Arma cea nouă ce trebuie pusă în mâna țaranului și meșteșugarului român este cartea.

S'a schimbat lumea. Înțelepciunea bucovnei și povața duioasă a Ceaslovului nu mai poate spune meșteșugul iscusit al zilelor noastre... Azi e lupta minților ascuțite... În invălmășagul aprig al acestor războiri, s'a făurit o armă pe care voi meseriașii români nu aveți de unde să o cunoașteți... *Cartea* cu îndemnul și povețele ei încuiate între slove mărunte este *arma vremii nouă*. Cartea cuprinde războiul aprig al vieții de azi.

Deaceea, cinstiți cartea cu cinstea ce se cuvine Evangheliei, care apără și mântuește de rău. Dela marginea vieții noastre trudite, lăsați moștenire nepoților această carte și vor binecuvânta țărana unde hodiniți“.

Așa ne spune „Glasul Neamului“ prin pana alesului ei. Iată ce facem și noi cei grupați în jurul „Revistei Industriale“.

Eșiți din rândurile muncitorilor industriași am apreciat frumoasele îndemnuri și marile învățături ale iluștrilor înaintași și mai văzând cum în alte țări depărtate Franklin, Edison, Ford, etc., grație numai cărții și bibliotecilor și fără nici o școală, au reușit să ridice o mare națiune, atât pe tărâmul cultural cât și pe cel economic punându-o în fruntea omenirii.

Cu sprijinul câtorva prieteni grupați în jurul asociației absolvenților școalei de arte și meserii am fondat „Revista Industrială”, far nestins pentru luminarea minții meseriașului român, care luminează neîntrerupt dela 1899.

Desbătând în coloanele ei problema culturii meșteșugarului român am realizat: ca mijloace de luptă pentru împlinirea cerinței muncii naționale prima școală cu cursuri industriale serale la 1901. Pe urmă am fondat la 1902 o bibliotecă tehnică pentru publicarea în românește de cărți tehnice așa ca fiecare meșteșugar să-și aibă cartea lui, căci toți simțeam, tot mai mult, lipsa unei culturi superioare, ca aceea a străinilor de care suntem biruiți în toate direcțiile.

Cu toate eforturile noastre, azi, ca și pe vremurile când am început, dacă facem o comparație cu: Germania, Anglia, Franța rezultatele ne sunt zdrobitoare. Ei au cărți, la alegere, pentru toate meseriile, cu proceduri, noi nu avem decât ceea ce am scris noi și câțiva dintre amicii acestei reviste și încă câteva persoane răslețe, dintre care nu uităm pe un cetățean al Sibiului, dl ing. Silviu Crăciunaș, căruia îi aduc viile mele felicitări pentru lucrările sale frumoase. Experiența războiului a pus în evidență susținerea noastră, dar acum avem de luptat cu alte neajunsuri. În învățământul meseriilor se amestecă oameni cari nu au chemarea, care nu au practica meseriilor prin ei însuși așa, că s'a produs o deformare și o deviere nenorocită dela scopul acestui învățământ, contrariind undele organizării naturale. Invățământul industrial nu poate fi profitabil decât prin ucenicie: să se lucreze ziua în ateliere lângă un maestru și seara să se învețe la cursuri serale lângă un profesor. Acest învățământ este cel mai efitin și în acelaș timp cel mai potrivit. Școlile cu internat formează o mentalitate de bursier care nu se potrivește cu spiritul industriei.

Invățământul nostru profesional țintește diplome pentru a căpăta slujbe de stat, nu practica atelierului.

Istoria industriei și meseriilor arată că progresul lor se datorește muncii neclintite de toate zilele în ateliere și

nici decum funcțiunilor de biurou. Bessemer, Armstrong, Krupp, Edison, Ford, Regnault, etc., au format industrii, experimentând și cercetând singuri, învățând carte după ce terminau lucrul zilnic. Ei nu au diplome de studii în școli, ci neclintita practică de atelier care a realizat formidabilele întreprinderi în fața cărora ne închinăm cu toții,

Omul imitează exemplele bune văzute și auzite, deci în educație pilda acestor oameni poate aduce cele mai mari foloase, precum și cetitul descrierii vieții lor adunate în cărți potrivite și împărțite în masa poporului.

Așa am căutat să facem și noi în cărțicelele Nr. 4 Energie, Muncă și Economie din Biblioteca Profesiunilor Industriale. O altă piedică în munca noastră este greutatea împrăstierii tipăriturilor noastre în popor care să ne aducă și căpătarea mijloacelor de retipărire, precum și tipărire de lucrări noi. Pe unde am trimis cărți la librăriile din provincie, am rămas fără răspuns, fără cărți și fără bani.

Astfel se prezintă problema dela punctul 10 al programul pe care am venit să încercăm a o rezolva împreună. Eu am credința că dacă Revista Industrială și cărțile noastre ar fi putut pătrunde prin traista unui bun colportor, un badea Cârțan oare-care, nu ași mai fi avut nevoie să îndur umilința cererilor de ajutorare pe la Ministere. Ministerul Muncii singur ar trebui să sprijine asemenea tendințe acolo unde se găsește un suflet. În loc de aceasta Ministerele vâra fonduri în corpuri costilive dela care țara nu va avea nici un profit. În țările pe unde s'a făcut o bună propagandă culturală, aceasta s'a făcut prin încurajarea oamenilor de suflet, cu avânt apostolic. Acolo unde Statul s'a amestecat să o facă el prin biurocrația lui, a dat faliment, căci lipsește într'o întreprindere oficială: sufletul și interesul direct, singurii mobili, cari hotăresc progresul, deci reușita operii de înfăptuit. Biurocrația de stat nu este un organism viu ci o stare de fapt cristalizată, inertă și deci neadaptabilă împrejurărilor vieții.

O bună propagandă cere oameni cari să aibă neîntrerupt contact cu atelierul, uzina, fabrica, să facă parte din ele, să fie zi de zi în curent cu ceea ce petrece în viața industrială și meșteșugărească. Și nu oficialitatea rigidă, potolitoare de avânturi, cu personal de biurou, poate să dea oamenii trebuincioși unei propagande vii, în continuă agitație. Ea ar putea cel mult ține socotelile.

Neputând acționa nu poate cunoaște nevoile propagandei și cu atât mai mult nici aprecia mijloacele cele mai eficace, sau folosește arme nepotrivite cum dealtfel face prin publicațiile nefolositoare ce editează și pentru care cheltuiește sume mari fără să atingă scopul dorit. La alegerea cărților celor mai folositoare de publicat se cere o mare dibăcie pe care Statul nu are de unde a o învăța. Iată o pildă: pe când cartea cea mai necesară muncitorului român este manualul care să-l învețe: lăcătușeria, zidăria, dulgheria, tinichigăria, etc., pune a se traduce și publica cărți distractive, de istorie, cu totul nepotrivite, atât la conținut, cât și la modul de expunere, iar noi ne trudim de 20 ani să dăm la lumina tiparului asemenea manuale, dar ni se refuză orice sprijin pentru ca o oficialitate să editeze cărți pe care nu le cere nimeni.

Este dar o mare nevoie ca Astra să ia sub scutul ei o asemenea întreprindere, ea ar avea mai multe șanse de reușită în conducerea acestei opere culturale ca Statul, și la secția cărților tehnice ale Astei așa încadra toată munca noastră. Sunt țări ca Belgia, Anglia și Statele Unite, în care cele mai bune școli și universități tehnice aparțin corporațiilor și inițiativei private.

In rezumat la punctul 5 cer tipărituri de cărți tehnice bune, cerute de meseriași după nevoile lor, a căror răspândire să se facă prin colportajul Astei. Statul să verse toate fondurile culturale acestei societăți, care fiind mai apropiată de sufletul nostru, va ști să le repartizeze mai bine, iar Statul să-și rezerve numai controlul. Azi nimeni nu poate cerceta ce se face cu fondurile culturale, dacă ele sunt repartizate bine sau nu.

Dând aceste fonduri Astei, ele pot fi folosite într'adevăr promovării culturii căci organele Astei în continuă atingere și conviețuire cu poporul, îi vor da acestuia hrana minții la timp, în cantitatea cerută, și după nevoile momentului, organizația ei fiind liberă și vie, iar Statul va purta numai grija procurării fondurilor și a controlului mânuirii lor.

Ing. Condiescu.

5.

CASELE NAȚIONALE.

Referat de : *General N. Negreanu*, delegatul Centralei Caselor Naționale din București.

I. Necesitatea Caselor Naționale.

Satul a trăit sufletește atâtea secole numai cu și prin biserică.

În secolul trecut a născut la sat, școala, a doua instituție pentru minte și suflet.

Dela începutul secolului actual s'a simțit încă nevoie de o a treia instituție.

Nevoia aceasta a luat naștere din cauza destrămării sufletești și naționale pe care o produce reaua înțelegere a raționalismului, curentele subversive, curentele extreme sociale, curentele antinaționale, lenevia, etc.

Simptomul acestei nevoi sufletești s'a manifestat sub diferite forme: cercuri culturale, ceinării, infirmerii sătești, teatre sătești, biblioteci populare, societăți de înfrumusețare, sale de șezători și spectacole, pe lângă bănci, școale sau cooperative, etc.

Dar realizarea acestora nu s'a înlăptuit pe o scară mai întinsă, pe deoparte, din cauza sărăciei sătenilor până la războiu; pe de altă parte din cauză că fiecare din tendințele de mai sus erau mijloace sau părți dintr'un tot, nu erau însăși totul.

În fine, o altă cauză destul de evidentă, a fost și credința falsă că această a III-a instituție ar cădea în sarcina Statului, iar nu în sarcina inițiativei particulare, sau, mai propriu zis, în sarcina societății organizate.

Abia dela războiu încoace a început să-și facă loc ideia, că satul are nevoie de o a treia instituție culturală, care să răspundă la următoarele :

1. Să întrețină și să desvolte idealul național și umanitar, în satul de astă dată pus în condițiuni economice mai bune prin împroprietărire.

2. Să desvolte conștiința de sat : de solidaritate, de colectivitate și de inițiativă particulară, colaboratoare la ideologia de stat.

3. Să întrețină și să desvolte comorile etnice ale neamului : jocul, arta, cântul, frumosul, graiul, tradiția, etc.

4. Să pună la dispoziția satului toate mijloacele tehnice ale timpului pentru întreținut igiena, îngrijit copiii, băi, educație fizică, sportivă, spirit turistic, etc.

5. Să aibă o organizare permanentă distractivă și educativă pentru copii, adulți, bătrâni și femei, teatru, cinematograf, popice, tir, bibliotecă, muzeu etnografic, fotografie, radio, telefon, ceainărie, hora satului, etc.

6. Să ridice ideologia satului mai presus de fricțiunile și ocupațiunile zilnice materiale sau politice, astfel încât aceste din urmă să apară numai ca datorii economice și cetățenești necesare dar nu superioare ideologiei de stat, patrie și neam.

II. Cum se pot realiza Casele Naționale.

Deși legiuirile de după războiu au pus satul în condițiuni prielnice de desvoltare economică, el nu se găsește încă în puțința de a face față singur la toate nevoile spirituale și culturale.

Dealtfel nici conștiința săteanului nu e încă ridicată până la suprema mândrie de datorie de a realiza și întreține singur toate aceste instituții.

Se impune dar ca statul să stimuleze și să sprijine cu cel puțin o treime construcția și organizarea acestei a treia instituțiuni.

Cum însă Statul nu poate suporta mult timp această cheltuială, deoarece el trebuie să intervină în sprijinul multor sate, pentruca cel mult în două decenii să se bucure, cât mai multe sate, de binefacerile acestei instituțiuni, se impune ca după primii doi-trei ani de funcționare Casa Națională

să fie în stare să se întrețină din propriile ei venituri (vezi „Zece ani de experiență culturală“, pag. 203).

Folosul cel mai mare al acestei instituțiuni va fi atins numai atunci când satul va fi în stare să o întrețină prin el însuși.

Deaceea, pentru a nu se compromite ideea dela început, se impune ca răspândirea acestor instituțiuni să înceapă prin una de regiune, apoi una de județ, în urmă să se coboare la una de plasă și numai după aceste să se coboare la mai multe Case Naționale în aceiași plasă.

Și pentru ca această propunere să dea rezultatele așteptate, se impune ca la alegerea satelor să se înlătore cu desăvârșire influența politică, interesul personal, vanitatea, etc.

La alegerea primelor sate în care se vor realiza Case Naționale trebuie să primeze următoarele idei principale: să se aleagă comuna cea mai populată, așezată pe sau în apropiere de calea ferată.

Comuna să fie înconjurată de cât mai multe sate și să fie nod de comunicație între diferite regiuni.

Condițiuni de reușită.

Având în vedere organizațiunile actuale ale unor astfel de instituțiuni atragem atențiunea asupra următoarelor norme ce credem că trebuiesc avute în vedere:

a) În principiu, Statul ocrotitor să lucreze pentru realizare și organizare cu societățile de seamă ca Astra, Liga, Tinerimea Română, Casele Naționale, Fundația Principele Mihai, etc., cari ajutate cu cel puțin 50% de către Stat, să-și ia răspunderea realizărilor și organizărilor respective. Statul poate încerca și direct dar îl va costa mai mult și nu va putea înlătura sinecura, vrajba și prigoana politică.

Deosebit de aceasta Statul are tot interesul moral și social să încurajeze inițiativele particulare în domeniul culturii poporului, căci altfel curente antisociale și antinaționale vor găsi din ce în ce mai multe goluri sufletești de cari vor profita.

b) Instituția să se organizeze ca ființă autonomă în construcție proprie, iar nu în salele festive ale școalelor, ale băncilor și ale cooperativelor, cum s'a încercat în ultimul timp.

Școala nu poate fi disponibilă în fiecare zi și în orice timp. Afară de aceasta școala nu poate fi organizată cu

distracții, horă, clinică de copii, muzeu etnic, cofetărie, ceai-nărie, teatru, veselă pentru nunți, baluri și serbări, etc., precum cere și se impune la o Casă Națională bine organizată.

Nici băncile și cooperativele nu pot deplasa energia lor în altă direcție decât spre obiectul lor principal cooperativ. Ele sunt însă cele mai de seamă instituțiuni sprijinite ale Caselor Naționale.

c) Societățile culturale sprijinite de Stat, pe cât posibil, constituirea de comitete locale cu multă precauțiune, căci aceste comitete pot deveni focare de vanitate, de vrajbă și de resentimente politice. Este mai recomandabil sistemul unui delegat local numit de societatea respectivă centrală și secundat consultativ de cel mult două până la trei personalități din sat în ce privește construcția, organizarea și administrarea acestei instituții.

d) Delegatul local numit de centru să se aleagă dintre bunii gospodari, indiferent de titluri, întrucât aci este vorba mai mult de organizare și de administrare.

e) În jurul unui astfel de delegat harnic și cu prestigiu moral în sat, se adună mai ușor notabilii satului, învățătorii, preoții, medicii, inspectorii agricoli, pentru acțiunea culturală, pentru organizarea serbărilor, șezătorilor, etc., dacă instituțiunea și acțiunea ei se țin în afară de politică și de concurența locală.

f) Delegații și membrii consultanți să nu-și facă o sursă de venit din aceste însărcinări, căci aceasta aduce peirea instituției sau, în cel mai fericit caz, împiedică dezvoltarea ei.

Se poate acorda, în anume împrejurări, cheltueli mici făcute de către acești membri pentru anume fapte realizate și pentru realizările producătoare de venit, dar și aceste cheltueli trebuiesc evitate pe dată ce suma lor devine egală sau mai mare decât a veniturilor.

g) Discuțiile politice sau întrunirile de partide în localul instituției sunt distrugătoare ideologiei superioare și de încredere în rolul superior al instituției.

Dealtfel în această instituție, sufletul colectiv al satului crește sau scade, după aceeaș logică, și în biserică sau școală.

h) În ce privește numirea acestei instituțiuni, deși noi credem că cea mai potrivită numire este: *Casa Națională*, totuși, se pot adopta și numirile întrebuintate astăzi:

Cămin Cultural, Casă Culturală, Ateneu Popular, Casă de Educație Națională, etc., cu singura condițiune ca organizarea să răspundă la cele șase puncte menționate sub capitolul întâi al acestui memoriu.

Credem că Astra trebuie să mențină numirea adoptată în statutul său: „Casa Națională“.

În unele țări s'a dat numirea de „Casa Poporului“. Avem impresia că nici numirile date la noi de către alte instituțiuni nu reprezintă o noțiune deplină și clară despre scop și rol; nici numirea de „Casa Poporului“ nu împacă interesele tuturor claselor și vârstelor, deaceea insistăm asupra numirii de „Casa Națională“.

General N. Negreanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ASTRA ȘI CASELE NAȚIONALE.

Societatea Astra pentru răspândirea culturii naționale românești în masele poporului nostru, ținând seamă de experiențele de până acum și înfăptuirea operei propusă de însănătoșirea morală și fizică a elementelor chemate prin spiritul vremii să ia parte la regenerarea vieții noastre sociale, — a luat inițiativa, de a propaga în popor construirea de Case naționale, cu menirea de a păstra tradițiunile strămoșești prin muncă, cinste, cultură și credință, adăpostind pe toți acei, cari vor să-și cultive mintea, spre folosul lor, al familiei și Patriei.

După cum știm, propaganda în popor a și avut rolul ei cuvenit, căci în scurt timp, am văzut intervenind mai multe comune, prin oamenii lor însuflețiți de-a lucra în interesul obștesc, pentru obținerea de planuri, lămuriri etc. necesare la construirea de câte un cuib de cultură națională.

După cum sunt informat, Secția tehnică a despărțământului nostru a întocmit planuri de Case naționale pentru comunele: Ciclova Montană, Răchitova, Broșteni și Mercina, dintre cari numai comuna Ciclova Montană a construit, iar a comunei Mercina e în curs de executare.

La proiectarea acestor opere naționale s'a ținut seama, după posibilitate, de apropierea cât mai bine de sufletul săteanului și că educațiunea fizică și morală, a lui să se facă împreună, în mod distractiv și fără a exclude una pe cealaltă.

Constat, cu părere de rău, că opera proiectată, din cauza stărei materiale slabe a populației noastre, care trebuie să facă singură față tuturor greutăților, nu se poate înfăptui întru toate și deodată, ci numai treptat, cu multe întreruperi, necazuri și greutăți, cărora deocamdată le lipsește leacul.

Ne este de exemplu Casa culturală a Reuniunii de cetire și cântări din Ciclova Montană, prima construită în județul nostru, a cărei lucrări, cu toate că s'au început deja în anul 1928 și au avut conducători foarte activi, din cauza lipsei de numerar, nu sunt gata numai în parte. Rămân de executat încă lucrările de complectare a operei, asupra cărora o să revin, cari cer alte jertfe de pe spatele oamenilor însuflețiți pentru ridicarea culturai neamului nostru românesc.

Starea aceasta grea și anevoioasă, trebuie să pună pe gânduri toată ființa omenească dornică de cultură, pentru găsierea unei soluții de procurare a mijloacelor necesare.

Izvoarele de procurare ale Reuniunii de cetire și cântări din Ciclova Montană, pentru acoperirea speselor de construire, au fost ca cel mai principal mijloc, rolul prea activ al membrilor Reuniunii, contribuind fiecare membru cu sume însemnate, aranjând petreceri și prin puțină colectă de pe la oamenii inimoși și de bine.

Pe muncă publică nu se poate baza, căci la întocmirea devizului unii membri afirmau cu siguranță, că multe lucrări se vor executa gratuit de populația comunei, pe cari să nu le cuprind în devizul de spese.

La executarea lucrărilor am constatat însă că nimic nu s'a executat gratuit, toate lucrările au trebuit plătite.

Deci izvoarele pentru procurarea mijloacelor, deocamdată, nu pot fi schimbate, fiecare comună se poate baza numai pe propriile sale puteri.

Eventual s'ar putea ajuta prin simplificarea construcției Caselor naționale, aceasta însă trebuie studiată timp mai îndelungat.

Unele avantaje se vor arăta la descrierea proiectelor.

Membrii Reuniunii de cetire și cântări din Ciclova Montană, pe lângă toata sărăcia lor, ținând seamă că nu sunt decât un mănunchiu de oameni, posedând însă cu atât mai mulți cărturari, plini de ambiție și prin coînțelegerea ce domnea între dânșii, au înfăptuit o operă, spre mândria lor a tuturor, care poate servi de exemplu viu și altor comune.

Casa culturală din Ciclova Montană e construită pe suprafața de 216,36 m², cuprinzând următoarele localuri:

1 sală festivă cu suprafață de . . .	105'—	m ²
1 sală de instrucție cu o suprafață de	24'—	"
1 antreu cu o suprafață de	14'19	"
1 pridvor cu o suprafață de	8'—	"
ziduri cu o suprafață de	46'99	"
	<u> </u>	
Total .	216'36	m ²

Spesele de construire ale acestei Case culturale se ridică la suma de peste 600.000'— Lei ca spese efective, plus munca fizică depusă de membrii Reuniunii și conducerea lucrării, care s'a executat în mod gratuit de Soc. U. D. R. Direcțiunea Silvică și Domenială.

Deci spesele totale, dacă socotim și regia de conducere socotită în 18% din suma totală, se urcă la

	600.000	Lei
plus 18%	<u>108.000</u>	Lei
adecă total circa la .	708.000	Lei
cade pe un m ²		
708.000 : 216 = cca	3.273'—	Lei
rotunzit	3.300'—	Lei

E construită din materiale solide.

Ca o Casă culturală să corespundă cerințelor pentru ridicarea culturii poporului nostru, trebuie să fie provăzută cu următoarele localuri: 1 sală festivă, scenă, garderobă pentru bărbați și femei, dacă în comună se află apaduct, cu closete engleze, 1 sală de lectură, 1 sală de instrucție, antreu, garderobă și o cameră de proiecție pentru instalarea mașineriilor pentru cinema.

Cu părere de rău constat, că la Casa culturală din Ciclova Montană, lipsesc scena și garderobe, parte din lipsă de spațiu, parte din cauză că nu s'a ținut seama de faptul, că fiecare Casă culturală trebuie provăzută cu cinema; nu s'a ținut seama de aceasta nici la proiectarea celorlalte Case naționale din comunele Rachitova, Mercina și Broșteni.

Ca pe viitor Casele naționale să fie întrucât e posibil provăzute cu toate cele necesare, am întocmit câteva schițe de Case naționale, dintre cari ar fi de ales tipul de case naționale corespunzătoare nevoilor diferitelor cazuri concrete.

Făcând o comparație între Casele naționale proiectate de Secția tehnică a Despărțământului și între cele întocmite de mine, vedem următoarele:

Casa culturală din Ciclova Montană e construită cu o suprafață de 216,36 m² . . . à 3300'— = 708.000'— Lei
 Mercina și Răchitova suprafața clădită 261,91 m² . . . à 3300'— = 864.300'— Lei
 Broșteni suprafața clădită 247,15 m² à 3300'— = 815.595'— Lei

După schițele întocmite de mine, cuprinzând toate apartamentele necesare :

- 1 Alternativa I. cu pridvor cu o suprafață clădită de 328,55 m² à 3300'— = 1,084.215'— Lei
2. Alternativa II. unde sala de instrucție servește și de scenă, fiind despărțită de sala festivă, cu un părete de lemn demontabil, are o suprafață clădită de 295,67 m² à 3300'— = 975.711'— Lei
3. Alternativa III. unde sala de instrucție servește și de scenă, iar sala de lectură de o parte din sala festivă, are o suprafață clădită de 208,41 m² à 3300'— = 687.753'— Lei

Din cele de mai sus reiese, că alternativa ultimă e mai ieftină.

Toate aceste, se înțelege, fără mașinăriile necesare pentru cinema, care costă circa 82.000'— Lei.

Oravița, la 20 Ianuarie 1930.

Aurel Demean
 constructor arh.

SECȚIA DE PROPAGANDĂ CULTURALĂ A CINEMATOGRAFELOR AMBULANTE.

De: *Ilie Rusmir, Oravița.*

Propaganda culturală la sate, prin conferențe, a devenit foarte intensă. Atât învățătorii, cât și alte asociații culturale își trimit misionarii culturii în toate colțurile țării. Rezultatele, trebuie să recunoaștem, că în timp de 7—8 ani nu sunt prea îmbucurătoare. În multe sate conferențele au devenit banale prin faptul că unele n'au darul să lege atenția auditorilor, iar altele se rostesc de oameni cari n'au nici un prestigiu moral și cultural de care trebuie să se bucure un conferențiar, cei mai mulți „predică apă și beau vin“.

În ultimul timp tehnica cinematografeilor a ajuns la perfecțiuni nebănuite. Filmul sonor care circulă prin orașele mari și de a cărui apariție au luat cunoștință și oamenii de pe la sate îi împinge tot mai mult să disprețuiască cu indiferența lor pe conferențiarul dela sate. Vreau și ei să se împărtășească de avantajele ecranului cinematografic, vreau și ei distrându-se să învețe.

Este adevărat că un film ne poate aduce servicii mari dacă este condus de oameni cu pricepere, dar trebuie să recunoaștem că cu atât mai mari sunt pagubele ce el ne poate aduce în evoluția națiunii noastre, dacă este lăsat în voia sorții și condus de dușmanii neamului nostru, de oameni fără scrupule cari au în vedere numai banul.

Astăzi comisiile noastre de cenzură pe lângă Min. Instrucțiunii publice nu țin cont de aceste principii, lăsând ca în dauna neamului românesc să ruleze pe tot cuprinsul țării filme, cari demoralizează tineretul, alimentează propaganda subversivă, în general contribuie la săparea temeliei acestui stat. Toate casele de filme (afară de a Astrei) sunt în mâni străine, cari nu urmăresc decât banul și a căror efect este

demoralizarea în parte din orașe și sate și o propagandă pe sub mână foarte intensă pentru statele inamice nouă.

Deci problema propagandei cinematografelor trebuie disectată, pe deoparte aducându-se o lege pentru casele cari distribuie filme, reglementându-le și indicându-le mersul lor într'un tot, în cadrele Statului român, iar pe de alta sistând din capul locului propaganda la sate prin acest fel de filme, organizată în bună parte pentru a alimenta orașele cu orice fel de filme de dragul banilor.

Reglementarea acestor case de filme să se facă neapărat prin o lege specială, pentru că aici este un teren nesupravegheat de nimeni, propaganda demoralizatoare își face jocul fără piedici și ori câte combateri am face în școală și biserică cu greu am putea să-i punem stavilă acestei subminări.

La chestia a doua este bine ca pe lângă Astra cinematografică să se înființeze o secție numai pentru sate, organizată pe baze comerciale.

Subiectele cari se vor desvolta să fie din domeniul igienei, agriculturii, industriei casnice, gospodăriei, educației, literaturii, subiecte științifice și sociale, dezvoltate pe înțelesul poporului.

Fiecare despărțământ județean, la rândul său, să aibă un aparat de cinematografiat, ambulant, cu care să poată circula în toate satele din județ și periferiile orașelor mai mici.

Cu acest aparat, prevăzut cu filme potrivite pentru pătura socială respectivă, vom putea satisface în parte o cerință a publicului dela sate, care tinde și el spre modernismul corupției și decăderii, dar totdeodată cu aceste cinematografe ambulante vom putea aduna fondurile necesare unui despărțământ județean pentru necesitățile sale de orice natură ar fi ele.

Concluzii:

1. Fiecare despărțământ județean va avea un cinematograf ambulant, care își va procura filme numai dela Astra cinematografică și le va rula numai la sate.

2. Astra cinematografică va aranja această secție, ținând cont de cele propuse mai sus, pe baze pur comerciale, dând despărțămintelor județene filme pe un preț mai redus, ca și ele la rândul lor să-și asigure un venit și să dea posibilitatea să se instrueze prin filme și oamenii mai săraci.

Această secție ar fi un izvor de venit pentru Astra din centru și despărțămintele județene, care ar satisface în parte criza bănească în care se sbate acest așezământ cultural.

Ilie Rusmir
președinte.

UN FILM AL ASTREI ȘI PROBLEMA FILMELOR CULTURALE.

De: *Grațian C. Mărcuș.*

Chestiunea unui film pentru propaganda Asociațiunii, precum și aportul Astrei la creierea unei propagande naționale prin film, este un lucru pe care instituția nu-l va putea realiza decât abia după ce va dispune de mijloace suficiente pentru realizări de o anvergură mai mare.

Preconizez cu toate acestea o modalitate care n'ar costa prea mult, poate câteva zeci de mii Lei. Avem și operatori români destul de inventivi, așa că un început s'ar putea face, urmând să continue dacă efectele s'ar dovedi utile.

Anume se obișnuiește la cinematografe să ruleze înainte de program filme scurte proiectând diversități, numite jurnale. Publicului îi plac jurnalele, mai ales dacă subiectele sunt atractive.

Un astfel de jurnal scurt ar putea să facă și Astra. Ar trebui să cuprindă vreo 5—6 subiecte diverse. Iar subiectele s'ar alege astfel: evenimente din viața Astrei, din realizările ei, apoi scurte scene din viața poporului român (nunți, jocuri), monumente din Țara românească (biserici, orașe, ruine), vederi pitorești (Carpați, Dunăre, Olt, etc.).

S'ar găsi un mijloc prin care s'ar impune ca cinematografele să reprezinte jurnalul Astrei.

Greierea filmelor culturale este datoria Statului în colaborare cu marile case de filme. Dealtfel o colecție fru-

moasă are casa Ufa din Berlin, iar pentru cazul când Astra va fi organizată și va dispune de mijloace, va putea intra în legătură cu societatea menționată pentru a le închiria.

Jurnalul „Astra” ar fi un minunat mijloc pentru popularizarea însăși a instituției în marile masse. Un excelent mijloc de propagandă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SOCIETATEA ASTRA ȘI RADIOFONIA.

De: *Dr. Ing. E. Petrașcu, București.*

Soc. Astra, care și-a propus culturalizarea masselor, prin toate mijloacele pe cari civilizația modernă le pune la dispoziția contemporanilor noștri, nu poate lăsa neîntrebuințat cel mai perfect instrument de propagandă, care e radiofonia.

Toate conferențele și manifestările culturale cari necesitau reuniuni și deplasări, uneori necesare dar uneori incomode, pot fi servite la domiciliu, atât membrilor Astrei, cât și tuturor Românilor.

Societatea Astra poate contribui într'o largă măsură la chestiunea radiofonizării Ardealului, cât și la chestiunea radiofoniei la sate. Activitatea pe care o poate avea pe acest tărâm, se poate divide în două părți:

1. Recepția radiofonică și
2. Emisii radiofonice.

Recepția radiofonică. Societatea Astra poate înlesni înzestrarea tuturor școalelor primare sătești cu aparatul de recepție radiofonic. Un aparat cu 5 lămpi este suficient cu condițiunea ca lămpile finale să fie de putere mare; el va putea fi astfel cu ușurință ascultat de 2—300 persoane reunite într'o sală. Un atare aparat poate reveni la cca. 25.000 Lei cu haut-parleur cu tot. Problema alimentării școalelor sătești cu atari aparate, este îngreunată în special de chestiunea alimentării electrice a aparatelor. Această chestiune ar trebui studiată cu 1 sau 2 specialiști în raport cu posibilitățile materiale ale societății Astra.

Emisii radiofonice. În privința emisiunilor radiofonice, există două posibilități de realizare compatibile cu mijloacele materiale eventuale ale Astrei.

1. Societatea Astra ar trebui să posedă un post de emisiune radiofonic pus într'unul din centrele sale culturale,

la Sibiu, de exemplu, sau la Cluj. Acest oraș e mai favorabil propagării undelor electro-magnetice ca fiind mai degajate. Acestui post s'ar putea încredința toate conferențele și muzica națională cu caracter de propagandă pe care societatea Astra ar întocmi-o, cu mijloacele sale, după un program.

Acest post ar trebui să aibă o putință de circa 3 Kw. spre a fi auzit pe toată întinderea României-Mari.

S'ar putea face anumite înțelegeri cu comercianții de radio, pentru ca membrii Astrei sau școalele protejate de aceasta să obțină facilități în achiziționarea aparatelor. Aceștia ar putea căpăta aparate cu o reducere variind între 10 și 50⁰%. Comercianților li s'ar putea oferi în schimb reclame prin postul Societății.

Costul unui atare post modern, instalat complet, poate reveni la circa 3,000.000 Lei.

Toate fabricile mai mari de aparate radio pot acorda un atare post cu facilități de plată.

2. În cazul că societatea nu posedă fondurile necesare pentru moment, s'ar putea face o combinație cu Direcția Generală P. T. T. pentru ca postul de T. F. F. de 6 Kw. din Cluj, să fie utilizat o parte din zi de către societatea Astra. Acest post este construit pentru telegrafia fără fir, însă el poate fi transformat în post de radiofuziune a conferențelor și muzicei.

Chestiunea ar necesita unul sau doi specialiști în materie cari ar lucra la acest post în colaborare cu personalul poștei.

Această transformare ar necesita eventual două sau trei luni de zile și ar costa cca 1,000.000 Lei, în cari ar intra și amenajarea unui studio. Această sumă ar urma să fie suportată parte de poștă, parte de soc. Astra.

Inarmată cu un atare post, societatea Astra poate întreprinde difuzarea unui întreg ciclu muzical și de conferențe cu caracter național și cultural. Pentru început un program de două ore pe zi ar fi suficient. Programul pentru a nu fi obositor, ar putea fi în principiu întocmit astfel: o jumătate de oră conferențe, o jumătate de oră știri diverse și o oră muzică. Dacă am socoti că toate numerile din program ar trebui să fie plătite, s'ar putea compta o cifră de cca. 4000 Lei pe zi pentru realizarea acestui program.

În ceea ce privește recrutarea elementelor pentru program, orașul Cluj este cu atât mai preconizat, cu cât el posedă suficiente centre muzicale și culturale pentru alcătuirea programului.

Dr. Ing. E. Petrașcu.

MUZEUL CENTRAL ȘI MUZEELE REGIONALE ALE ASTREI.

De: *Ioachim Miloia*, directorul muzeelor din Timișoara.

Nimeni nu se mai îndoieste azi de importanța ce o au muzeele în educația poporului. În țările civilizate ale Apusului una din principalele griji ale statului — în legătură cu această educație — este chiar organizarea și îngrijirea muzeelor și punerea lor la dispoziția publicului, în așa fel, ca acesta să poată trage, în schimbul celui mai mic efort, învățăturile cele mai multe.

Acel „*Liber pauperum*“ înfățișat în evul mediu în nenumărate fresce religioase și profane, ce conțineau esența istoriei culturii, acele ediții ilustrate menite să popularizeze știința și progresul omenirii, au luat în timpurile moderne forme concrete prin muze.

Fie că acestea sunt organizate de către Stat, fie de comune sau asociații particulare, ele sunt și trebuie să fie asistente ale instituțiilor oficiale de cultură. În multe privințe chiar, rezultatul ce-l poate da un muzeu este superior învățământului oficial, prin faptul că expune procesul de evoluție a anumitor ramuri de preocupare omenească cu ajutorul formei celei mai simple de expresie, oferind în același timp privitorului și satisfacția de a face el singur legătura dela o treaptă a evoluției la cealaltă, de a sesiza prin urmare el singur progresul respectiv. În felul acesta câștigarea de cunoștințe, îmbogățirea patrimoniului cultural, se face pe nesimțite și profund.

Dar pentru ca instituția muzeului să se poată ridica într'adevăr la înălțimea menirii arătate mai sus, este indispensabil necesar ca el să și fie organizat în așa fel. Căci în zadar se străduiește cineva — cu cea mai laudabilă intenție — să adune obiecte muzeologice, din orice domenii ar fi și să le pună la dispoziția publicului, dacă aceste obiecte nu sunt expuse în baza unor criterii științifice în primul rând, și dacă din cauza lipsei de spațiu sau de alte mijloace, nu se vor aranja în modul cel mai propriu unei largi intuiții. În cazul unei aranjări potrivite vom avea un organism viu, capabil să ofere în decursul unui ceas—două o expunere sintetică din cutare domeniu, în așa fel, încât privitorul să se aleagă cu un folos real, cu o învățatură pe care să n'o uite; altfel vom avea o magazie moartă ce nu va putea, decât cel mult amuza pe privitor, atât timp cât se găsește în fața obiectelor.

Problema muzeelor nu este ușoară. Nu este ușoară îndeosebi la noi unde aceste instituții abia au început să între în conștiința publică. Deaceea cred că acum, când vechea și binemeritata asociație Astra și-a luat în program și organizarea de muzee, sub auspiciile sale, va trebui să ținem seamă de o serie de împrejurări: de organizare, de paternitate, de caracter al colecțiilor, de colaborare cu alte instituții similare etc. Toate acestea le vom studia în amănunte mai târziu. Deocamdată va trebui să fixăm principiile generale în baza cărora o astfel de preocupare a Astrei ar putea să sprijinească inițiativa oficială, unde există, sau s'o realizeze, prin înlocuire, acolo unde aceasta nu s'a împlinit încă.

Unul din primele principii cari trebuie să ne călăuzească în această preocupare este: să nu clădim prea multe bisericiuțe. Prin pulverizarea acestora se va întâmpla fatal că nu se vor găsi atâtea mijloace câte ar trebui pentru ca muzeele, prea multe, să fie aranjate în modul arătat mai sus, precum vor lipsi — astăzi — și tot atâția conducători cu pricepere cari să le poată îngriji deaproape, dedicându-se exclusiv lor.

Deaceea numărul muzeelor trebuie să fie limitat, pe cât se poate, silindu-ne în schimb de a susține și amenaja potrivit pe cele existente.

În fiecare capitală de provincie există muzee înființate de Stat sau de provinciile respective prin organele admini-

strative. Aceste muzee, să le zicem „mari“, sunt — în tot cazul ar trebui să fie — oglinda care înfățișează sintetic aspectul acelei provincii, în cutare sau cutare domeniu, având diferite secțiuni, ca : arheologie, istorie modernă, artă, etnografie, științe naturale etc.

Astfel de centre mari sunt orașele : București, Iași, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Craiova, Timișoara, Arad ș. a. Puse la dispoziția publicului aceste muzee sunt cercetate — natural — mai mult de elementele dela oraș și stau la dispoziția cercetătorilor din țară și străinătate, unde aceștia vor putea găsi la *un loc* materialul căutat. Este deci instituție cu pretenții mai mari de cultură, din care bineînțeles nu sunt excluse elementele dela sate.

Afară de aceste muzee regionale s'au înființat și câteva muzee în capitalele de județ, îndeosebi în județele în al căror subsol s'a găsit material arheologic mai important. Incontestabil că aceste muzee se încadrează perfect de bine în preocupările generale, servind și acestea la popularizarea anumitor cunoștințe, prin faptul că ele sunt mai la îndemâna elementelor dela sate.

Aceste muzee județene nu pot avea dimensiunea celor regionale, dar vor trebui să aibe și ele mai multe secțiuni dintre cari nu va lipsi niciodată cea etnografică.

Această categorisire nu este o piedică pentru ca fiecare oraș să-și facă un mic muzeu propriu reprezentând istoria locală, fără însă să iasă din raza orașului respectiv și îndeosebi fără să fie o piedică pentru propășirea celor regionale și județene.

Astra și Muzeele.

În localitățile unde există muzee, Astra nu va înființa un organism de muzeu aparte, ci va lucra cu direcțiunea muzeului existent.

Această colaborare se poate realiza în diferite chipuri, după împrejurările locale. În tot cazul cea mai concretă formă de colaborare este adunarea de obiecte muzeologice și depunerea lor la respectivul muzeu existent. Direcțiunea muzeului respectiv — fie el al Statului sau județean, va conduce un registru separat despre toate obiectele donate de Astra, iar obiectele depozitate și expuse vor purta pe biletul de explicație mențiunea donațiunii Astei.

În localitățile vizate mai sus, unde n'ar exista muzee, Astra își asumă inițiativa înființării de muzee. Aceasta o va face prin organele despărțămintelor județene, conform instrucțiunilor ce le va primi dela Comitetul central.

Caracterul colecțiilor Astei.

Ținând seama de rolul istoric pe care l-a avut Astra până acum în culturalizarea satelor și de felul cum a înfăptuit această operă, considerând mai departe relațiile strânse ce există între Asociație și sate, prin nucleele despărțămintelor județene, de plasă și sate, atențiunea conducătorilor va trebui să fie îndreptată asupra unor terenuri de muncă mai mult, decât asupra altora. Astfel preocupările Astei se pot înșira în felul următor :

a) *Inființarea unei secțiuni istorice.* În această secțiune se va aduna tot cecece privește trecutul românesc sub raport politic, cultural, artistic, social etc.

Deosebită atenție va da Astra adunării de relicvii și memorii din anii 1917—1918—1919 din viața provinciilor alipite ;

b) *Secția etnografică și folkloristică.* Se vor aduna obiecte privind felul de a trăi al Românilor : Casa cu aranjamentul ei intern, portul, arta țesutului, a brodatului, a ceramicei, arta sculpturii în lemn, cântece, legende, obiceiuri etc. ;

c) *Secția bisericească.* Va conține obiecte aparținând cultului, deteriorate și scoase din uz (icoane vechi, paramente sfinte, cărți, cădelnițe, candelabre, mobilier etc.)

Aceste trei sunt secțiunile pentru a căror realizare Astra ar putea lucra cu cel mai mare folos, dat fiind că nici organele de conducere ale muzeelor Statului, nici autoritățile administrative nu au o legătură atât de strânsă și continuă cu satele ca Astra prin reprezentanții ei : preoții și învățătorii.

Afară de obiectele aparținând acestor secțiuni se vor aduna și alte obiecte de interes muzeologic, din domeniul Arheologiei, al Științelor naturale etc. — Se vor ține conferențe atât la orașe, cât îndeosebi la sate în care se va arăta rostul muzeelor, importanța lor, sau tratând subiecte menite să trezească interes și dragoste pentru rămășițele trecutului. Se vor sprijini publicații în domeniul acestor preocupări etc. etc.

Secțiunea Muzeelor.

Pentru redactarea și executarea planului de organizare al muzeelor Astrei, se înființează, pe lângă celelalte și *Secțiunea muzeelor Astrei*.

Comitetul acestei secțiuni va elabora un statut și regulament amănunțit, bazate pe principiile generale pe care le va aproba On. Adunare generală.

În cazul când n'ar fi de dorit înființarea unei noi secțiuni, problema muzeelor se poate împărți între Secțiunea „istorică” și Secțiunea „științelor naturale” în așa fel că tot ceace privește colecțiile: istorice, etnografice, bisericești, arheologice va trece în grija Secțiunii istorice, iar de colecțiile de naturale se va îngriji Secțiunea științelor naturale.

Raportul dintre Astra și alte societăți similare.

Am arătat mai sus că în acele localități unde există deja muzee, rolul Astrei va fi acela de a lucra mână'n mână cu direcțiunea acestor muzee. Pentru acest scop, când muzeele acestea ar fi conduse de comitete, Astra își va avea un reprezentant al său în acest comitet. La fel, în raport cu eventuale alte societăți de istorie și arheologie, existente pe alocurea. În această privință această secțiune se va pune în legătură și cu *Comisiile regionale ale monumentelor istorice*, observând restricțiunile acestora încât privește conservarea și restaurarea monumentelor istorice, săpăturile arheologice etc.

Timișoara, în 24 Aprilie 1930.

Dr. Ioachim Miloia
dir. Muzeului Banatului.

CREAREA UNUI MUZEU AL UNIRII LA ALBA-IULIA.

De : *I. Sandu*, dir. lic. Alba-Iulia.

Crearea unui muzeu al unirii la Alba-Iulia care să rezume în relicviile trecutului sbuciumul vieții românești din timpurile cele mai vechi până în prezent, e o cerință imperioasă a vremilor de astăzi. În țările din apus reminiscențele trecutului se bucură de un adevărat cult. Relicviile cari vin dintr'o lume care a apus, sunt păstrate cu sfințenie în muzee, cari stârnesc admirația tuturor.

Noi trăim prin trecut, venim încărcăți de zestrea trecutului, de care nu ne putem despărți. Cu cât aprofundăm mai mult tainele trecutului, cu atât se limpezește mai mult conștiința națională. Și în faza de consolidare în care ne găsim, noi avem mai mult ca ori-când nevoie de întărirea acestei conștiințe. Muzeele au menirea să reînvie cultul trecutului, care a început să pălească în vremile noastre de materialism.

Incercări de realizare.

Odată cu ridicarea catedralei încoronării, s'a proiectat să se amenajeze într'o aripă a clădirii de lângă ea reședința regală, iar în cealaltă aripă un muzeu al unirii care să cuprindă tot ce este mai de preț din relicviile trecutului Transilvaniei. La încoronarea din 1922 singură catedrala a fost terminată. În aripa reședinței regale s'a amenajat mai târziu reședința episcopiei militare, iar aripa muzeului a rămas neisprăvită până la serbările unirii dela 20 Maiu 1929.

Cu prilejul împlinirii unui deceniu dela unirea Transilvaniei cu patria veche Astra a luat asupra sa sarcina de a crea un muzeu al unirii la Alba-Iulia. Comitetul central al Asociației a lansat o circulară cu Nr. 1867 din 12 Martie 1929 făcând apel pentru strângerea obiectelor necesare. S'a strâns în pripă ce s'a putut, dar s'au împrumutat mai ales obiecte dela Muzeul central din Sibiu și dela Muzeul Avram Iancu din Vidra. Aceste obiecte au fost restituite în cea mai mare parte după serbări.

După lungi și dificile tratative s'a ajuns la un aranjament cu societatea de arheologie, istorie și științe naturale a județului Alba, care are unul dintre cele mai înzestrate muzee de antichități romane, intrând în comitetul de conducere și elemente românești. Cum localul în care era adăpostit muzeul acestei societăți nu era deloc potrivit, s'a mutat în preajma serbărilor cu cheltuiala Ministerului de interne în localul destinat Muzeului unirii, fiind plasat în parter, coridoare și o parte din etaj. Astfel s'a putut face deschiderea oficială a muzeului cu prilejul serbărilor pentru comemorarea primului deceniu dela unire.

Starea actuală a muzeului.

Muzeul unirii propriu zis n'are decât 759 de obiecte, cele mai multe sunt fotografiile, puține documente, scrisori și arme. În schimb Muzeul Societății de arheologie, istorie și științe naturale a județului Alba e bogat înzestrat. El e împărțit în 5 secțiuni :

1. Secția arheologică cuprinde o foarte bogată colecție de capiteli, altare, pietre funerare și statui romane, în număr de 759 bucăți. Săpăturile întreprinse de arheologul Béla Cserni pe locul vechiului Apulum, au dat la iveală o mulțime de resturi romane. Această secție este una din cele mai prețioase din întreagă țară.

2. Ceramica cuprinde opaite romane, obiecte de sticlă și resturi preistorice, în total 1119 bucăți.

3. Secția medievală cuprinde arme și obiecte din evul mediu al Transilvaniei, sunt 366 bucăți.

4. Secția numismatică nu s'a mutat în localul încoronării, ci se păstrează la Batyaneum.

5. Secția de științe naturale și fizică dispune de aparate, animale și paseri împăiate, în total 246 bucăți.

Pe lângă Muzeu e o bibliotecă de specialitate, care numără 4564 volume, cele mai multe în limbă ungară și germană.

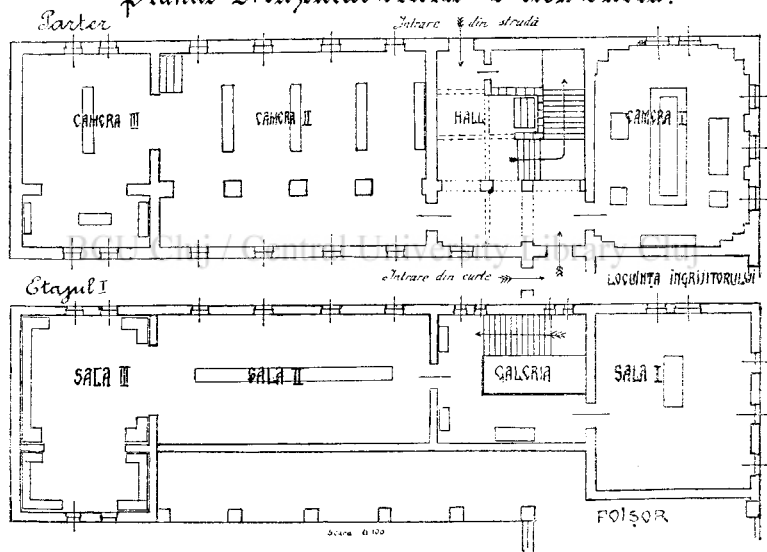
Aceasta este starea actuală a Muzeului unirii.

Concluzii și propuneri.

Din toate acestea se desprind următoarele concluzii :

1. Muzeul unirii s'a organizat din inițiativa Astrei. E necesar ca Astra să continue și desăvârșească opera începută. Deci conducerea și organizarea Muzeului să rămână și mai departe în sarcina Astrei.

Planul Muzeului Istoric - Alba-Iulia.

2. Să se intervină la Onor. Minister al Instrucțiunii ca să se treacă anual în buget pentru întreținerea și augmen-tarea obiectelor din Muzeu, suma de trei sute mii Lei, sumă care s'a acordat anul acesta cu aceeaș destinație.

3. Să se dea o deosebită importanță secției etnografice, care ar putea fi organizată pe județe, așa după-cum se obișnuște în marile muzee din străinătate.

4. Să se creeze o bibliotecă românească pe lângă muzeu, care să cuprindă tot ce s'a scris referitor la trecutul

Românilor ardeleni. Dubletele din Biblioteca centrală a Astrei să treacă la acest Muzeu.

5. Să se intervină la On. Minister de războiu să cedeze Astrei sala, în care s'a proclamat unirea la 1 Decembrie 1918, care să fie amenajată ca muzeu. În acest loc își ține astăzi Cercul Militar seratele și ciaiurile dansante. Ar fi de dorit ca această sală istorică să nu mai servească ca sală de petreceri, ci să fie monument de venerație națională.

6. Comitetul central al Astrei să facă un apel călduros către toate muzeele regionale, către școli, instituții de cultură și particulari ca să contribuie cu obolul lor la îmbogățirea acestui muzeu. Crearea unui muzeu e operă de lungă durată. Inițiativa particulară are datoria să îmbrățișeze cu toată căldura silințele Statului, care are atâtea nevoi de îndeplinit. Numai astfel se va putea crea o operă durabilă, care să perpetueze în generațiile viitoare năzuințele și idealurile generației de astăzi.

I. Sandu

dir. lic. „Mihai Viteazul“, Alba-Iulia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V.

MIJLOACELE MATERIALE PENTRU FUNȚIONAREA ASTREI.

1. Mijloacele financiare ale Astrei, de : *Grațian C. Mărcuș, Cluj.*
2. Veniturile Astrei și subvenționarea ei de către Stat . . . de : *Victor Lazăr, Sibiu.*
3. Situațiunea materială a Astrei de : *Victor Onișor, prof. univ., Cluj.*
4. Propunerea preotului I. Roman din Tălmăcel referitoare la mijloacele financiare ale Astrei.
5. Comunicat despre subvențiile primite dela Stat în anii 1919—1930 (în Aprilie) și venitele dela cinematografe în anii 1927—1930 (Aprilie).

1.

MIJLOACELE FINANCIARE ALE ASTREI.

De : *Grațian C. Mărcuș.*

Domnule Președinte,

Onorat Congres,

Înainte de a intra în miezul raportului, cu care am fost încredințat de dl Președinte, să-mi fie permis să spun câteva cuvinte despre rolul generației noi în cadrele Asociațiunii. Îmi va fi admis acest lucru, cu atât mai mult, cu cât consider ca un început de măgulitoare atențiune pentru această generație, când i s'a dat unui neînsemnat membru al ei posibilitatea unei contribuții la viitoarea orientare a bătrânei „Asociațiuni”.

Rolul generației tinere la Asociațiune.

Lucrurile mari se fac întotdeauna cu înțelepciunea bătrânilor, dar și cu entuziasmul și energia muncii tinerilor. Conducătorii vieții culturale trebuie să se îngrijească ca la munca lor nobilă să aibă întotdeauna și concursul elementelor tinere. Protagonistii Astei trebuie să caute legătura cu generația nouă, cu conducătorii de mâine. De unde să crească viitorii apostoli ai muncii culturale, dacă ei nu sunt educați cu dragoste și perseverență de actualii frunțași ai vieții culturale?...

Trebuie să constat că dacă acest contact nu este încă făcut pe deplin, vina o poartă și unii și alții, dar mai ales

tinerimea. Cu durere am văzut că în decada după unire generația nouă a cam lipsit dela Asociațiune. Tinerimei i-a plăcut mai mult în vâltoarea luptelor politice, absentând dela munca pentru cultura poporului. Cu toate acestea, credința mea este, că locul tineretului este aci, la Asociațiunea idealistă, și nu la remorca partidelor politice!

Conducătorii destinelor vieții culturale din Ardeal nu vor uita să mediteze asupra acestui fenomen social.

Necesitatea mijloacelor financiare în munca socială modernă.

Dela început, domnilor, cred că este necesar să Vă atrag atențiunea asupra situației eronate în care s'au complăcut unii oratori în ședințele precedente.

În trecutul tradițional al Asociațiunii au fost vremuri, când munca ei se putea îndeplini admirabil fără mijloace materiale și numai cu „idealism apostolic”. Pe acele vremuri, sub regimuri străine, ajungea dacă un intelectual mergea la sate, aduna popor, îi vorbea *românește*, despre chestiuni *naționale*. Opera era îndeplinită. Trebuia propagandă, trebuia întărirea sentimentului național în sufletele românilor de pretutindeni.

Azi însă nu mai merge așa. Acum trebuie să se acționeze altfel. E necesară munca specialiștilor, cari să înfăptuiască diverse inițiative în domeniul social. Această muncă cere aprofundare și studii, utilaj, material cu ce să crezi, mijloace financiare și pe lângă toate acestea încă și sufletul plin de energie și idealism. Din vorbe, vorbe iasă. Azi trebuie înfăptuiri. Deaceea activitatea dezvoltată la sate nu se mai numește propagandă culturală, un fel de industrie a frazelor frumoase, ci *muncă socială*, muncă de realizări prin care se ridică starea socială, culturală și economică a unui popor. Numai prin munca socială se poate asigura o evoluție reală a marilor masse țărănești și muncitorești. Ca și orice muncă însă și munca socială cere eforturi, pricepere și multă perseveranță și înainte de toate pretinde mijloace financiare. Astăzi nu se mai poate acționa util, decât împreunând acești doi factori: sufletul și mijloacele financiare suficiente.

Este oare un curent social pentru Asociațiune?

Studiind manifestările sociale ale țărănimii m'am întrebat de multe ori ce anume curente frământă țărănimea românească. Și am găsit multe chestiuni, cari preocupă mentalitatea, de multe ori încă primitivă, a satelor. Asociațiunea și munca ei face oare parte din acest cerc sufletesc de preocupări? La această întrebare un răspuns pozitiv ar putea da faptul că numărul membrilor țărani ai Asociațiunii au scăzut în ultimul timp cu vreo cinci mii, după cum arată ultimul raport.

Membrii intelectuali iar nu se adună în jurul Asociațiunii în măsura în care această categorie socială s'a mărit în țara liberă.

Prin urmare este necesar să se creieze un puternic curent favorabil în opinia publică pentru Asociațiune. Activitatea câtorva despărțăminte și a unor secțiuni ale Astrei au dovedit printr'o perseverantă muncă dezvoltată și în acest sens, cât de mult se însuflețește poporul, dacă, bineînțeles, este cine să-l entusiasmeze.

Azi fără să ai alături sufletul masselor intelectuale și țărănești nu poți face nimic. Nu-i poți apela la contribuția sufletească și cu atât mai puțin la cea bănească. Acesta este motivul pentru care insist, poate prea mult, însă nu fără utilități, asupra atmosferei sufletești ce trebuie să învăluiască această instituție.

Cât de mult ajută o atmosferă sufletească favorabilă munca unei întreprinderi economice, este știut de toată lumea. La societăți culturale însă, unde nu interesul material acționează voințele colectivității, ci dorințe de realizări altruiste, atmosfera favorabilă, mereu susținută, este indispensabilă chiar.

O atmosferă prielnică unei asociații sociale se poate întreține mai ales prin tinerime, deaceia e necesar concursul ei devotat. Atmosfera aceasta trebuie să aibă repercursiuni asupra masselor populare, asupra țărănimei și a cărturarilor, căci numai atunci vor contribui și ei cu obolul lor. Mijloacele financiare sunt în funcție directă cu atmosfera masselor, care le vor procura, fie ele direct, fie tot ele prin organismul colectiv al Statului.

Păstrarea mijloacelor financiare.

Asociațiunea a avut întotdeauna în cadrul ei personalități cu suflet larg, cari s'au îngrijit ca instituția să dispună de mijloace financiare. Înainte de a discuta cum să fie *sporite* aceste mijloace, unele fapte petrecute recent mă obligă să accentuez întâi necesitatea măsurilor de luat ca să se *păstreze* mijloacele financiare existente. Când e vorba să ceri bani cuiva întâi trebuie să-ți fie în ordine propria gospodărie. Iată motivul pentru care în raportul pentru reorganizarea generală a Astrei am preconizat necesitatea înființării Comitetelor de Censori pe lângă toate organismele autonome ale instituției: Comitet central, despărțăminte județene, de plasă, cercuri culturale, secțiuni etc.

Răspunderea solidară materială a membrilor Comitetului central este iarăși o măsură, care poate pune la adăpost instituția de eventuale surprize neplăcute.

Desigur că toate aceste lucruri nu se pot face decât prin modificarea statutelor și deaceia îmi este inexplicabilă atitudinea unora, cari resping necesitatea modificării vechilor statute.

Asociațiunea are un buget

derizoriu. Central University Library Cluj

Care este rolul Astrei? Să lucreze pentru cultura poporului din Ardeal. De ce mijloace dispune pentru acest scop Asociațiunea?

Nu va fi fără interes să facem o comparație. Dacă socotim că o cameră agricolă județeană (spre pildă cea din Cluj) are un buget real de nouă milioane Lei, sumă care s'a întrebuințează pentru promovarea stării agricole alor două sute mii țărani, câți sunt în județ, bugetul Astrei de trei milioane pe hârtie și de două milioane în realitate, apare în toată disparența lui de cantitate neglijabilă, mai ales față de uriașa îndatorire ce are de a lucra pentru mai bine de patru milioane de Români așezați în patru mii de comune, numai în Ardeal și Banat.

Iată o disproporție exasperantă de desconsiderare a acțiunii pentru luminarea poporului. După un calcul minimal Astra ar trebui să aibă un buget global 20—25 milioane de Lei, cel puțin. Înțeleg acest buget ca totalitate a tuturor bugetelor organismelor autonome existente pe întregul teritor al Ardealului și Banatului.

Mijloacele financiare ale Asociațiunii.

Cum să se câștige mijloace financiare? Iată o problemă, care în lumina situației de astăzi, atât a Asociațiunii, cât și a condițiilor în care trăim, apare îndoit de grea. La aceste chestiuni însă în acest congres nu se pot emite decât abia câteva păreri, căci ele fiind de natură gospodărească, realizarea lor depinde exclusiv de puterea de acțiune a celor cari conduc efectiv destinele societății.

Problema cotizațiilor.

Cotizațiile trebuie să formeze un capitol important în bugetul instituției. Nu atât ca putere financiară, dar mai ales ca un indiciu real al spiritului de sacrificiu, de care este capabil acest popor pentru instituția de seamă, căreia se devotează.

O propagandă întinsă ar putea să adune în jurul Asociațiunii o mulțime de intelectuali și de țărani.

Actualele taxe sunt însă prea reduse, astfel că nu pot constitui un element financiar apreciabil în alcătuirea bugetului, iar pe de altă parte prin faptul că membrii nu se bucură de nici un avantaj, aceștia nu se îndeamnă nici măcar să le verse pe acestea. Îmi dau perfect de bine seama de lipsa de simpatie cu care este întâmpinată orice nouă fixare a taxelor de membri. Sunt convins însă că se pot satisface atât interesele financiare, cât și interesele membrilor, dacă se fixează taxele noi în raport cu capacitatea de plată a diverselor categorii sociale, acordând în același timp membrilor astfel de avantajii, prin care să-și poată rambursa chiar taxa de membru plătită.

Prin urmare taxele de membru să fie fixate în felul următor :

1. membru fondator al Caselor Naționale .	5000 Lei
2. " " odată pentru totdeauna	2000 "
3. " pe viață " " "	1000 "
4. " activ, anual	100 "
5. " ajutător, anual	20 "

În schimbul plății taxelor, membrii să se bucure de o reducere generală de 20% din prețul brut al tuturor publicațiilor.

În acest fel taxele noi nu vor speria pe nimeni, membrii vor fi mulțumiți, că se bucură de avantajii, iar instituția, pe lângă că va câștiga o poziție bugetară mai considerabilă, își va plasa, prin publicații, nu marfa, ci cele mai utile mijloace de răspândire ale culturii.

Subvenții dela orașe, județe și comune.

La acest capitol este puțin de spus. Subvențiile trebuiesc câștigate. Aceasta se va putea face cu atât mai ușor, când conducătorii instituțiilor publice vor fi și ei aderenți înfocați ai Astei. Iată necesitatea curentului opiniei publice în favoarea Asociațiunii. Organele Asociațiunii, cari primesc subvențiuni să respecte principiul că sumele primite să le întrebuițeze pentru realizări concrete, pentru ca astfel autoritățile să aibă justificarea și mulțumirea că subvențiile acordate servesc spre folosul real al cetățenilor.

Internatul de fete al Asociațiunii.

Fruntașii Asociațiunii de pe vremuri au făcut o operă de mare utilitate națională când au înființat internatul și școala de fete din Sibiu. Când această școală era singura în Ardeal, ea era într'adevăr o operă națională. Astăzi însă, când Statul îngrijește suficient de instituttele de învățământ și când în fiecare capitală de județ este câte un internat, nu mai prezintă nici o necesitate ca Astra să mențină mai departe, în regie proprie și cu mari sacrificii, un internat ca și oricare altul. Utilitatea se măsoară prin împrejurările prezente și nici decât prin prizma tradiției.

Astăzi internatul nu numai că n'aduce nici un folos, dar este un balast pentru preocupările culturale ale instituțiunii și mai ales pentru bugetul ei. Prin urmare Astra trebuie să abandoneze exploatarea în regie proprie și să închirieze Statului imobilele, care formează proprietatea Asociațiunii. Chiria, ce se va incassa, va fi într'adevăr un venit real, care prin siguranța incassării lui poate să formeze o poziție însemnată în viitorul buget.

Socot că nu este cătuși de puțin justă și loială procedura întrebuițată de comitet față de Stat în chestiunea internatului. Comitetul a pus în vederea organelor oficiale

că în cazul că Statul nu va acorda o sumă anumită ca subvenție internatului, care — motivul nu-l cunoaștem — trebuie să rămână negreșit în regie proprie, atunci comitetul va desființa internatul. Procedura cam seamănă la o forțare a unei anumite situații. Soluția rațională este ca Astra să se debaraseze de bucătăria și spălătorii, cari nu mai sunt opere naționale. Iar imobilele să fie închiriate Statului cu contract în regulă.

Exploatarea concesiunilor de cinematograf.

În anii de după unire Asociațiunea s'a manifestat în fața opiniei publice nu numai cu o activitate culturală, ci și cu fel de fel de inițiative pentru a găsi, prin procedee comerciale, mijloace financiare de care are nevoie. Abătându-se dela linia tradițiilor, Asociațiunea a început o serie de operațiuni economice de speculație (nu în sens ilicit, ci în sensul căutării de câștiguri comerciale), cu scopul ca să-și poată aduna fondurile necesare activității ei. Astfel a fost întâi loteria, care s'a abandonat, cu ce rezultat nu știm, așa sunt și concesiunile de cinematograf, pe care le exploatează acum și în jurul cărora s'au făcut atâtea discuțiuni.

Trebuie să facem o constatare. Opinia publică n'a primit cu simpatie aceste începuturi de activitate, cari târau instituția din sferele culturale curate, în speculațiunile vieții comerciale.

Ar fi însă un act de nedreptate, dacă n'am recunoaște bunele intenții, cu scop final, cu care s'au făcut aceste acte din partea acelorora, cari, creindu-le, au avut convingerea sinceră, că dau instituției un ajutor. Au voit să facă un mare bine instituției și prin ea vieții culturale din Ardeal. E altă chestiune dacă rezultatul este contrar așteptărilor.

Toate aceste operațiuni au avut mai ales darul că au nedumerit opinia publică atât asupra veniturilor financiare realizate de pe urma acestor concesiuni, cât și asupra întrebuirii, îndeosebi a administrării lor. Deficitul financiar înregistrat anul trecut provine — după cât se știe — mai ales din gestiunea cinematografelelor și a internatului.

Și aci deschid o paranteză necesară pentru a lămuri caracterul raportului meu. Ca membru al acestei instituțiuni, care însă privesc numai din afară gestiunile financiare și pe

care le pot judeca abia numai după situațiile prea sumare și incomplete ce se dau publicității, raportul trebuie să se mărginească numai la anumite considerații principiale. Desigur pentru lămurirea deplină a multor chestiuni ar fi necesar nu un raport, ci o amănunțită expertiză financiară, complectată cu toate acele soluțiuni cari se pot extrage numai în baza cifrelor verificate. Ori în cazul de față acest lucru este peste putință, având posibilitatea să discut numai starea faptelor așa cum se prezintă din situații generale și în măsura în care mi-a succes să pătrund în tainele lor.

Cred că este absolut necesar ca această expertiză financiară să se facă pe mai mulți ani, chiar pe cei unsprezece ani dela unire, de atunci de când Astra a început cu loteria. Mai ales că unele expertize parțiale s'au făcut și până azi și cari au avut darul să scoată la iveală o administrație puțin conștiincioasă.

Această expertiză financiară, însoțită de raportul concluziunilor acelora, cari vor fi cercetat fiecare operațiune în parte, este cu atât mai necesară cu cât verificările de complezență ale adunărilor generale sunt de natură să inspire prea puțină încredere.

Revenind la chestiunea cinematografelor socotesc că este cât se poate de necesar ca în viitoarea Dare de seamă anuală a Astei să se publice, asupra cinematografelor, nu un raport cu cifre puține și cu considerațiuni multe, ci situații amănunțite în cifre și cu comunicarea în extenso a diverselor acte mai importante, pentru ca membrii să-și poată da seama într'adevăr de natura și rezultatul operațiunilor.

Cu toate că cu anticipație nu se poate pronunța asupra fondului de operațiuni a concesiunilor de cinematografe, se evidențiază două soluțiuni :

1. Sau se găsește modalitatea prin care, încheindu-se o convențiune specială cu Statul, se stabilește definitiv regimul acestora ;

2. Sau că, în cazul că aceste concesiuni nu se pot consolida, să se prefere ca să fie restituite în întregime Statului.

Propunerile precise va trebui să le facă expertul care vreodată își va lua osteneala să verifice întregul complex al concesiunilor cinematografice.

Secția de editură.

Cunoscând situația generală a editurilor și mai ales căușele între cari trăește secția editorială a Astrei, ea nu poate produce beneficii materiale, în așa fel cum bunăoară și-a manifestat dorința o parte a frunțașilor instituției. Cel mult dacă acest serviciu se organizează rațional, se concentrează serviciul de editură și de desfacere. Ba chiar printr'o reînviore a materialului editat ar putea să aducă reale servicii publicului doritor de cărți bune. În acest caz capitalul de rulment al editurii ar putea să fie păstrat, chiar augmentat, nu pierdut aproape în întregime, așa cum se face azi.

Alți membri din comitetul central cred că vânzarea cărților poartă ponosul activității „comercializate“ a Asociațiunii și deaceea au propus ca publicațiile să fie distribuite gratuit (v. deciz. din Iunie 1929), iar oficiul de desfacere, care chiar în primul an de funcționare a realizat incassări onorabile, să fie desființat. S'a și procedat în consecință și oficiul a fost desființat de fapt în Septembrie 1929.

Între astfel de concepții, cari se bat cap în cap, este, desigur greu să ajungi la creangă verde.

Impozit cultural.

În țările străine mijloacele pentru cultura poporului, pentru acea muncă socială despre care am vorbit mai înainte, le procură Statul printr'un impozit minimal plătit de fiecare cetățean.

La noi a mai crea azi un impozit pare exclus.

De fapt însă este un impozit de această natură. Este impozitul pe spectacolele publice. Impozitul acesta este destinat tot pentru realizări culturale. Îl primesc comunele și fac ele ce pot și ce știu. De cele mai multe ori îl acordă ca subvenții diverselor societăți locale cu mai multă sau mai puțină activitate culturală. Nu știu ce atribuțiuni au și mai ales ce activitate efectivă așa-numiții consilieri culturali ai orașelor. Destul că în cele mai multe cazuri sumele se irosesc pe lucruri puțin utile.

**Nimic nu e posibil câtă vreme
Statul nu are o politică culturală
reală și permanentă.**

Dar în soluționarea problemelor culturale, inclusiv a mijloacelor financiare, intervine hotărîtor politica culturală a Statului. Nu se poate cere numai ceea ce este în concepția de lucru a statului cultural. Când ajungem însă să vorbim

de concepția culturală a statului trebuie să afirmăm că Statul de unsprezece ani încă nu și-a făcut o problemă culturală reală. Toate dibuirile, pe care ar fi lung să le mai înșir, au eșuat și au aceleași sorți de insucces și cele întreprinse în prezent, dacă încep exact pe acelaș făgaș, cu aceleași concepții, poate numai sub alt nume.

Să-mi fie permis a schița cu această ocazie numai câteva principii, absolut necesare după modesta mea părere pentru a creia o platformă stabilă a unei viitoare așezări definitive a muncii culturale.

Dacă Statul încearcă singur să creieze o acțiune de luminare a masselor, atunci această activitate se va îneca în biurocratism.

Dacă, în schimb, munca pentru ridicarea stării sociale și culturale a poporului este lăsată numai la inițiativa particulară, atunci iar nu va reuși pentrucă sau se va lovi de lipsa mijloacelor financiare sau, dacă acestea există, rezultatul, în genere, în lipsa unui control riguros al activității, ar fi foarte redus.

În acest caz care poate fi soluția? *O colaborare între Stat și între inițiativa particulară.* Dacă s'a găsit că pe tărâm economic este cea mai bună soluție, de ce n'ar putea fi și în viața culturală? Această colaborare va trebui însă să fie reglementată de ambele părți.

Statul, în primul rând, va trebui să acorde mijloacele, nu numai printr'un discernământ în funcție de arbitrarul diverselor organe de stat și care măsoară subvențiile după simpatii sau antipatii, de obicei puțin culturale. Lipsa de stabilitate a mijloacelor financiare, care variază dela an la an, dela guvernare la guvernare, exclude orice posibilitate de muncă serioasă de lungă durată. Deaceea multe acțiuni culturale seamănă cu focurile de paie care dispar fără urmă, odată ce a dispărut și vâna care le alimenta. Și acesta este motivul pentru ce avem atâtea începuturi și așa de puține lucruri terminate.

Pe de altă parte însă și societățile culturale vor trebui să fie conduse de norme care să asigure garanția activităților reale. Societățile mici, răsărite de multe ori din ambiția câtorva vanitoși și mai de multe ori exclusiv în vederea subvențiilor date de primării, județe sau ministere, vor trebui să dispară în fața unui control legal, instituit de stat, care să cerceteze cu severitate seriozitatea activității culturale și a gospodăriei interne a mijloacelor.

Iar cele câteva, puține, societăți culturale mari, cu un trecut de muncă, între cari în Ardeal e fruntașă vechea Asociațiune, vor trebui să-și schimbe, radical, organismul intern și felul de lucru, tocmai pentruca să poată fi vrednice de mijloacele date de Stat.

Tot din acest deziderat izvoresc propunerile făcute de subsemnatul la chestiunea reorganizării generale. Statul trebuie să colaboreze cu inițiativa particulară. Dar această inițiativă particulară, concretizată în asociații culturale trebuie să aibă o astfel de organizare, încât ea să formeze un suflet și o unitate de acțiune dela cap și până la ultimul membru. E un fenomen că la toate colectivitățile cei ajunși la conducere dela o vreme se îndepărtează de mulțime, neținând seamă de dorințele ei. Deaceia am cerut să se introducă inovații, pe care le-am numit „democratice” și care nu numai să permită, dar chiar să îndemne masele la o colaborare efectivă la orientarea generală a programului cultural și un control serios la conducere, atât în chestiuni culturale, cât și în cele gospodărești. Mi s'a obiectat că prin introducerea acelor măsuri de organizare și control Astra ar fi transformată într'o mare „cooperativă”. Este adevărat că multe propuneri seamănă cu cele ce în viața cooperativă au dat bune rezultate. D-voastră știți însă că, doar cooperativa este cea mai ideală expresiune a solidarității economice cu scop de a ajuta marele masse, iar Asociațiunea ce ideal mai frumos poate avea, decât să fie expresiunea solidarității culturale?... Ea numai atunci va putea fi colaboratoare demnă a Statului când spiritul cooperativ de solidaritate sufletească o va conduce spre realizări în domeniul cultural. Iată geneza unor măsuri ca: alegerea conducerii prin *consultarea tuturor membrilor*, un quasi plebiscit cultural; apoi posibilități de control din partea membrilor prin adunări generale extraordinare (care astăzi nu sunt admise de statut) și de comitete de censori; și un control cultural și administrativ exercitat riguros de organele centrale, secretar general și director asupra tuturor unităților culturale autonome, despărțăminte și cercuri culturale. Prin aceste măsuri se poate închege acest vast organism, atât administrativ, cât și sufletește. Un fior de dornică creațiune trebuie să străbată pe toți membri, dela președinte până la membrul cu opincă, călăuziți toți nu numai de acelaș ideal, ci și de identitatea mijloacelor de lucru și de obiective concrete.

În fața unei astfel de „inițiative particulare“, întruchipată într'o Asociațiune modern reorganizată, se va impune ca Statul să-și ofere colaborarea, procurând mijloacele materiale, acordând, prin lege, nu printr'o variabilă bunăvoință, o cotă respectabilă din impozitul pe spectacole. Aceste mijloace financiare ar fi distribuite de Comitetul central, nu numai la organizațiile culturale proprii, ci și la alte societăți culturale. Astfel s'ar realiza și o admirabilă *unitate de acțiune!* Este singura modalitate această cale financiară de a încadra diversele inițiative mărunte într'un program cultural unitar și a realiza ceea ce a propus în documentatul său raport dl I. Agârbiceanu.

Incheiere.

Astfel se ivește o nouă concepție de lucru pe teren cultural. Trebuie să ieșim odată din provizorate și din expediente. Trebuie să clădim edificiul cultural al națiunii. Ori acesta nu se va ridica nici odată, dacă toți membri acestei națiuni vor alerga de ici până colo, fără să vadă problemele culturale în întregă vastitatea lor. Iată și justificarea pentru care un raport financiar a înțeles să arate și să insiste asupra chestiunilor de ansamblu.

Incheiu urând succes acestui congres, care va fi atins pe deplin, dacă toate mințile luminate ale acestui popor își vor da seama de necesitatea inaugurării unei noi ere pentru munca socială depusă în serviciul culturii neamului!

Grațian C. Mărcuș
memburu pe viață al Asociațiunii.

2.

VENITURILE ASTREI ȘI SUBVENȚIONAREA EI DE CĂTRE STAT.

De: *Victor Lazăr*, profesor în pensiuine, membru fondator
al Astrei, Sibiu.

Asociațiunea Astra a fost dela început o instituțiune înființată pentru culturalizarea masselor poporului român. Deaceea ar fi putut și poate pretinde ori-când și ajutor moral și ajutor bănesc dela Stat, căci ea a fost și este o ajutoare a acestuia în răspândirea culturii. Sub stăpânire străină, conducătorii Astrei s'au ferit însă de a reclama acest ajutor, ba s'au ferit chiar de a-l primi, când i-a fost oferit, căci oferta nu s'a făcut cu cuget curat. Nu tot așa este cazul acum.

Veniturile Astrei sunt și pot fi următoarele :

1. *Veniturile obișnuite* din procentul pentru administrarea fondurilor, din taxele membrilor pe viață și fondatori, din chirii. La chirii va trebui să se obțină, și se va putea, o chirie mult mai mare, dacă Asociațiunea va lichida întreprinderea cu Internatul de fete. Acesta a avut un rost mare înainte de războiu pentru a da o educație națională fetelor din familiile de intelectuali mai ales din ținuturile amenințate cu maghiarizarea. În timpul acela abia de erau 3—4 școale medii de fete, așa că *școala civilă* de fete din Sibiu, cu internatul ei, satisfăcea unei necesități culturale naționale adânc simțite. Acum, când numărul *liceelor* de fete de pe teritoriul Astrei e chiar prea mare pentru trebuințele noastre *reale* și bine pricepute, internatul nu mai are nici un rost, nici din punct de vedere național și mai puțin din punct

de vedere comercial. De vreo 4—5 ani încoace s'au cheltuit cu acest internat sume mari, unele pentru lux, cari nu se vor acoperi nici în 10 ani, căci numărul elevilor, mai ales din Vechiul Regat cari caută acest internat, scade mereu (anul acesta abia sunt 43), poate și din cauza scumpetei, dar desigur și din alte cauze. Inchiriind Statului și localul internatului pentru clasele liceului, nu numai că vor scăpa câteva clase de fete de niște sale neigienice, așezate în corpul de case dinspre str. Șaguna, dar Asociațiunea ar obține de la Stat o chirie, care ar trece cu mult peste un milion de Lei. Se înțelege că sala cea mare din subsol se va rezerva ca sală de lectură pentru biblioteca poporală, dacă nu se găsește alt local potrivit.

2. *Veniturile dela concesiile de cinematograf ale Astrei.*

3. *Venituri* din desfacerea publicațiilor Astrei. Biblioteca poporală a adus în anul 1928 suma de 131.000 Lei, dela cei 300 abonați platnici ai „Transilvaniei“ s'au încassat 90.000 Lei în 1929.

4. *Suma cu care este dator Statul să contribue pentru întreținerea Bibliotecii și a personalului ei.*

Prin lege specială Biblioteca Centrală a Asociațiunii a fost trecută dela 1 Ianuarie 1923 în șirul Bibliotecilor publice, ea fiind obligată să primească dela tipografiile din întreagă țara toate imprimatele și să le pună la dispoziția publicului. Pentru aceasta trebuie personal: 1. Bibliotecar (totodată și la muzeu), un ajutor la primirea și înregistrarea imprimatele, îndeosebi a celor peste 1000 de periodice, precum și pentru reclamarea lipsurilor, — un custode în sala de lectură pentru publicul cel mare, un om de serviciu numai pentru Bibliotecă și Muzeu, apoi cheltuelile pentru legatul cărților mai importante și al periodicelor de același fel. Devenind Biblioteca noastră o instituție de stat, acesta e obligat să ia asupra sa cheltuelile de personal și întreținere.

5. Iniințându-se la Stat prin bugetul acestui an, institutul Educația Poporului, care prevede:

3 ¹ / ₂	milioane	pentru	societăți culturale
2	„	„	cultura prin cărți
7	„	„	activitatea culturală la țară
4	„	„	Biblioteci populare,

deci în total 16¹/₂ milioane Lei, Asociațiunea noastră e pe deplin îndreptățită, în proporție cu întinderea teritoriului asupra căruia activează și cu programa ei de muncă, să

pretindă din suma aceasta cota parte a ei și anume pentru Biblioteca populară și Calendar, cari vor trebui să apară într'un tiraj cu mult mai mare ca până acum, apoi pentru revista Transilvania, dacă aceasta va deveni revistă de familie, pentru Biblioteca secțiilor și eventual pentru o gazetă — revistă pe seama poporului. Din suma aceasta se va acoperi și cheltuiala împreună cu remunerarea celor ce vor lucra aceste publicațiuni ale Astei.

Pentru despărțămintele Asociațiunii, dl președinte a arătat ce se poate face în privința subvențiilor dela județe și orașele de reședință, chiar și dela alte comune, când e vorba de despărțămintele de plasă și de cercurile culturale.

Sibiu, 31 Martie 1930.

Victor Lazăr.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3.

SITUAȚIUNEA MATERIALĂ A ASOCIAȚIUNII.

De: *Victor Onișor*, prof. univ., Cluj.

Părerea mea este, că Astra poate reveni la o însănătoșare materială numai prin membrii săi ordinari (activi), cari vor contribui anual cu o cotizațiune de 500 Lei, primind în schimb revista.

Membrii ordinari vor fi ținuți în evidență la comitetul central, care va libera an de an după încassarea cotizației cunoscuta carte de membru. Numai în baza acestei cărți, membrii vor putea exercita drepturile de membru. Din cotizații 20% vor reținea despărțămintele, 80% se vor trimite centrului.

Asociațiunea va trăi prin membrii săi ordinari, cari propriaminte formează Asociațiunea. Fără a ținea seamă de membrii ordinari adunările generale sunt adunări populare la cari participă și exercită dreptul de membru ori cine vrea. Hotăririle aduse, cum s'au adus cele din adunarea dela Turda, nici nu întrunesc criteriile legalității.

Modificarea textelor respective din Statute e necesară, acceptându-se punctul de vedere de mai sus. Subvenții ale Statului pot să fie un venit întâmplător, dar nu unul ordinar.

Acest punct de vedere l-am reprezentat și în conferința Secțiilor, și în adunarea generală dela Turda.

Cluj, 23 Aprilie 1930.

Victor Onișor
prof. univ.

4.

PROPUNEREA PREOTULUI I. ROMAN
DIN TĂLMĂCEL, REFERITOARE LA MIJLOACELE
FINANCIARE ALE ASTREI.

Domnule Președinte!

În legătură cu discuția de ieri privitoare la finanțarea propagandei culturale care este mai ales astăzi o necesitate ca pâinea cea de toate zilele, îmi permit a face următoarea propunere :

Să se intervină la dl Ministru de interne care să dea ordin prefecturilor din raza de activitate a Astrei ca acestea să impună comunelor la stabilirea bugetelor anuale să se ia o cotă de unul sau două procente pentru propaganda culturală.

Asemenea să se intervină la Centrala Băncilor populare pentru a impune băncilor populare să voteze din profitul anual 5 procente în acest scop.

Sumele votate să se predea agenturilor Astrei cari vor procura toate broșurile tipărite dela Astra. Cărțile procurate să se împartă gratuit poporului în preajma Crăciunului pentru a avea o bună lectură peste iarnă.

Tălmăcel, 25 Aprilie 1930.

I. Roman
preot.

5.

**SUBVENȚIILE DATE DE STAT ASTREI DELA
ANUL 1919 PÂNĂ ÎN 24 APRILIE 1930 ȘI VENI-
TELE DELA CINEMATOGRAFE ÎN ANII 1927,
1928, 1929 ȘI 1930 PÂNĂ ÎN APRILIE.**

In anul 1919

Dela Consiliul Dirigent Cor. 299.840.—

In anul 1920

Nimic.

In anul 1921

Dela Ministerul Instrucțiunii Lei 200.000.—
 " " de Culte și Arte " 130.000.—
 " " de Interne " 500.000.—
Lei 830.000.—

In anul 1922

" " de Culte și Arte Lei 211.000.—

In anul 1923

" " Instrucțiunii Lei 350.000.—
 " " de Culte și Arte " 50.000.—
Lei 400.000.—

In anul 1924

" " Instrucțiunii Lei 250.000.—
 " " Sănătății " 15.000.—
 " " de Industrie și Comerț " 50.000.—
 " " de Culte și Arte " 100.000.—

Dela Ministerul de Războiu	Lei 50.000.—
„ Prezidenția Consiliului de Miniștri	„ 300.000.—
	<u>Lei 765.000.—</u>

In anul 1925

Dela Ministerul Instrucțiunii	Lei 680.000.—
„ „ Sănătății	„ 20.000.—
„ „ de Domenii	„ 200.000.—
„ „ de Culte și Arte	„ 1,200.000.—
„ „ „ „ „ „	„ 99.000.—
	<u>Lei 2,199.000.—</u>

In anul 1926

„ „ de Industrie și Comerț	Lei 100.000.—
„ „ de Culte și Arte	„ 1,385.750.—
„ „ de Comunicații	„ 50.000.—
„ „ Instrucțiunii	„ 600.000.—
„ „ Sănătății	„ 225.000.—
„ „ de Domenii	„ 200.000.—
	<u>Lei 2,560.750.—</u>

In anul 1927

„ „ Instrucțiunii	Lei 600.000.—
„ „ Sănătății	„ 300.000.—
„ „ de Domenii	„ 200.000.—
„ „ de Culte și Arte	„ 2,085.750.—
	<u>Lei 3,185.750.—</u>

In anul 1928

„ „ Instrucțiunii	Lei 450.000.—
„ „ de Culte și Arte	„ 550.000.—
	<u>Lei 1,000.000.—</u>

In anul 1929

„ „ Instrucțiunii	Lei 400.000.—
-----------------------------	---------------

In anul 1930

„ „ Muncii etc. Dir. Ed. Popor.	Lei 250.000.—
---------------------------------	---------------

Total subvenții pentru trebuințele Asoc. Lei 11,801.500.—

Sibiu, la 25 Aprilie 1930.

Nicolae Petruțiu
contabil.

Incassări dela Cinematografe dela început până la 23/IV 1930

In anul 1927	Lei 1,269.414.—
" " 1928	" 2,123.931.—
" " 1929	" 1,868.549.—
" " 1930 până la 23 Aprilie	" 780.878.—
	<hr/> <hr/>
	Lei 6,042.772.—

Sibiu, la 23 Aprilie 1930.

I. Morariu
cassierul Astrei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DESBATERILE CONGRESULUI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DESBATERILE CONGRESULUI.

Congresul a durat 3 zile : 24, 25 și 26 Aprilie și a avut 5 ședințe, câte două în zilele de 24 și 25 Aprilie și una, cea de încheiere, în 26 Aprilie.

În Congres au avut loc următoarele debateri :

ASUPRA TEZEI GENERALE I: „ORGANISMUL FUNCȚIONAL AL ASTREI“.

De *Dr. Gh. Preda*, vicepreședintele Asociațiunii a citit referatul său : „Referat asupra problemei de reorganizare a Astrei“.

De *Dr. N. Căliman*, președintele despărțământului central județean Brașov, a citit lucrarea sa : „Raportul între Comitetul central, despărțăminte și cercurile culturale“.

La dezbateri iau cuvântul următorii :

Petre Suci, *Turda* : Motivează propunerile cuprinse în raportul său, despre care a făcut amintire referentul general, dl *Dr. Gh. Preda*, subliniind părerea d-sale, că activitatea Astrei ar trebui să se limiteze înainte de toate pe teritoriul Ardealului.

Dr. P. Stoenescu, președ. desp. *Constanța* :

Domnule Președinte, Stimat Congres,

Din colțul de țară de dincolo de Dunăre, dela Marea cea mare a lui Mircea cel bătrân, de pe meleagurile unde și-a purtat Ovidiu nostalgia Romei, vin să aduc salutul frățesc, în numele filialelor Astrei Dobrogene, primului parlament cultural, adunat aci la Sibiu, cetatea culturii românismului.

Vin aci, mânat de atâtea suflete dornice de a se adăpa din izvorul românismului, păstrat curat cu atâtea jertfe, ca să vă aduc prinosul lor de admirație și recunoștință.

Astra Dobrogeană, care a luat ființă numai de 2 ani, datorită bunului și inimosului român General Vlădescu, a desfășurat o activitate îndeajuns de rodnică, înființând în aproape 70 sate filiale. Cum m-ași putea eu, oare, întoarce acuma acasă, cu trista veste, că Astra Centrală Sibiu își retrace aripile ocrotitoare și lasă în voia soartei fiica plăpândă de pe plaiurile Dobrogei!! Ce-ași putea spune sătenilor, cărora timp de 2 ani, prin șezători și conferențe le-am arătat rostul acestei *Asociații, care cimentează legătura sufletească între toți Românii și al cărei far călăuzitor e Astra din Sibiu!*

Desigur că dl Suciu n'a știut, că pe plaiurile îndepărtate dintre Dunăre și Mare s'au pus temelii solide pentru culturalizarea poporului, că sunt și acolo oameni, cari nu precupețesc sacrificiile ca opera infiripată să se desăvârșească.

Granițele vechi ale Astei nu-și mai au rostul acum, nu mai e cetatea de păstrare a românismului, granițele trebuesc lărgite, *opera de înfrățire prin luminare* trebuie să fie unul din țelurile Astei.

Imi place să cred că n'am înțeles eu destul de bine, tot tâlcul spuselor dlui Suciu, ca Astra centrală să-și mărginească activitatea numai în Ardeal, că a fost o părere personală a d-sale și că D-Voastră marele număr al membrilor marcanți nu îngăduiți să-mi între neîncrederea și descurajarea în suflet. Sunt un sol al Astei Dobrogene și nu mă pot întoarce la ai mei cu o veste așa tristă. Nu-și retrace nici un părinte ocrotirea unui copil bun, care nu l-a supărat cu nimic și nu-și poate retrace Astra oblăduirea filialei noastre, când am căutat să fim demni de sacrificiile trecutului prin străduința noastră și vom căuta să fim mereu la înălțimea menirei Asociației Astra.

Am pus prea mult suflet noi, cei câțiva de acolo și am avut prea mare încredere în D-Voastră cei d'aci, ca să aveți cruzimea să ne spulberați iluziile, să ne retezați elanul, să lăsați să se părească frumosul nostru țel, abia sădit.

Oricari ar fi considerentele, oricât de documentate ar fi ele, nu sunt omenești sau opera Astei e bazată mai mult pe umanitarism, decât pe calcule.

Deaceea am nădejdea că și de-acum înainte Astra va ajuta Astra Dobrogeană în lupta pe care o duce, luptă pentru răspândirea luminei la satele ce bâjbăie în întuneric, că luminând săteanul român, vom pune în valoare neîntre-cutele lui calități sufletești.

L. T. Boga, vicepreședintele regionalei Astra Basarabeană, face un mic istoric al înființării regionalei din Basarabia, arătând mijloacele de propagandă, de cari se folosesc: conferențe tipărite și împărțite gratuit, prin comemorări și festivaluri, prin corespondență cu țărănimea în diferite domenii, prin adunarea și tipărirea folklorului basarabean, care prinde foarte mult, prin trimiterea pe sate a tinerilor studenți universitari cari aranjează șezători culturale. D-sa promite să poarte steagul cultural al Astei mai departe și atrage totodată atenția asupra Românilor din Macedonia, arătând că în războiul mondial și-au vărsat sângele pentru cauza românească și mulți tineri macedoneni.

Teodor Iacobescu, președintele despărțământului Cetatea-Albă (Basarabia):

Domnule Președinte, Onorat Congres,

În legătură cu cele discutate anterior, relativ la reorganizarea Asociațiunii, îmi iau voia să spun câteva cuvinte, arătând situațiunea specială a Astei în Basarabia.

Trebuie să constat dela început că raportul prezentat de dl Suciuc, care a făcut obiectul criticei aspre a dlui Bogdan-Duică, nu a urmărit să aducă vreo jicnire nimănuia și nici nu a înțeles să ceară desființarea despărțământelor întemeiate în afară de Carpați.

Dl Suciuc, în calitate de președinte al despărțământului Turda, a susținut că este nevoie de o modificare a statutelor, dând viață despărțământelor din Ardeal, spre a lucra mai cu temei pentru ridicarea sufletească și materială a locuitorilor din această parte a țării.

Socot că nimănuia nu i-a trecut prin minte să ceară desființarea despărțământelor din Dobrogea și Basarabia, întemeiate în zile de luptă grea și care au adus rezultate binefăcătoare pentru satele din acele provincii.

Dl Leon Boga, delegatul Astei basarabene a arătat date interesante, despre activitatea desfășurată din 1926 și până în prezent.

Fac o mică rectificare — mai bine zis o complectare — a celor expuse de dl Boga: cel dintâiu despărțământ, înființat

în afară de Ardeal, a fost cel dela Cetatea-Albă, care împlinește 6 ani la 12 Iulie 1930.

Câțiva modești luptători pentru românism și în special pentru cultura românească au luat inițiativa în 1924 să facă apel către Asociațiune, spre a da ajutorul său prețios satelor dela Nistru, găsite la noi în întunec nepătruns și învăluite de zăbranicul periculos al ideilor revoluționare.

Astra a răspuns cu entuziasm chemării noastre și a împărțit generos darurile sale fraților din Basarabia.

Numai în județul Cetatea-Albă, am împărțit aproape 35.000 cărți pentru popor. Asociațiunea a organizat în fiecare an cursuri de adulți, făcând să răsune prin sate graiul uitat al neamului; s'au împărțit premii însemnate învățătorilor; s'au întemeiat 20 cercuri culturale și o puternică casă ostășească, pe lângă Regimentul 35 Infanterie, unde se află o bibliotecă cu 1000 volume, puse la dispozițiunea soldaților și gradaților din regiment.

Toți soldații sunt membri devotați ai Asociațiunii și, la plecarea lor acasă duc în satele de pe tot cuprinsul țării gândul bun și luminos al Astei.

Mână de frate bun ni s'a întins dela Sibiu, peste Carpați și a cucerit sufletele noastre.

Noi ne socotim pe vecie legați de Asociațiune, ai căreia fii credincioși suntem.

Chiar dacă d-voastră, cei din Transilvania, nu ne veți primi în cadrele statutare ale Astei, noi totuși rămânem luptători ai Asociațiunii, răspândind sămânța binefăcătoare, culeasă dela frații de peste munți, până în depărtatele sate dela Nistru.

Când am pus cea dintâiu piatră de temelie a Astei la Cetatea-Albă, n'am mai făcut tocmeală de statute și regulamente; pentru noi un singur gând stăpâna: unirea sfântă a tuturor Românilor prin limbă și cultură, puternic susținute de cea mai veche instituțiune culturală a românismului.

Noi, cei mai de departe, trimitem salutul nostru călduros fraților din Transilvania, însoțit de iubirea noastră neșarmurită, pentru ajutorul de temei, ce am primit în vremuri grele.

Țăranii moldoveni de peste Prut au reînviat zilele memorabile, când păstorii munților Carpați duceau în dăsații lor cartea scumpă, la frații aflați — ca și ei — sub jug străin. Astăzi, căile pe care pătrunde lumina acolo, în

depărări, sunt mai lesnicioase și socotim cu neștirbită nădejde, că nu vor fi tăiate.

În altă ordine de idei, îmi veți îngădui să rog Congresul, spre a binevoi să aprobe ca despărțămintele din București, Dobrogea și Basarabia să fie prevăzute de statutele Asociațiunii.

Cred că ar fi util să existe, în fiecare județ un singur despărțământ, cu sediul în orașul de reședință. În centre importante să fie puternice cercuri culturale. Mai multe despărțăminte într'un județ îngreuiază lucrările de cancelarie și activitatea culturală va fi stânjenită.

O altă chestiune, ce se ridică în județul Cetatea-Albă este, dacă Asociațiunea admite să se extindă activitatea sa și în satele minoritare.

Sunt mai multe comune din județul Cetatea-Albă, unde locuitorii de alt neam, ne-au cerut cărțicelele Astrei și ne-au invitat stăruiitor să întemeiem și în satele lor cercuri culturale ale despărțământului.

Onoratul Comitet conducător al Asociațiunii e rugat să ia în desbatere și această chestiune și să-i dea soluționarea ce va crede de cuviință.

Dr. U. Patriciu C. Țiucra, președintele despărțământului *Timișoara*, declară în legătură cu raportul dlui Gh. Preda, că Astrei nu-i trebuie un nou program de muncă, nici schimbare de statut, nici schimbare de sediu, ci suflet și oameni devotați culturei românești. D-sa crede, că ar fi bine dacă despărțămintele ar fi puse, după posibilitate, sub privegherea protopopilor cari au contact direct cu preoțimea. Este pentru înființarea a cât mai multe despărțăminte de plasă în județe.

Președ. V. Goldiș, subliniază încă odată, că hotărârile congresului nu sunt obligatorii pentru comitetul central și face următoarea propunere: „*Congresul constatând, că referatul d-lui Dr. Gh. Preda asupra problemei de reorganizare a Astrei conține suficiente puncte de orientare în acest obiect, îl recomandă spre considerațiune comitetului central, care în temeiul lui va face propuneri concrete în cauză proximei adunări generale admini-*

strative; totodată congresul recomandă aceleorași organe competente îndeosebi propunerile d-lui Dr. N. Căliman cu privire la raportul dintre centru, despărțăminte de plasă și cercurile culturale, ținându-se cont de spiritul statutelor, cari intenționează a creia din despărțămintele centrale județene unități reale cu deplină autoritate asupra despărțămintelor de plasă și cercurilor culturale“.

Ion Agârbineanu :

Domnule Președinte, Onorat Congres,

După cum ați declarat, Domnule președinte, și după cum se evidențiază de altfel din structura actualului congres, care nu e numai al Astrei, fiind prezenți aici delegații atâtor societăți culturale, — concluziile la cari se va ajunge aici nu vor avea caracterul de hotărâri, ci propuneri de indicații, cari vor fi supuse comitetului central, și prin el adunării generale a Asociațiunii.

Cred însă că aceste concluzii, având și numai caracterul indicat, aduse fiind cu unanimitate, după ce toți cei prezenți au avut libertatea să-și spună părerile, trebuie să aibă un caracter obligator în conștiință pentru toți cei prezenți. În ce înțeles?

În înțelesul ca pe viitor să nu mai atacăm sau să criticăm Astra când ea va urma chiar indicațiunile adoptate cu unanimitate de congres.

În anii din urmă s'a întâmplat, anume, adeseori ca activitatea Astrei să fie criticată chiar de către membrii ei, pentru executarea unui program cuprins în statute sau indicat de adunările generale ale ei. Și chiar atacurile din presă au fost susținute adeseori de membrii Asociațiunii.

Socot că atitudinea aceasta nu e bine să mai continue; în congresul de față se vor lămuri unele probleme în legătură cu activitatea Astrei. Au fost invitați toți reprezentanții despărțămintelor noastre ca și alte societăți și oameni de cultură. Cred că concluziile la care se va ajunge prin conlucrarea

futurora, trebuie să fie un bun câștigat, o fixare a ceea ce se poate realiza și ce nu se poate în cadrele Astrei, și atunci pe viitor cel puțin cei prezenți să nu mai vină cu alte păreri și directive, criticând mereu instituția noastră. Liber e fiecare să-și susțină aici punctul de vedere, și obligat cred că rămâne fiecare să primească de bună concluzia la care se va ajunge cu majoritate sau unanimitate.

În același spirit ar fi de dorit să ne ajute și presa noastră, care iea cunoștință de ce s'a lucrat și se lucrează la Astra, și să nu mai dea ospitalitate atacurilor, adeseori lipsite de obiectivitate, cari însă pot fi foarte dăunătoare instituției noastre.

G. Bogdan-Duică, președinte prin delegație al Secțiilor literare-științifice, propune Congresului următoarea declarație :

Chemați a ne da părerea despre reorganizarea Astrei, formulăm precis și scurt, ca îndrumare pentru comitet și pentru adunările care se vor mai ocupa cu chestiunea aceasta, următoarele dorințe :

1. Teritoriul de muncă al organizațiilor Astrei este toată România modernă.

Observare. Mărginirile regionaliste trebuiesc considerate de o parte ca o desertare dela datorii către întregimea poporului român; iar de altă parte ca o neîngăduită desiluzionare a voințelor de solidarizare culturală.

2. Reședința Astrei rămâne Sibiul. Un vicepreședinte va fi totdeauna un membru din Cluj, designat de secțiile Astrei.

Observare. Vicepreședintele din Cluj va face legătura administrativă între centru și secții; și la cereri, va da orientări regiunilor nord-vestice.

Îndată ce numărul organizațiilor se va mări în Bucovina, Basarabia, Dobrogea, Moldova, Muntenia, Banat, li se va hărăzi și lor câte un loc vicepreședințial în comitetul central.

3. Numărul membrilor din actualul comitet central se reduce; la alegerea lor proximă se va avea în vedere specializarea lor în câte cel puțin una dintre problemele culturale cu care Astra se ocupă.

Observare. Teritoriul României mari și sporul fenomenelor culturale impun preferirea specialiștilor cari le urmăresc și le pot filtra sau adapta trebuințelor într'adevăr naționale.

4. Deși suntem de părere că grija fundamentală a Astrei trebuie consacrată păturei muncitoare la țară și în orașe, nu putem neglija datoria de-a contribui la educarea conducătorilor acelor pături. Astra nu poate părăsi problema ei veche de-a contribui la unificarea ideilor culturale ale păturei conducătoare din tot cuprinsul noului teritoriu de muncă.

Observare. Mijloacele sunt cunoscute; au fost practicate și în trecut.

Ca mijloace literare de comunicare în această direcție trebuie să dezvoltăm rev. „*Transilvania*“, cu nota specifică de teorie și istorie a culturii vechi și nouă, românești și străine, și să încercăm o revistă de familie. Revistele și bibliotecile ar reprezenta busolele Astrei. Nici o altă publicație nu se va face fără controlul secțiilor.

5. Izvoarele de venit ale Astrei să fie exploatare comercial.

Observare. Pentru realizarea acestei dorințe un singur membru al comitetului central, un specialist, trebuie să rămână responsabil.

6. Să se prevadă, anual, două ședințe ale comitetului Astrei de ținut în Cluj, împreună cu președinții și secretarii secțiilor. Tema permanentă a acestor două ședințe va fi: Informația reciprocă despre lucrările dela centru, din despărțăminte și din secțiuni și hotărârea directivelor nouă.

Observare: Aceasta nu mai este un control birocratic, nesimpatic, care se ceruse, ci controlul tovarășilor de remunerație, controlul buneii voințe.

7. Despărțămintelor vecine să li se impună, prin statut, colaborările folositoare regiunii lor.

Observare. Elementul de socializare, de cultură socială trebuie sporit în Astra și prin ea în națiune.

8. Să se facă anual controlul membrilor Astrei, pe despărțăminte, la ele; să se constate absențele; și anual, prin adrese de acelaș formular cuviincios și cald, Românii uitători de datorii morale și naționale să fie rugați a se înscrie printre membri Astrei.

Observare. Aceasta ar fi încă un mijloc de deșteptare al conștiințelor neglijente, dar și de sporire a fondurilor.

Sibiu, la 25 Aprilie 1930.

G. Bogdan-Duică.

ASUPRA TEZEI GENERALE II: COLABORAREA ASTREI CU ALTE SOCIETĂȚI SIMILARE. RAPORTUL ÎNTRE ASTRA ȘI STAT. ASTRA ȘI POLITICA.

1. Colaborarea Astreii cu alte societăți similare.

Di *Ion Agârbiceanu* citește referatul său : „Colaborarea Astreii cu alte societăți culturale”.

La desbatere iau cuvântul următorii :

L. T. Boga, vicepreședintele Astreii Basarabene, arată legăturile Basarabiei cu Asociațiunea Astra dela Sibiu. Declară că orice societate culturală română e binevenită în Basarabia și dorește să se găsească modalitatea unei colaborări armonioase a tuturor acestor societăți.

Ștefănescu-Goangă, secretarul general al Extensiunii Universitare din Cluj, în numele acestei asociații declară, că e cu totul la dispoziția Astreii, crede totuși că nu e nevoie ca Extensiunea Universitară dela Cluj să se încadreze Astreii, ci va fi suficient dacă se va găsi formula pentru o colaborare mai efectivă a amândurora.

Păr. I. Lupaș: De zece ani încoace s'a pus tot mai stăruitor problema colaborării Astreii cu alte societăți culturale. Părerea exprimată aci de a invita celelalte societăți culturale din cuprinsul Ardealului la fuziune, cred, că nu e ducătoare la scop. Se poate face însă alt lucru folositor, și anume: în comitetele despărțămintelor județene ale Astreii să fie cooptat câte un reprezentant al fiecărei societăți, care acționează în domeniul culturii populare al județului respectiv. În chipul acesta se pot pregăti acțiuni armonice,

cari să înfățișeze pe toți intelectualii și muncitorii culturali reuniți într'un mănunchiu de solidaritate binefăcătoare, fără a-și risipi energiile în acțiuni răzlețe, desordonate și compromițătoare.

Unde Astra are la conducerea despărțămintelor județene oameni pricepuți și de ispravă, sunt sigur că metoda aceasta va reuși. La Cluj d. e. programul de acțiune cred că ar fi bine să se stabilească în fiecare an într'o ședință plenară a secțiunilor literare-științifice, la care să participe și conducătorii Extensiunii Universitare, spre a evita de aci înainte spectacolul nu tocmai edificator din trecut de a se organiza, în acelaș timp, serii de conferențe cu aproape aceleași subiecte și prin aceiași oameni, dar ținute unele în sala prefecturii, altele în sala Nr. IV. a Universității.

Gh. Adamescu, vicepreședintele Ateneului Român (București):

Dl raportor Agârbiceanu a vorbit despre o eventuală fuziune a Astei cu alte societăți culturale, despre cooperarea între societăți culturale și despre o federație a acestor societăți.

Ca delegat al Ateneului Român din București, care are în Ardeal o singură filială, la Oradea, voi discuta încheierile raportorului.

Dacă e vorba de fuziune, cred că s'ar prezenta ca posibilă fuziunea Astei cu *Liga culturală*. Fiecare din acestea au avut un anumit rol înainte de Unirea cea mare, ele pot avea și acum un teren de lucru destul de vast, dar socotesc că ar fi bine să se unească și să lucreze împreună. Deoarece n'am calitate să propun din partea *Ligei* o asemenea fuziune, supun numai la meditația Comitetului Astei această idee care merită a fi studiată.

Federalizarea societăților culturale e mai greu de făcut, pentru că trebuie să existe adeziunea unui *mare număr* de organisme, cari au fiecare felul lor particular de a lucra și de a privi chestiunile. Ar fi greu ca una din societățile existente să ia asupra ei această strângere la un loc a toată activitatea diferitelor societăți, deși este sigur că risipirea forțelor și lipsa de coordonare sunt dăunătoare însăși ideei fundamentale de propagandă culturală. Poate că Statul ar putea să facă aceasta, deși chiar și aci eu văd oare-cari dificultăți.

Un lucru cred însă că este cu putință : apropierea între ele a diferitelor societăți și coordonarea activității lor. Aceasta s'ar putea face într'un fel de *congres anual*, în care toate societățile să facă dări de seamă despre activitatea lor și să se discute și oare-cari directive comune. Propun ca inițiativa s'o ia *Astra*, care este cea mai veche societate culturală din tot cuprinsul României. Să facă comitetul invitare tuturor societăților în acest sens și să vedem ce rezultat va avea. Eu cred că se va reuși. Astfel se va fi făcut un pas în direcția aceasta a coordonării activității societăților culturale.

Octavian Goga crede fericită ideea de a se fi întrunit reprezentanții societăților culturale într'un parlament cultural, într'o vreme când parlamentarismul celalalt dă faliment.

Societățile culturale, după marile schimbări de după războiu, au trecut printr'o perioadă critică. În cei 50 de ani dinainte de războiu asociația *Astra* a încadrat tot ce era manifestare culturală. Rolul *Astrei* a fost multiplu. Cu timpul a rămas un organ cultural al ideilor curente, și acum 20 de ani s'a schițat un rol de propagandă. Opera de creație este personală. Statul era un dușman al *Astrei* și concepția aceasta, în virtutea inerției, încă dăinuște pe ici, pe colo.

Acum lucrurile nu mai sunt la fel. Amploarea de odinioară a Asociației nu mai există. Energiile descătuse s'au revărsat pretutindeni. Societățile culturale însă care au un trecut al lor trebuie să se împărtășească cu ajutorul Statului. Societatea *Astra* trebuie să-și aibe și cotizațiile membrilor ei. Dar și în raport cu marile probleme culturale pe care le reprezintă, au nevoie de sprijinul Statului (aplauze). Există, cu toate dificultățile, destule fonduri care se cheltuiesc cu societăți sporadice, născute din derivatele ambițiilor personale. Își exprimă dorința ca problemele culturale să se rezolve printr'o sugestie a tuturor de a ocroti asociațiile cu trecut indiscutabil.

Se cheltuiește pentru propagandă, societăți culturale, etc., sume foarte mari; comparând aceste sume cu cele primite de *Astra* s'ar vedea cât de puțin s'a acordat acestei societăți.

Cere ca congresul să declare că își accentuează dreptul Asociației de a fi împărtășită cu un ajutor real și în raport cu sarcinile culturale care îi revin.

Stelian Popescu :

Domnule Președinte,
Doamnelor și Domnilor,

Dați-mi voie să vă mulțumesc pentru primirea călduroasă pe care mi-o faceți și care se datorește, desigur, cuvintelor binevoitoare pe cari dl președinte am aflat că le-a spus în absența mea, relativ la neînsemnata mea persoană. Dacă aș fi fost în acel moment aci, l-aș fi intrerupt și l-aș fi muștrat, poate, fiindcă fusese convenit între noi, să păstreze tăcere pentru puținul ce am făcut eu, privitor la *Astra*, educația mea creștină socotind că într'o vreme ca cea de acum, preceptul lui Christ „să nu știe stânga ce face dreapta” trebuie să-și găsească o cât mai deasă aplicare.

Urmărind cu atențiune desbaterile din această incintă, trei idei fundamentale s'au desprins pentru mine din cuvântările oratorilor cari m'au precedat și anume: a) Scopul *Astrei* în viitor, b) Fuzionarea cu alte societăți similare, c) Mijloacele de existență.

Să-mi permiteți, domnilor, — mie, ca ziarist, să spun, după obiceiul ziaristic, tot adevăzul, așa, cum îl cred și-l văd, în câte trele aceste chestiuni.

Scopul *Astrei*, acela care a fost în gândul întemeietorilor ei, „literatura română și cultura poporului român”, din momentul înfăptuirii României Mari, a trecut asupra Statului, care când s'a născut *Astra*, fiind vitreg cu neamul românesc, *Astra* l-a supliniit cu succes până în ceasul Unirii.

Suntem datori azi, să aducem laudă și să glorificăm pe întemeietorii *Astrei*, atât pentru sprijinul dat răspândirii culturii în masele largi ale poporului nostru, cât și pentru înțeleapta lor pătrundere de a fi ocrotit, sub un scop cultural, însăși unitatea sufletului românesc.

Statul este dator azi, prin Universitățile sale, prin liceele și școlile secundare și prin învățământul primar, care este obligator, să se ocupe de cultură în locul *Astrei*. Și când nu o va face, *Astra*, — sentinela credincioasă a unui ideal, — să-l silească să o facă!

Rămâne *Astrei* un alt scop de îndeplinit, mi-se pare mai mare decât cel de față, pe care-l afișau întemeietorii ei, adevăratul scop care a fost în gândul lor: „Unitatea sufletească a tuturor Românilor”. (Aplauze).

Numeroase milioane de oameni vorbesc azi aceeaș limbă, cea românească, formăm un singur stat, dar nu simțim toți la fel românește, n'avem acelaș suflet românesc !

Statul unitar român nu poate să fie mare, nu poate să fie puternic, nu-și poate împlini misiunea în lume, nici nu se poate arăta demn urmaș al strămoșilor Daci și Romani, dacă nu va dobândi cât de repede *unitatea sufletească*.

Și trebuie să recunoaștem că în acești 12 ani ce s'au scurs dela Unire, s'a făcut prea puțin în direcția aceasta.

Poate prea multe probleme ce s'au pus deodată Statului nou, poate dispariția aproape totală a generației care mai mult a contribuit la Unire, poate oboseala efortărei făcute, — și de multe ori indolența — ne-a condus la aceasta.

Cert este însă că sufletește nu suntem destul de uniificați și toată tăria noastră de viitor, aci va trebui să fie. Un mare român, genialul acum dispărut dintre noi, dar a cărui memorie va trebui să fie veșnic proaspătă și onorată în mintea fiecăruia, acela care mai mult decât ori-care altul a contribuit ca România mică să ia parte la războiul mondial pentru a provoca liberarea fraților subjugați, Take Ionescu, spunea: „*Generația noastră are nu numai sarcina vitejiei, sarcina de a smulge cu sabia noi hotare și de a înfăptui o nouă Românie geografică. Ea are și sarcina de a se învinge pe sine însăși și de a forma o nouă Românie sufletească*“.

Aceasta este ceea ce ne trebuie mai mult decât orice nouă, astăzi, și eu cred că nu este nimeni mai calificat să îndeplinească această sarcină, decât *Astra*. Să lase pe planul al doilea orice alte preocupări și timp de zece ani să se ocupe în această direcție. Sunt sigur că va reuși și va bine-merita dela patria mărită.

Astăzi ne năpădesc străinii și ideile internaționale. Nu este nimeni cu destulă autoritate care să spună tuturor, că dacă noi nu urâm pe nimeni, dacă nu facem distincție de neam și de religie, între acei pe cari roata vremii i-a adus să trăiască printre noi, le cerem însă un singur lucru: Să fie supuși, credincioși Statului român sub a cărui ocrotire trăiesc, să înțeleagă că pământul acesta este românesc, că el de aproape două mii de ani a fost stropit și apărat numai cu sânge românesc și că el ne aparține numai nouă !

Să le mai spună să nu privească cu invidie efortările noastre culturale, pentru că ele au de scop să câștige timpul

pierdut, când conaționalii lor, în detrimentul poporului român, se foloseau de cultură și să le ceară să aleagă între libertatea și ordinea română și aceea a internaționalelor pe cari caută să le servească.

Astra va trebui să facă acest lucru, cei 70 ani de existență ai ei dându-i dreptul și autoritatea necesară (aplauze).

În ce privește chestia a doua, fuzionarea cu celelalte societăți culturale, eu vă declar de asemenea deschis că împărtășesc această idee. Prea sunt multe societăți azi, având acelaș obiectiv și cele mai multe întemeiate doar pentru ca să sature vanitatea câte unui personaj doritor de a fi cu orice preț prezident peste ceva...

Recunosc că tocmai din această cauză greutatea fuzionării va fi mai mare, dar totuș și ea trebuie admisă principial și realizarea ei va fi ajutată pe deoparte de conștiința Românilor, care — plictisită de atâtea societăți similare și bucuroasă de a le ajuta, — când va vedea fuzionarea lor, le va ajuta cu mai mult drag, — iar pe de altă parte, de însuș Dumnezeu, care și El va ajuta cu timpul la simplificarea prezențelor.

Deci, pentru prezent, eu văd posibilă o colaborare din care sigur va eși o fuziune. *Astra* să ia această inițiativă deoarece ea fiind cea dintâi societate culturală, căreia nimeni nu-i contestă meritele, poate să atragă spre ea pe toate celelalte și să le absoarbă.

În ce privește mijloacele, eu difer de părerea unora dintre oratorii cari m'au precedat și susțin că Statul este dator să dea *Astrei* mijloacele, toate mijloacele necesare, — pentru a-și îndeplini misiunea sa, în loc de a face creațiuni vremelnice — cum este Direcțiunea Educației populare, înființată anul acesta și căreia i s'au alocat 160 milioane. *Astra* și-a făcut proba capacității, timp de 70 ani; ea binemerită dela neamul nostru. Pentru ce să nu i se facă ei cinstea de a i se încredința această Direcțiune? De ce să fie dată pe mâini nepricepute, pe mâini al căror trecut este uneori pătat și a căror țintă principală este căpătuirea materială, iar nu înălțarea ideală (aplauze)?

Trecem printr'o eclipsă momentană, în ce privește interesele superioare de Stat.

Ea va fi trecătoare și nu se poate să nu triumfe ideile sănătoase.

Este nevoie de a se crea atmosfera necesară dezvoltării lor. Rolul presei, aci, ar fi covârșitor.

D-Voastră aveți cu toții destule relațiuni cu presa; căutați de o atrageți în această direcțiune sănătoasă, pentru ca prin glasul ei să creeze atmosfera prielnică înfăptuirilor practice și curat românești.

Din partea ziarului „Universul” sunt fericit să vă promit tot concursul și nu va fi putere în lume care să ne poată împiedeca de a susține *Astra* în această direcțiune, pentru binele culturii poporului nostru și pentru ridicarea scumpei noastre țări. (Aplauze).

Gr. Nandriș, președintele societății pentru cultură din *Bucovina* :

Domnule Președinte, Onorată adunare,

Societatea pentru cultură din Bucovina, soră de aceeaș vârstă cu Asociația transilvăneană, născută pe alte plaiuri ale pământului românesc din aceleași nevoi de apărare și ridicare a neamului nostru, aduce salutul ei frățesc conducătorilor *Astrei* adunați, în acest oraș de cultură românească, împreună cu reprezentanții celorlalte societăți culturale, pentru a chibzui rosturile viitoare ale glorioasei Asociațiuni și ale societăților culturale românești în general.

Societatea pentru cultură dela Cernăuți a urmărit totdeauna cu cea mai vie bucurie activitatea *Astrei* transilvănene. Manifestările ei luminoase, prosperitatea ei, au fost îndemnuri frățești pentru acei ce pe pământul glorios al Moldovei de sus aveau de îndeplinit aceeaș grijă de întărire a sufletului național, de pregătire a lui pentru ceasul cel mare a izbăvirii, care avea să vie. Inceputurile societății pentru cultură se leagă de Ardeal prin Aron Pumnul, reprezentantul naționalismului ardelean, care a găsit bine pregătite sufletele moldovenilor dela miază-noapte pentru ideile școlii ardelenne. Insuși numele societății noastre: „Societatea pentru literatura română și cultura poporului român”, transformat apoi, după guvernatorul austriac tăiașe din el „poporul”, care i se părea primejdios prin extensiunea sa, în „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina”, amintește cu fidelitate numele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” din Transilvania.

Ctitorie a generației idealiste dela 1848, societatea pentru cultură a grupat în jurul ei boierii de viță veche,

preoții și învățătorii, înfrățindu-i în dragostea de neam și în grija pentru țărănimea păstrătoare a sufletului național în acele părți de țară înstrăinate. Ea a condus viața sufletească în acele părți, a apărat-o prin școli susținute de ea, a întărit-o prin generațiile de intelectuali crescuți în internatul său, pentru a complecta apoi neconținut rândurile păturii de sus decimată prin înstrăinare.

Schimbările brusce a condițiilor de viață politică au provocat o scădere a idealismului de altă dată, înlocuindu-l prin iluzia că, după realizarea politică a dreptății naționale, inițiativa particulară trebuie înlocuită pretutindeni cu inițiativa de Stat. Reculegerea vine însă repede și societatea se convinge că sunt domenii ale vieții, că sunt nevoi, pe care Statul nu le poate împlini și unde inițiativa particulară este nu numai un compliment al inițiativei de Stat, ci este singura cu putință. O dovadă a acestei convingeri este și prezența în această adunare a reprezentanților tuturor instituțiilor de cultură din țară.

Adevărul banal că nimeni nu te poate ajuta, dacă nu te ajuți singur, definește și rolul inițiativelor particulare. Acest adevăr îl verifică viața românească cu deosebire în locurile unde, pusă în concurență cu alte neamuri, ea trebuie să reacționeze cu mai multă putere. Așa este în Bucovina. Statul nu poate rezolvi toate problemele vieții noastre, de unele nici nu se poate atinge.

Pornind dela aceste considerațiuni raportul între Stat și societățile culturale se definește dela sine. Statul trebuie să sprijinească inițiativa particulară acolo unde ele merg pe linia intereselor naționale și unde au dovedit că îndeplinesc funcțiuni creatoare și necesare. În cooperarea cu Statul societățile culturale trebuie să ocolească înglobarea lor în instituțiile de Stat sau acceptarea unei tutele politice care ar stânjeni inițiativa particulară.

Ambele eventualități ar însemna transformarea societăților culturale în biurocrații politice de gradul al doilea, cari ar aduce inevitabil moartea societăților. Statul, la rândul său, trebuie să se ferească de mulțimea de societăți culturale, cari se nasc, peste noapte, cu scopul de a-i înghiți bugetul și trăiesc atâta timp cât sunt hrănite din acest buget.

Ce privește raporturile dintre societățile culturale credem că noua situație cere o coordonare a tuturor acțiunilor de inițiativă particulară pentru amplificarea mijloacelor de acțiune.

Această coordonare trebuie să asigure fiecărei societăți independența deplină și să se manifeste prin completare reciprocă, sprijin reciproc, sugestii reciproce. O fuziune a societăților culturale este absolut imposibilă și gândul la ea este o utopie, când nu e un interes particular. O federalizare este cu puțință, dar trebuie căutată forma, care să nu stânjenească inițiativa individuală a fiecărei societăți și adaptarea mijloacelor ei de acțiune la realitățile sociale din regiunea respectivă.

Experiența de aproape 70 de ani a Astei ardeleni și a societății pentru cultură poate da câteva elemente de orientare pentru viitor. Create din aceleași necesități naționale și culturale, ele s'au adaptat mediului în care au trăit și s'au întâlnit în chestiunile mari cari se găseau în calea către idealul comun. În viitor cooperarea va trebui să fie mai strânsă, dar ea nu va putea împiedica mișcările și acțiunile nici unei inițiative particulare.

Convinși că din desbaterile acestui „parlament cultural” se vor aprinde multe lumini pentru orientarea societăților culturale, aducem conducătorilor societăților culturale adunate aici salutul frățesc al Bucovinei, mulțumim „Astei” ardeleni pentru prilejul ce ne-a dat tuturor să ne întâlnim la această consfătuire și să urăm spor la muncă și izbândă în căutarea noilor cărări.

D-na Sabina Cantacuzino, președinta Universității libere din *București*, care a asistat până aci la desbateri, fiind silită de alte agende să părăsească Congresul, a lăsat la mâinile președintelui Astei următoarea scrisoare :

Domnule Președinte,

În frumoasele ședințe din Congresul cultural al Astei desbaterile au fost atât de întinse și interesante încât n'am avut voința să distrez atențiunea participanților prin mulțumirile ce aveam de gând să vă adresez în numele Universității libere.

Nu mă pot însă abține de a vă exprima aceste mulțumiri, cel puțin în scris și cu întârziere, pentru colegiala dragoste cu care conferențiarilor noștri au fost totdeauna primiți și încadrați de d-v., pentru amintirea neștearsă ce ei au păstrat societății Astra și pentru conștiința ce ne-a rămas nouă, organizatorii acestei apropieri, de a fi lucrat cu folos în interesul național.

Pentru noi este un imbold să urmărim și în viitor această colaborare, și cred că prin acest exemplu ce am dat, dela început și fără întrerupere, prin alegerea celor mai distinși și străluciți conferențieri, am contribuit a răspândi nu numai o legătură trainică între cele două societăți, dar și o probă pentru guvernele noastre de ce ar putea face federalizarea bine înțeleasă a institutelor culturale. Sper deci, Domnule Președinte, că în viitor ca și în trecut ne vom regăsi totdeauna mână în mână pentru lățirea culturii naționale.

N'ași putea încheia aceste linii, fatal incomplete, fără a vă mulțumi și personal pentru primirea atât de măgulitoare ce ați făcut președintei Universității libere. Nu părăsesc niciodată Ardealul fără emoțiune și recunoștință către cei ce ne-au dus la o întregire mult năzuită. Fie memoria celor dispăruți în veci slăvită, fie rodnică dorința celor în viață de a cimentă prin armonia culturii această întregire.

Primiți, Domnule Președinte, expresiunea simțimentelor mele distinse.

Prezidenta: *Sabina Cantacuzino.*

2. In chestia raporturilor dintre

Astra și Stat.

Victor Lazăr, prof. în pensiune, membru fondator al Astei, citește raportul său: „Astra și Statul“. La desbatere iau cuvântul următorii:

G. Bogdan-Duică crede că cea mai importantă chestie este aceea a raporturilor Statului cu Astra. Granițele noastre de azi nu sunt absolut românești sufletește și atunci trebuie să ni le facem. Ori, un stat românesc, care nu pricepe interesele lui față de o societate ca Astra este un stat care greșește. Fiindcă în această mare problemă a romanizării granițelor noastre Statul din multe considerațiuni de tot soiul nu poate face ceace trebuie, ci această sarcină are să fie luată, aci la fronturile de Vest ale țării, de către Asociațiunea Astra.

Se pare că Statul a înțeles acest adevăr. Fiindcă el a subvenționat dela început societatea dela Sibiu. In urmă însă a fost retras acest sprijin. Și a fost un rău. Cere ca Statul să pună la dispoziția Astei fondurile necesare pentru propaganda ei culturală și pentru dezvoltarea științei în Ardeal.

Ștefănescu-Goangă crede că e necesară și o operă de educare a publicului pentru a face sacrificii față de cultură, fără ca pentru aceasta Statul să aibă dreptul de a se desinteresa de cultură. Crede că opinia publică să ceară Statului să indice amănunțit fiecare sumă dată pentru cultură, cum și cui a fost dată de fiecare Minister, ca opinia publică să poată judeca obiectiv și cu dreptate asupra acestui obiect.

N. Căliman cere explicații asupra sumelor primite actualmente dela Stat.

Președ. V. Goldiș face următoarea declarație: „*Dorind a răspunde întrebării d-lui Dr. N. Căliman, merituosul președinte al despărțământului nostru dela Brașov, voi cere dela contabilitate datele exacte asupra tuturor sumelor, ce a primit Asociațiunea ca subvențiuni dela guvernele țării, începând din anul 1919 și până în prezent. Răspunsul îl voi da într'una din ședințele acestui onorat Congres. Și până atunci însă, având impresia, că în lipsa informațiilor precise, unii dintre membrii onoratului Congres, par a crede, că guvernul actual al țării, din motive în afara intereselor culturale, ar fi deadreptul ostil Asociațiunii și că în urma acestei ostilități ar fi oprit orice subvențiune pentru Astra, din respect pentru adevăr și în dorința de a dumeri pe toți aceia, cari prețuesc Astra și o doresc ferită de orice greutăți și inutile frământări, mă simt dator a declara, că eu nu am cunoștință de vreo ostilitate a guvernului actual față de Asociațiunea noastră culturală. Adevărul este, că în anul 1928 și mai vârtos în anul 1929 subvențiile primite în anul 1927 dela Stat de către Astra nu au fost sistate, ci au fost numai reduse în mod foarte simțitor. În urma acestui fapt Comitetul Central în vara anului 1929 a adresat d-lui Președinte al Consiliului de Miniștri un*

documentat memoriu, în care a cerut acordarea subvențiilor avute dela Stat pentru scopurile Astrei. La acel memoriu am primit răspuns amical dela dl Ministru-Președinte și acum mai recent am fost avizat, că guvernul pentru anul curent 1930 a acordat societății noastre un ajutor mai urcat, decât în anul 1929. Reducerile din anul 1928 și 1929, sunt convins, nu s'au operat din ostilitate, ci din considerente exclusiv bugetare, fiindcă eu personal nu pot crede, că ar putea să existe vreodată un guvern românesc ostil bătrânei Asociațiuni dela Sibiu. Rog să binevoși a lua la cunoștință această declarațiune a mea, fiindcă nu pot admite ca oricine să se depărteze dela acest Congres cu impresiunea că guvernul actual al țării ar fi oprit orice ajutor pentru Astra ori ar fi ostil acestei societăți, deoarece asemenea impresiune nu ar corespunde adevărului“.

3. Astra și politica.

Asupra referatului pregătit de dl *Dr. V. Vâlcovici*, rectorul școlii politehnice din Timișoara și cetit în Congres de secretarul dl *Dr. H. Petra-Petrescu* despre „*Astra și politica*“ și în legătură cu *scrisoarea d-lui Rădulescu-Motru*, cetită în Congres de preș. *V. Goldiș*, iau cuvântul următorii :

Octavian Goga, în legătură cu scrisoarea dlui *Motru*, spune că e de altă părere. Dl *Rădulescu-Motru* nu vede limpede rolul Astrei, nici în trecut, nici în viitor. D-sa crede că Asociația a fost în trecut un instrument exclusiv politic, iar armele culturale au fost doar mijloacele acestei politici.

Adevărul este că în trecut a fost aceasta ținta și că propaganda culturală a servit acestui scop. Este însă atins acest scop atât de deplin încât să fi devenit superfluu orice sentiment de mândrie culturală-națională ? Nu ! Ardealul e și azi un teritor polietnic, în care minoritățile luptă cu toate armele culturii lor și mijloacele lor sunt întru totul supe-

rioare. Ori, situația lor favorabilă ne impune să ducem mai departe lupta de desrobire. Este oare Sibiuul, Clujul și orice altă capitală de județ expresia județului în care se află? Nu! Și pentru că ele sunt expresia artificială a unei seculare politici de Stat, ostile nouă. Ori, nici acum nu se simte încă necesitatea rectificării în favoarea noastră a operei acestui trecut?

În asemenea împrejurări însă este o datorie să ducem mai departe această luptă de desrobire. Cultura are dogmele ei inițiale și una din aceste dogme, în Ardeal, este aceea a naționalismului. Ori, una din datoriile asociațiilor noastre culturale este și aceea de a se supune imperativelor realităților noastre de Stat și acestea sunt naționale. (Discursul a fost călduros aplaudat.)

Bogdan-Duică spune că din clipa intrării austriacilor în Ardeal și până la războiu, ei au dus una și aceeași politică. Catholicismul și limba germană. Ea există și acum. Și la fel cu Ungurii. Ori dl Motru nu cunoaște stările din Ardeal. Și noi nu putem, pur și simplu, primi părerile d-sale. Aici trebuie să facem o politică națională mai energică chiar decât acum zece ani. Acum nu trebuie numai să ne apărăm, dar și să cucerim.

Evident prin simpatie. Noi avem datoria să ducem limba, cultura și spiritul nostru național până la limitele cele mai extreme ale țării. Crede că politica națională trebuie făcută cu toate mijloacele de care dispune Astra.

Păr. I. Lupaș: Scrisoarea dlui coleg de Universitate și de Academie socot că merită o discuție mai amănunțită, atât pentru intențiunea, din care pornește, cât mai ales pentru îndrumarea, pe care ar dori să o dea viitoarei dezvoltări a Asociațiunii sau politiceii noastre culturale.

Este adevărat, că în zilele noastre Acociațiunea se sbate în mari dificultăți. Dar ele nu izvoresc din necesitatea de a revizui politica culturală și de a-i da directive potrivnice tradițiilor de până acum, ci din lipsa mijloacelor financiare de neapărată trebuință pentru a duce la îndeplinire cât mai multe din punctele programului nostru de acțiune culturală.

Domnul profesor Rădulescu-Motru spune că prin scrisoarea D-sale vrea să participe la găsirea unei soluții viabile în actualele dificultăți ale Asociațiunii și pentru aceasta

exprimă unele păreri de principii relative la pretinsa problemă a revizuirii politice culturale a Astrei.

Noi, cari ne aflăm de multă vreme în serviciul acestei instituțiuni, știm însă, că necesitatea revizuirii nu este o problemă tocmai așa de gravă și de iminentă, cum o consideră colegul nostru dela București. Toată gravitatea e în problema financiară. Principiile politice culturale au fost stabilite, chiar dela 1861, anul întemeierii Asociațiunii, în cadre atât de largi și cu atâta prevedere, încât ele nu împiedecă pe nici unul dintre conducătorii și membri Astrei a-și desfășura activitatea în domeniul specialității sale. Deaceea mărturisesc, că am considerat vreme pierdută toate stăruințele, ce s'au pus în anii din urmă și propunerile, ce s'au făcut pentru introducerea așa-numitului principiu biopolitic în statutele Astrei. Vedem acum, ce însemnează biopolitica la Astra: ipertrofia unei singure secțiuni, a celei medicale-biopolitice, în paguba celorlalte 9, cari prin tratamentul vitreg și prin lipsa de subvențiuni sunt împinse acum spre atrofiere totală.

Îmi pare ciudată afirmațiunea sau aluzia, că ceice ar continua în domeniul culturii să deștepte sentimentul mândriei de Român, ar cădea în anahronism, deoarece prin mobilizarea războinică de până acum s'ar fi câștigat victoria deplină a drepturilor naționalității noastre.

Cine cunoaște exact împrejurările vieții noastre ardene, din orașele căzute în timpul din urmă iarăș sub stăpânirea elementelor alogene, își poate da seama, că această victorie nu a fost și nu este câștigată. Pentru a o câștiga succesiv, pas cu pas, toate puterile de creațiune ale sufletului românesc trebuie să fie într'o mobilizare neîntreruptă. Ofensiva culturii românești, despre care s'a vorbit așa de mult în timpul din urmă, fără a se fi procedat dela vorbe la fapte, dacă este necesară în tot restul țării, cu atât mai mult trebuia să fie în provinciile alipite, unde cu ajutorul ei trebuiesc recucerite sufletele pierdute sub vechile regimuri prin felurite mijloace de convertire religioasă, de presiune și de prigoană socială-politică. Dacă ne-a ajutat cultura română în trecut, să putem păstra peste toate granițele vameșilor unitatea noastră sufletească, de acum înainte tot ea trebuie să fie sprijinitoarea și ocrotitoarea Statului român întregit.

Nu corespunde adevărului părerea că Asociațiunea ar fi făcut în trecut naționalism politic. De acesta s'a ferit tot-

deauna, fiindcă i-ar fi periclitat însaș existența. Chiar în statutele sale era și este dispoziția categorică de a nu se ocupa de chestiuni politice și confesionale. Această dispoziție a fost și nădăjduim, că va fi totdeauna respectată.

Dar nimic nu o poate împiedeca să-și continue programul său și tradițiile sale respectabile de naționalism cultural, care este însaș rațiunea existenței sale. Chiar dela înființarea ei Asociațiunea s'a orientat în parte după felul de muncă al societăților ardeline ceva mai vechi: al celei săsești numită *Verein für siebenbürgische Landeskunde* și al celei ungurești: *Erdélyi Múzeum Egylet*, fără ca între ele să se fi ivit vreo ciocnire, vreun conflict. Dimpotrivă conducătorii acestor societăți culturale trăiau în armonie și respect reciproc, după cum se poate vedea din corespondența lui Șaguna, primul președinte al Astrei, cu primul președinte al societății ungurești, contele Emeric Mikó — a cărui corespondență o publică tocmai ultimul număr din revista acestei societăți.

Ei bine, atât societatea săsească *Verein*, cât și cea ungurească *Egylet* vor continua munca de deșteptare a sentimentului de mândrie națională săsească și ungurească. Pentru ce sfătuește dl profesor Motru, în astfel de împrejurări tocmai Astra, să nu mai pună în mișcare resortul mândriei naționale, ori crede că cetățenii României întregite nu se cuvine să fie pătrunși de sentimentul demnității și al mândriei naționale cel puțin în măsura, în care amintitele societăți minoritare înțeleg să trezească și să cultive acest sentiment în sufletul elementelor etnice respective? Noi dimpotrivă suntem convingși, că emulația din trecut va lua avânt considerabil în viitor și, respectându-se principiul concurenței libere, aceste trei societăți dimpreună cu cele 3 culturi naționale, pe cari le reprezintă și le propagă, vor putea să-și continue activitatea fără nici o supărare și fără nici o jignire, căci în domeniul naționalismului cultural, oricât ar fi de mare divergența tendințelor și a directivelor, pasiunile nu sunt așa de violente și de oarbe ca în domeniul naționalismului politic.

Domnul Rădulescu-Motru insistă, ca în viitor Asociațiunea să năzuiască a pune în mișcare, în loc de sentimentul mândriei naționale, resortul întrecerii la muncă. Spre liniștirea D-sale va fi bine să amintim, că această năzuință nu a lipsit nici până acum din programul de acțiune al Astrei. Când a organizat la 1862 expoziția dela Brașov, despre

care scrie cu atâta entuziasm Odobescu, nu a urmărit decât trezirea îndemnului spre întrecere la muncă. Dar și mai târziu s'a interesat mereu de problema aceasta și a contribuit în limitele mijloacelor, de cari dispunea, la deslegarea ei vremelnică. Firește că tot așa va proceda și în viitor, fără a pierde însă din vedere scopul ei permanent superior, acel *un lucru* care trebuie mai presus decât toate cerințele trecătoare: răspândirea și adâncirea culturii naționale, trezirea sentimentului de iubire și entuziasm pentru toate valorile netrecătoare ale acestei culturi. Acesta e programul tradițional *perpetuu* al Asociațiunii. Nu vedem necesitatea de a ne abate dela el, căci nu-i putem aduce jignirea de a-l considera *depășit de nici un spirit al vremii*. El va fi pururea actual, câtă vreme sufletul românesc va viețui și rodi în pământul nostru strămoșesc. Viitorul Astei va fi asigurat în măsura, în care va ști să păstreze cu sfințenie și să realizeze cu hotărîre acest program. (Aplauze prelungite).

Simion Mehedinți spune că atâta vreme cât partidele politice nu vor cădea de acord asupra unei politici culturale, acțiunea Astei va fi minimă. Și pune întrebarea: ce măsuri se pot lua în cadrul înverșunării luptelor politice actuale, pentru ca Astra să nu fie, eventual, lovită pe la spate, în lupta ei cu vestul, de către oameni care nu se sfîesc să facă apel chiar și la foștii noștri inamici?

Octavian Goga, răspunzând d-lui Mehedinți că, în legătură cu afirmația că disensiunile politice anihilează puțințele acțiunii Astei în masse; ori, în Ardeal, viața politică s'a redus la afirmarea mândriei naționale. Abia acum Ardealul intră în politică. Prin aceasta s'au deslănțuit toate energiile latente ale Ardealului, și în chip precipitat. De altă parte, votul universal este proaspăt, pretutindeni, în România, compusă din diferite patru provincii. Norocul nostru a fost fondul comun al țărănimii, și apoi, acela al analfabetismului, care ne-a ținut departe de influențele străine. Păturile așa zise culte însă, formate sub influența culturilor străine, și-au diformat caracterul etic al sufletului românesc. Ele nu au acelaș tipar de gândire și simțire. Iar politica nu face decât să pună în chip brutal aceste disensiuni.

Logic ar fi ca conducătorii firești ai neamului să se pună de acord asupra chestiunilor mari, și este de datoria

partidului să nu transforme luptele politice în lupte de înrăire a însăși sufletului național. Din nefericire lucrurile nu se petrec chiar așa. Sufletul poporului este otrăvit la maximum de către demagogia trivială a „latifundiarilor de voturi”.

Ori, în această atmosferă rolul unei societăți pur culturale este foarte greu. Și crede că Astra să facă un apel către toate partidele politice de a căuta să facă un program unitar cultural în legătură cu marile probleme culturale și naționale.

Păr. I. Lupaș: Dl profesor Mehedinți a spus că nu a venit dela București la Sibiu, să discute politica lui Platon, ci vrea să știe precis care este atitudinea Astei în haosul disensiunilor și operii destructive a partidelor politice? Ce va face ea în cazul, când în lupta ei cu fața întoarsă spre frontul de Vest, s'ar întâmpla să fie atacată din spate de către niște guvernanți dușmănoși sau ignoranți în cele culturale.

Deși dorim, ca eventualitatea aceasta să nu devină niciodată realitate tristă, fiindcă dl Mehedinți a formulat o întrebare precisă, cred că se cuvine să aibă un răspuns tot atât de precis.

Iată, cum cred că ar putea să fie formulat din partea noastră acest răspuns:

Astra va continua să facă și în viitor, cum a făcut în trecut operă de solidaritate constructivă și de naționalism integral în domeniul culturii și al educațiunii poporului român, combătând cu mijloace civilizate pe toți otrăvitorii de suflete și cercând să contrabalanseze opera destructivă a demagogiei în orice domeniu al vieții românești s'ar furișa crainicii ei primejdioși.

Păr. Canonic Ștefan Roșianu, Blaj:

Onorat Congres,

S'a vorbit aici, cu foarte multă competență, despre disensiunile și presiunile politice, cari otrăvesc și anihilează acțiunile Astei noastre. Înainte vorbitorul meu, dl Octavian Goga, a spus cu adâncă durere: „În sufletul poporului este înmagazinat maximul de otravă”.

Vă întreb eu pe d-voastră și să ne întrebăm cu toții: Cine a otrăvit sufletul curat al poporului nostru? Cine a turnat acel „maxim de otravă” în sufletul poporului? Cine?

Răspunsul este sdrobitor! Să recunoaştem sincer şi loial: noi l-am otrăvit! Noi am otrăvit pe fiii şi fraţii noştri. Noi suntem vinovaţii, adică partidele politice prin disensiunile şi presiunile, pe cari le-am dus la ţară şi am turburat atmosfera curată şi frăţească a satelor noastre.

Intrebarea este acum: Ce trebuie să facem ca să ne reculegem din marele impas în care ne găsim? Dl profesor Mehedinţi ne întreabă: Ce măsuri gândeşte să ia Astra pentru a pune capăt crizei actuale? Părerea mea sinceră este că trebuie să revizuim nu statutele Astei, nu regulamentele *ci conştiinţele noastre!* Da, conştiinţele noastre trebuie revizuite!

Sufletul bun şi curat al poporului nostru nu s'a otrăvit din ciuperca, nu de către proşti sau inconştienţi, ci de către cărturarii înglobaţi şi cufundaţi prea adânc în disensiunile şi presiunile partidelor politice. Inşişi cărturarii trebuie deci să facă marea destindere necesară, ca să nu cadă sub blăstemul poporului, când acesta se va trezi şi va vedea realitatea crudă. Suntem în ora supremă şi reculegerea se impune cu putere inexorabilă. Să dregem ce am stricat şi să căutăm cărările înfrăţirii până nu este prea târziu!

Astra să lanseze un apel călduros pentru această destindere şi credinţa mea este, că vom izbuti, cerând ajutorul lui Dumnezeu, care ne-a ocrotit totdeauna bunele intenţii. Faceţi acest apel, Domnule Preşedinte, adresaţi-l tuturor partidelor politice şi, dacă vom izbuti să ne revizuim conştiinţele, Astra este salvată.

Prof. univ. Silviu Dragomir: Domnilor, Vă rog, să-mi daţi voie a răspunde în câteva cuvinte întrebării, pe care dl Mehedinţi a formulat-o atât de precis şi lapidar. Intr'adevăr nu acum pentru întâia dată Asociaţiunea noastră a fost pusă în situaţia de-a lua măsuri de apărare împotriva tendinţelor, ce ar fi putut să ne desbina. Articolul 4 al statutelor, după-cum bine ştiţi, exclude din cercul preocupărilor noastre atât discuţiile politice, cât şi cele profesionale. În trecut politica Românilor din Ardeal nu putea fi decât una, naţională, şi din fericire, pe tărâmul ei, s'a păstrat neştirbită solidaritatea noastră. Există însă, ce-i drept, şi atunci o primejdie de-a ne diviza, dacă s'ar fi introdus în sânul Asociaţiei, certurile profesionale. Veţi putea răsfoi însă oricât analele noastre, dar nu veţi găsi nici o încercare, în cursul celor aproape 70 ani, de-a amesteca în incinta Asociaţiei

pasiunile, câteodată foarte vehemente, ale luptelor confessionale. Cuminența bătrânilor ne-a scutit de-o asemenea priveriște și nădăjduim, că și conducerea de astăzi, respectând tradiția, va face pe toți să considere Astra ca un templu sacru, unde n'au ce căuta frământările politice, care ne desbină și ne înveninează.

Dl S. Mehedinți: Și dacă totuș Asociația va fi lovită dela spate?

Silviu Dragomir: Dacă totuș am presupune, dle Mehedinți, că în mijlocul acțiunii culturale, la care se angajează Asociația întoarsă cu fața spre vest, s'ar găsi o mână de frate, care să ridice, pe neașteptate, pumnalul ucigător împotriva ei, eu cred, că poporul nostru mai are atâta conștiință de sine, ca să sdrobească o asemenea încercare sacrilegă. Căci, dacă ar fi altminteri, trebuie să recunoaștem că, vai, nu am mai avea nici un drept la viață.

Jean Bart, reprezentantul „Direcției Educației Poporului” pledează deasemenea pentru un apel către frunțașii tuturor partidelor politice, alegându-se în Comitetul central reprezentanți din toate partidele. Ca model de experiență culturală să se organizeze în fiecare regiune câte o comună rurală.

Președ. V. Goldiș: Pentru lămurirea dlui Jean Bart îl rog să știe, că în Comitetul central al Asociațiunii membrii nu se aleg după partidele politice, ci după vrednicia lor și competența lor în treburile societății noastre. Niciodată nu se are în vedere concepția politică a celor aleși. Întâmplător în comitetul central de azi al Astei sunt bărbați din toate partidele, naționali-liberali, naționali-țărăniști, din partidul poporului, poate să fie și din alte partide, fiindcă la Asociațiune nimeni nu face distincție între oameni după credințele lor politice ori religioase.

DESBATERI ASUPRA TEZEI III :
COOPERAREA ASTREI CU INSTITUȚIUNILE PU-
Blice DIN STAT ȘI CU ALTE ORGANIZAȚIUNI
CULTURALE ȘI SOCIAL-ECONOMICE.

1. Astra și Biserica.

Păr. Dr. Patriciu Țiucra, protopop, președ. despărțământului central-județean Timișoara, dă citire referatului său „Astra și Biserica”.

La dezbateri iau cuvântul următorii :

Păr. Ștefan Roșianu, Blaj :

Onorat Congres,

I. P. S. Sa Păr. Metropolit Dr. Vasile Suciuc, demnul urmaș al însuflețitului arhiepiscop Alexandru Șterca Șuluțiu, care împreună cu puternicul Metropolit Șaguna a prezidat la nașterea Astrei noastre, regretă, că nu poate lua parte la lucrările acestui congres. E plecat departe pentru a asista la începerea unei mari opere culturale românești.

I. P. S. Sa, care a binevoit să mă trimită aici, nu numai dorește reculegerea Astrei, ci va da largul și căldurosul său concurs pentru propășirea acestei venerabile instituțiuni.

Dealtecum, Onorat Congres, Vă rog să-mi permiteți lectura misivei, pe care I. P. S. meu Părinte Metropolit a adresat-o Congresului și care e următoarea :

Domnule Președinte,

*Referindu-ne la adresa D-Voastră Nr. 801
1930, avem onoare a Vă răspunde următoarele :*

a) Ne exprimăm bucuria și Vă felicităm călduros pentru nizuințele, ce le depuneți pentru a găsi calea cea mai bună, ca Asociațiunea să-și poată continua activitatea binefăcătoare și în condițiunile noi de viață, create de noul Stat național român.

b) Era natural, ca Astra în împrejurările grele, prin cari trece, să se adreseze și celor 2 biserici naționale, cari, în bună și frățească înțelegere, au inițiat-o, arătându-i în delungul șir de 69 ani, aceeași atențiune și iubire și oferindu-i protecțiune deopotrivă și egală ocrotire. La rândul ei și Asociațiunea a evitat să jignească instituțiunile, cari i-au dat viață, între altele și prin aceea, că în Comitetul central a ales membrii în un număr egal din fiii ambelor biserici și a alternat (cu excepția unui singur caz) la Președinție bărbați vrednici de amândouă credințele.

c) Scopul, pentru care marii noștri dispăruți, însufleșiți de idealismul lor luminat și curat, au înființat Asociațiunea l-a gravat ca în o marmoră învățatul Timoteiu Cipariu, redactorul proiectului primelor Statute, în cari se găsesc cuvintele: „... pentru literatura română și cultura poporului român“. Tovărășia aceasta așadară a luat ființă pentru apărarea celui mai scump clenodiu, a limbei românești.

La realizarea acestui scop, bisericile naționale au contribuit prin susținerea și apărarea limbei românești la altar și în administrație, prin susținerea cu nespuse jertfe a școlilor primare și secundare și prin cultivarea caracterelor frumoase, cari devin puternice și constante în orice împrejurări numai prin credința în Dumnezeu.

In era nouă limba noastră e cruțată de atacuri. In urmare n'are nevoie de apărare; are nevoie de păstrare și desvoltare. In scopul acesta lucrează Academia, toate Institutele de învățământ, începând cu Universitățile și până la cele mai modeste școli primare, teatrele, societățile culturale. Cine ar putea spune însă, că istorica noastră Asociațiune n'ar mai avea rost și loc în corul celor amintite? In prezent și viitor rolul Asociațiunii e propagarea adevăratei culturi, e ridicarea nivelului moral al fiilor neamului nostru cel puțin la gradul, spre care tind celelalte neamuri conlocuitoare, fiindcă numai aceasta cultură asigură în mod infalibil bogățiile specifice ale unui neam.

d) Sriești de eventuala prăbușire a altarului cultural, la care s'au închinat întemeietorii Astrei. Ar fi profund dureros și foarte păgubitor, dacă acest altar, cu frumoasele lui tradiții și cu prestigiul eluțat prin muncă apostolică și cu folos până și pentru cele mai depărtate cătune, ar fi părăsit. Aceasta ar însemna lipsirea dela datoria de a susține poziții foarte înaintate. Credem însă, că înțelepciunea și buna înțelegere, cari au asistat la leagănul acestei instituțiuni, vor împrăștia norii, ce amenință cu furtună.

Consfătuirea președinților despărțămintelor Astrei dela 24—26 Aprilie 1930, peste cari invocăm binecuvântarea Cerului, va căuta cele mai practice soluții pentru rezolvarea problemei la ordinea zilei. O soluție practică pentru consolidarea Astrei vedem noi, pe lângă apostolie curată și cea mai desăvârșită imparțialitate, în fuzionarea societăților puțin viabile și în coordonarea lucrărilor societăților de viață.

Dorindu-Vă succes la lucru și încredere în viitorul Asociațiunei, ne luăm voie să Vă comunicăm, că la consfătuirea numită am delegat pe Reverendissimul Ștefan Roșianu, canonic Metropolitan.

Primiți, Vă rugăm, Domnule Președinte, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Blaj, din ședința consistorială ținută la 1 Aprilie 1930.

Dr. Vasile Suciu,

Arhiepiscop și Metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș.

Dr. Vasile Stan, vicarul mitropoliei Ardealului, Sibiu :

Domnule Președinte,

Biserica, pe care am cinstea să o reprezint în acest congres cultural, a dat totdeauna concurs cât mai larg și efectiv Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român, ajutându-o în mod sincer, prin toți slujitorii săi, la realizarea scopului înseris în statute.

Lucrând astfel, este în continuarea unei tradiții scumpe, moștenite dela cel mai mare arhieru al ei, dela nemuritorul arhiepiscop și metropolit Andrei Șaguna, unul dintre înțelepții și însufleșii întemeietori ai acestei Asociații și primul ei președinte.

În timpul din urmă pare că se șoptește, că sprijinul preoșimii către Asociație ar fi slăbit. Eu admit, că după războiul mondial, preoșimea noastră nu a mai putut ajuta lucrările Asociației în măsura de mai înainte, ceea ce nu însemnează nicidecum, că dragostea și interesul ei pentru această venerabilă instituție culturală ardelenească s'ar fi răcit, ci este a se atribui referințelor speciale ale bisericii din timpul din urmă.

Slujitorii altarului pe deoparte trebuia să combată multele și variatele curențe subversive și răutăți morale, ajunse în circulație în sânul neamului nostru din moștenirea rea a răsboiului, pe de altă parte avea să așeze în practica vieții noua organizație bisericească. Ambele aceste probleme i-au absorbit într'afâta munca intelectuală, încât i-a mai rămas puțin prisos pentru sprijinirea altor scopuri extrabisericești.

Astăzi însă, când lucrările de organizare interioară ale bisericii sunt aproape desăvârșite, prisosul de forțe, eliberat în chipul acesta, îl vor închina cu drag, ca totdeauna, Asociației.

În consecință, Domnule Președinte, de acord cu I. P. Șa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, la acest punct din programa congresului, țin să Vă fac declarația, că vom căuta să dăm avânt nou și impulsioni mai vii interesului preoțimii ortodoxe pentru lucrările Asociațiunii, încadrându-le în programa misiunii sale pastorale.

Vă rog, Domnule Președinte, binevoii a comunica această declarație și Comitetului central, asigurându-l de toată stima și considerația Bisericii ortodoxe.

Dr. V. Bologa: Ca să putem aprecia îndeajuns raportul dintre Asociațiune și Biserică, trebuie să facem o reprivire asupra lucrărilor Asociațiunii dela început, între anii 1860-1870.

Astăzi se știe, că isbânda Asociațiunii, cu norocoasa încheiere a lucrărilor ei culturale dela început, este a se mulțami înfrățitei lucrări a celor doi mari arhieri ai timpului: Șaguna dela Sibiu și Șuluțiu dela Blaj. Pilda acestor arhieri a covârșit atunci toate greutatețile începutului, pentru că preoții români au înțeles glasul arhierilor lor, și rostul Asociațiunii a fost îmbrățișat cu grabire de sufletul popo-

rului român din Transilvania. Și, ca întotdeauna, munca înfrățiță și-a avut rodul său binecuvântat.

Prin conlucrarea clerului cu intelectualii români, Asociațiunea a ajuns în scurtă vreme, să fie considerată ca cea dintâi instituție publică de unitate sufletească a poporului român din părțile Transilvaniei, încât toți fii neamului, în adevăr: dela vlădică până la opincă, țineau cu mândrie la ea. Ca să dovedesc aceasta aserțiune, las modestia la o parte, pentru o clipă, și voiu aminti din viața mea proprie un moment, care ilustrează atât de simțitor acest adevăr.

Eu sunt născut din o familie de țărani frunțași, în Geoagiul de sus, jud. Alba, fiind tatăl meu primarul satului circa 30 de ani, spre mulțumirea întregului ținut. În 1879, când am trecut cu succes examenul de *Bacalaureat (de Maturitate)*, mi-a zis părintele meu: fiindcă te-ai purtat bine la examene, îți dau această sumă de bani să te duci și tu la *Adunarea Românilor învățați*, care se va ținea la vară în Sighișoara, în luna lui August 1879. Să iei și tu parte la sărbătoarea Românilor învățați, care povățuesc neamul nostru, și să te deprinzi a fi vrednic între ei.

Aceasta atenție părintească, mi-a fost cel dintâiu premiu în viață. Și să nu se creadă, că acesta a fost un caz izolat. Toți oamenii mai răsăriți din popor, judecau astfel. Eu am satisfăcut cu sfințenie cuvintelor părintelui meu, am luat parte la Adunarea generală a Asociațiunii din Sighișoara în 1879, și sărbătorile ei culturale au lăsat urme adânci în sufletul meu pentru toată viața.

Nu amintesc acestea pentru a satisface vreunui orgoliu personal, ci curat numai pentruca să se vadă, cum era peatunci considerată Asociațiunea în ochii poporului nostru. Atunci, când arhieriei români mergeau în fruntea instituțiunii, urmași cu însuflețire de preoții lor și de intelectualii români, poporul nostru avea toată încrederea în conducătorii săi și nu era putere lumească, care să fi putut face vreo spărtură între conducere și popor. Așa s'a consolidat înfrățirea muncii pentru cultul limbii și al idealului național, ale cărei urmări binefăcătoare se resimt până în zilele noastre.

Dacă nu era conlucrarea sinceră și devotată a clerului român, nu era nici izbânda cauzei. Pentrucă, să mi se îngăduie o constatare, că nici odată poporul român nu e cu încredere deplină, unde nu vede și conlucrarea preotului său. În această privință, poate, că e o deosebire între Românul de dincolo și de dincoace de Carpați. La noi se

menține încă acest fenomen psihic. Și cheia dela lădița cu secretele sufletești ale poporului, e în mâna preotului, unde nimeni nu străbate fără concursul său. Preotul deci este legătura firească între popor și intelectuali. Iar trebuința legăturii între popor și intelectuali, astăzi nu se mai discută. Lipsa acestei legături, între popor și intelectuali, a dus la dezastrul nemai pomenit din Rusia.

Ca membri ai Asociațiunii suntem cu toată recunoștința pentru asigurarea ce ni se dă de P. S. Arhiereu *Dr. Vasile Stan*, în numele I. P. S. D. Arhiepiscop și Mitropolit *Dr. Nicolae Bălan*, că sprijinul clerului român, de care s'a bucurat până acum Asociațiunea, va căuta să fie și mai intensiv în viitor.

Legăm multe nădejdi de această făgăduință, pentrucă pe lângă concursul venerabilei noastre preoțimi, vom isbuti fără îndoială, să propovăduim și să răspândim pe o linie cât mai întinsă binefacerile culturii în straturile poporului român, suprema noastră preocupare.

2. Astra și Școala.

Păr. Dr. Patriciu Țiucra citește referatul său „*Astra și Școala*“. La desbatere iau cuvântul următorii: *Cluj*

Inspector Silviu Țeposu, Șeful secției Cultelor, Artelor și Învățământului particular:

Domnule Președinte,

In numele Ministerului Instrucțiunii și al Cultelor, care m'a delegat să-l reprezint la acest „parlament cultural“ țin să asigur, pe cea mai activă și mai merituoasă societate culturală, pe Astra, de cel mai larg sprijin și concurs din partea lui.

Precum în trecut membrii corpului didactic, începând cu umilul învățător, din cel mai părăginit sat românesc au fost pionerii culturii și Astrei — tocmai asemenea și de aci înainte, îi veți găsi în primele șiruri de luptă, căci sunt convinși, că servind interesele Astrei servesc idealurile mari ale Țării.

Căci ne dăm seamă, că trăinicia unității românești nu se poate găsi decât în domeniul sufletului românesc, într'o viață morală, îndreptată spre cel mai curat ideal, căreia trebuie să-i servim cu tot devotamentul, sacrificiul și munca noastră.

Nu ne putem odihni pe laurii izbânzii!

Precum sutele de mii necunoscute, datorită sacrificiului de sânge, au făcut să dispară granițele, hotarele nedrepte — dela cari ne-au venit toate suferințele, — tot asemenea noi, fie chiar prin aceleași sacrificii, trebuie să căutăm ca să dispară și ultimile rămășițe ale granițelor sufletești, cari mai persistă încă, deși ne găsim în al 11-lea an al unității naționale.

Vă asigurăm, Domnule Președinte, că Astra în drumul ei de culturalizare a masselor, de purificare și înălțare a sufletelor va întâlni — la fiecare pas — un dascăl românesc, modest la înfățișare, dar cu un suflet atât de nobil și bun, care în butul tuturor greutăților materiale nu lasă, ci veghează încontinuu, ca focul sacru al iubirei de neam și țară, al jertfei de sine să nu dispară, ci să fie alimentat zi de zi.

În ei veți găsi și de aci înainte, pe cei mai sinceri și mai credincioși sprijinitori.

În ei, căci își dau seama, că nu se pot odihni nici chiar atunci, când și cel din urmă țăran va fi la înălțimea oricărui țăran din lume, căci „problemele de educație ale unui popor se pun din nou cu fiecare generație care trebuie educată“.

Vă felicităm, Domnule Președinte, că ați ales tocmai Sibiul ca loc de întâlnire al

primului „parlament cultural“, căci Sibiul nu este numai un mic orașel liniștit, cuibărit la poalele munților, dar este și un simbol al neamului românesc întregit.

Este centrul unui ținut, care prin tot trecutul lui a fost mai strâns legat de Țara-Românească, decât de podișul Transilvaniei, stăpânit de străini.

În acest oraș planează și astăzi duhul lui Șaguna, al acestui prinț al bisericii noastre strămoșești, al primului întemeietor al Astrei, precum și amintirea lui Gh. Lazăr.

Sibiul evocă amintirea frământărilor de rezistență națională prin „Memorand“ și „Tribuna“, precum și de nădejde și reînviere literară, prin „Luceafărul“.

Sibiul, adumbrat de biserică, ocrotitoarea noastră și apărător de munți, salvatorii noștri, a fost și trebuie să rămână orașul de nădejde al neamului românesc, sediul de existență al Astrei culturale, căci tradițiile ne trebuie astăzi, poate mai mult ca oricând, păstrate și respectate.

Vă asigur, Doamnă Președinte, că mă voi face interpretul dorințelor Astrei pe lângă Ministerul, pe care îl reprezintă și sunt convins, cunoscându-i stima și respectul pe care îl are față de această societate, va face totul, ca Astra să fie adevăratul „astru“-al poporului românesc.

Preș. V. Goldiș folosește prilejul de a aduce mulțumirile sale d-lui Silviu Țeposu nu numai pentru cuvintele rostite ca reprezentant aci al Ministerului Instrucțiunii, dela care într'adevăr Astra așteaptă cel mai util ajutor prin munca membrilor corpurilor didactice de toate categoriile, dar și pentru incomparabilul zel și înțelegere, cu care dl

Silviu Țeposu, ca președinte de ani de zile, conduce despărțământul central județean Sibiu al Astreii, din care a făcut într'adevăr un despărțământ model.

V. Țăranu, președ. despărțământului Orșova, se plânge că la Orșova Ministerul Instrucțiunii a oprit tinerimea școlară de a participa la serbările culturale aranjate de către Astra și în chipul acesta stânjenește în mod foarte simțitor propaganda culturală a Astreii în regiunea Orșovei.

S. Țeposu: răspunzând dlui Țăranu spune, că nu poate fi la mijloc decât vreo inexplicabilă neînțelegere, deoarece dsa în județul Sibiului nu a întimpinat niciodată greutatea de felul acesta.

Ștefănescu-Goangă: susține că școala trebuie să se adapteze nevoilor și realităților și nu poate să rămână numai între ziduri. Raportul între Școală și Astra trebuie să fie de cea mai perfectă colaborare.

3. Astra și Igiena publică.

La referatul dlui Dr. Iosif Stoichiția, despre: „Astra și Igiena publică” iau cuvântul următorii:

Prof. Dr. I. Hațieganu, Cluj:

Domnule Președinte, Onorat Congres,

Raportul colegului Stoichiția este atât de complet și reoglindește atât de fidel programul secțiunii medicale și biopolitice a Astreii, încât nu aş avea nimic de adăugat. Dacă iau cuvântul, o fac mai mult în dorința de-a evidenția marele merit al conducerii Astreii și în special a domnului președinte Goldiș, care dela început a dat o mare importanță problemelor de igienă publică în cadrele organizației noastre. Astra înțelegând ritmul actual al medicinei, care merge în direcție preventivă — a pus problemele de sănătate publică între primele sale preocupări dând o desvoltare mai întinsă secției sale medicale.

Nu este mai puțin adevărat, că și membrii acestei secții au răspuns cu entusiasm acestei înțelegeri. Astfel azi secția medicală cu cercurile sale medicale desvoltă o activitate de luminare a masselor populare, dar mai ales o operă de sensibilizare a opiniei publice culte față de toate marile chestiuni din domeniul igienei, eugenii și biopolitice. Grație

acestei activități desinteresate și optimiste se realizează în țara noastră pentru prima dată încadrarea medicului român în rolul medicului viitorului.

Dacă medicul de ieri a fost numai medic curativ — care se ocupă cu vindecarea boalei și reducerea durerii — medicul de azi înțelege, că este mai important a preveni o boală prin măsuri igienice și prin fortificarea fizicului. Astfel Astra devine îndrumătoare sănătoasă facilitând o grupare a medicilor români pe terenul luptei contra tuturor flagelelor sociale și naționale. Prin aceasta Astra a făcut un pas important în mersul său triumfal pentru înălțarea idealului național. Astra a înțeles că sănătatea este băgăție tot așa de mare națională, ca însași cultura. Numai un popor sănătos este capabil de muncă — iar cultura este rezultatul muncii sutelor și miilor de generații. O națiune se afirmă tot așa prin sănătate, ca prin cultură. Numai sănătoși putem gusta roadele unei culturi, cari iasă din frământările miilor de ani. Astra însă nu s'a oprit aici — la educația sanitară a masselor — ci a făcut un pas mai departe prin acceptarea educației fizice — ca metodă de fortificare a națiunii. Prin educația fizică a lăsat să intre în asociație și generațiile viitoare, astfel a îmbrățișat la sinul său de mamă toată națiunea. Azi secția medicală și biopolitică cu subsecții de educație fizică sub aripile protectoare ale Asociației dezvoltă cea mai binefăcătoare acțiune — și intră după perioada de luminare a minții și trezire la conștiință igienică a națiunii — epoca de realizări cunoscând bine cuvintele sfinte că vorba fără fapte moartă este. Dispensarul antituberculos universitar din Cluj — dispensarul antituberculos al orașului Cluj — operă realizată de Astra, — sunt fapte promițătoare. Astra cu secția sa medicală și de educație fizică, intră acum în adevăratele tranșee, în satele noastre, unde trebuie să dăm adevărata luptă de desrobire de sub jugul ignoranței, care bântuie încă lumea satelor noastre. Medicul român prin Astra a devenit, este și va fi tovarăș nedespărțit al preotului și dascălului în curățirea sufletului, în luminarea minții și în păstrarea sănătății neamului nostru.

Astra nu poate decât să meargă înainte pe drumul indicat de întemeietorii săi — ca astfel să aducă cea mai reală contribuție la prosperitatea intelectuală, morală și fizică a națiunii române.

Dr. Stoenescu, Constanța :

Onorat Congres,

Din cele expuse de dl Dr. Stoichiția în raportul d-sale s'a putut vedea marea mortalitate infantilă la noi, în special la sate și ravagiile făcute de bolile sociale : sifilis, malarie, tuberculoză, alcoolism.

Ne-a expus în termeni edificatori, cum țările civilizate, cu simțul conservării destul de dezvoltat, organizează cea mai aprigă luptă contra acelor boli sociale, dând ca exemplu, în ceea ce privește frumoasele rezultate, pe mica Danemarcă.

Măsurile expuse de d-sa, măsuri cari trebuiesc luate și la noi, cred că ar fi bine din punct de vedere al execuțiunii să fie împărțite în două grupe :

1. Măsuri a căror aplicare cad în sarcina Statului și a comunelor.

2. Măsuri cari pot fi aplicate de orice instituție, individ sau colectivitate.

Astfel Statul e obligat ca, în ceea ce privește combaterea tuberculozei, să ridice sanatorii pentru izolarea bolnavilor ; tot așa și în ceea ce privește secarea bălților pentru stărpirea malariei ; măsuri pentru stăvilirea fabricării alcoolului, cu alte cuvinte măsuri asupra cărora Astra culturală nu poate să-și îndrepte acțiunea sa, decât poate numai ca sfătuitoare.

În schimb rolul Astei apare ca nespus de mare, atunci când este vorba ca prin propaganda făcută în mijlocul populației să se arate cum trebuie să se clădească locuințele și cum trebuiesc întreținute, cum să se îmbrace, să mănânce și să bea, într'un cuvânt precepte folositoare din igienă. Rolul Astei e și mai covârșitor, atunci când coborând în mijlocul adolescenților le arată pericolul ce-i pândește, din partea boalelor venerice, prin nerespectarea unor anumite sfaturi igienice.

Vlaga poporului nostru, distrusă de germeii atâtor boli, n'ar fi așa secătuită, dacă s'ar păși cât mai des în mijlocul lui și prin sfaturi, conferențe și filme explicative i s'ar pune în față tragicul sfârșit al acelor cari neascultând cad pradă inamicului, necunoscut lor.

Astra deasemena poate să lupte cu succes prin conferențe ajutate de proiecțiuni sau filme, contra alcoolismului și neajunsurilor lui.

Astra Dobrogeană, despărțământul Constanța și-a indeplinit în parte această nobilă sarcină. Astfel în anul trecut obținând din partea d-lui subsecretar de stat profesor Dr. I. Moldovanu un aparat de cinema și filmele :

1. Soarele binecuvântat, 2 acte,
2. Combaterea tuberculozei, 1 act,
3. Combaterea boalelor venerice, 7 acte,
4. Creșterea copiilor, 3 acte,

au fost rulate cu explicațiuni date de mine în comunele Constanța (3 ședințe), Medgidia, Ferdinand I., Cobadiu, Negrești, Cernavodă, cu explicații date de dl Dr. Atanasiu, Hârșova, cu explicații date de dl Dr. Andrei, Caraomer, Pazarlia, Canara, Toxof, Râmnicul de sus și jos, Pantelimonul de sus și jos, Vadul, Săcele, Duingi, Gargălăc, Tociverde, Inancișme, Valul Traian, Valea Seacă, Agiștea, Hasi-duluc, Murfatlar, Biulbiul, Vișoara, Osmanfacă, Techirghiol.

Astra, despărțământul Constanța va căuta să educe mai departe poporul, să-l facă mai conștient, să formeze elemente vrednice de un stat civilizată.

Dr. Gh. Preda : folosește prilejul acesta pentru a aminti de marile servicii, pe cari dl Iuliu Moldovanu, actualul subsecretar de stat în Ministerul Muncii, al Sănătății și Ocrotirilor Sociale, le-a adus Astei prin faptul, că a dat Secției biopolitice și medicale a societății noastre o nouă viață organizând aproape toate forțele medicale, pe toți medicii din Ardeal în cadrele Astei și dezvoltând prin dânsii o activitate imensă întru combaterea maladiilor, de cari suferă atât de grozav mai vârtos massa plugărimii noastre. Este convins, că și în viitor, mai vârtos în situațiunea, în care se află acum, dl Iuliu Moldovanu va da Astei puternicul său sprijin, fără de care munca preconizată prin referatul atât de documentat al d-lui Dr. Stoichiția ar întâmpina poate greutăți de neînving pe calea realizărilor utile.

Ilie Rusmir, Oravița : descrie trista situație, în care se află din punct de vedere sanitar mai vârtos populația românească din Banat, arată primejdia națională, ce amenință acea minunată provincie a României de pe urma mortalității copiilor în proporții spăimântătoare și a tendinței crescânde a familiilor pentru reducerea artificială a natalității. Roagă Secția medicală a Astei să intervină de urgență în Banat și să adune la fața locului datele statistice necesare pentru încercarea de a remedia acestea nefericiri.

Părintele I. Dăncilă: constată și din partea sa tendința populațiunii țărănești de a reduce natalitatea firească și cere să se studieze cu cea mai mare îngrijire această capitală problemă de sănătate publică trezindu-se cu toate mijloacele simțul de răspundere al familiilor față de Creatorul și ar dori ca problema aceasta să fie atacată mai intensiv și de către organele bisericești, de către preoțimea noastră.

Fr. I. Pop, secretarul general al Astei basarabene: arată că Astra basarabeană a transplatat pe teren aproape toate problemele ce se discută în Congresul cultural din zilele acestea. Imprejurările deosebite din Basarabia i-au impus aceasta. Intre altele, problema culturalizării muncitorimii industriale, etc., etc., a cărui suflet în cea mai mare parte își hrănește idealurile cu ideile venite de peste Nistru, au format și formează un punct din cele mai importante a programului său. Legătura culturală și sufletească înjghebată și pe cale de a fi încheată definitiv s'a făcut încă de acum un an, în urma căreia Astra și muncitorimea și-au dat și-și dau concurs cultural și artistic reciproc, cristalizându-se o încredere reciprocă. Trecând peste propagașda intensă agricolă, cooperatistă, ce se face prin conferențe, filme, teatru popular și prin gazeta „Cuvânt Moldovenesc”, evidențiem colaborarea Astei și cu biserica. Inceputul s'a făcut cu secția culturală a Consiliului Eparhial Chișinău prin colaborare reciprocă de propagașdă religioasă, morală, prin broșuri, conferențe; organizarea morală a tineretului în soc. „Sf. Gheorghe”, etc.

Un punct important al programului nostru în Basarabia este chestia igienei publice și educației fizice. Conferențe, filme, broșuri, articole în gazeta „Cuvânt Moldovenesc”.

Din conferențele ținute o treime au subiecte biopolitice.

Cu ocazia propagașdei la sate, am trecut și la ceva practic, anume la consultarea medicală a sătenilor cari se prezintă cu durerile lor trupești. Cu acest prilej obișnuim să împrăștiem foi volante cu sfaturi de-ale sănătății și când avem posibilitatea dăm gratuit și medicamente ușoare.

În prezent am început a organiza tineretul moldovenesc din mahalalele Chișinăului înspre ceea ce se numește „Socologism”, ceea ce va aduce cu sine, cum bine a spus dl Dr. I. Hațieganu, simțul de camaraderie, abnegare, disciplină morală și fizică, însușiri atât de necesare pentru atingerea țelurilor culturale românești pe plaiurile culturale din ce în ce mai înstrăinate și periclitare ale lui Ștefan cel Mare.

Prof. Ștefănescu-Goangă, Cluj: insistă ca pedagog, asupra căii celei bune luate de Secția medicală-biopolitică. Adevărurile vor trebui repetate cu insistență, ca să se facă o adevărată „infuziune” în mentalitatea omului de astăzi cu referire la imensa importanță a sănătății publice pentru societate, fiindcă, spune d-sa, cultura nu poate fi concepută numai ca literatură și artă, ci ea se constituie și prin existența materială și spirituală, în domeniul ei aparținând și toate trebuințele fizice.

Jean Bart, reprezentantul Ministerului Muncii, al Sănătății și Ocrotirilor sociale, crede că în domeniul problemelor ce comportă igiena publică, de care a vorbit cu atâta competență dl Dr. Iosif Stoichiția, trebuie să existe cea mai strânsă colaborare între Stat și Astra. Promite că Direcțiunea Educației Poporului din cadrele Ministerului Sănătății, pe care îl reprezintă, va oferi Astei toate ajutoarele posibile și în natură, ca broșuri, aparate de radio, cinema etc.

Gh. Bogdan-Duică, Cluj: într'un expozeu mai lung arată primejdia depopulării și aduce laude Secției medicale-biopolitice. Cere ca ea să popularizeze în păturile cele mai largi, îndeosebi la plugărim, cunoștințele necesare la combaterea maladiilor, de care suferim, să întreprindă anchete sociale, în Banat mai cu seamă, la fața locului, combătând superstițiile, cari în multe părți produc rele mai mari, decât boalele chiar.

Președ. V. Goldiș: încheindu-se discuția asupra referatului atât de interesant al d-lui Dr. Stoichiția asupra raporturilor dintre Astra și igiena publică, mulțumește tuturor oratorilor, cari au luminat prin cuvântările lor toate laturile acestei importante probleme, va transpune lucrarea d-lui Dr. Stoichiția dimpreună cu toate expunerile făcute în jurul ei, Comitetului central, care nu va pregeta a continua cu asiduitate propaganda Asociațiunii pentru înlăturarea plăgilor sociale, cari bântuie îndeosebi pătura mare a plugărimii românești.

4. Astra și Sportul.

În legătură cu referatul d-lui Dr. Iuliu Hațieganu asupra problemei „Astra și Sportul”, iau cuvântul următorii:

Părintele I. Lupaș: i se pare că Secția medicală și biopolitică, cu subsecția sa pentru educația fizică și cultivarea sportului, ar fi fost prea mult sprijinită materialicește

de către conducerea Astrei și chiar din partea Statului în contul celorlalte secțiuni ale Astrei.

Dr. Iuliu Hațieganu: admite că Secția medicală a primit cu începere de la anul 1925 mai mari subvențiuni, decât celelalte secții, dar crede că faptul acesta se poate explica prin munca deosebită, pe care a dezvoltat-o Secția medicală și biopolitică în cadrele Astrei.

Păr. I. Lupaș: Deoarece dl coleg Iuliu Hațieganu a aflat în cuvintele ce am rostit în legătură cu scrisoarea dlui Rădulescu-Motru o acuzațiune ridicată împotriva Secțiunii hipertrofiate de sub conducerea D-sale, să-mi fie permis a declara, că nu a urmărit cu suficientă atențiune și nu a prins exact sensul cuvintelor mele. Eu nu am ridicat nici un fel de acuzațiune, ci am făcut o *simplică constatare*, pe care de altfel însuși dl Hațieganu a ținut s'o confirme în introducerea raportului, pe care l-a citit adineaori. Secțiunea medicală și biopolitică a *expropriat* programul inițial al întregului organism al Astrei. Mult trâmbițata lozincă a prosperității intelectuale, morale și fizice era exprimată în acest program, dacă nu tocmai cu cuvintele acestea, desigur cu sensul lor, care pretinde o educație armonică integrală. Pentru ce nu s'ar reflecta în realizarea acestui program vast la colaborarea stăruitoare a tuturor secțiunilor ca și în trecut?

A recunoscut și D-sa hipertrofia Secțiunii medicale și atrofia celorlalte 9 secțiuni. Numai în privința motivelor, cari au produs aceste fenomene morbide în organismul Astrei, poate fi o deosebire între părerile noastre, întrucât D-sa afirmă, că hipertrofia uneia s'ar atribui exclusiv muncii și entuziasmului medicilor, iar atrofia celorlalte trândăviei membrilor, cari nu promovează activitatea secțiilor respective. Apreciez munca distinsului nostru corp medical. Ceice au urmărit silințele mele din timpul, cât am condus Ministerul Sănătății, își vor reaminti că am sprijinit cu inimă largă toate inițiativele de propagandă igienică și sanitară atât aici, cât și în restul țării, îndeosebi în Basarabia, unde era mai mare necesitatea acestei propagande și unde am dat cu mână largă din mijloacele bugetare, ce-mi stăteau la dispoziție pentru asemenea scopuri.

Socot însă, că numai entuziasmul nu explică îndeajuns activitatea Secțiunii medicale. Dacă ea nu ar fi fost sprijinită cu zeci și sute de mii din bugetul Ministerului Sănătății, nu s'ar deosebi, în rezultate, de activitatea celorlalte

secțiuni. Sunt convins că nici membrii acestora nu merită să li se arunce injuria trândăviei. Dacă s'ar împărtași secțiile lor măcar de o zecime din subvențiile Secției medicale, rezultatele ar fi cu mult mai apreciabile. Rog pe dl coleg Hațieganu să intervină în acest sens pe lângă prietenii D-sale, cari mănuesc actualmente bugetul Statului și îl asigur de recunoștința eternă a tuturor membrilor acestor secțiuni atât de oropsite acum din partea biopoliticilor noștri colegi. (Aplauze).

Președ. V. Goldiș: intervine declarând că într'adevăr chiar d-sa a insistat pentru subvenționarea mai largă a Secțiunii medicale-biopolitice; între copiii săi dragi, cum socoate toate secțiile literare și științifice ale Asociațiunii, poate de fapt cel mai drag și mai giugiulit i-a fost Secția medicală, dar această preferință o crede absolut justificată prin munca extraordinară și incomparabilă, pe care dela reorganizarea ei în anul 1925 secția aceasta a dezvoltat-o în propaganda pentru combaterea ravagiilor pe terenul igienei în mijlocul masselor populare românești. Primește deci bucuros toată răspunderea pentru protegierea deosebită din partea sa a acestei secțiuni.

Părintele I. Dăncilă: înțelege rostul educației fizice a tineretului, dar ca preot militar cu adâncă îngrijorare a putut constata, că dacă poate educația fizică e utilă tineretului, cea sufletească cere o și mai puternică îngrijire, fiindcă sufletele sunt cu desăvârșire păcăginate. Tineretul nu mai are ideal, iar fără un ideal nici o națiune nu se poate socoti asigurată pentru viitor. Asociațiunea și mai vârtos secțiile ei vor trebui să nu scape din vedere acest adevăr.

5. Astra și Cooperativele.

Ion Popu-Câmpeanu, prof. lic. Blaj, citește referatul său: „Astra și Cooperativele”, iar dl secretar Dr. H. Petra-Petrescu dă citire referatului „Astra și Cooperația” de Ing. A. Mălăescu, Oravița,

La desbatere iau cuvântul:

Romul Simu: fost secretar administrativ al Astei, dă informațiuni referitoare la începuturile cooperativelor „Raiffeisen”, înființate de Astra și asupra băncilor populare.

Luca Paul, inspector general în cooperație: Delegat fiind de către Oficiul Național al Cooperației Române, să

iau parte la acest congres al Asociației culturale Astra, am ascultat cu luare aminte interesantele expuneri și debateri, desfășurate metodic în primele două zile ale congresului și apoi frumoasele cuvântări ale celor trei antevorbitori, asupra Cooperăției din Ardeal.

Rog deci pe Dl Președinte și Onoratul Congres a-mi îngădui să-mi arăt și eu umilele păreri.

Cei cari s'au îndeletnicit cu tot dinadinsul de mișcarea cooperativă în lumea întreagă, ca d-nii Albert Thomas, Charles Gide și alții, ne spun că cea mai puternică pârghie pentru ridicarea unui neam, este cooperația. Iar cel de al doilea subliniază că popoarele tinere aleargă după această mișcare cum aleargă naufragiații după barca salvatoare.

Cooperația nu numai ridică un popor economiceste ci desvoltă în el spiritul de solidaritate, care încheagă armonic toate clasele sociale și îl ferește de îmbăcsirea ideilor extremiste.

Solidaritatea, această șiră a spinării unui popor, îi dă tăria sufletească ce cuprinde în ea atâtea bunuri sociale.

Mișcarea cooperativă în Vechiul regat a început sub un caracter de organizare și ocrotire din partea statului, abia în 1903, când s'a făcut legea ei și Casa Centrală, proteguitoarea unităților cooperative (mai întâi bănci populare, iar mai apoi obștii de arendare sau cumpărare de moșii și tot felul de cooperative).

Cooperația în Vechiul regat, a fost mult ajutată în desvoltarea ei, de către pătura luminată de jos, învățători și preoți sub puternica sugestie a marelui român Spiru Haret, pe atunci Ministru al Instrucției și Cultelor.

Astăzi Vechiul regat are 4810 bănci populare cu un miliard 563 milioane capital social și cu 1,013.800 societari sau membri.

Are un miliard 183 milioane depuneri spre fructificare.

Diverse fonduri două sute milioane.

Iar împrumuturile făcute de cooperație diverselor unități cooperative și societari, uneori chiar nesocietarilor, ating cifra de patru miliarde.

Minunat este că în vremea aceasta de cumplită criză capitalul social al băncilor populare este în creștere, și acest gen de cooperație se bucură de toată încrederea atât în straturile de jos, cât și în cele de sus, mai ales că războiul cel groasnic care a trecut peste capul țării, n'a clintit din

loc băncile populare și nici le-a știrbit capitalul, dimpotrivă a fost o piatră de încercare, o dovadă a tăriei lor.

Ele au dat totdeodată o puternică contribuție pentru cultivarea spiritului de economie, căci prin acest fel de bănci s'au strâns la economie o sumă de zece ori mai mare decât prin casele de economie ale Statului. — Acum se pun străduințe pentru a se întări cooperația de producție și consum. — Precum vedeți avem cu ce ne mândri. De aceea am fost surprins că în expunerile asupra cooperației din Ardeal, nu s'a făcut măcar aluzie la cooperația din Vechiul regat.

Dacă cooperația folosește ori unde, ea este de mare trebuință în Ardeal și Banat, unde frații noștri sunt sortiți a convețui pe acelaș pământ românesc, cu alți cetățeni români, cari aparținând altor rase, au avut fericitul prilej să se desvolte în tihnă, cu sute de ani înaintea noastră. Astfel lupta pentru traiu, pe care Darwin ne-a înfățișat-o atât de crâncenă, se desfășoară în condiții neegale și cu totul neprielnice nouă.

În asemenea împrejurări nu putem lupta decât strânși uniți prin cooperație, căci ce nu poate face unul, pot face mai mulți uniți.

Deci este un imperativ să ne strângem rândurile în lupta vieții și să ascultăm recomandările poetului cari sună astfel:

„Azi trei mii de ani a spus înțeleptul, nu nebunul,
Că doi inși uniți pot de zece ori cât unul“!

Așa este în cooperație. Forța ce se degaje delă cei uniți este totdeauna mai mare, decât raportul lor numeric.

Pentru ca să pătrundă cooperația în Vechiul regat, a fost mare nevoie de concursul preoților și învățătorilor, cari au răspuns cu o lăudabilă râvnă acestei nevoi, luând de bună voie asupra lor rolurile cele mai grele și cu răspundere.

Aceeaș nevoie se simte și în ținuturile acestea (Ardeal și Banat), pentrucă nu pătrunde cooperația în popor, pânăce n'a premers un strop de cultură generală. Știm cu toții că operația de infiltrare a culturii în popor, se face în timp îndelungat, totuși cooperația se poate înfiripa chiar de acum, dacă elementele luminate își iau asupra lor rolurile de căpetenie în conducerea unităților cooperative, mai ales în cooperația de credit.

Preoțimea ardeleană ca și cea bănățeană, au dat un foarte prețios concurs băncilor capitaliste sau comerciale, cari la rândul lor au dus mari servicii neamului, de ordin cultural și național. Procesul acela, astăzi s'a închis în mod fericit, nu în sensul a nu se mai lucra pentru cultură și naționalism, ci de a se lucra cât de mult, dar prin mijloacele cele mai eficace și impuse de vremurile actuale.

Șapte bogați fac o bancă capitalistă cu un fond social de șapte milioane și împrumută pe nevoiași cu 24—30%.

Alături, 70 sau 700 de Români, plugari, meseriași și funcționari, mai toți cu mijloace restrânse, înființează o bancă populară, ce împrumută cu 12—15%.

Este ușor de înțeles care aduce mai mult folos societății și sub steagul căreia se va înrola mulțimea. Ar fi tare ciudat ca mâine păstorul să se găsească între aceia pe cari Mântuitorul i-a gonit cu biciul din biserică și turma de altă parte unde întâlnește mai multă iubire pentru aproapele!

Este chemerea vremii, care ne indică poziția pe care trebuie să o ocupăm în lupta noastră pentru ridicarea neamului.

În afară de aceste considerațiuni trebuie să recunoaștem că o acțiune de răspândire a culturii generale și a culturii sentimentului religios în popor, se va face cu greu și poate va fi chiar imposibilă, fără o acțiune premergătoare sau măcar paralelă, pentru ridicarea economică a celui popor.

Acum 65 ani, preotul Sonne din Danemarca, cel înzestrat de Dumnezeu cu multă înțelepciune și cu darul cuvântării, pe când propoveduia în biserică cuvântul Evangheliei, deodată a fost intrerupt de un credincios enoriaș.

„Cinstite părinte, cu adevărat frumoase sunt învățăturile Domnului, dar ce ne facem că nici noi nici copiii noștri n'avem ce mânca mâine!”

Ca dintr'un vis s'a trezit învățatul preot și le-a înființat cooperativa de consum, în orașelul Stiede, cea dintâi care a luat ființă în Danemarca, unde astăzi este cea mai întinsă și puternică cooperație.

Dealtfel și noi știm dela strămoși că nu se poate face filosofie cu stomacul gol. Aceasta ne arată limpede că trebuie să unim lupta culturală cu lupta economică, pentru ridicarea neamului.

Înaltul cler a fost clar văzător în această lature a lucrurilor, căci a îndemnat cu totdinadinsul preoțimea, și în

Vechiul regat și în Ardeal, să îmbrățișeze și să sprijinească cooperarea.

Sunt încă proaspete în mintea auditorilor și cititorilor cuvintele calde și pline de înțelepciune ale Î. P. S. S. Mitropolit al Ardealului, rostite la Sibiu cu prilejul cursurilor cooperatiste din vara anului expirat, prin care a arătat legătura strânsă între sfânta credință și cooperare, unde se practică atât de bine iubirea aproapelui. Ca o pecetluire a celor spuse, a binevoit a găzdui pe cei însetați de luminile cooperăției, în palatul teologic din acest oraș; iar preoții cooperatori, veniți de prin satele României Mari, au fost invitați într'o mare sărbătoare să săvârșească Sf. Liturghie în biserica catedrală a Românilor ortodoksi. Gestul a fost în aplicarea lui înălțător și sugestiv, pentru o caldă înfrățire a tuturor Românilor. Totdeodată a fost și o binecuvântare a înaltului Prelat pentru râvna preoților în cooperare.

Din cele arătate până aci, pare a se înțelege că pătura luminată, îndeosebi preoții și învățătorii trebuie să ajute efectiv cooperarea, până când cultura generală va pătrunde în toate straturile românimii; iar societățile culturale și cu caracter național, așa de pronunțat ca Astra, să se apropie de acțiunea economică cooperatistă intrupată astăzi în Oficiul Național al Cooperăției Române, care acționează cu acelaș gând pentru ridicarea neamului.

Suntem îndreptățiți a pomeni despre anume năzuințe, ale unor vecini asupra granițelor noastre. Vom sta pe ele în veci neclintiți, cu o singură condiție: *Să fim tari prin lumină și pregătire economică.* Așa fiind este timpul să grăbim unirea frățească a tuturor societăților culturale în duh românesc, cu societățile economice cooperatiste. A sosit vremea ca ele să-și organizeze forțele și să lucreze armonic cu mai mult spor pentru atingerea țelului comun.

Trebuie să recunosc că mulțumită bunei voințe a dlui Președinte al Asociației Astra, care a invitat și Oficiul Național al Cooperăției la acest Parlament al culturii, s'a rupt ghiața dintre acești doi uriași factori de propășire. Mulțumindu-i călduros, aduc în numele cooperăției române salutul meu conducătorilor Astrei și acelei mari asociații culturale a Românilor de pretutindeni, care în vremuri de cumplită urgie pentru românism, a răspândit mângâiere și nădejde pentru fiii obidiți ai neamului, întărindu-le credința în ziua cea mare a mântuirii, ce n'a întârziat să sosească spre împăcarea și mărirea neamului nostru.

6. Rolul femeilor în cadrele Astrei.

Cetindu-se referatul d-lui Ilie Rusmir, președ. despărțământului Oravița despre: „Rolul femeilor în cadrele Astrei“:

Preș. V. Goldiș: observă că dorința d-lui referent ca să se instituie o Secție feminină a Astrei este realizată, secția existând de 2 ani. Studiul d-lui Rusmir va da un nou îndemn Secției feminine, iar Comitetul central va lua măsurile cuvenite, ca într'adevăr colaborarea femeilor în cadrele Astrei să fie mai bine organizată și mai efectivă. Folosește acest prilej pentru a sublinia și aci înaintea Onor. Congres activitatea extraordinară a doamnei Marta Iepure în Baia-Mare și în regiunea acestui oraș, organizând în multe sate, în cadrele Astrei, comitete de femei, cari acționează cu rezultate frumoase pe terenul asistenței sociale și a carității creștine.

I. Agârbiceanu, secretarul Secțiilor: dă informațiuni precise despre activitatea Secției feminine.

I. Rusmir: cere ca și în Statute să se încadreze Secția feminină și să i se dea puțința să lucreze punându-i la dispoziție și ajutoarele materiale necesare.

(Celelalte lucrări publicate în volum la teza III nu s'au cetit).

DESBATERI LA TEZA IV:
„MIJLOACELE CULTURALE ALE ASTREI
ÎN ACȚIUNEA SA“.

1. Cu referire la conferențele
Astrei.

Dl *Ion Agârbiceanu* citește referatul său: *Conferențele Astrei la sate și la orașe.*

La desbatere ia cuvântul:

Toma Cocîșiu, învățător:

Domnule Președinte, Onorat Congres,

Ca unul, care sunt conducătorul unui cerc cultural în cadrul căruia în ultimii ani am aranjat cel puțin 40 șezători culturale la sate, ale căror program consta din conferențe, coruri de copii, recitări de versuri, scenete teatrale, audiții muzicale de patefon și cetiri din scriitorii noștri, dați-mi voie să Vă comunic Dv. impresiunile ce le-am câștigat în activitatea modestă a mea:

a) Cu conferențe, ale căror subiecte disparate nu dau continuitate de vederi și mai ales de muncă, nu facem ispravă mare. Trebuesc studiate lipsurile fiecărui sat în parte și apoi combătute cu metod și fără paradă de vorbe.

b) În fiecare sat, între țărani am dat de o minoritate de cârcotași, cari se opun fără discernământ la orice îndemn bun, cari însă influențează în rău pe omul de inițiativă, nu influențează însă pe majoritatea sătenilor, căci ei cunosc prea bine ce le plătește pânza acelor cârcotași.

c) Analfabetismul este plaga socială a satelor, care înflorește mereu ca o buruiiană rea într'un sol gras. Dacă ță-

ranul care poate ceti o poezie ori o poveste nu e analfabet, simpla știință a scrisului și cetitului nu-l face mai apt pentru viață decât pe cel ce nu cunoaște slova. Țăranii, cari în copilăria lor au terminat școala sătească, întru nimic nu-și poartă gospodăria mai dihai decât cel fără școală. Sămănătura lui nu-i mai bună, casa nu-i mai igienică, grija vitelor tot așa.

Terminarea școlii e un adaus inutil în amintirile vieții lui.

În această lipsă de influențare în bine a școlii sătești, găesc eu motivul nemărturisit, pentru care școala sătească e părăsită de grija opiniei publice, fără de a se cerceta la fața locului, de ce școala nu influențează satul. Școala primară sătească, pe nedrept, e o cenușotcă în menajul țării, care nu-și poate ridica ochii la masa boerilor din școala secundară, superioară ori chiar la sora ei din orașe.

Toate școlile, afară de cele sătești, sunt bine întreținute de Stat cu căminuri, internate, burse, ajutoare, pe care școala sătească nu le are, ca să poată întinde și ea un ajutor în forma unor opincuțe unui copil ca un bulgăre, ca să poată veni și el la școală.

Satul cu încassarile și cheltuielile bugetare e deficitar și această situație intolerabilă se resimte la școala nevăruită, neîncălzită, nereparată.

d) Situația materială la sate e rea. Țăranul nu mai împlântă plugul în brazdă cu nădejdea unei rentabilității. El simte că sărăcește din zi în zi și nu-și recunoaște și lui o parte din vină, că nu lucră ceva de seamă dela culesul cucuruzului până în zilele lui April, ci aruncă vina pe intelectuali și-i urăște pentru leafa ce o iau dela Stat. Cei mai răsăriți stăruesc cu copiii lor la o școală de oraș, pentru obținerea unui certificat, pe care ei îl consideră de un bilet de intrare în arena bugetului țării și cum școala lui sătească nu prea dă ascensiuni la buget, o neglijează, o simte ca pe o povară.

Azi țăranul român ascunde în sufletul lui o mare nemulțumire.

Azi el nu te mai ascultă.

Venitul lui de o zi nu trece peste 20 de Lei în mediu și sporirea venitului nu o vede cum ar putea veni dela intelectualul pe care îl crede îmbuibat din banii țării. În sufletul lui au luat loc sentimente de un dramatism asemenea celui din „Clăcașii” poetului nostru Octavian Goga.

Pe acest venit de 20 Lei, cred eu, în umila mea părere, că trebuie fixat bugetul țării, tocmai dintr'un spirit de autoconservare a intelectualilor, nereproducându-se fenomenul din legenda lui Menenius Agrippa.

e) Dlor! Ar trebui să facem un armistițiu cu toate celelalte probleme din program și înșirate în 36 de puncte, să studiem: satul. Problema satului e problema de viață a țării. N'aș zice: Astra și cultura, Astra și școala, Astra și biserica, Astra și cooperația, ci Satul și cultura, Satul și biserica, Satul și școala, Satul și cooperația, Satul și igiena. Astfel pusă problema și discutându-se la larg, dela pământ, s'ar pune concluzii hotărâtoare și am găsi soluții necesare între cari cu onoare Vă prezint eu una.

Facem mereu stereotipul apel la preoți și învățători. Eu știu că Dv. nu credeți că învățătorul e un erou. Și chiar erou să fie, și încă de talia unui Hercule, n'ar birui inerția dela sate. Trebuie să-i dăm un aliat preotului și învățătorului, cel din urmă cu experiență, poate, puțină și cu cunoștințe atâtea câte l-au ademenit să și le câștige remunerația lui lunară în suma de 3000 Lei. Sunt, însă, printre învățători autodidacți de valoare, cunoaștem pe unii ajunși la mari dignități.

Precum e un serviciu militar obligator, de ce nu am face un serviciu cultural obligator pentru studenți. Studentul, cu studiile terminate, mai ales, care a fost bursier al Statului, când solicită un post, va dovedi că a făcut la sate stagiul cultural de cel puțin un an, bineînțeles, pe lângă menținerea bursei.

De încheiere, dați-mi voie, să-mi exprim o dorință. Aș vrea să fie prezent la ședințele Onor. Comitet și un țăran cu zechea mai ponosită, care să sugestioneze Onor. Comitet la hotărârile ce va binevoi să le ia, având în vedere situația lui reală. Dacă nu se poate, să fie prezent în tablou pictat ori, mai bine, imaginat în hardughia lui de casă.

Vă mulțumesc, că m'ați ascultat și Vă rog să mă scuzați că V'am răpit timpul atât de prețios.

2. In chestia Cinematografelor.

Ilie Rusmir: relatează despre experiențele triste în privința censurării filmelor.

Dr. H. Petra-Petrescu: „*Diafilmele*“, arătate până acum în județul Sibiu, din partea despărț. jud. Sibiu, au plăcut

foarte mult. Seriile ni le-am procurat din Germania prin intermediul soc. „Kulturamt“ din Sibiu.

În cataloagele firmelor vedem că pentru prețuri, relativ mici, 500—600 Lei, dacă se trimite fotografii la fabricile respective, se pot face și „diafilme“, la dorința specială.

Ce ne-ar opri să trimitem fotografii referitoare la *Astra* noastră (muzeul, dependențele, biblioteca, viața în despărțăminte, președinții, etc.), ca astfel să avem un „*diafilm*“ de propagandă, căruia mai apoi să-i compunem un text corespunzător? Dacă ne va reuși prima încercare, să comandăm alte „*diafilme*“ (din istoria literaturii noastre, din viața poporului, etc.).

Deoarece și în străinătate s'au ajuns la rezultate satisfăcătoare cu plăci de gramofon, cari conțin discursuri și conferențe culturale, ar trebui ca *Astra* să între în legătură cu o firmă mai mare, care ar fi gata ca, pentru despărțămintele noastre, să lifereze plăci cu vorbiri de ale conducătorilor noștri culturali (Iorga, Mehedinți, Goldiș, I. Simionescu, etc.). Astfel cuvintele de îndemn, pentru o perseverare pe cărarea binelui, ar putea fi auzite chiar și în cel mai îndepărtat cătun. În *discul* *Astrei* ar putea rosti dl președinte al nostru un scurt istoric al *Astrei*. Gramofoanele sunt răspândite în zilele noastre, încât cumpărarea unui gramofon din partea despărțămintelor n'ar întâmpina greutăți mari.

Firește, ne vom comanda și conferențe economice, sociale, religioase, model.

Dr. Tib. Brediceanu spune, că aceasta chestiune are două laturi: una materială și alta de ordin moral. Dacă s'ar pune în aplicare mai riguros legea actuală în vigoare, adică concesiunile de cinematograf s'ar da în primul rând societăților culturale, aceste societăți de o parte ar ajunge, prin o gospodărie rațională, la resurse materiale considerabile, pe cari le-ar putea folosi cu succes în acțiunile lor de propagandă, — de altă parte aceste societăți ar prezenta garanții mai mari ca și alte întreprinderi particulare de cinematograf — în privința programării și rulării de filme cu subiecte instructive, culturale și morale.

În Brașov, unde *Astra* dispune de un asemenea cinematograf, din venitele acestuia s'au putut realiza, în timpul relativ scurt de trei ani și jumătate, multe lucruri frumoase și anume: — afară de investițiile de aproape 2 milioane pentru refacerea complectă a unei clădiri închiriate dela stat, prin bunăvoința d-lui președinte V. Goldiș, prin care s'a

asigurat Braşovului un local agreabil pentru spectacole de teatru şi concerte, — s'a desfăşurat o acţiune foarte intensă la ţară prin conferenţe, prelegeri cu proiecţii de scheopticon şi cinematograf şi prin înfiinţarea de biblioteci populare. La centrul despărţământului s'a înfiinţat o bibliotecă publică cuprinzând 12.000 volume şi tot cu concursul şi sub egida Astei s'a întemeiat în Braşov un Conservator de muzică, unde în fiecare an peste 200 elevi primesc instrucţie muzicală sistematică şi ieftină.

Realizările ar putea fi şi mai mari dacă o însemnată parte a veniturilor nu ar trebui folosită pentru înfrângerea concurenţei pe care o face al 2-lea cinematograf din localitate, care nefiind în posesiunea unei societăţi culturale şi astfel neurmărind decât scopuri speculative, nu are altă ţintă decât să-şi asigure case pline, fără multă considerare la împrejurarea că filmele pe cari le rulează sunt mai mult sau mai puţin instructive sau morale.

Deaceea: cu cât mai multe concesiuni de cinematografe ar fi date societăţilor culturale, cu atât mai uşor s'ar putea realiza o armonizare a intereselor acestora şi stabilirea unui program de muncă comun: mai puţin costisitor şi cu mai sigure şi mai mari rezultate pe terenul educativ al masselor.

DI Brediceanu propune în urmare ca Onor. Comitet central al Astei să binevoiască a interveni la loc competent pentru *pornirea unei acţiuni de interesare* a societăţilor culturale pentru chestiunea importantă a cinematografelor, rezervându-se şi distribuindu-se cât mai multe concesiuni de funcţionare acestora.

V. Dragu, Deva: insistă asupra filmelor morale şi a influenţei celor imorale, dezastroase în şirurile tinerimei. Cere să se intervină la forurile competente ca censura să fie mai vigilentă şi să nu se mai dea concesiile comercianţilor speculanţi, cari nu au nici un criteriu moral.

Prof. Gh. Adamescu: relatează despre greutăţile ce le întâmpină Comisia de cenzură a filmelor din Bucureşti.

L. T. Boga: arată deasemenea stricăciunile, ce le pricinuesc filmele imorale în Basarabia.

Ilie Rusmir: constată că în Jugoslavia nu este cu puţinţă rulara unor filme imorale. Censura este acolo mai aspră. Cere ca Comitetul central al Astei să intervină la Minister pentru ca censura filmelor să fie mai conştienţioasă.

3. Cu referire la Radiofonie :

Dl Mihai Jora, reprezentantul societății de difuziune radiofonică în România, citește referatul dlui Ing. Dr. E. Petrașcu, București, despre : „*Astra și Radiofonia*” și apoi adaugă următoarele :

Domnule Președinte, Onorat Congres,

În raportul ce s'a citit, se preconizează înființarea de către Astra a unui post radiofonic de emisiune. Ideea este desigur minunată. Căci, după-cum astăzi nu ne mai putem lipsi de drumuri de fier și de automobile pentru comunicația între oameni; după-cum nu ne mai putem dispensa de telefon și telegraf pentru comunicarea știrilor, tot astfel suntem pe cale de a nu ne mai putea lipsi de radiofonie în propaganda culturală și artistică a unui neam. Domnul Bogdan-Duică a citit mai alaltăeri o dare de seamă prin care ni se făcea cunoscut că sub auspiciile Astrei s'au ținut în cursul anului 1929, peste 400 de conferențe. D-sa cita acest număr cu mândrie. Desigur, că ținând seamă de mijloacele de propagandă ale Astrei, acest număr constituie un record. Dar câtă economie de timp și de muncă s'ar fi realizat și cu cât mai folositoare și numeroase ar fi fost aceste conferențe dacă Astra ar fi dispus de un aparat de emisiune radiofonică prin care și-ar fi spus cuvântul la sute și mii de sate odată. Iată de ce ideea preconizată în raportul d-lui inginer Petrașcu este minunată. Socotelile făcute însă, tot de dl Petrașcu, vă dovedesc că acest post cere bani și că ați trebui să înglobați întreaga avere de 3 milioane pe care o posedă Astra în această întreprindere fără a mai vorbi încă de un milion și jumătate pe an, pe care dl Petrașcu le cere pentru cheltuelile programului zilnic. Pe de altă parte pentru a vă putea urmări scopul trebuie să procurați satelor aparate de recepție cu cari să asculte producțiile Astrei. Pentru acest lucru vă sfătuiesc să vă adresați Administrației Casei Școalelor din București care e pe cale de a monta un aparat de recepție tip, cu 3 lămpi nu prea scump (6—7 mii Lei) cu ajutorul cărora s'ar putea auzi, cam din orice parte a țării, postul București. Iar în ce privește emisiunile, în așteptarea postului pe care l'ați monta vreodată eventual, să-mi dați voie ca în numele Societății de Radiodifuziune să vă punem la dispoziție microfoanele noastre pentru conferențele și producțiunile cu caracter

cultural ale Astei și aceasta în mod cu totul gratuit. Aceste producțiuni s'ar putea difuza în mod periodic, (rămâne ca reprezentanții dvs. să se pue în contact cu noi pentru fixarea datelor precise cât și a numelor conferențiarilor și artiștilor propuși de dvs. și admiși de noi) și astfel dvs. veți avea la îndemână un nou mijloc de propagandă și nu dintre cele mai puțin eficace, iar noi vom fi fericiți ca, cu modestele noastre mijloace, să contribuim la desvoltarea și extensiunea Astei, care după o activitate rodnică de 70 ani, pe care noi o admirăm și o stimăm, e departe, socotim noi de a-și fi terminat misiunea ei culturală în acest colț de țară, în care o minoritate, mai puțin talentată decât poporul nostru, își menține încă întâietatea grație unei perseverențe, pe care trebuie s'o contrabalansăm cu orice preț.

Iată de ce socotim că din colaborarea dintre Asociația dvs., cea mai veche societate din țară, dispunând însă de mijloace de propagandă mai lente, și între Societatea de Radiodifuziune, elementul cultural cel din urmă sosit, având la îndemână mijloace de propagandă moderne, ar putea naște cu un ceas mai de vreme acea unire sufletească, atât de dorită dela războiu încoace între frații din diferitele regiuni. În tot cazul să știți că concursul nostru vă e dat din toată inima.

(Celelalte lucrări intrate la Congres în legătură cu teza IV și publicate în volum, în lipsa de timp nu s'au cetit).

DESBATERI ASUPRA TEZEI V: „MIJLOACELE MATERIALE PENTRU FUNCȚIO- NAREA ASTREI“.

Grațian C. Mărcuș: citește referatul asupra problemei „Mijloacele materiale pentru susținerea Astrei“, *Nicolae Băilă*: citește referatul dlui *Dr. Victor Onișor*, prof, univ. Cluj, în acelaș obiect și propunerile dlui *Dr. V. Ilea*, preș. desp. Sighet.

Gh. Bogdan-Duică: își exprimă dorința ca de aci înainte să se stabilească la Astra două bugete, unul ordinar cu venitele sigure și altul extraordinar, cuprinzând subvențiile și ajutoarele. Despărțămintele să-și revizuiască listele de membri și să constate lipsurile.

Ilie Rusmir: e de părere că despărțămintele s'ar putea susține din mijloacele proprii. În Banat au dat toate comunele subvenții. A primit astfel cam 100.000 Lei. Cinematografele vor putea aduce despărțămintelor asemenea multe venit. Să se studieze izvoarele de venit ale diferitelor despărțăminte.

General N. Negreanu: arată pe larg, din experiență proprie (la Centrala Caselor Naționale) cum s'ar putea spori veniturile. Să se instituie clasa de membri de onoare și membri donatori, ca îndemn la emulația nobilă, apoi să se câștige cu cărțile Astrei, făcându-se abonamente mai mari la fabrici etc., să se cointerezeze vânzătorii dându-li-se rabatul obișnuit. La baza bugetului să fie comercializarea. Ar dori, ca și dl Bogdan-Duică, un buget împărțit în două. Este contrar urcării taxelor de membri.

Păr. Dr. Teodor Botiș, președ. desp. Arad, e de părerea dlui General Negreanu. Cere intervenția Comitetului

central la județul și primăria Aradului pentru a se acorda despărțământului Arad aceleași subvenții, ca în trecut, deoarece în cei 2 ani din urmă județul și orașul Arad a sistat acelea subvenții.

Președ. V. Goldiș: În cazul pomenit de dl Dr. T. Botiș cauzele pentru care s'au sistat la Arad subvențiile către Astra, sunt două: una că s'a înființat la Arad, la insistența dlui General Iovanovici, comandantul garnizoanei, o nouă societate culturală, fără nici o utilitate, ci mai mult din considerație pentru o persoană oare-care, pentru ca aceasta să-și poată motiva un plasament agreabil și atunci județul Arad de dragul dlui general, a dat subvențiile Astei acestei noi societăți, iar orașul a deschis el însuș mai multe cinematografe în Arad, după ce au fost închise acelea, cărora Asociațiunea le închiriasse concesiunile sale și atunci primăria, luând asupra sa sumele ce primia Astra la centru dela cinematografele din Arad, a socotit că nu mai are nici un obligament față de despărțământul Astei din Arad. Promite că fără întârziere Comitetul central va încerca să lămurească situația din județul și orașul Arad cu privire la subvenționarea despărțământului central județean de acolo.

Silviu Țeposu: crede că nu este oportună urcarea taxei de membru. Descrie propaganda în județul Sibiu și arată că țăranul e câștigat pentru Astra prin publicațiile Bibliotecilor populare, primind în schimbul cotizației câte o broșură pe lună.

V. Țăranu, președ. desp. Orșova, pledează pentru o propagandă mai intensivă cu privire la câștigarea membrilor și crede că incassarea cotizațiilor ar trebui făcută de către organele Astei la domiciliul membrilor, poate chiar lunar, fără a se aștepta solvirea cotizațiilor din partea membrilor.

Păr. Traian Petrișor: nu este pentru urcarea cotizațiilor și emite ideea ca societățile cooperatiste să fie rugate a sprijini Astra din fondurile lor culturale.

Președ. V. Goldiș: comunică Congresului, că dânsul de mai mulți ani de zile a căutat contact cu mișcarea cooperatistă din Ardeal spre a stabili oare-cari raporturi de colaborare între Astra și cooperație. În anul 1928 a luat chiar contact personal în acest scop cu dl Modrișan, președintele Federalei cooperatiste din Ludoș și urmarea a fost

acordul încheiat în anul 1929 între Astra și cooperația din Ardeal. Ascultând frumoasele cuvinte ale dlui Luca Paul, inspector general de cooperație, rostite la acest Congres, dl președinte V. Goldiș își exprimă nădejdea, că în curând se vor stabili raporturi de strânsă colaborare între Astra și cooperație, nu numai cu cea din Ardeal, ci și cu cea din Vechiul regat și speră că din această colaborare vor profita și moral și material amândouă aceste două instituțiuni.

Terminându-se desbaterile asupra tuturor tezelor aduse la ordinea zilei, *Președintele V. Goldiș* în 26 Aprilie la orele 12^{1/2} încheie Congresul prin următoarele cuvinte :

Domnilor,

Primul parlament cultural român și-a absolvit tema și astfel s'a terminat.

El va deveni, cred, istoric, nu prin ceea ce a lucrat, ci prin ceea ce a inițiat: întâlnirea periodică a elitei nației românești în scopul de-a examina așezarea de totdeauna a sufletului național și a-i determina echilibrul, asigurând astfel armonia gândurilor și solidaritatea inexorabil necesară ascensiunii națiunii pe scara civilizației omenești.

Mulțumesc prefectului acestui județ, domnului General Dr. Gheorghe Moga, pentru că ne-a pus la dispoziție această sală. Mulțumesc Inalt Prea Sfinției Sale părintelui Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae, pentru că ne-a onorat cu prezența sa la această adunare. Mulțumesc Ministerului Instrucțiunii publice și al Cultelor, celui al Muncii, Sănătății și Ocrotirilor sociale, pentru că au avut bunăvoința să trimită aici pe reprezentanții lor. Mulțumesc tuturor societăților culturale, în frunte cu Academia Română, pentru că au ascultat chemarea noastră și au făcut astfel posibilă această puternică manifestare culturală. Mulțumesc în mod de-

osebit presei române din țara întreagă pentru interesul cald și patriotic, cu care a urmărit năzuințele noastre.

Vă mulțumesc D-Voastre tuturor, cari cu multă osteneală și mari jertfe materiale ați grăbit aci de pretutindeni, din Vechiul regat, din Bucovina, Basarabia, Dobrogea, Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș dovedind astfel noua înmugurire a spiritului de jertfă pentru idealul național, care, sunt convins, în curând va da rod bogat.

Primul parlament cultural român îl declar încheiat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CONCLUZIUNI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CONCLUZIUNI.

1. Organismul funcțional al Astrei.

1. În general se constată, că statutele și regulamentele întocmite în anul 1924 și 1925 și în vigoare azi la Asociațiune corespund scopului urmărit și nu au nevoie de vreo schimbare radicală și principială.

2. Este totuși recomandabil, ca numărul membrilor Comitetului central să fie mai redus și să se constituie din sânul său un comitet de acțiune din câțiva membri (cel mult 5), care să devină organul concret de supraveghere a lucrărilor zilnice și de executare a hotăririlor Comitetului central. Ar fi de dorit ca unul dintre vicepreședinți să-și aibă domiciliul în Cluj, ca președinte prin delegație al Secțiilor.

3. Se recomandă instituirea unui Comitet de censoredi constituit din cel mult 3 membri, cu atribuțiunea de a controla în mod sistematic gestiunea financiară a Comitetului central și peste tot a Asociațiunii având obligamentul a face anual raport asupra acestui obiect Adunării generale.

4. Trebuie neapărat refăcut Regulamentul pentru regiuni, despărțăminte județene, despărțăminte de plasă și cercuri culturale observându-se cu stricteță principiul autonomiei administrative și a descentralizării în așa fel, ca Comitetul central să aibă legătură directă numai cu comitetele regionale, unde există regiuni, ori numai cu comitetele centrale județene, cari nu aparțin unei anumite regiuni, iar despărțămintele de plasă să fie administrate de către despărțămintele centrale județene, și cercurile culturale de către despărțământul pe teritoriul căruia se găsesc.

5. Trebuie găsit mijlocul și precizat procedeul, prin care Comitetul central să execute un control efectiv asupra

activității regiunilor și a despărțămintelor luând totdeauna măsurile cuvenite pentru asigurarea unei activități continue și viguroase în toate despărțămintele.

6. Teritoriul de muncă al organizațiilor Astrei este toată România. Reședința ei rămâne Sibiul. Va trebui să se fixeze însă prin Statute datoria Comitetului central ca cel puțin o ședință pe an să o țină la Cluj, ca acolo împreună cu Secțiunile literare și științifice ale Asociațiunii să se discute problemele culturale și mijloacele de propagandă ale societății.

II. Colaborarea Astrei cu alte societăți similare. Raportul dintre Astra și Stat. Astra și politica. Problema culturii românești în finutul Săcuilor.

7. Atât din referatele prezentate, cât și din debaterile Congresului, din telegramele d-lor N. Iorga și D. Gusti, cât și alte multe manifestări ale opiniei publice se constată necesitatea inexorabilă de a se găsi urgent formula unei colaborări organice între toate societățile culturale din țară, pe temeiul unui program unitar, fără a jigni întru nimic autonomia acelor societăți, dar și fără a admite inmixtiunea Statului, afară de controlul firesc al lui.

În scopul acesta este de dorit să se întrunească în fiecare an reprezentanții tuturor societăților culturale și a elitei intelectualității române spre a se sfătui asupra nevoilor culturale ale țării și ale națiunii române cu excluderea de-săvârșită a politiceii de zi, dând astfel viață unui organism nou în structura societății românești sub numirea de *parlament* ori *senat cultural* român cu periodicitate organizată.

Inițiativa pentru realizarea acestei prea importante opere de culturalizare îi revine în chip firesc Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român Astra din Sibiu, ca celei mai vechi societăți culturale românești. Președintele și Comitetul central al Astrei vor avea datorința să ia cât mai îngrabă măsurile ce se impun în acest scop.

8. Pentru armonizarea propagandei culturale românești la sate și la orașe, care se încearcă pe aceleași teritorii și față de aceleași pături sociale simultan de către mai multe

societăți culturale, comitetele despărțimintelor județene ale Astei să rezerve în sânul lor locuri suficiente pentru reprezentanți ai tuturor societăților culturale românești din acelaș județ, încercând în cale amicală contopirea lor în organismul Astei, având însă în caz de refuz să colaboreze cu acelea în chipul susindicat, ferindu-se de orice jignire a acelor societăți, a conducătorilor și membrilor lor. Se va urmări astfel scopul unei coordonări sistematice a acțiunilor culturale răzlețe și îndrumarea lor unitară prin stabilirea de comun acord a programului de lucru, evitând coincidențele supărătoare și risipirea energiilor active prin inițiative separate.

Comitetul central al Astei va adresa în acest înțeles circulară către toate despărțimintele sale cerând rapoarte și controlând riguros executarea.

9. În Banat să se înființeze cât mai curând posibil o regiune cu numele „Astra Bănățeană” având aceasta comitetul ei propriu și înglobându-se în Astra conform regulamentului prevăzut prin concluziunea Nr. 4 a Congresului, cu autonomia ei teritorială. Reședința acelei regionale o va stabili adunarea ei generală.

10. Congresul a constatat, că Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra” din Sibiu este mai presus de orice îndoială necesară intereselor culturale ale națiunii române și că scopurile acestei societăți sunt identice cu însăși scopurile Statului român. Prin urmare Statul român în interesul său propriu are obligamentul a oferi Astei tot sprijinul moral fără a se amesteca la conducerea sau funcționarea acestei societăți afară de controlul firesc, ce-i acordă legile în vigoare.

11. La temelia Asociațiunii culturale Astra rămâne ca în trecut, astfel și în viitor *ideea națională* în concepția ei civilizatorică, ferită de orice șovinism. Astra deci va continua să facă și pe viitor, ca și în trecut, operă de solidaritate constructivă și de naționalism integral în domeniul culturii și al educațiunii poporului. Eliminând cu desăvârșire din sânul ei orice disensiuni politice ori confesionale ea va rămâne altarul sfânt al idealului național și al solidarității naționale.

12. „Problema culturii românești în ținutul Săcuilor este mai mult o problemă de defensivă culturală. Defensiva aceasta culturală va avea de scop nu slăbirea Ungurilor, ci

întărirea Românilor, nu desnaționalizarea altora, ci români-
zarea și reromânizarea completă a elementelor etnice ro-
mânești, nu proselitism religios în paguba bisericilor mino-
ritare, ci conservarea și fortificarea credinței românești acolo
unde scânteia ei mai licărește încă, nu provocarea inutilă a
urei de rasă, ci afirmarea conștiinței spiritului românesc la
Românii din Săcuime". Astra va fi făclia, care va lumina
cărarea și va indica mijloacele, prin care se va putea slui
această operă, ce se impune demnității noastre naționale.

III. Cooperarea Astei cu instituțiunile publice din Stat și cu alte organizațiuni culturale și social-economice.

13. În urma asigurărilor date Congresului de către
capii celor două biserici naționale române din Ardeal cu
privire la ajutorul ce doresc a-l oferi și pe viitor Astei,
Comitetul central va solicita acelor biserici un acord formal,
în urma căruia preoțimea celor două biserici să fie așezată
pretutindeni în cadrele organizațiilor Asociațiunii spre a
contribui la întărirea ideii de solidaritate națională și a servi
culturei înfrățite credinței religioase.

14. Să fie recercat Ministerul Instrucțiunii publice a
recomanda tuturor corpurilor didactice române, ca să se
înroleze ca membri și conducători în organizațiunile Astei,
îndeosebi să fie invitați învățătorii din comunele rurale, ca
în frățescă înțelegere cu preoțimea să dea tot sprijinul lor
propagandei culturale a Asociațiunii armonizând activitatea
lor extrașcolară cu acțiunea organizațiilor Astei.

15. Congresul luând act de munca Secției medicale
și biopolitice a Astei, îndeosebi utile populațiunii rurale,
exprimă dorința unei intensificări și extinderi pe teritoriul
țării întregi a acestei activități cu obiectivul de a angaja
toată intelectualitatea română spre combaterea maladiilor
sociale, cari amenință sănătatea viitoarelor generații ale ță-
rănimii românești. În scopul acesta Comitetul Astei va cere
îndeosebi sprijinul moral și material al Ministerului Sănă-
tății și al Direcțiunii Culturii Poporului, încadrată la acel
Minister.

16. Sănătatea fizică fiind condiția de temelie a sănătății sufletești, Congresul a luat cu multă bucurie act de înființarea Secției pentru educația fizică în cadrele Astrei și exprimă dorința, ca vechea Asociațiune culturală dela Sibiu să primească între nouele sale îndatoriri și pe aceea de a organiza în cadrele ei tinerimea națiunii române întregi în legiuni de Șoimi, ca cel mai eficace instrument al solidarizării naționale și al cultivării sentimentului de mândrie națională, suportul indispensabil al marilor creațiuni spirituale în domeniul civilizațiunii.

17. Reluând firul activității sale pe terenul cooperativelor sătești și al băncilor populare, întrerupt prin războiu, Astra va intra în colaborare cu mișcarea cooperatistă din țara întreagă dând tot sprijinul ei acestei mișcări și cerând tuturor organizațiilor cooperatiste și băncilor populare, ca conducătorii și toți membrii lor să intre în rândul membrilor Asociațiunii, alcătuind împreună cu preoțimea și învățătoria satelor organismul de conducere a masselor populare pe calea progresului național, cultural, economic și social. Comitetul central va lua cât mai urgent dispozițiile de cuviință în acest scop.

18. Progresul cultural fiind în funcțiune de situația economică și dat fiind că aproape 90% din locuitorii țării, aparținători corpului nostru etnic, trăiesc direct din cultura pământului, este evident, că Astra nu va putea neglija datoria ei de a oferi agricultorilor români interesarea ei, luminile ei și dragostea ei. Nu mai e nevoie, bine înțeles, de agronomi propagandiști, cum îi aveam înainte de războiu, fiindcă astăzi Statul înlocuiește îndatoririle Astrei pe acest teren. Totuși Astra va putea crea și pe acest teren ceea ce lipsește, adică adunarea la un loc în organizațiile ei județene a tuturor factorilor cu menirea de a scuti interesele agricole ale țăranilor români. În comitetele despărțămintelor județene ale Astrei vor lua parte: pretorul, agronomul regional, inginerul silvic, medicul veterinar, medicul de plasă, directorul federației cooperative, revizorul școlar, protoiereul, etc., formându-se astfel pe cale socială Sfatul unui stat major de specialiști experimentați, cari împreună vor putea mult mai ușor să găsească sugestiunile sănătoase pentru asigurarea progresului ferit de eclipse al țăranimii noastre agricole. Comitetul central al Astrei va încerca fără îndoială constituirea acestui organ în cadrele ei.

19. Corurile și fanfarele nu au format până acum obiect de preocupare în cadrele 1Astrei. După înființarea Astrei Bănățene însă, această regională va avea și o secție deosebită pentru coruri și fanfare, cari luaseră în Banat un puternic avânt, dar în timpul din urmă au început să lăncezească în lipsa unei conduceri unitare și conștiente. Astra Bănățeană va face din această problemă una dintre preocupările ei principale.

20. Problema teatrului, mai bine zis problema reprezentațiilor teatrale, mai vârtos la sate, fusese asemenea înainte vreme una dintre preocupările Astrei. S'a crezut însă că, în condițiile noi create prin unirea noastră politică, Astra nu-și mai poate asuma nici o îndatorire față de această problemă. Lucrarea prezentată la Congres în această chestiune concludă convingător, că problema rămâne una dintre cele mai importante în legătură cu propaganda de culturalizare a satelor românești.

21. Evoluția socială a produs și în sânul poporului românesc o schimbare radicală cu privire la rolul femeii în munca societății. Adaptându-se acestei schimbări Asociațiunea a înființat acum de curând o secție feminină în cadrele ei. Secția feminină nu-și are însă rolul bine definit. Este în interesul Astrei să utilizeze cât mai intensiv în scopurile ei munca femeilor române și va trebui deci să se ia măsuri pentru încadrarea femeilor în toate organizațiile Astrei, formându-se îndeosebi în cercurile culturale la sate comitete de femei pentru a îndeplini anumite acțiuni culturale, caritative și de asistență socială.

IV. Mijloacele culturale ale Astrei în acțiunea sa.

22. Conferențele la sate și la orașe rămân și pentru mai departe mijlocul cel mai de căpetenie al propagandei culturale. Organizarea lor în cadrele Astrei trebuie avizată în competența Secțiunilor literare și științifice cu reședința în Cluj. Soluționarea cea mai norocoasă a acestei mari probleme, care o constituie conferențele ca mijloc de culturalizare, se va putea face numai după creierea organului de armonizare a activității tuturor societăților culturale din țară.

23. *Biblioteca populară și Calendarul pentru popor* se vor edita și mai departe la Sibiu. Materialul pentru Biblio-

teca poporală il vor propune Secțiile dela Cluj, dar fiecare broșură va trebui să fie revăzută de scriitorii cunoscători ai limbei populare, ca textul să poată fi înțeles cu ușurință de mulțimea sătenilor.

Îngrijirea Bibliotecii populare trebuie dată unei singure persoane, care însă va fi obligată să ia avizul permanent al Secțiilor.

24. *Revista „Transilvania“* trebuie să se mențină și pentru viitor, dar ea va trebui să fie adaptată nouilor condiții culturale și de viață a intelectualității române din patria cea nouă. Felul de redactare a acestei reviste rămâne o problemă deschisă, care n'a putut fi soluționată nici la Congresul cultural dela Sibiu. Pentru ca să poată răspunde unei necesități reale și astfel să poată fi primită și susținută de public, se pare că ar trebui să se apropie tot mai mult de tipul unei reviste săptămânale pentru familiile intelectuale dela sate. Directorul ei va fi de regulă secretarul Secțiilor.

25. *Biblioteca „Astra“*, în care se editau mai nainte broșuri pentru intelectuali, se înlocuște prin Biblioteca Secțiilor. Această bibliotecă va trebui însă chibzuită astfel, ca ea să fie pentru pătura mijlocie de intelectuali cece este Biblioteca poporală pentru săteni. Asupra broșurilor necesare vor decide totdeauna Secțiile în completul lor.

26. *Problema unei gazete săptămânale pentru popor* rămâne deschisă. Se pare, că în fața încercărilor de a duce masele țărănești în apele politicianiste cu ajutorul foilor populare de partid, Astra în cele din urmă va trebui totuși să se hotărăscă a edita o gazetă poporală, la baza căreia să stea exclusiv ideia națională, principiul solidarității naționale și interesul de culturalizare adevărată a plugărimei române.

27. *Biblioteca publică centrală a Astei*, reorganizată acum în chip desăvârșit, va trebui oferită spre utilizare marelui public românesc, studențimei, clasei micilor industriași și muncitorimei și în acest scop cu orice jertfă va trebui să se clădească lângă Muzeul Central al Astei localurile potrivite, între cari va trebui să fie și sala mare pentru conferințe și festivaluri culturale la Centrul Asociațiunii în Sibiu.

28. Fiecare despărțământ central județean va adăuga la atribuțiunile sale și pe aceea de a îngriji ca în fiecare centru de județ să se înființeze și organizeze *biblioteci pu-*

blice, făcând propagandă pentru îndrăgirea cărții de către intelectualitatea română. În scopul acesta la fiecare sfârșit de an și în fiecare centru de județ, într'o conferință publică, un conferențiar al Astrei va face dare de samă despre toate cărțile românești mai de samă, apărute în cursul anului, recomandând publicului cetirea lor. Comitetul central va controla executarea acestui desiderat.

29. Problema mult importantă a *bibliotecilor sătești* va trebui să-și găsească soluționarea ei prin unificarea tuturor bibliotecilor ce se găsesc acum aproape în toate satele (confesionale, comunale, învățătorești, școlare etc.). Cea mai de căpetenie datorie a intelectualilor din satele românești va fi organizarea bibliotecilor sătești în așa chip, ca ele să poată fi utilizate cu folos de către plugarii români. Răspunderea pentru fericita soluționare a acestei probleme o au comitetele despărțămintelor centrale județene ale Astrei.

30. Culturalizarea muncitorimei industriale este una din cele mai de samă probleme de Stat. Asociațiunea, prin organizațiile ei, va da tot ajutorul în acest scop. Se recomandă despărțămintelor centrale județene să se apropie prin mijloace culturale de această pătură socială românească năzuind a o îngloba în solidaritatea națională.

31. Casele naționale ori culturale, cum se mai numesc, sunt instrumentul cel mai eficace în munca de culturalizare a masselor populare. Ar trebui să ființeze în fiecare sat. Organizarea lor trebuie lăsată în grija societăților culturale, deoarece orice sămânță de vrajbă politică, confesională ori socială, va trebui să rămână departe de aceste căminuri ale culturii și asta nu se poate decât în atmosfera lipsită de orice pasiuni ale egoismului omenesc. Astra va trebui să insiste fără încetare pretutindeni, ca acestea case culturale să fie date sub îngrijirea ei și astfel imunizate față de orice tendinți de separațiune în sânul națiunii.

32. Muzeul central al Astrei va trebui reorganizat și făcut accesibil publicului, mai vărtos tineretului. Tot asemenea muzeele regionale vor trebui vivificate de către comitetele despărțămintelor centrale județene și utilizate în scopurile culturale urmărite de Asociațiune. Amenajarea și organizarea Muzeului Unirii dela Alba-Iulia va trebui să rămână una dintre preocupările cele mai de căpetenie ale Astrei și servind cu adevărat interese mari naționale Statul va trebui să dea în acest scop Astrei cel mai larg ajutor moral și material.

33. Ca mijloace noi în munca pentru propaganda culturală vor servi Astrei de-acum înainte cinematografele și radiofonia. Comitetul central al Astrei va trebui să intervină cu neobosită energie la organele competente spre a obliga toate cinematografele din țară, ca să ruleze statornic și regulat filme culturale cu obiective românești. Cu orice jertfe va trebui pregătit un film al Astrei, un așa-numit „jurnal al Astrei” obligând toate cinematografele a rula acest jurnal al Astrei cel puțin odată pe săptămână.

Problema radiofoniei în cadrele Astrei rămâne o problemă de viitor, care comportă studii speciale.

V. *Mijloacele materiale pentru funcționarea Astrei.*

34. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român Astra din Sibiu este și va să rămână și pe viitor o societate culturală autonomă, independentă de orice inmixțiune fie de către Stat, fie de către alte organizațiuni.

Ca urmare a acestui fapt Astra are să se susțină din mijloacele proprii materiale, prevăzute în Statutele ei: sumele intrate dela membri, venitele realizate din publicațiuni și întreprinderi, dela petreceri, concerte, conferențe, loterii și expozițiuni aranjate în favorul ei, donațiuni, moșteniri, legate și colecte.

Ca să intensifice propaganda culturală în despărțăminte și în cercurile culturale dela sate, obiectivul principal al Astrei, Statutele din 1924 ale Asociațiunii au cedat acestor despărțăminte și cercuri integral toate cotizațiile dela membri activi și ajutători, rămânând pentru nevoile centrului, de unde se conduce și administrează Asociațiunea, numai taxele dela membrii fondatori și pe viață, o sumă anuală disparentă față cu cheltuelile considerabile ale Centrului.

Experiența de 6 ani a dovedit, că fără cotizații mai însemnate dela membri, Centrul în cele materiale nu poate face față cheltuelilor inerente îndatoririlor, ce i se impun.

Este deci nevoie de schimbarea Statutelor astfel, ca să se asigure pentru Centrul Asociațiunii venituri suficiente

din cotizațiile membrilor, ceea ce nu se poate realiza, decât prin creierea unei categorii de membri, cari vor avea să plătească cotizațiile lor direct Centrului. Comitetul central are datoria să studieze această problemă și să facă la cea mai apropiată adunare generală a Astei propuneri concrete în acest obiect.

Evident, mai vârtos va trebui să se chibzuiască asupra măsurilor potrivite pentru a spori numărul membrilor Asociațiunii urmărindu-se scopul, ca toți intelectualii români să fie membri ai acestei societăți, iară propaganda la sate va trebui să urmărească înscrierea măcar ca membri ajutători a celor mai mulți plugari români.

Congresul n'a recomandat sporirea cotizațiilor actuale.

35. Prin unirea politică a tuturor Românilor în Statul lor național, scopurile naționale și culturale ale Asociațiunii dela Sibiu au devenit identice cu scopurile Statului, adică îndrumarea națiunii române pe calea progresului condiționat de luminarea minții, sănătatea trupească și sufletească, morala creștină și credința în destinul civilizatoric al neamului românesc.

În chipul acesta Asociațiunea prin unire a intrat în rândul factorilor, cari sprijinesc munca organelor conducătoare ale Statului și folosesc astfel Statului. S'a crezut deci, că în asemenea condițiuni, Asociațiunea avea dreptul să reclame dela Statul român nu numai ajutor moral, ci și un ajutor material.

Astfel, câtă vreme în cei 60 de ani ai existenței sale în Statul unguresc, Asociațiunea n'a cerut și n'a primit dela Stat nici un singur ban, nici măcar ajutor moral, în Statutele ei din 1920 prin Art. 6 la punctul 6 a înscris între mijloacele ei materiale și: „*subvenții dela Stat*“.

De fapt, guvernele române începând cu anul 1919 au dat Asociațiunii dela Sibiu ajutoare bănești, când mai mari, când mai mici. Contând pe acestea ajutoare Statutele din 1924 au cedat, cum s'a amintit, toate cotizațiile membrilor în folosul despărțămintelor, socotind, că pentru cheltuelile dela centru vor fi suficiente subvențiile dela Stat. Într'adevăr pentru bugetul anului 1927, prin un jurnal al Consiliului de Miniștri, s'a înscris expres ca subvenție pe seama Asociațiunii Astra dela Sibiu suma de 3 milioane Lei. S'a crezut atunci, că această sumă se va permanentiza în bugetul Statului român. Dar, spre mirarea tuturor, încă în anul 1928 aju-

torul Statului a scăzut la 1 milion, iar în 1929 s'a redus la suma derizorie de 400.000 Lei.

Prin legea publicată în „Monitorul Oficial“ Nr. 92 din 29 Iulie 1921 Asociațiunea este recunoscută persoană morală și, cum se spune expres în textul legii: „această lege s'a votat dimpreună cu statutele la dânsa anexate“. Deci statutele din 1920 ale Astei „s'au votat“ de către Corpurile legiuitoare ale Statului român, în acestea statute însă se prevedeau și „subvenții dela Stat“ și deci Statul chiar prin legea susamintită a primit asupra sa obligamentul de a da Asociațiunii „subvenții“, fiindcă altminteri guvernul de atunci ar fi trebuit să ceară eliminarea din Statute a punctului referitor la „subvențiile dela Stat“. Incât privește însă mărirea acestei subvenții, ușor se poate constata, că suma anuală de 3 milioane este minimalul, pe care Astra îl așteaptă dela Statul român întru sprijinirea muncii sale incomparabile pentru solidarizarea sufletului național cu armele culturii.

Indeosebi însă guvernul român este obligat materialicește față de Asociațiune și din alte motive, expuse în Memoriul Comitetului central către actualul Președinte al Consiliului de Miniștri, publicat în volumul de față, precum și în referatul d-lui Victor Lazăr cu referire la „Raportul dintre Astra și Stat“.

Congresul a fost unanim a constata îndatorirea Statului român de a da Asociațiunii culturale Astra dela Sibiu subvențiile necesare funcționării sale normale și rodnice și a invitat Comitetul central să intervină, în acest înțeles, urgent și cu toată energia, la locurile competente spre a se reintroduce în bugetele viitoare ale Statului cel puțin suma de 3 milioane, stabilită prin jurnalul respectiv al Consiliului de Miniștri din 1926.

36. Congresul a luat act cu aprobare de dispoziția guvernului român din 1927, prin care s'a dat Asociațiunii, precum și altor societăți culturale, concesiuni pentru cinematografe și a găsit corectă utilizarea acestor concesiuni cedate pe termene fixe, în schimbul unor chirii corespunzătoare la diferiți antreprenori de cinematografe.

Comitetul central va îngriji, ca să se închirieze și restul concesiunilor, cari se găsesc în proprietatea Astei și organele competente ale Statului vor fi recercate, nu numai să nu împiedece, ci mai vârtos să dea Astei tot ajutorul lor,

ca Astra să se poată folosi nestingherită de beneficiile realizate pe urma concesiunilor sale de cinematografe, iară în cazurile, când guvernul ar acorda concesiuni de cinematografe unor atari comune rurale ori urbane, în cari ar exista cinematografe cu concesiuni dela Astra și, ca urmare, proprietarii acestora ar fi lipsiți de autorizația lor de funcționare ori singuri ar renunța la ele în urma concurenței și astfel Astra ar pierde beneficiile realizate din beneficiile ei, cum a fost cazul în orașul Timișoara și Arad, organele competente ale Statului să oblige comunele ori orașele respective a vărsa cassieriei centrale a Asociațiunii anual și permanent sumele, de cari a fost lipsită în urma concesiunilor date acelor comune ori orașe.

Este de dorit, ca fiecare despărțământ central județean să aibă în orașele respective câte un cinematograf propriu, pe care despărțământul îl va folosi pentru propaganda culturală și ca sursă de venituri pentru scopurile sale.

37. În vederea nesiguranței și instabilității subvențiilor dela Stat, Asociațiunea pe viitor va întocmi în fiecare an două bugete, unul ordinar cu veniturile sale proprii, altul extraordinar pentru eventualele subvenții dela Stat.

38. Comitetul central va cere Ministerului de interne să recomande județelor și tuturor comunelor rurale și urbane, ca să înscrie în bugetele lor subvenții potrivite pentru organizațiile Astrei, cari funcționează pe teritoriul acelor județe și comune.

V. Goldiș,
Președintele Astrei.

PROBLEMELE

LA CONGRESUL CULTURAL AL ASTREI, ÎN ZILELE DE 24, 25
ȘI 26 APRILIE 1930, ÎN SIBIU.

1. Reorganizarea generală a Astrei.
2. Reorganizarea Centrului.
3. Raportul dintre Centru, Regiuni, Despărțăminte centrale județene, Despărțăminte de plasă și Cercuri culturale. Raportul acestora întreolaltă.
4. Propaganda culturală la sate.
5. Asociațiunea și muncitorimea industrială.
6. Programul de muncă în comunele urbane și orașe.
7. Problema culturii românești în Săcuime.
8. Casele naționale (culturale).
9. Astra și politica.
10. Problema cărții, răspândirea ei și colportajul.
11. Problema conferențelor la sate și la orașe.
12. Muzeul central, Muzeele regionale și Muzeul Unirii.
13. Biblioteca Centrală și Bibliotecile din sate.
14. Astra și cooperația.
15. Astra și agricultura.
16. Organizarea Astrei în Vechiul Regat.
17. Astra Bănățeană (fuziunea cu Asociațiunea culturală din Bănat).
18. Astra și bisericile românești (colaborarea cu preoțimea).
19. Astra și școala (colaborarea cu corpul didactic).
20. Secțiunile literare și științifice (rostul și organizarea lor).
21. Colaborarea Astrei cu celelalte societăți culturale similare (eventuala uniune a tuturor societăților culturale).
22. Chestiunea cinematografelor.
23. Mijloacele materiale pentru susținerea Astrei, problema cotizațiilor. Cum s'ar putea spori numărul membrilor? În ce chip s'ar putea ajunge la înscrierea tuturor inte-

- lectualilor ca membri ai Astrei? Ideea de a scuti pe țărani de orice cotizație. Modul de încasare al cotizațiilor.
24. Subvențiile dela Stat, județe, orașe și comune.
 25. Problema unui impozit cultural.
 26. Raportul dintre Astra și Stat.
 27. Problema editurilor Astrei: Revista „Transilvania“, Biblioteca Poporală, Biblioteca Astra și Calendarul.
 28. Problema unei foi pentru familiile intelectuale dela sate și a unei gazete pentru popor.
 29. Problema romanizării orașelor, rostul Astrei în această problemă.
 30. Un film al Astrei și problema filmelor culturale.
 31. Cultura prin radiofonie și rostul Astrei.
 32. Astra și sportul. Organizarea tinerimei în cadrele Astrei pentru solidarizarea națională și cultivarea sentimentului de mândrie națională.
 33. Astra și igiena publică.
 34. Astra și corurile.
 35. Astra și teatrul.
 36. Sediul Astrei.

Comitetul Central al Asociațiunii
BCU Cluj *pentru literatura română și cultura poporului român*
„ASTRA“.

CONGRESUL CULTURAL IN CADRELE ASTREI.*)

De: *Ion Agârbiceanu.*

- I. În prag de vremuri noi.
- II. Organizarea și mijloacele materiale ale Astrei.
- III. Directivele propagandei culturale.
- IV. Armonizarea propagandei culturale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*) Articole apărute în foiletonul ziarului „Curentul” Nrii: 822, 823, 827 și 828 din 1930.

I. IN PRAG DE VREMURI NOUI.

De: *I. Agârbiceanu.*

O parte din presa noastră a publicat dări de seamă amănunțite asupra congresului cultural, ținut la Sibiu în zilele de 24, 25 și 26 Aprilie, din inițiativa și în cadrele Astrei. Unii dintre ziarisții prezenți au socotit folositor să insiste și în articole asupra importanței acestui congres și a concluziunilor la cari s'a ajuns după debaterile diferitelor probleme fixate în ordinea de zi.

Credem că va fi în folosul operei de propagandă culturală dacă vom stărui și noi, într'un spirit de perfectă obiectivitate, în câteva articole asupra discuțiilor și concluziunilor din acest congres cultural.

Necesitatea lui a fost proclamată în adunarea generală a Astrei, ținută în toamna anului 1929, la Turda, când s'a constatat, ca dealtfel și la alte adunări generale ale Asociațiunii, că lucrările congresului umplu timpul în așa măsură, încât nu mai rămân decât ceasuri pentru discuția problemelor culturale în legătură cu activitatea societății. S'a hotărât deci, ca pentru examinarea acestor probleme să fie convocată o întrunire a reprezentanților tuturor despărțămintelor Astrei, cari împreună cu comitetul central și secțiunile Astrei, să aibă timpul necesar pentru a discuta și lămuri, în temeiul experienței celor puși la conducerea organizațiilor Astrei, căile cele mai potrivite pentru realizarea programului de activitate cuprins în statutele Asociațiunii.

Cum însă între aceste probleme erau unele în dependență și de activitatea altor societăți culturale, iar pe de altă parte, ele ar fi câștigat dacă se puteau avea și părerile factorilor autorizați ai Statului, precum și ale bărbaților reprezentativi ai culturii românești, hotărîrea inițială a fost

depășită, invitându-se la congres nu numai reprezentanții organizațiilor Astrei, ci ai tuturor societăților culturale din țară, în frunte cu Academia Română, precum și Ministerele Instrucțiunii și Sănătății publice, de care depinde azi Directoratul educației și culturii poporului.

În chipul acesta congresul nu a mai fost al Astrei, ci unul cultural în cadrele și din inițiativa Asociațiunii, cu menirea de a discuta și lămurii atât probleme generale de orientare în propaganda culturală, cât și felul lor de încadrare în activitatea Astrei.

Concluziunile la cari s'au ajuns în congres nu mai aveau, astfel, caracterul de hotăriri, ci de desiderate care să fie îndeplinite, unele comitetului central al Astrei și prin el adunării ei generale viitoare, altele guvernului sau societăților culturale similare, care au participat la congres prin reprezentanții lor.

Cele trei zile de congres s'au dovedit insuficiente pentru discutarea celor 36 de probleme puse la ordinea de zi, deși pentru fiecare problemă a fost designat un raportor, care a pregătit materialul și l-a prezentat în scris. Faptul se datorește nu numai împrejurării că chestiunile fixate în ordinea de zi au fost multe, ci și noutății acestor fel de discuții, la care să ia parte reprezentanții deosebitelor societăți culturale. S'a vorbit uneori despre trecutul și activitatea acestor societăți, în loc să se stăruie numai asupra problemei în discuție.

Congresul, peste așteptările celor mai mulți, a fost foarte bine cercetat, dovadă că ne aflăm în prag de vremuri noi, sau mai exact de o revenire la preocupările de ordin cultural, cu cari ne puteam mândri altădată. Țin să rectific repotațiile din unele ziare, după cari n'ar fi participat la congres delegații Ministerului Instrucțiunii și al Sănătății publice. Au fost de față din partea celui dintâi dl inspector școlar S. Țeposu, iar din partea celui de al doilea dl Jean Bart.

Împrejurarea că toți delegații la congres, ai despărțămintelor Astrei ca și ai celorlalte societăți culturale, în număr așa de mare, au venit din mari depărtări și au rămas la Sibiu, cei mai mulți, trei zile, ca și nivelul înalt al discuțiilor, ne face să întrezărim zile mai bune pentru propaganda culturală. Mai mult chiar: congresul s'a dovedit ca bine venit, și cei mai mulți dintre delegați și-au exprimat

păreră că *acest început ar trebui continuat, ajungându-se anual la ținerea câte unui congres cultural cu participarea delegaților tuturor societăților culturale, precum și ai guvernului și a personalităților culturale distinse.*

S'a constatat că limpezirea directivelor și a mijloacelor propagandei culturale, la care sunt deopotrivă interesați și Statul și societățile culturale, se poate face mai ușor și mai cu folos în astfel de intruniri.

Armonizarea activității diferitelor societăți culturale, desemnarea unui teren de activitate pentru fiecare, eliminarea, nu a concurenței, ci a lipsei de coordonare, se poate face numai cu concursul și buna înțelegere a tuturor.

Și Statul român și societățile culturale se află azi în fața nouilor realități cari necesită o revizuire a vechei activități de propagandă culturală, și o cât mai bună armonizare pentru ca energiile să nu fie risipite în zadar.

Dacă semnele bune nu ne înșală, congresul cultural ținut în cadrele Astrei la Sibiu, va fi întâiul pas către congresele culturale anuale, în cari se va putea cristaliza întregul program de muncă și propagandă culturală, necesar azi pentru marile masse românești.

Pentru a putea avea un prim material în acest scop, și a se cunoaște amănunțit lucrările din congresul ținut la Sibiu, se vor tipări operele raporturilor diferitelor probleme, precum și discuțiile și vorbirile ținute cu acest prilej, într'un volum, sau într'un număr special al revistei „Transilvania“.

II. ORGANIZAREA ȘI MIJLOACELE MATERIALE ALE ASTREI.

În ultimii ani a fost arătată adeseori ca vinovată organizarea actuală a Astrei în cercetarea activității ei culturale, și s'au făcut diferite propuneri pentru reorganizarea ei, deși, după unire, i s'a dat o nouă organizare, atât în Comitetul central, cât și în despărțăminte și în regulamentul secțiunilor literare științifice. S'au înființat despărțăminte județene, și cele de plasă, cu cercuri culturale și biblioteci în comune. S'a reglementat din nou distribuirea sumelor provenite din taxele de membri, în lumina principiului de descentralizare,

năzuindu-se ca fiecare despărțământ să ajungă la mai multe mijloace materiale. Criticele care s'au adus organizării centrale, mai ales, au fost cuprinse în unele elaborate ale raporturilor, propunându-se o simplificare a organelor conducătoare.

Din discuțiile urmate la congres s'a constatat însă că organizarea actuală a Astei e în general potrivită, și că nu statutele sau regulamentele ei pot pune piedici în opera de propagandă culturală, ci alte două motive: *lipsa de suflet, de însuflețire, și lipsa mijloacelor materiale.*

În ce privește simplificarea și responsabilitatea conducerii centrale congresul a înaintat propuneri Comitetului central, care le va supune adunării generale. Propunerile referitoare la organizare, făcute din studierea rapoartelor înaintate la congres, au fost prezentate de dl G. Bogdan-Duică și sunt următoarele:

Teritoriul de activitate al organizațiilor Astei este întreaga Românie. Reședința Astei rămâne Sibiu. Un vice-președinte al Astei va fi totdeauna un membru din Cluj, designat de secțiile Astei. Numărul membrilor din actualul Comitet central se reduce; alegerea lor proximală se va face în vederea specializării lor în câte cel puțin una din problemele culturale cu care se ocupă Astra. Să se prevadă anual două ședințe ale Comitetului Astei de ținut la Cluj, împreună cu președinții și secretarii secțiilor. Despărțămintelor vecine să li se impună prin statut colaborările folositoare regiunii lor.

O altă propunere primită de congres și înaintată Comitetului central în legătură cu organizarea, a fost făcută de către președintele despărțământului Brașov, în înțelesul, ca despărțămintele de plasă să fie în corespondență directă și în subordinea despărțămintelor județene, și nu a centrului.

Asupra acestor propuneri congresul a fost de perfect acord. Ne-am putea astfel aștepta ca realizate fiind de Comitetul central și adunarea generală. Astra să nu mai fie nici criticată, nici atacată pe chestiunea organizării, cum s'a întâmplat până acum. Modificările primite unanim sunt de ordin secundar, așa că se învederează fără temeiu și criticile aduse până acum în legătură cu organizarea Astei. Știm, de pildă, că de multe ori s'a cerut, și de către membrii Astei, și de presă, mutarea centrului Asociațiunii la Cluj. La congres nu s'a relevat din nou ideia, deși era dată po-

sibilitatea. Dovadă că opinia publică e pe lângă păstrarea vechiului sediu.

Congresul cultural a proclamat două principii în legătură cu *mijloacele materiale* ale Astrei, sau mai exact *le-a aprobat*, fiind urmate și până acum. Și anume: Astra, fiind o societate culturală particulară, *nu poate renunța la mijloacele materiale proprii*, din taxele de membri, donații, etc. și trebuie să intensifice propaganda pentru înscrierea de membri și achitarea regulată a taxelor, precum și ținerea în evidență a membrilor din diferite categorii. S'au făcut propuneri și pentru sporirea taxelor de membri, până la valoarea aur a cotizațiilor dinainte de unire. Un motiv principal pentru care Astra nu are azi mijloace materiale suficiente este, cu tot numărul mai mare de membri, *taxele mici de azi* în raport cu cele dinainte de unire, care ar corespunde azi la sume înzecite celor actuale. Și al doilea motiv este că *mare parte a taxelor rămân despărțămintelor*.

Congresul nu a opinat totuși pentru mărirea cotizațiilor, cu considerare la criza financiară de azi. Propunerile însă au fost înaintate Comitetului central.

Al doilea principiu care a fost aprobat de congres este ca *Statul român să subvenționeze Asociațiunea*. Dacă s'ar putea cu o cotă fixă, dacă nu, după posibilități, ceeace, dealtfel, Statul a făcut și până acum, la intervenția Comitetului central. S'au arătat, documentat, și motivele pentru cari azi Statului îi revine această îndatorire.

Față de această atitudine unanimă a reprezentanților Astrei, ai Statului, ai celorlalte societăți culturale, credem că pe viitor Astra *va trebui cruțată de critici și acuze*, recurgând *la amândouă aceste căi* pentru câștigarea mijloacelor materiale.

Nu va putea fi acuzată pe viitor nici ca o societate care trăește din pomana Statului, nici ca una care realizează venituri din întreprinderi comercializate, fiindcă toată lumea prezentă la congres, a recunoscut că *amândouă căile sunt cu totul necesare*, și că altfel nu va putea ajunge la mijloacele materiale de lipsă pentru activitatea sa culturală.

În anii din urmă s'au adus adese-ori acuze Astrei că a părăsit vechiul drum al mijloacelor proprii, și că așteaptă totul dela Stat. Iar pe de altă parte a fost criticat pentru că nu mai împarte gratuit broșurile Bibliotecii populare sau alte tipărituri ale sale cel puțin membrilo.

Examinându-se problema cu seriozitate, congresul a constatat că, în împrejurările de azi, cu taxele de membri, reduse față de cele vechi în valoare aur, cu scumpirea tiparului, etc., Astra nu poate să renunțe nici dela sprijinul Statului, nici dela mijloacele proprii de câștig, chiar comercializând unele mijloace (cinematografele) — lucru pentru care încă a fost atacată în repețite rânduri, spunându-se că s'a dat negoțului și întreprinderilor.

Desigur, de un nou suflet, altruist, înțelegător e nevoie în întreg publicul care sprijinește Astra, dar fără mijloace materiale nu se pot face realizări durabile.

III. DIRECTIVELE PROPAGANDEI CULTURALE.

Statutele dela întemeierea Asociațiunii cuprindeau, într'un text concentrat un foarte larg program de activitate. Fiind înființată pentru „Literatura și cultura poporului român“, și fiind eliminate problemele politice și confesionale, ea avea toată latitudinea să activeze pe toate terenurile celorlalte ale vieții naționale. Dela instruirea analfabeților și până la cooperativele sătești, dela conferențele de istorie națională sau literară până la cele populare asupra alcoolismului sau boalelor molipsitoare; dela îngheizarea corurilor sătești până la pregătirea festivalurilor artistice, teatrale-muzicale, dela adunările generale, muncitorii în cadrele Astrei nu au fost împiedecați niciodată de programa sau Statutele societății. Colaboratorii ei s'au călăuzit, când de îndrumările generale dela centru, când de lipsele populației din cutare regiune, unde se țineau și a fost binevenită orice activitate care avea de țintă luminarea, bunăstarea și întărirea poporului.

Punându-se, după unire, cu o tot mai mare stăruință problema sănătății națiunii, Asociațiunea a primit cu însuflețire lărgirea activității sale în această direcțiune, activitate inițiată și susținută de un distins corp de medici însuflețiți. Nu era nici o abatere dela programa inițială a Astrei, ci o subliniere mai puternică a unuia din scopurile de culturalizare a masselor, subliniere cerută mai ales de nouile condiții sanitare de după războiu. Completarea acestei activități, prin folosirea tuturor mijloacelor ducătoare la scop, — Astra

ajungând prin Secția medicală-biopolitică la Subsecția de educație fizică, la „principiul educației integrale” — nu e, deasemenea, nici o abatere dela scopurile Asociațiunii. După vremuri și împrejurări ea a accentuat și în trecut și va trebui să accentueze și în viitor mai tare când una, când alta dintre țintele pentru cari a fost înființată, fără a neglija pe celelalte.

În timpul din urmă activitatea Astei a fost criticată nu numai pentru ceea ce nu făcea, ci și pentru ceea ce realiza. S'a spus că ar trebui altceva în locul conferențelor populare; că ar fi mai potrivit să întemeieze cursuri pentru conferențieri populari, că ar trebui să popularizeze nouile mijloace de industrie casnică, cum e mașina de cusut; să pregătească cursuri, unde să se învețe bucătăria de introdus la sate, sau să se țină economii model pentru țărani, etc. Alții au propus să se pună prețul principal pe adunarea de date statistice în legătură cu viața satelor, să se studieze științific diferitele probleme în legătură cu această viață.

Propunerile s'au făcut prin presă, ani de-arândul, și e un semn bun că s'au făcut. Dovadă că fiecare critic credea că o anume problemă din programul Astei e mai actuală, taie mai adânc în realitatea vieții de azi. Ceea ce a fost nejustificată însă, era acuza pentru ce Astra nu lucrează mai intensiv, anume în direcția arătată de critic, fără a se examina posibilitățile de executare, și oamenii pregătiți pentru atâtea activități cu caracter special.

La congresul din Sibiu s'au pus și aceste probleme, dar unele mai mult în fugă, nefiind timp deajuns să se stăruie asupra lor. Ar fi necesar un congres cultural de trei zile pentru a lămurii numai această singură problemă: *cari sunt terenele de activitate pe cari Astra trebuie să stăruie cu deosebire azi?* Căci, desigur, ea nu va putea lucra cu rezultate pe 36 câmpuri de activitate, deodată. *Și ar fi necesar să se cadă de acord, cu consimțământul tuturor factorilor de cultură: cari sunt cele 5—6 direcții, în care Asociațiunea să lucreze mai intensiv în primele decade după unire.*

Din congresul dela Sibiu s'a ajuns, deocamdată, la cristalizarea următoarelor directive pentru activitatea de azi a Astei.

1. *Ea nu poate abdica dela propaganda culturală care are de țintă deșteptarea și întărirea conștiinței naționale, trezirea și păstrarea mândriei naționale. Aceste rămân, încă decenii, factori ai educației naționale, mai ales în nouile pro-*

vincii, și factori de consolidare ai vieții naționale. În această operă Astra va fi cel mai bun colaborator al Statului. Cine crede că nația noastră a depășit acest stadiu necesar consolidării statului național, se înșală.

2. Astra va ajuta, după putință, și la realizările din domeniile cealalte ale vieții naționale, pe lângă făurirea unei vii conștiințe naționale, cum a lucrat dealtfel și în trecut. Va populariza cunoștințele folositoare în toate ramurile activității, — după posibilitățile ce le va avea (colaboratori și sprijin material).

3. Își însușește și sprijinește activitatea ce se desfășoară sub conducerea Secției medicale-biopolitice pentru realizarea educației integrale a poporului.

Desigur un rezultat simțit al congresului ar fi fost, dacă era timp să se discute amănunțit și alte 4—5 probleme cari s'ar fi aflat mai actuale pentru intensificarea propagandei în favoarea lor. Făcându-se alegerea acestor probleme, cu aprobarea atâtor reprezentanți ai Astei și ai altor societăți, precum și ai Statului, Astra ar fi fost scutită pe viitor de acuzele pentru ce nu lucrează mai mult într'o direcție sau alta. Desigur, omul de specialitate totdeauna va cere activitate cu deosebire în domeniul specialității sale, dar ceea ce s'ar fi aprobat de un plin congres ar fi fost totuș un punct câștigat, și o pavăză împotriva atâtor atacuri lipsite adeseori de obiectivitate.

Ceea ce nu s'a ajuns să se facă azi, se va face mâine, cu prilejul viitorului congres cultural, sau poate la adunarea generală a Astei.

Făță de o părere relevantă în congres că Astra, continuând să facă educație națională și stăruind asupra sentimentului de mândrie națională, ar putea indispune minoritățile sau ar putea tulbura raporturile dintre noi și minorități, s'a răspuns în unanimitate că acțiunea Astei nu a fost și nu va fi nici în viitor, una șovinistă, ci o activitate în cadrele drepturilor noastre la viață și la intensificarea acestei vieți naționale.

Cultul muncii Astra l-a propagat și până acum; il va susține, desigur și în viitor. Cu decenii înainte conferențiarilor ei au dat poporului de pildă hărnicia și cruțarea, felul de a lucra pământul al unor minoritari dela noi. A-i întrece azi prin hărnicie și cruțare, ca și prin luminare, întră deasemenea în programa de azi a Astei, fără a se apropia de noi nici umbra șovinismului de rasă.

IV. ARMONIZAREA PROPAGANDEI CULTURALE.

În ordinea de zi a congresului cultural ținut la Sibiu au fost puse și următoarele două probleme: „Colaborarea Astei cu celelalte societăți culturale similare, — eventuala uniune a tuturor societăților culturale” și „Raportul dintre Astra și Stat”. Deși nu a fost timpul necesar să se examineze amănunțit, s'a ajuns totuși la două concluziuni pe care le socotim de mare importanță.

Întâia, în legătură cu colaborarea dintre diferitele societăți culturale: *Despărțămintele Astei să facă apel la societățile culturale ce ființează sau acționează pe teritoriul lor ca să lucreze de comun acord, trimițându-și delegați în comitetul județean al despărțămintelor, pentru a putea întocmi un program comun în fiecare an.*

A doua concluzie, în legătură cu raportul dintre Stat și Astra: Având în vedere că în propaganda culturală la sate e nevoie de directive unitare și continuitate, *să se facă un apel la toate partidele politice, să cadă de acord asupra unui program comun de activitate culturală la sate, pe care să-l respecte și să-l sprijinească ori care ar fi la guvern.*

Concluziile congresului, înaintate Comitetului central, nu le putem considera decât ca un început în drumul armonizării propagandei culturale făcută la Stat și de deosebitele societăți culturale. Dacă era timp pentru a fi examinate mai amănunțit aceste două probleme, concluziile puteau fi mai bogate în cuprins și în urmări.

Pulverizarea energiilor culturale prin atâtea societăți este o problemă care a fost discutată adeseori și în presă, ca și necesitatea unei armonizări a acțiunilor culturale, eventual o uniune a tuturor societăților similare. Faptul că pe același teritoriu, un județ, o regiune, lucrează mai multe societăți, n'ar constitui nici o dificultate, dacă fiecare ar avea alte forțe, alți colaboratori, și dacă nu ar populariza aceleași probleme. Realitatea e însă alta: aproape toate societățile cari lucrează într'o anumită regiune se reazimă pe *aceiași colaboratori*, câțiva intelectuali, apoi învățătorul și preotul. Așa că *aceiași oameni* sunt puși la contribuție de aproape toate societățile, ceea ce reprezintă nu numai o pulverizare a energiilor, ci și un mare obstacol în realizările de ordin cultural, și o încurcare a lumii dela sate, care nu mai știe cu cine are de lucru. Și adeseori și una și alta din

societăți face exact aceiași propagandă, așa că nimeni nu înțelege pentru ce sunt două sau trei societăți și nu una singură.

La o limpezire a situației s'ar putea ajunge numai când aceste tovărășii culturale ar intra cu toatele pe teritoriul în care activează Astra, în cadrele ei. Azi avem sate cu 2—3—4 biblioteci populare, înființate de tot atâtea societăți, cari nu sunt complete și bine conduse nici una. Din toate s'ar putea alcătui una folositoare și bine condusă.

Congresul dela Sibiu s'a mărginit la primul pas către armonizarea activității acestor societăți prin concluzia amintită.

În ce privește concluzia a doua, la ea s'a ajuns după discuții foarte serioase și pline de îngrijorare. Dl Dr. Iuliu Hațieganu, distinsul profesor universitar și președinte al Secțiunii medicale biopolitice a Astei, a făcut constatarea justă și dureroasă, la care am ajuns toți care lucrăm la sate, că opera de propagandă culturală făcută de Astra *întâmpină mari greutăți* dela o vreme în popor *prin starea de spirit ce s'a creiat la sate în urma învrăjbirilor partidelor politice* și a propagandei lor. Nu mai suntem ascultați ca altădată, și nu mai avem de a lucra cu sufletul primitor de altă dată.

Constatarea aceasta a fost verificată prin aprobările întregului congres, și prin cuvântările unor membri distinși ai Astei. S'a accentuat chiar, că noi intelectualii am înveninat sufletul bun al poporului, și că suntem datori să ne oprim. Constatările făcute de diferiți vorbitori sunt general cunoscute, făcute de noi toți, de presă, de factorii culturali cari trăiesc în mijlocul poporului.

Un membru al congresului, la un moment dat, a crezut că în aceste constatări se face politică, și încă de partid, deși o bună parte din cei prezenți erau delegații diferitelor societăți culturale.

Credem că adevăruri general recunoscute de către intelectualitatea românească de azi. nu pot fi acuzate de spirit politicianist, când se relevează și într'un congres cultural. Astfel societățile culturale n'ar mai putea să se intereseze tocmai de problemele cele mai vitale ale neamului. Așa e azi adevărul admis și constatat de toată lumea, că prin politica de partid, introdusă până în cel din urmă sat, s'a creiat un spirit de care se izbește propaganda culturală, și îndrumările de ordin general național și cultural, pe lângă împărțirea satului în tabere adverse, de care propagandistul

cultural trebuie să ție seama, și nu mai știe cum să o ție pentru a avea concursul tuturor sătenilor, sau cel puțin al fruntașilor.

Astfel dezideratul congresului cultural dela Sibiu de a se face un apel către partidele politice să cadă de acord asupra unui program cultural la sate, obligator pentru toți, intră între dezideratele instinctului ca și a conștiinții naționale luminate, și nici decum nu poate fi tâlcuit ca un postulat de partid politic.

Problema armonizării activității culturale a diferitelor societăți și a Statului, ar merita o întrunire anume a delegaților lor. Numai dintr'o temeinică examinare împreună s'ar putea vedea de ce folos pot fi Statului societățile culturale, cari anume, și în ce direcție să lucreze fiecare, completând activitatea Statului, și ajungând fiecare, dintre societățile cari au dat dovezi de muncă și perseverare, pe terenul unde pot fi mai folositoare.

Nădărdum că la această armonizare și coordonare se va ajunge înir'un viitor apropiat, poate chiar sub îndrumările unui comitet comun, al Statului și al societăților cari pot oferi garanții de seriozitate și putință de realizări culturale.

Credem însă că și numai pe lângă concluziile la cari s'au putut ajunge în trei zile de discuții, s'a făcut un început bun și folositor.

I. Agârbiceanu.

SUMARUL :

	Pagina
Prefață de V. Goldiș	3— 10
Deschiderea Congresului de V. Goldiș	11— 23
I. Organismul funcțional al Astei	25
1. <i>Problema de reorganizare a Astei</i> . Referat de Dr. Gh. Preda, vicepreședintele Astei	27— 56
2. <i>Raportul între Comitetul central, despărțăminte și cercurile culturale</i> , de Dr. N. Căliman, președintele desp. Brașov	57 — 59
3. <i>Reorganizarea generală a Astei</i> , de Petre Suciu, dir. de liceu, președ. desp. centr. Turda	61— 65
4. <i>Secțiunile literare-științifice ale Astei</i> , de Ion Agârbiceanu, Cluj	67— 71
5. <i>Memoriu asupra problemelor Asociațiunii</i> , de Grațian C. Mărcuș, Cluj	73 — 83
6. <i>Propunerile dlui Ioan Negruțiu, Blaj</i> , membru în Comitetul central	85— 96
7. <i>Răspunsurile dlui Romul Simu</i> , fost secretar administrativ al Astei	97—122
8. <i>Memoriul despărț. Maramureș</i> , de Dr. V. Ilea, președ. desp. Maramureș	123—126
9. <i>Organizarea Astei în Vechiul Regat</i> , de Ștefan Pop, vicepreședintele desp. București al Astei	127—130
II. Colaborarea Astei cu alte societăți similare. Raportul dintre Astra și Stat. Astra și Politica. Problema culturii românești în Ținutul Săcuilor	131
1. <i>Colaborarea Astei cu alte societăți culturale</i> , de Ion Agârbiceanu, Cluj	133—134

2. <i>Astra Bănăţeană. Fuziunea cu Asociaţiunea culturală din Banat</i> , de Dr. Patriciu Țiucra, preşed. desp. Timișoara	135—136
3. <i>Memoriul Asociaţiunii pentru lit. rom. și cultura poporului rom. Astra, adresat dlui Dr. Iuliu Maniu, preşedintele Consiliului de Miniştri. (Raportul dintre Astra și Stat)</i>	137—146
4. <i>Astra și Politica</i> , de Dr. V. Vălcovici, rectorul școalei politehnice, Timișoara	147—150
<i>Scrisoarea dlui Rădulescu-Motru</i>	151—152
5. <i>Problema culturii românești în Ținutul Săcuilor</i> , de Sabin Opreanu	153—162
III. Cooperarea Astei cu instituțiunile publice din Stat și cu alte organizațiuni culturale și social-economice	163
1. <i>Astra și Biserica</i> , de Dr. P. Țiucra, protopop, Timișoara	165—166
2. <i>Astra și Școala</i> , de Dr. P. Țiucra, protopop, Timișoara	167
3. <i>Astra și Igiena publică</i> , de Dr. Iosif Stoichiția	169—181
4. <i>Astra și Sportul</i> , de Dr. Iuliu Hațiegan, preşed. secției medicale și celei de educație fizică ale Astei	183—184
5. <i>Astra și Cooperativele</i> , de Ion Popu-Câmpianu, Blaj	185—191
6. <i>Astra și Cooperatiia</i> , de Ing. A. Mălăescu	193—197
7. <i>Astra și Agricultura</i> , de Dr. Mihai Șerban	199—203
8. <i>Astra și Corurile</i> , de I. Rusmir, preşed. desp. Caraș	205—210
9. <i>Astra și Teatrul</i> , de N. Băilă, secretarul adm. al Astei, Sibiu	211—215
10. <i>Rolul femeilor în cadrele Astei</i> , de I. Rusmir, Oravița	217—218
IV. Mijloacele culturale ale Astei în acțiunea sa	219
1. <i>Conferențele Astei la sate și orașe</i> , de I. Agârbiceanu, Cluj	221—223
2. <i>Răspândirea culturii prin editurile Astei</i> , de Victor Lazăr, prof. pens., Sibiu	225—238
3. <i>Problema editurilor Astei. Răspândirea publicațiilor</i> , de Gr. C. Mărcuș, Cluj	239—240

	Pagina
4. <i>Astra și muncitorimea industrială</i> , de Ing. I. P. Condiescu, București	241—245
5. <i>Casele Naționale</i> , referat de: General N. Negreanu, delegatul Centralei Caselor Naționale din București	247—251
6. <i>Astra și Casele Naționale</i> , de Aurel De-mean, constructor arh., Oravița	253—256
7. <i>Secția de propagandă culturală a cinematografeilor ambulante</i> , de Ilie Rusmir, Oravița	257—258
8. <i>Un film al Astrei și problema filmelor culturale</i> , de Grațian C. Mărcuș	259—260
9. <i>Societatea Astra și Radiofonia</i> , de Dr. Ing. E. Petrașcu, București	261—262
10. <i>Muzeul central și muzeele regionale ale Astrei</i> , de Ioachim Miloia, directorul Muzeelor din Timișoara	263—267
11. <i>Crearea unui Muzeu al Unirii la Alba-Iulia</i> , de I. Sandu, dir. lic., Alba-Iulia	269—272
V. Mijloacele materiale pentru funcționarea Astrei	273
1. <i>Mijloacele financiare ale Astrei</i> , de Grațian C. Mărcuș, Cluj	275—286
2. <i>Veniturile Astrei și subvenționarea ei de către Stat</i> , de Victor Lazăr, profesor	287—289
3. <i>Situațiunea materială a Asociațiunii</i> , de Victor Onișor, prof. univ.	290
4. <i>Propunerea preotului I. Roman din Tălmăcel, referitoare la mijloacele financiare ale Astrei</i>	291
5. <i>Subvențiile date de Stat Astrei dela anul 1919 până în 24 Aprilie 1930 și venitele dela cinematografe în anii 1927, 1928, 1929 și 1930 până în Aprilie</i> , de I. Morariu, cassierul Astrei	293—295
Desbaterile Congresului	297
Asupra tezei generale I:	
<i>Organismul funcțional al Astrei</i>	299—306
Asupra tezei generale II:	
<i>Colaborarea Astrei cu alte societăți similare. Raportul între Astra și Stat. Astra și Politica.</i>	307—325

Asupra tezei III:	
<i>Cooperarea Astei cu instituțiunile publice din Stat și cu alte organizațiuni culturale și social-economice</i>	327—348
Desbateri la teza IV:	
<i>Mijloacele culturale ale Astei în acțiunea sa</i>	349—355
Desbateri asupra tezei V:	
<i>Mijloacele materiale pentru funcționarea Astei</i>	357—360
Concluziuni:	361
I. <i>Organismul funcțional al Astei</i>	363—364
II. <i>Colaborarea Astei cu alte societăți similare. Raportul dintre Astra și Stat. Astra și Politică. Problema culturii românești în Ținutul Săcuilor</i>	364—366
III. <i>Cooperarea Astei cu instituțiunile publice din Stat și cu alte organizațiuni culturale și social-economice</i>	366—368
IV. <i>Mijloacele culturale ale Astei în acțiunea sa</i>	368—371
V. <i>Mijloacele materiale pentru funcționarea Astei</i>	371—374
<i>Problemele la Congresul cultural al Astei, în zilele de 24, 25 și 26 Aprilie 1930, în Sibiu</i>	375—376
Congresul cultural în cadrele Astei, de Ion Agârbiceanu	377
I. <i>În prag de vremuri noi</i>	379—381
II. <i>Organizarea și mijloacele materiale ale Astei</i>	381—384
III. <i>Directivele propagandei culturale</i>	384—386
IV. <i>Armonizarea propagandei culturale</i>	387—389

ERATĂ:

Pag.	4,	șirul	2 de sus:	<i>apropiem</i>	în loc de:	apropiem.
"	16,	"	14 " "	<i>infinitului</i>	" " "	infinitului.
"	23,	"	9 " "	<i>educației</i>	" " "	educației.
"	28,	"	7 de jos:	<i>unanim</i>	" " "	anonim.
"	29,	"	1 de sus:	<i>acestor</i>	" " "	acestor.
"	34,	"	8 " "	<i>războiu</i>	" " "	războiul.
"	34,	"	12 " "	cuvântul „și“	cade.	
"	34,	"	6 de jos:	<i>această</i>	în loc de:	această.
"	36,	"	1 de sus:	<i>cât suntem de capabili</i>	în loc de:	că suntem capabili.
"	38,	"	4 de jos:	<i>pond</i>	în loc de:	fond.
"	45,	după	șirul 21 din sus	urmează șirele 23—29 și apoi		
"		șirul	22:	„Propunerile dlui Mărcuș în 1930“, etc.		
"	82,	șirul	20 de sus:	<i>Asociațiunii</i>	în loc de:	Asociațiuni.
"	98,	"	19 " "	<i>publicată</i>	" " "	publicate.
"	98,	"	7 de jos:	<i>calendar)</i>	" " "	calendar.
"	107,	"	2 " "	<i>altele</i>	" " "	alte.
"	113,	"	7 de sus:	virgula nu are loc.		
"	147,	"	9 " "	<i>le aduce</i>	în loc de:	o aduce.
"	206,	"	7 " "	lipsește punctul (.)		
"	316,	"	11 de jos:	<i>românizării</i>	în loc de:	romanizării.
"	339,	"	10 de sus:	<i>Cobadin</i>	" " "	Cobadiu.

*E de datoria fiecărui bun Român să
sprijinească „Asociațiunea“ abonând publi-
cațiile ei și înscriindu-se de membru.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1930

Tiparul institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, Sibiu.